НИДЖО

Нечакана повест

„ХРИСТО Г. ДАНОВ"

НИДЖО
НЕЧАКАНА ПОВЕСТ

Превод: Цветана Кръстева

chitanka.info

ХИДЕИЧИ ФУКУДА
КЪМ БЪЛГАРСКИЯ ЧИТАТЕЛ

Японската литература има многовековна история. Първите писмени паметници са се появили преди повече от хиляда и двеста години, а поетичната антология от VIII век „Манъйошу“, забележителната панорама на човешките нрави „Генджи-моногатари“ от XI век и поезията на Башо са безценен влог в световната култура и биха били гордост за всяка национална литература.

Японската класика се отличава с разнообразие и богатство на жанровите форми, сред които има много специфично национални явления. Такава е например традицията на „дневниковата литература“, към която принадлежи и „Нечакана повест“. Подобно на широко застъпената в Япония есеистика, дневниковата литература се базира на самовглъбяването и индивидуалния опит на авторите, което обуславя характерната ѝ реалистичност и документалност.

Дневниковата литература се е развивала в продължение на пет века през епохите Хейан, Камакура и Намбокучо (IX-XIV в.) и до наши дни са достигнали дванадесет образци на жанра, почти всичките написани от придворни дами. „Нечакана повест“ се откроява сред тях с художествените си достойнства, представлява голям интерес за литературоведа и държи читателя в напрежение от първата до последната страница. Вече повече от десет години работя над този дневник и много се радвам, че българските читатели първи в Европа ще се запознаят с него.

Преводачката, започнала да се занимава с произведението в Московския държавен университет и продължила работата си над него в Токийския университет под ръководството на изтъкнати специалисти по класическа японска литература, отлично познава съществуващите изследвания и коментари към текста, част от които са мое дело. Бих могъл да кажа, че в съвместната си работа с нея се убедих в превъзходните ѝ познания по старояпонски език и умението ѝ да навлезе в атмосферата на произведението. Това ме кара да вярвам, че

преводът на български език ще бъде максимално верен на оригинала и достойно ще представи този интересен паметник на японската култура.

Най-сърдечно приветствувам настоящето издание и се надявам, че то ще бъде посрещнато добре от широката публика. Ще ми бъде особено приятно, ако то бъде последвано и от преводи на други шедьоври на японската класика, което ще позволи на читателите в България да се запознаят с една далечна за тях литература и ще послужи за сближаването на нашите народи.

Токио, 3 април 1981 год.

H. Fukuda

ЦВЕТАНА КРЪСТЕВА
ПРЕДГОВОР

„Нечакана повест“ принадлежи към „литературата на женския поток“, възникнала през периода Хейан (VIII-XII век). Това е епохата на утвърждаване на феодализма и стабилизиране на обществено-политическия живот в Япония, което, от своя страна, води до разцвет на културата и литературата. Най-забележителните паметници от този „златен век“ на японската книжнина са дело на жени — придворни дами в императорския дворец, сред които се откроява Мурасаки-шикибу със своето произведение „Генджи-моногатари“ („Историята на принц Генджи“) — всепризнатият връх на японската литература от създаването й до наши дни. Естествено възниква въпросът за факторите, обусловили появата на това литературно явление, което остава уникално в световния литературен процес. Този проблем заема възлово място в работите на всички изследователи на японската класическа литература и съществуват много и различни мнения и трактовки. Без да се задълбочаваме в литературните дискусии, ще се опитаме накратко да се спрем на някои от условията за възникването на „литературата на женския поток“ в Япония.

Преди всичко корените на това явление би трябвало да се търсят в особения генезис на японската писменост. Развитието на писмеността и литературата са два взаимносвързани процеса и японската класическа литература ни дава поредния красноречив пример за това. Първите писмени знаци в Япония, които са в употреба и до днес, са китайските йероглифи. Известно е, че към началото на VII век китайската литература и писменост са били вече добре познати в Япония, макар и сред ограничени обществени кръгове: будисткото духовенство, придворната аристокрация, преселниците от Китай и Корея. Китайската литература е била почитана като абсолютен образец, а знанието на китайски език е било задължителен атрибут на всеки образован човек. Постепенно обаче започва да се развива и процес на японизиране на китайската писменост. Това е закономерно

явление, тъй като китайският език има съвсем различна структура от японския. От фонетичното използуване на китайските йероглифи, най-вече в топонимията и ономастиката, се стига до появата на японската сричкова азбука *кана̀*, която виждаме в окончателен вид в предговора към поетичната антология „Кокиншу“ (905 г.). Възникването на кана̀ е повратна точка в развитието на японската литература и култура, защото създава обективните предпоставки за зараждането на литература, свързана с говоримия японски език.

Успоредно с процеса на формирането на японската писменост *кана̀* в Япония продължава да се твори и литература на китайски език, преди всичко поезия, а сред чиновническите кръгове това е единственият език, който се използува. Наблюдава се своеобразна социална регламентация на употребата на двата езика. Китайският език се превръща в абсолютна привилегия на официалната върхушка, състояща се само от мъже, като знанието на този език служи за ценностен критерий при определянето на чиновническите длъжности. В същото време обществените догми категорично забраняват на останалата част от населението, в това число и на придворните дами, да пишат на китайски език. В „Дневника на Мурасаки-шикибу“ (XI век) е описан следният случай. Дамите, обслужващи Мурасаки-шикибу, случайно се натъкват в шкафчето с писмените й принадлежности на листове, изписани на китайски. Това предизвиква тяхното възмущение и дори страх за съдбата на господарката. „Нищо добро не вещаят тия занимания на Госпожата. Как може жена да пише на китайски?! Та в миналото на жените е било забранено да четат дори сутрите!“ Тези думи са красноречиво доказателство за строго ограничената употреба на китайския език. Ето защо създаването на японската сричкова азбука кана̀ се оказва предпоставка за демократизацията на японската национална литература, като значително се увеличава броят на нейните творци. Интересно е да се отбележи, че социалната регламентация в използуването на двата езика намира израз дори в начина, по който те са били наричани. Китайският език е бил „мана-буми“ („официална“ или „официозна“ писменост), докато японската писменост се е смятала за неофициална, както и литературата, написана на нея — за неофициална книжнина.

Така формирането на японската сричкова азбука открива пред придворните дами възможността да се приобщят към литературата. Те

не закъсняват да я използват, и то в такава степен, че скоро тази писменост започва да се нарича „женска писменост“. Може би тук трябва да се търсят основните предпоставки за възникването на японската „литература на женския поток“, която няма пълно съответствие в друга национална литература, както и никъде другаде, освен в Япония, не е съществувала специална „женска писменост“.

И все пак не бихме могли да си обясним възникването на „литературата на женския поток“, без да отчитаме социалното положение и начина на живот на придворните дами в хейанското общество. Високообразовани и ерудирани, независимо от забраните, те са познавали добре най-изтъкнатите образци на китайската литература, както и вече съществуващите японски писмена литературни паметници. Разполагали са и с достатъчно свободно време да се отдават на изящни занимания. Нещо повече, както отбелязва изтъкнатият японски литературовед и лингвист Оно Нобору, „през периода Хейан все още се наблюдават следи от матриархата — жените са разполагали с известна свобода и в семейно, и в икономическо отношение. Това им е позволявало да разсъждават за отношенията между мъжа и жената, да ги оценяват посвоему и да пишат за тях“. Но наред с тази „известна свобода“, за която пише японският учен, придворните дами са били по същество изключително зависими от мъжете в полигамното хейанско общество. Освен това те са били напълно изолирани от обществените дела в страната и са служили само като предмет за забавление и оръдие за придворни интриги. Противоречието между душевното богатство на хейанската жена и съдбата, която й е отредена, е важна психологическа предпоставка за възникването на „литературата на женския поток“. Високообразованите дами от хейанския императорски двор намират поле за изява единствено в литературата. За тях това е своеобразен акт на компенсация, търсене на самоутвърждаване и постигане на онова, от което действителността ги лишава. Неслучайно много от тях пишат именно „дневници“, чрез които искат да оставят спомена за себе си на бъдните поколения. Такова произведение е и „Нечакана повест“.

Може да се каже, че особеностите на „литературата на женския поток“ са най-ясно изразени именно в жанра на „дневниковата литература“ („никки бунгаку“). Налага се известно пояснение, тъй като дневниковият жанр в класическата японска литература значително се

отличава от съдържанието, което европейската литературна традиция внася в понятието „дневник“. В Япония, както навсякъде другаде по света, са се пишели и дневници в общоприетия смисъл на думата. Бихме могли да отбележим дори, че японците са имали силно изявена склонност към водене на дневници, което се наблюдава и в днешна Япония. В хейанското общество дневници са водели всички — и чиновници, и аристократи, и придворни дами. Съществували са дори дневници на различни придворни тържества, церемонии, ритуали, обреди. Постепенно обаче, въз основа на тази общоприета практика, се оформя „дневниковата литература“, или както още се нарича — жанрът на „лирическите дневници“.

Лирическите дневници не са всекидневни записки. Те са създадени „на един дъх“, събитията в тях са описани post factum. Авторът не следва отблизо събитието; от една страна, разказва за него от името на главния герой — непосредствен участник, а, от друга, като че ли се преценява отстрани, ретроспективно, гледайки се с очите на разказвача. Лирическите дневници имат стройна композиция, обединени са от обща идея, подчинени са на *художествения* замисъл на автора да пресъздаде историята на своя живот. Ето защо реалните факти и събития от действителността в тях не са пренесени буквално, а са до голяма степен *белетризирани*. Като доказателство бихме посочили встъпителните думи към „Дневника на един ефимерен живот“ (края на X век): „Така вървяха годините и живееше незабележимо една жена… Оттогава измина много време и не всичко се е запазило добре в паметта. Ето защо може би няма да го опиша така, както е било.“ Следователно от съвременна гледна точка можем да определим японската „дневникова литература“ като вид мемоарна литература.

Един от основните принципи на лирическите дневници е „самовглъбяването“ („джишосей“). Това означава детайлно самоизучаване, откровен самоанализ. Оттук идва и подчертаната интроспективност, съсредоточеност, вглъбеност на жанра.

Японският литературовед Тамаи Коске дава следната характеристика на дневниковия жанр:

„Дневниците са въплъщение на сърцето на автора, който наблюдава самия себе си в естествен вид, сваляйки външната си обвивка… Да се замисляш за себе си, за собствения си живот, ограничен от рамките на времето и от пространството между небето и земята — в това се състои същността на произведенията, които наричаме дневници.“

В същност лирическият дневник би могъл да бъде различен от обикновения дневник още на пръв поглед. Точните дати са обозначени рядко и непоследователно, като в процеса на развитието на жанра те съвсем намаляват. И може би най-главното — в лирическите дневници има стихове, които са интегрална съставка от повествованието. Това кара някои литературоведи да ги наричат дори „поетични дневници“. Тук се крие и текстуалното обяснение за оформянето на дневниците като литературен жанр. Наличието и преливането на стихове и повествователни откъси ги отличава от обикновените всекидневни записки, превръща ги в художествена проза.

Поезията *вака* (японски петстишия) е била широко разпространена в хейанското общество и е представлявала неразделна част от живота на придворната аристокрация. Умението да се пишат стихове се е считало за най-високо достойнство, дори като критерий за красота. Това важи с особена сила за придворните дами. „Достойнството на една благородна и красива дама се състои в умението й да пише стихове“ — казва ексимператорът Камеяма в „Нечакана повест“.

В двореца са се провеждали поетични турнири, техен център са били свитите на императриците. Тези турнири са изисквали от участниците постоянно да усъвършенстват поетичното си майсторство, а за придворните дами това е било и важен житейски проблем — така те са можели да бъдат харесвани.

Но разпространението на поезията не се е ограничавало само в рамките на поетичните турнири. Петстишията са съпътствували хейанския японец на всяка крачка от всекидневния му живот. Те са служили за начин на комуникация и са се пишели по всякакъв повод — и официален, и неофициален, за смърт и за раждане, по случай важни годишнини и просто в процеса на всекидневното куртоазно общуване.

Немислимо е било например аристократ, прекарал нощта с дама, да не й изпрати на следващата сутрин стихотворение, а добрият тон и нормите на обществото са изисквали веднага да се изпраща отговор на всяко получено стихотворение. Всеки си събирал стихотворенията — получените и собствените, като ги придружавал с кратки пояснителни бележки — кога, по какъв повод, от кого или за кого е било написано дадено стихотворение. Това дава материал за възникването на редица литературни жанрове в класическата японска литература и преди всичко — на дневниковата литература.

Дневниковият жанр възниква с „Дневникът на пътуването от Тоса“ („Тоса никки“) — в началото на X век. Интересно е да се отбележи, че първото произведение от този съвсем „женски жанр“ е написано от мъж — поета Ки-но Цураюки, който е автор и на споменатия вече предговор към поетичната антология „Кокиншу“. Това обстоятелство не само не противоречи на твърдението, че дневниковата литература е „женска литература“, но дори го потвърждава, защото Цураюки пише произведението си от името на жена, което определя ясно още с първите думи на дневника: „Казват, че обикновено дневници пишат мъжете, но ето сега една жена ще се опита да стори това.“ Така Цураюки постига определен ефект. Той разграничава своята творба от съществуващите делови и всекидневни дневници и си осигурява свобода на повествованието, в което излива своите чувства, преживявания и размисли. А според каноните на тогавашното общество това е било възможно само ако си сложи „маската“ на жена. Така той поставя началото на този „женски жанр“ в класическата японска литература, а всички останали лирически дневници са написани от жени.

Окончателно жанрово оформяне дневниковата литература достига в „Дневник на един ефимерен живот“ („Кагеро никки“), който с основание се счита за връх на жанра през периода Хейан. Известни са и други талантливо написани лирически дневници, например „Дневник от Сарашина“, „Дневник на Идзуми-шикибу“, „Дневник на Мурасаки-шикибу“, „Дневник на пълнолунието“ и други.

Традицията на дневниковата литература продължава още няколко века и през част от периода на развитото средновековно общество — като едно от последните произведения в този жанр и негов връх през

епохата Камакура (XII-XIV век) е „Нечакана повест“ („Товадзу гатари“).

„Нечакана повест“ е създадена през епохата на пълно господство на феодализма и феодалния начин на живот в Япония и естествено носи печата на своето време.

Към края на XII век властта в Япония преминава от придворната аристокрация в ръцете на военно-феодалното дворянство — самураите. Извършва се политическото преустройство на държавата и начело застава шогунът — върховен военен вожд. Императорът фактически се превръща в затворник в собствения си дворец в Киото, а властта му е признавана само формално.

Придворната аристокрация, дългогодишна господарка в страната, не оказва сериозна военна съпротива и след завършването на борбата на нея й остава само ролята на декорация на новия режим. Аристократите не могат да скъсат със старото, с формите на традиционния мироглед, вкусове, нрави, и се оказват изхвърлени встрани от общия поток на живота. Практически лишени от възможността да участвуват в управлението на страната, представителите на това залязващо съсловие стават „излишни хора“ — без опора в настоящето, без надежда и перспектива в бъдещето.

Променя се животът и в самия императорски дворец. Столицата на императора Хейан-кьо се превръща от „столица на мира и спокойствието“ (буквален превод на Хейан-кьо) в арена на ожесточени борби за власт, придворни интриги и вражди. Това е отразено и в „Нечакана повест“, където авторката на няколко пъти споменава за разприте около императорския престол между двамата братя — Гофукакуса и Камеяма. В същност тази борба — въпрос на живот и смърт за тях самите — изглежда съвсем нищожна и напразна на фона на обществено-политическия живот в страната, където за всичко се е разпореждало Бакуфу — правителството на шогуна, което е определяло дори кой ще бъде наследник на престола.

Загубата на политически позиции съвсем естествено довежда и до разложение на моралните принципи на придворната аристокрация. В императорския дворец процъфтяват хедонистични настроения, забелязват се чертите на своеобразен „декаданс“.

Особеностите на епохата се проектират по своеобразен начин върху литературата от дадения период. Появяват се многобройни ниско

художествени произведения, пропити с носталгия по някогашната слава и сила на императорския дворец, които описват илюзорни чувства и призрачни видения. Литературата започва да бълва подражателни произведения, повечето от които в сюжетно-композиционно и дори в стилистично отношение напълно повтарят „Генджи-моногатари“.

Наред с това обаче някои от придворните аристократи успяват творчески да продължат традициите на предишния „златен век“ на японската литература и създават творби с висока художествена стойност. Към тях с пълно основание можем да причислим и дневника „Нечакана повест“, за който в една „История на японската литература“ е дадена следната поетична преценка:

> „Романът на епохата Хейан умря. И изведнъж, сякаш изпращайки тази погребална процесия на романи за напразни блянове за слава, тайно разцъфна очарователно уханно цвете от думи — дневникът «Нечакана повест», написан от една жена на име Ниджо.“

Една от причините за възникването на „Нечакана повест“ като високохудожествено произведение би могла да се търси в специфичното взаимодействие между развитието на литературата и разпространението на будизма в средновековна Япония.

Внесен в Япония през VI век от Китай и Корея, будизмът е оказвал определящо влияние върху съзнанието и мирогледа на средновековните японци. В епохата, изпълнена с войни и икономически упадък, човешкият живот се обезценява и плъзва чувство на несигурност. Това създава обективни предпоставки за разпространението на будизма. Като проповядва преходност на битието, краткотрайност на човешкия живот, той е напълно в унисон с общото настроение на епохата.

Идеята за преходността на човешкото битие пронизва цялата средновековна японска литература, където човешкият живот се сравнява с капчица роса, с тънка струйка дим, която се разтапя в небесата, като това сравнение се превръща в своеобразна художествена норма. В „Нечакана повест“ например тежко болният баща говори на

Ниджо за близката си смърт със следните думи: „Капчицата роса, която още не се е разтопила, ще бъде отвяна от бурния вятър.“

Наред с това в религиозно-философската система на будизма важно място заема теорията за прераждания, свързана с идеята за карма. Човешкият живот се състои от три взаимносвързани звена — предишен, сегашен и следващ живот. Сегашният живот на човека е следствие от съвкупността на неговите действия през предишния му живот, тоест резултат от неговата карма. Самата дума карма буквално означава „действие“. Тази представа за предопределеността на сегашния живот обуславя засилването на фаталистичните настроения у средновековните японци. Корените на всички свои беди и злочестия те търсят в прегрешенията си от предишния живот. „Това е карма и човек не може да я избегне!“ — тези думи се срещат на много места и в „Нечакана повест“.

Но ако сегашният живот е предопределен от предишния, чрез добри дела човек може да си обезпечи щастливо прераждане в следващия си живот. Това се явява подтик за активна религиозна практика — четене и преписване на свещените сутри, поклонничество в будистки и шинтоистки храмове. Така се оформя и традицията на „скъсване с житейската суета“, която през периода на развитото средновековие се превръща в типично явление със своя социално-политическа аргументация. Изолирани от обществения живот в страната, разочаровани от придворните интриги и вражди, много аристократи подирват самота и спокойствие в „уединението от света“. Интересно е да се отбележи обаче, че практиката за „скъсване с житейската суета“ по онова време се е *естетизирала* и странствуващите монаси по правило са били добри поети, оставили в съкровищницата на японската литература великолепни образци от своето майсторство. Авторката на „Нечакана повест“ Ниджо приема монашески сан на тридесет и една годишна възраст и по примера на своя кумир — поета-странник от XII век Сайгьо — тръгва да броди из страната, като описва пътешествията си в своя дневник.

Такива са историческите и обществено-политическите условия, в които възниква дневникът „Нечакана повест“, и обективните предпоставки за неговото написване.

Дневникът „Нечакана повест“, написан около 1307–1308 година от придворната дама Ниджо, бе открит едва през 1940 година, от изтъкнатия японски литературовед Ямагиши Токухей. Ямагиши случайно попада на ръкописа на този дневник сред архивите в географския раздел на Книжния фонд при Управлението на императорския дворец в Токио и от пръв поглед разбира, че това не е обикновен географски трактат, а солидно произведение от японската класическа литература. Понастоящем този препис на дневника, направен през XVII век и открит от Ямагиши, е единствен, като през 1950 година Ямагиши осъществява първото му издание.

Откритието на японския учен предизвика истинска сензация всред литературните кръгове в страната. Дневникът стана обект на редица литературноисторически изследвания и скоро зае полагащото му се място в историята на класическата японска литература и бе включен в многобройни антологии. Днес „Нечакана повест“ продължава да бъде обект на спорове и дискусии не само всред японските, но и всред чуждестранните специалисти, като преобладаващо се оказва мнението, че това произведение е една от „най-модерните“ творби в класическата японска литература. Корените на този интерес не бива да се търсят само във факта, че в средата на XX век съвсем неочаквано е било извадено от забрава старинно произведение, но и във високохудожествените достойнства на самата творба.

На японски език произведението носи заглавието „Товадзу-гатари“, но това не е оригинално авторско название. Нито едно от заглавията на лирическите дневници не е било измислено от самите автори. Всички са били озаглавени значително по-късно, с цел да бъдат различавани един от други, като за заглавие обикновено е послужвала някоя фраза от текста на самия дневник, която изразява основната идейна насоченост на произведението или главната сюжетна линия. Контекстуалното значение на думите „товадзу-гатари“ на японски език е следното: „не мога повече да потискам това в себе си и да не говоря“, или „никой не ме пита, но трябва да говоря“. Тези думи характеризират творбата като спонтанна изповед, откровение, монолог, произнесен за и пред себе си. Това заглавие на произведението вероятно е било инспирирано най-вече от заключителните му думи:

„Да си спомняш сама за изминалите дни и за себе си — това не носи покой на сърцето. Дали някой някога ще разбере как, водена от преклонение към Сайгьо и неговия живот, скъсах със света на суетата и тръгнах да бродя из страната като него… Не бих искала съкровените ми помисли и желания да угаснат безследно и затова пиша тези никому ненужни редове. И все пак не мисля, че бъдещите поколения ще запазят спомена за мен.“

Освен това, в названието на произведението се съдържат и известни указания за жанровата му принадлежност. Вторият компонент на заглавието — „гатари“ — се свързва с глагола „катару“ (разказвам, говоря), а също така с наименованието на най-разпространения жанр в художествената проза на японската класика — „моногатари“. Интересно е да се отбележи, че почти всички други лирически дневници съдържат в заглавието си думата „никки“ — „дневник“, например „Кагеро никки“ („Дневник на един ефимерен живот“), „Мурасаки-шикибу никки“ („Дневник на Мурасаки-шикибу“), „Сарашина никки“ („Дневник от Сарашина“) и т.н. Отсъствието на думата „никки“ от названието на предлаганото тук произведение едва ли е само плод на случайност. То идва да покаже, че в дадената творба описаните факти от живота на авторката са белетризирани в по-голяма степен, отколкото във всички предишни лирически дневници, тоест че това произведение се доближава до жанра „моногатари“. Ето защо в превода на заглавието на български език запазихме тази негова особеност и умишлено се отдалечихме от думата „дневник“.

Ниджо не е истинското име на авторката на произведението, то не е известно. Но това не е изключение на фона на литературната традиция в Средновековна Япония. Ниджо е придворен ранг, така е била наричана тя в двореца и с това име е влязла в историята на японската литература. По онова време аристократите далеч невинаги са били назовавани с истинските им имена. Често например са били наричани по асоциация с географското място, където са живеели. Много разпространено е било имената да се придружават от названието на сана на даден човек, което е показвало мястото му в

придворната йерархия (например Мурасаки-шикибу, Сей-шонагон; шикибу, шонагон — придворни санове). А понякога придворният сан дори напълно е заменял името, както в случая с Ниджо. Освен това средновековните японци не са имали едно определено име през целия си живот. Като се родят, получавали детско име, сетне — име на възрастен, а ако приемат монашески обет — и монашеско име. Имената на момчетата от аристократични семейства са били записвани в храмовите регистри, които често се цитират в историческите хроники и документи. Не се е считало обаче за нужно и редно в тези регистри да бъдат внасяни и имената на новородените момичета. Ето защо имената на много талантливи писателки от онова време са останали неизвестни за поколенията. Така например авторката на „Дневник на един ефимерен живот“ е останала в историята на литературата като Мичицуна-но хаха, тоест майката на Мичицуна, а авторката на „Дневник от Сарашина“ — Такасуе-но мусуме, тоест дъщерята на Такасуе.

Ниджо е родена през 1257 година. Баща й — старши придворният съветник Кога Масатада — е бил потомък на някога могъщ знатен род. Ето защо в него живеят огорчението и болката за увехналата слава на рода и огромните амбиции да я възвърне. Той възлага на дъщеря си големи надежди, като съзнателно се стреми да я направи наложница на императора и майка на принц.

Майка й — госпожа Сукедай, е била придворна дама. Тя умира твърде рано — когато Ниджо е била на две години. Нейното име се споменава само на няколко места в „Нечакана повест“, но присъствието й в живота на авторката, а съответно и в произведението й — история на нейната съдба — е много силно и сложно и не се ограничава само с преките записки.

През 1242 година по решение на правителството Бакуфу император става Госага, който е имал двама сина — Гофукакуса и Камеяма. Гофукакуса, с чието име е тясно свързан животът на Ниджо, се възкачва на престола през 1246 година, когато е бил на четиригодишна възраст и остава на престола до 1256 година. Майката на Ниджо — госпожа Сукедай — е била първата жена в живота на Гофукакуса, която му разкрива тайнствата на любовта и в него пламва силна любов и привързаност към нея. Но както сам признава на Ниджо в „Нечакана повест“, тогава той е бил още малък и не е посмял да й

изкаже своите чувства, а през това време Масатада я отмъква и се оженва за нея. Така се ражда самата Ниджо, а не след дълго майка й умира.

Гофукакуса взима Ниджо в двореца още от четиригодишната й възраст и започва да я възпитава там. Когато тя навършва четиринадесет години, той я прави своя наложница и скоро Ниджо става негова фаворитка и се ползува с изключителното му благоразположение и любов. Ето защо, когато на шестнадесет години му ражда син, съществува съвсем реална възможност именно той да бъде обявен за наследник на престола, въпреки сравнително ниския й придворен ранг. Трябва да се отбележи, че в Япония не са съществували пречки и синовете на императора от наложниците му да бъдат обявени за престолонаследници, стига майките да са от благороден произход. Но за нещастие детето на Ниджо умира, преди да навърши две години. Оттук отношенията й с Гофукакуса започват да избледняват, за което тя самата пише: „Заспивах, измъчвана от обиди и преследвана от угризения, и насън виждах как пропастта между мен и Негово Величество все повече се увеличава, но не можех да направя нищо.“

В превода Гофукакуса е назован с думите Негово Величество. Описаният исторически период в живота на императорския дворец е много сложен и объркан. Императорите се сменят един след друг. Както вече споменахме, Гофукакуса е бил на императорския престол от четири до четиринадесетгодишна възраст, като по същество тогава вместо него е управлявал все още баща му — Госага. След това император става любимецът на бащата — Камеяма, а после започва жестока придворна борба кой да бъде определен за наследник на престола — синът на Гофукакуса или синът на Камеяма. За да запази властта си, Камеяма абдикира рано, като предава престола в ръцете на сина си. След това обаче за наследник на престола бива определен синът на Гофукакуса, което означава, че властта отново се съсредоточава в ръцете на Гофукакуса. Ето защо е много трудно да се следват всичките титли, които в даден период е имал Гофукакуса, и това би попречило дори на възприемането на произведението от читателя. Най-удобно и приемливо е той да бъде назоваван Негово Величество, което е продиктувано и от крайно учтивите форми,

използувани от авторката, когато пише за него; форми, които нямат еквиваленти в българския език.

И така, в цитираните по-горе думи от „Нечакана повест“ Ниджо пише — „измъчвана от обиди и преследвана от угризения“. Обидите очевидно са свързани със сложните й взаимоотношения със съпругата на Гофукакуса — ексимператрицата Хигаши Ниджоин. Тя се е падала леля на Гофукакуса и е била доста по-възрастна от него. Ето защо е изпитвала силна ревност и ненавист към по-младите му наложници и най-вече към Ниджо. Ниджо описва в дневника си как ексимператрицата я изхвърля от своята свита и най-настойчиво кара Гофукакуса изобщо да я изгони от двореца. Гофукакуса дълго се съпротивлява, но накрая ексимператрицата успява да постигне своето и пропъжда Ниджо от двореца, може би защото самият Гофукакуса вече не държи много на нея. Отчасти това е свързано и със собствените прегрешения на Ниджо, за които тя пише — „преследвана от угризения“.

Успоредно с развитието на отношенията между Ниджо и Гофукакуса в дневника са описани и любовните й връзки със Сайонджи Санекане — един от най-влиятелните велможи по онова време. Него в своя дневник тя нарича „мъжа, към когото питаех най-нежни чувства и можех да нарека своя първи любим, мъжа, с когото ме свързваха толкова много неща…“ Интересно е да се отбележи, че в „Нечакана повест“ Сайонджи Санекане се явява с две имена. Когато изпълнява служебните си задължения като придворен на Негово Величество, Ниджо го нарича с истинското му име, но когато пише за интимните си връзки с него, го назовава с поетичното име Юки-но Акебоно — „снежен изгрев“. В превода за по-голяма яснота и краткост използуваме само Акебоно. Освен това се наложи да го въведем малко по-рано от авторката, тъй като в японския език няма род и число и Ниджо дълго може да говори за своя тайнствен любим съвсем неопределено, но ако това се спази и в превода на български език, читателят съвсем ще изгуби връзката. Все пак се постарахме да не въвеждаме името от самото начало, а колкото може по-късно, за да спазим до известна степен авторския замисъл.

И така, Ниджо е била силно привързана към Санекане, но отново я постига зла участ. Случва се така, че Ниджо ражда почти едновременно с първата жена на Санекане, чието дете умира при

раждането. И тъй като връзките й със Санекане трябва да бъдат запазени в тайна, сменят нейната дъщеря с мъртвото дете и тя успява да я зърне само за миг.

После, без да посмее да се противопостави на волята на ексимператора, Ниджо става любовница на неговия братовчед — високопоставения будистки свещеник от храма Ниннаджи. В своето произведение тя му дава поетичното има Ариаке-но Цуки — „предутринен месец“, което присъствува като образ в някои от стихотворенията. Отначало тази връзка не й носи никаква радост, но постепенно тя се привързва към Ариаке и осъзнава, че той е последната й опора и гаранция за сигурност. От него ражда две деца, но първото умира, а за второто не споменава нищо. На будистките монаси по онова време е било абсолютно забранено да поддържат любовни отношения с жени и греховната връзка между Ниджо и Ариаке е може би единствена по рода си в средновековната японска литература. Образът на Ариаке, чиято душа и след смъртта продължава да блуждае по тъмните пътеки, разкъсвана от любовните страсти, е един от най-интересните в произведението с душевната си раздвоеност.

Освен това в „Нечакана повест“ Ниджо пише и за други свои любовници, като невинаги споменава дори имената им. В обяснителните бележки сме се опитали да внесем известна яснота, като се основавахме на литературноисторическите изследвания, извършени от японските учени.

След смъртта на Ариаке Ниджо изгубва и последната си подкрепа в двореца. Гофукакуса също охладнява към нея, една от най-важните причини е може би връзката й с най-жестокия му враг, брат му Камеяма, както и неговата собствена непоследователна натура. Всичко това позволява на ексимператрицата Хигаши Ниджоин да изпълни най-накрая коварните си замисли и да изгони от двореца ненавистната конкурентка.

На тридесет и една годишна възраст Ниджо приема монашески сан и в духа на традициите на времето става странствуваща монахиня и тръгва да броди из страната. Решението й е продиктувано и от прощалните заръки на баща й, преди да умре: „… в нашия свят невинаги става така, както желаем! Ако се случи да разгневиш своя господар и не намериш в себе си сили да продължаваш да живееш в

този свят на суетата, трябва веднага да поемеш Истинския път, за да се погрижиш за следващия си живот, да въздадеш синовна почит към своите родители и да се молиш да се съберем отново край лотосите в Чистата земя!“ И все пак най-важното си остава, че тази жена, чиято съдба е наистина трагична, просто не е имала никакъв друг изход.

По-горе вече бе споменато за разпространението на практиката „скъсване с житейската суета“ в средновековна Япония. Обикновено аристократите, приели монашески сан, са намирали подслон някъде недалече от столицата и са се занимавали с четене и преписване на свещените будистки сутри, като от време на време са ходили на поклонение в близките храмове. Ето защо пътешествията на Ниджо, описани в дневника, изглеждат поразителни.

Първото си пътешествие Ниджо извършва през 1289 година на тридесет и две годишна възраст. Тя продължава да пътува из страната до четиридесет и седем годишна възраст, тоест около петнадесет години, като през това време успява да посети двадесет и четири различни места и стига до най-отдалечените краища на Япония.

Дори днес не е съвсем лесно да се направи такова пътешествие, а ако вземем пред вид условията на XIII век, както и обстоятелството, че подобно на всички други странствуващи монаси, Ниджо е вървяла почти през цялото време пеша, пътешествията й изглеждат наистина уникални за една средновековна жена. Каква важна роля са играли те в живота й се вижда от факта, че в „Нечакана повест“ — равносметката на изминалите години, тя им отделя много голямо място. По време на пътешествията си Ниджо, следвайки установената традиция, е написала и редица стихотворения, някои от които не отстъпват по майсторство на най-талантливите поети от онова време. Трябва да отбележим, че в класическата японска литература са известни много странствуващи поети, но образът на странствуваща поетеса се среща единствено в „Нечакана повест“.

Пътешествията през средните векове са се извършвали под формата на поклонничество в будистки и шинтоистки храмове. През описания период в Япония са съществували различни будистки секти. В императорския дворец например все още преобладаващо влияние са имали сектите на езотеричния будизъм Тендай и Шингон, които със своята сложна система и свещеническа йерархия са допадали най-много на „богоизбраната“ придворна аристокрация. В същото време в

останалата част на страната започват да се разпространяват сектите на амидаисткия будизъм, Ничирен и Дзен, които проповядват значително опростена религиозна система и учат, че спасението може да се достигне чрез истинска вяра, постоянни молитви и активна религиозна практика. Така например според амидаисткия будизъм просветление може да се получи чрез стократно, хилядократно повтаряне на молитвените слова: „Наму Амида Буцу!“ („Бъди благословен, о, Буда Амида!“). Ниджо проявява определен афинитет към новите секти с тяхното учение за милостив и всемогъщ Буда, дал обет да спаси целия човешки род. В своя дневник тя описва различни легенди, разказващи за милосърдието на Буда.

Тази особеност на произведението го отличава от другите творби в дневниковия жанр и го характеризира като типично произведение от епохата на развитото средновековно общество, когато преданията и легендите намират голямо разпространение в литературата и постепенно се оформят в отделен жанр — „сецува“.

В „Нечакана повест“ са показани и интересните взаимоотношения между внесения от Китай будизъм и японската религия — шинтоизма. От една страна, между двете религии са съществували прегради. В „Нечакана повест“ например виждаме, че Ниджо, будистка монахиня, няма право да се доближи до Главния храм на шинтоистката богиня на слънцето — Аматерасу, в Исе. В същото време обаче будизмът и шинтоизмът не са били в непримиримо противоречие, като през описания период се забелязват дори тенденции към тяхното сближаване, за което говори и „Нечакана повест“. Често например различните превъплъщения на Буда и Бодисатвите се отъждествяват с шинтоистки богове. Такъв е случаят с бог Хачиман — шинтоистки бог — закрилник на рода на Ниджо, който в същото време се е почитал и като Бодисатва.

Интересно е също така, че макар Ниджо да приема монашески сан и да извършва многобройните си пътешествия преди всичко с религиозна цел, тя е била много любознателна и продължава да се интересува от всички и от всичко. В записките за нейните пътешествия се срещаме и с представителите на новото съсловие — самураите, и с куртизанките от остров Тайка, приели монашески сан, и с недодяланите и груби провинциални господари от селището Вачи. Всичко това придава изключителна жизненост и пълнокръвие на

повествованието, в него се забелязват черти на реалистичност, които го отличават от европейската средновековна литература и превръщат „Нечакана повест“ в едно от най-интересните произведения в дневниковия жанр.

В композиционно отношение „Нечакана повест“ се дели на пет свитъка, като в първите три е описан животът на Ниджо в императорския дворец, а четвърти и пети свитъци представляват дневник на пътешествията й. Освен това „Нечакана повест“ е най-дългото произведение в дневниковия жанр.

На няколко места повествованието се прекъсва и следват забележки от рода на „тук липсват няколко страници“, „тук е отрязано с нож“ и т.н. Въпреки това с увереност може да се твърди, че основната част от текста е запазена и липсващите отрязъци не накърняват цялостното му възприятие.

Един от основните текстологични въпроси е свързан с прехода от трети към четвърти свитък. В повествованието липсва описанието на четири години, от 1285 до 1289, като в началото на четвърти свитък Ниджо се появява направо в монашеско одеяние, без да обяснява кога и как е приела монашески сан. Това кара някои специалисти да твърдят, че е бил изгубен цял свитък. По наше мнение липсата на записките за тези години не е в ущърб на творбата. Може да се предположи, че Ниджо умишлено не е описала в дневника си този период от своя живот, още повече че в литературата вече е имало прецедент. В „Генджи-моногатари“ главата „Ниои“ започва с изненадващото съобщение, че Генджи е умрял, без да се споменава кога и как е настъпила неговата смърт. Все пак окончателен отговор на този въпрос не може да бъде даден поради наличието на един-единствен препис на дневника.

Художественият метод на Ниджо заслужава особено внимание. На пръв поглед дневникът поразява със съвременното си звучене и дълбочината на психологическия анализ. Не бива обаче да се забравя, че пред нас все пак е средновековна творба, която носи печата на своето време и в областта на изразните средства. Съществуват определени норми за реагиране на дадено събитие и клишета за неговото отразяване. Академик Лихачов определя тази особеност на средновековната литература като „литературен етикет“, който се състои от три компонента — етикет на представата за света, етикет на

поведението и етикет на словесния израз. Особено силно това се проявява в дневника на пътешествията — четвърти и пети свитъци. Ниджо пътува не къде да е, а по места, установени в литературната традиция, възпети от поетите преди нея. Тя добре познава всичко писано преди нея и то я задължава да отвръща на тези „поетични сигнали“ от вековете. Индивидуално-личностното начало в творчеството й се проявява в начина, по който тя интерпретира литературната традиция, в опита да изрази някакви собствени преживявания върху основата на поетичните канони. На читателя може да се стори, че Ниджо прекалено често пише за „ръкави, мокри от сълзи“, за „капчици роса, блеснали по ръкавите“, но трябва да се имат пред вид поетичните клишета на епохата и тези думи да се възприемат на фона на общото меланхолично настроение на дневника, навяно от идеите на будизма.

Изключително важно място в „Нечакана повест“ заемат стиховете. По-горе бе отбелязано, че поезията е представлявала неразделна част от всекидневния живот на придворната аристокрация. Стихове са се пишели навсякъде, от всички и по всякакъв повод. Напълно естествено е, че при наличието на такава поетична конюнктура не всички стихотворения са били на високо ниво. Понякога те са били създавани само защото така е изисквала традицията. Тези особености се отнасят и до „Нечакана повест“, където стихотворенията са неравностойни. Важното е, че наред със схематичните и конюнктурни стихотворения, в дневника има и образци на най-висока поезия.

Стихотворенията в „Нечакана повест“ принадлежат към най-древния поетичен вид в Япония — вака („японски петстишия“). В тях няма рима (японската поезия изобщо не познава римата), а единственият организационен принцип е групирането на сричките в петте реда по твърдо установена схема: 5-7-5-7-7. В петстишията се използува широка система от образи по асоциация, игра на думи, така наречените „сезонни думи“, които подсказват идването на даден сезон. Така например цъфтящата вишна означава пролет, кукувицата — лято, алените кленови листа — есен, снегът — зима и т.н. Системата на сезонните думи е изключително богата и сложна и може да се каже, че в наши дни е позната само на специалистите. В поезията често се срещат и игри на думи — географски наименования или омонимични

изрази (например — „мацу“ — чакам, пиния). Въз основа на тях в петстишията обикновено съществуват два изразно-емоционални плана — природна картина и душевните преживявания на лирическия герой. Тези особености правят петстишията почти непреводими на чужд език, защото се намесват екстралингвистични фактори. Японските петстишия (а също така и тристишията „хайку“) са немислими без активното участие на възприемащата страна. Те са само поетичен сигнал, който трябва да отекне в душата на читателя и да събуди комплекс от чувства и преживявания. Но за да се постигне пълният им ефект, е необходимо читателят много добре да познава цялата сложна система от условни образи, а това, както споменахме вече, не се среща често дори в съвременна Япония. Единственият изход при превода на стихотворенията е да се лишим от единия изразно-емоционален план в тях и където е възможно, в обяснителните бележки да даваме необходимите допълнителни сведения и тълкувания.

Горепосочените трудности са само част от проблемите, понякога неразрешими, с които се сблъсква всеки преводач на японска класическа литература. В предговора си към изданието на руски език на лирическата повест от началото на X век „Исе-моногатари“ академик Н. И. Конрад отбелязва: „Принципите, на които се основава преводът, са малко и не са сложни: вярност към оригинала в образите, в тяхната последователност и в емоционалното им съдържание… Това се отнася и за двете части на оригинала — прозаическата и стихотворната… Тук задачата на преводача се усложнява още повече, тъй като болшинството от стихотворенията или са построени по чужди за нас образи, или имат пред вид асоциации, които не ни говорят почти нищо, или пък се основават изцяло или частично на игра на думи, звукова, образна и т.н. И накрая, при превода на японските петстишия пред мен стоеше все същият стар въпрос — необходимо ли е да се спазва поетичният размер на оригинала, тоест да се спазва определеният брой на сричките в редовете — 5-7-5-7-7 — както е в японските петстишия, или пък трябва да се преведе със свободен руски размер. От опасения за прекалена изкуственост — при първия начин, и за прекалено «нагласяване» — при втория начин, аз избрах компромисно решение: да предавам максимално точно на руски, почти в подстрочен превод, образното движение в японското стихотворение и най-вече неговото емоционално развитие. Стремях се да правя пауза

там, където то сякаш се задържа, да не завършвам там, където то остава недоизказано, и да слагам емоционална точка там, където тя се чувствува в японския текст“.

Постарахме се и в своя превод на „Нечакана повест“ на български език да се придържаме към тези „не сложни“ принципи на превода.

Във връзка с въпросите на превода е необходимо да се спрем и на някои конкретни проблеми, възникнали при работата над произведението. Наличието на един препис на „Нечакана повест“ създава огромни трудности при тълкуването на неясните места в текста, които някъде биха могли да бъдат обяснени и с грешки в преписването. Японските литературоведи са работили и работят много по изследването на текста и вече разполагаме с няколко критични издания на дневника. Първото от тях бе направено през 1966 година. В своя превод използувахме последното издание на дневника, излязло от печат през октомври 1978 г. от издателството „Шинчоша“ — Токио. Коментарите са дело на изтъкнатия японски литературовед проф. д-р Хидеичи Фукуда.

В превода направихме някои съкращения в края на третия и на петия свитък, където авторът изпълва цели страници с имената на персонажи, които не се споменават на други места в дневника, и с обяснения на сложните им роднински връзки. Те затрудняват читателя и са пречка за цялостното възприятие на творбата.

„Нечакана повест“ е първият превод на творба от японската класическа литература на български език и трудностите по осъществяването му в никакъв случай не биха могли да бъдат преодолени без активната помощ на редица хора. Преди всичко бих искала да изкажа благодарност на доц. к.ф.н. И. Л. Йоффе от Московския държавен университет, под чието ръководство започнах работата си по дневника, а също така и на проф. д-р Хидеичи Фукуда, който ми оказа безценна помощ при тълкуването на оригиналния текст, както и на преподавателите по японска класическа литература в Токийския университет. Възползувам се от случая да изразя най-дълбоката си благодарност и на Книжния фонд при Управлението на императорския дворец в Токио, откъдето бяха така любезни да ми предоставят снимка от единствения препис на дневника „Нечакана повест“, която публикуваме в книгата с тяхно разрешение.

Цветана Кръстева

圖書室
19429
5
154 58

Корица на единствения запазен ръкопис на „Нечакана повест“. Снимката се публикува с разрешение на Книжния фонд при Управлението на Императорския дворец в Токио.

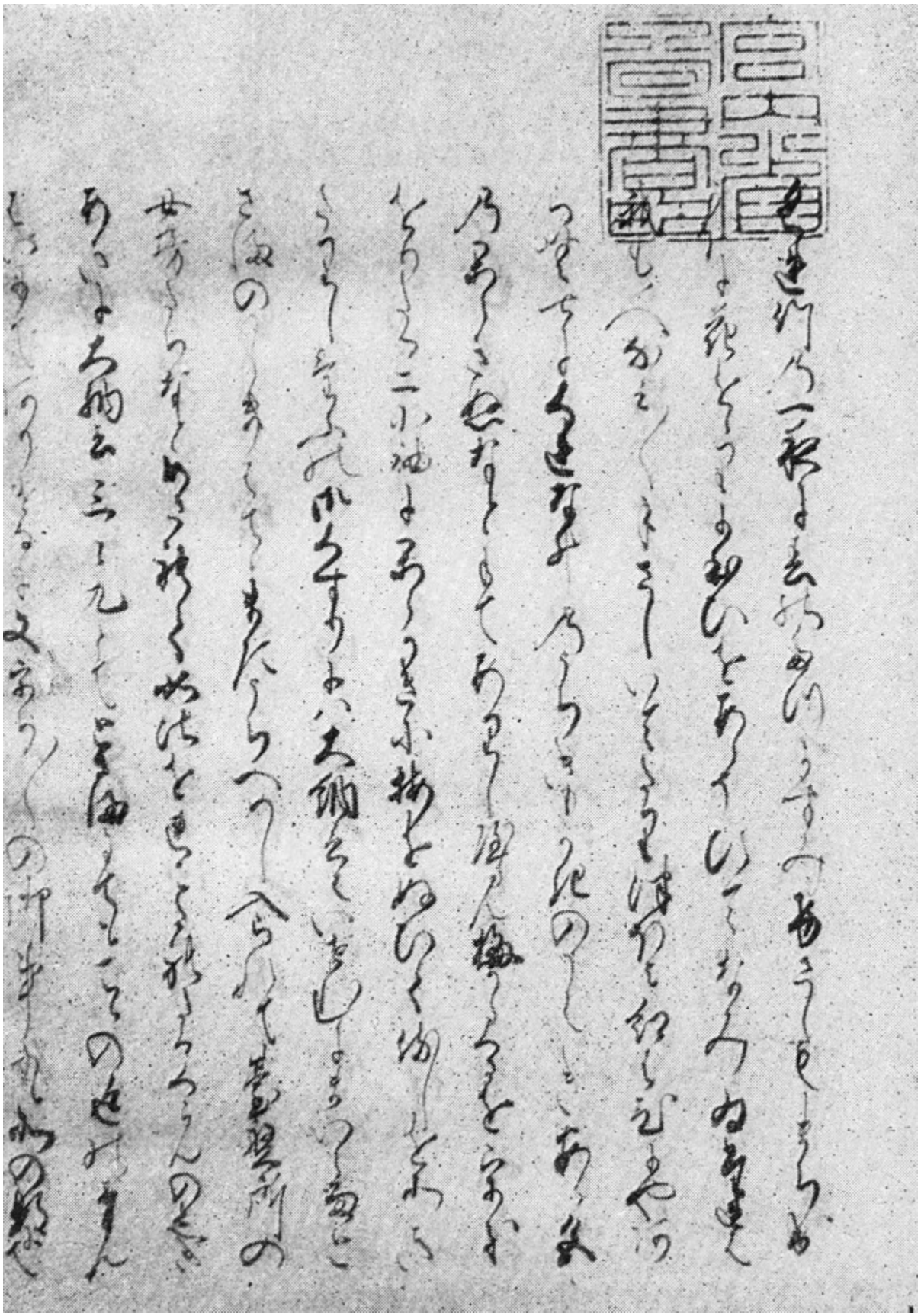

Първа страница от ръкопис на „Нечакана повест“. Снимката се публикува с разрешение на Книжния фонд при Управлението на Императорския дворец в Токио.

ПЪРВИ СВИТЪК
(1271–1274)

В ранната утрин на новата година[1], когато нежната пролетна омара бе обгърнала небето като воал, придворните дами излязоха навън, за да посрещнат утрото. В приказната си премяна те изглеждаха една от друга по-красиви. И аз бях с тях. Спомням си, че одеждите ми напомняха напъпило сливово дърво — върху аленочервена роба бях облякла жълто-зеленикава дреха, а отгоре — червено наметало; на двете ми леки кимона с релефно изтъкани сливови дървета и лози бе избродиран сливов цвят на фона на бамбукова ограда. В този ден за поднасянето на новогодишното саке в двореца пристигна баща ми — старши придворният съветник Масатада. Празникът на лечебствата[2] започнахме навън, а после всички се преместихме в двореца, където Негово Величество ексимператорът Гофукакуса отново пожела да поднесат саке. Преди това баща ми — виночерпецът на пиршеството — бе предложил на всички по девет чашки — по три от три подноса, ето защо сега той отново се намеси и каза: „Нека спазим ритуала на деветте чашки и по време на пиршеството вътре в двореца“, но Негово Величество възрази: „Не, предлагам сега да пием по двадесет и седем чашки — девет пъти по три.“ Когато всички бяха вече доста пияни, Негово Величество подаде една чашка на баща ми и каза: „Нека от тази пролет «дивият жерав от твоите поля»[3] да прелети при мен!“ Баща ми прие новината с благодарност и смирение, пи отново по установения ритуал, сетне си тръгна.

За какво ли си бяха говорили? Какво имаха пред вид? Бях ги видяла да си шепнат тайно, ала нищо не разбрах.

Когато след молитвата се прибрах в стаята си, намерих писмо[4], в което пишеше: „До вчера се боях да не оставя следи върху белия сняг, ала сега — дошла е вече пролет, и няма край…“ Заедно с писмото получих и осемкатова дреха, чиито цветове се преливаха от алено до бяло, лилаво лятно кимоно, жълто-зеленикаво наметало, елек,

панталони и трикатово и двукатово кимоно с къси ръкави. Тези подаръци бяха тъй неочаквани, че силно се смутих и не знаех какво да правя. Реших да не се докосвам до тях. В този миг съзрях лист фина хартия, прикрепен към ръкава на една от одеждите. На него бе написано следното стихотворение:

Едва ли някога
ръкавите ни ще се съберат
като криле на птица.
Дарявам ти пера на жерав.
За мене все да ти мълвят.

Стори ми се, че ще бъде невъзпитано и непочтително да върна одеждите, подготвени специално за мен, затова изпратих следния отговор: „Мигар в тези дрехи е скрита Вашата любов? Това не зная. И щом реша да ги облека, ще дойдат тъжни дни и от сълзите ми ръкавите ще овехтеят… Но ако Вашата любов е безгранична, ще ги нося с радост.“ Така написах и изпратих писмото.

През нощта бдях над спокойния сън на Негово Величество[5], когато изведнъж някой почука на задната врата. Излезе да отвори малко момиче от прислугата, но скоро се върна и ми донесе някакъв пакет. „Слугата, който предаде това, веднага си отиде“ — обясни то. Разтворих пакета и що да видя — вътре отново имаше красиви одежди и още едно стихотворение:

Сърцата, дали клетва
за вярност и любов,
не ще й нивга изменят!
В одеждите, изпратени от мен,
нощта прекарай!

Нямаше посочен адрес, тъй че нито можех да върна одеждите, нито да изпратя някакъв отговор.

На третия ден от месеца в двореца се очакваше да пристигне ексимператорът Госага, бащата на Негово Величество. Аз облякох тъй странно подарените ми дрехи, а когато баща ми ме видя в тях, каза: „И цветът, и ароматът на тези дрехи не са обикновени. Дали не са дар от Негово Величество?“ Сърцето ми трепна от страх, ала се опитах да си придам колкото може по-равнодушен вид и отвърнах: „Не, подари ми ги Нейно Високоблагородие госпожа Китаяма.“

Привечер на петнадесетия ден дойде вест от имението на баща ми в Кавасаки. Викаше ме веднага да отида при него. „Защо ли чак толкова бърза?“ — помислих си с неохота, но не бих могла да кажа, че ми е неприятно и затова изпълних волята му. Стигнах до имението и що да видя — вътре беше някак необикновено празнично. И параваните, и рогозките, и завесите, и подвижните прегради между стаите — всичко бе подредено с особено внимание и грижа. „Сигурно заради новата година!“ — помислих си. Така се изниза денят. На следващия ден от сутринта настъпи голяма бъркотия — суетяха се какво щели да поднесат за гощавка, къде щели да спрат конете и колесниците на велможите. Дойдоха и гости, а сред тях и баба ми, монахинята от Кога, и всички тайно започнаха да си шушукат нещо. Накрая не издържах и попитах: „Кажете ми какво се е случило?“, а баща ми се усмихна и отвърна: „Негово Величество изпрати вестоносци да ни съобщят, че довечера на път за двореца, за да избегне запретената посока[6], ще благоволи да посети нашето имение. Тъкмо навреме наистина, защото всичко вкъщи е стегнато и красиво украсено за началото на годината! А теб повиках, за да му прислужваш.“ „Странно — помислих си, — обикновено Негово Величество се мести от един дворец в друг само когато се сменят годишните времена!“ Споделих с баща ми съмнението си, но всички някак странно се засмяха на думите ми и казаха: „Дете е още.“ Аз продължавах да се учудвам от това, което ставаше вкъщи — кой знае защо дори и в моята стая бяха поставени необичайно красиви паравани и завеси. Ала когато попитах: „Защо е необходимо и моята стая да бъде така празнично украсена?“, всички отново заговорнически се засмяха и не ми отговориха нищо.

Вечерта ме накараха да облека трикатово бяло кимоно и тъмночервени панталони. Всичко беше много странно — навсякъде из къщата димяха благовония, и то така, че да се виждат. Щом запалиха

фенерите, при мен дойде мащехата ми, донесе едно ослепително красиво кимоно и ме накара да го облека. Подир малко в стаята влезе и баща ми, закачи на различни места изящни и изискани одеяния и ми заръча: „Не си лягай, докато не дойде Негово Величество! Старай се да го обслужваш добре. Придворната дама никога не бива да бъде упорита! Тя трябва да изпълнява волята на своя господар!“ Изобщо не разбирах какво имаше пред вид и накъде клонеше с тези свои съвети! Настаних се да чакам до печката в ъгъла и така неусетно съм заспала.

Какво е ставало след това — не зная, но ето че по някое време Негово Величество пристигнал. Отначало всички се суетели около посрещането и чак когато дошъл ред за гощавката, забелязали, че съм заспала. Настанала голяма суматоха и всички се развикали: „Трябва да събудим Ниджо! Събудете я веднага!“, ала Негово Величество ги възпрял: „Нищо, нищо! Оставете я да спи!“ Така никой не дошъл да ме буди.

Бях заспала до печката, както си бях с дрехите, и за да не ме дразни светлината на свещите, бях закрила лицето си с единия край на кимоното. Събудих се през нощта и онемях от учудване — свещите бяха изгасени, вътрешните завеси спуснати, а точно до мен спеше съвсем спокойно и свойски някакъв мъж. „Какво е това?“ — проплаках и се помъчих да избягам, ала точно в този миг мъжът до мен се събуди. Беше Негово Величество. Той започна да ми говори, че ме обичал още от времето, когато съм била съвсем малка, че с нетърпение очаквал да стана най-сетне на четиринадесет години и куп други неща, които дори не бих посмяла да напиша тук. Смисълът на думите му не достигаше до мен и аз само плачех ли, плачех, така че дори по ръкавите на неговото кимоно не остана сухо местенце от сълзите ми. Негово Величество не се опита да ме утеши, ала не прояви и никаква грубост към мен. Той само говореше: „Толкова дълго беше равнодушна към мен и аз се надявах, че може би сега най-сетне… Защо продължаваш да се държиш така хладно, при все че всички вече знаят къде съм!“

„Ето, значи, каква била работата!“ — изведнъж до мен достигна целият смисъл на случилото се. Това не беше тайна. Нито пък сън. Хората знаеха. Една само нощ, а след това щяха да започнат моите мъки. Съзнанието, че можех да разсъждавам в този миг ме

успокояваше, че все още не съм загубила разсъдъка си, ала от това не ми ставаше никак по-леко.

„Ако ми е била отредена такава участ, защо поне не ме предупредихте по-рано? Защо никой, дори баща ми, не дойде да ми каже какво ме очаква? Как ще погледна сега хората?“ — простенах през сълзи, а Негово Величество продължаваше да ме наблюдава мълчаливо, но дори самото му присъствие ми причиняваше непоносима болка.

После потънах в безмълвие и не отвърнах ни дума на неговите въпроси и увещания. Така си отиде нощта.

На сутринта чух нечий глас: „Негово Величество сигурно ще пожелае да се върне отново тук тази нощ!“ При тези думи той стана, приготви се да си върви и промърмори: „А сега трябва да си давам вид, че нещо се е случило.“ Сетне се обърна към мен и рече: „Неочакваното ти равнодушие ме кара да си мисля, че надеждите, които възлагах на теб още по времето, когато носеше косата си разделена на път[7], са били напразни. Би могла поне да се постараеш да не предизвикваш подозрението на околните! Какво ще си кажат, ако се затвориш в стаята си!“ Той ту ми се караше, ту ме успокояваше, ала аз продължавах да мълча. После изведнъж махна с ръка: „Безсмислено е да ти говоря повече!“, облече мантията си и поръча да му приготвят колесницата.

„Ваше Величество, ще желаете ли нещо за закуска?“ — достигна до ушите ми гласът на баща ми и в този миг почувствувах, че вече не бих могла да го погледна в очите. О, как мечтаех да се върне вчерашният ден!

След като Негово Величество си отиде, аз продължих да лежа в стаята си и си давах вид, че още спя. Скоро донесоха от него писмо, което ме накара да се почувствувам още по-нещастна. На всичкото отгоре мащехата и баба ми влязоха в стаята и започнаха да ми досаждат с въпроси: „Какво ти е? Защо не ставаш?“ Едва намерих в себе си сили да им отговоря: „Не се чувствувам добре след тази нощ.“ Ала за най-голям мой ужас те, изглежда, помислиха, че съм изморена, защото за първи път съм споделила леглото си с мъж.

Междувременно отвън вдигнаха голям шум около писмото и някой нахълта да ми го покаже. Нямах никакво желание да го прочета, а през това време слугите на Негово Величество чакаха за отговор и

всички много се притесниха. Тогава някой предложи: „Кажете на баща й!“ Беше направо непоносимо. Баща ми влезе и попита: „Не се ли чувствуваш добре?“, а когато му обясниха, че не желая да отговоря на писмото, той рече: „Що за детинщини? Да не искаш да кажеш, че няма да изпратиш отговор?“ Сетне сам отвори писмото. Върху лист фина лилава хартия бе написано следното стихотворение:

Години дълги бе за мене
дете любимо, ала днес
едничък спомен ми остана —
ръкавите, които твойте не покриха,
ухаят с нежния ти аромат.

Като чуха стихотворението, всички започнаха да си шушукат колко съм се различавала от останалите млади момичета, а аз просто не можех да си намеря място от срам и притеснение и за нищо на света не исках да стана. Това силно смути хората вкъщи и те се чудеха какво да правят, защото щеше да бъде много неприлично, ако някой друг отговори на писмото на Негово Величество вместо мен. След като дълго мислиха какво да направят, баща ми излезе при слугите на Негово Величество и каза да му предадат следното: „Тя е още съвсем дете и дори не се е събудила, за да може да прочете писмото.“

По обяд донесоха още едно писмо[8]. Отворих го и прочетох следното стихотворение:

От днес нататък
любовта към теб
сърцето ще изпепели.
А другиго залюбиш ли —
ще спре да бие!

А отдолу беше добавено: „Любовта към теб ми даваше да живея в този свят на суетата. А сега — какво ли ми остава?“ Писмото бе

написано върху лист фина бледосиня хартия, а за фон бе използувано старото стихотворение:

„… не ще покриват облаците вече
планините тайни, приютили
моята любов[9]*…“*

Откъснах от хартията на писмото едно парченце и точно върху „планините тайни“ написах следното стихотворение:

Едва ли ще узнаеш някога
как страда моята душа
и в тъмни дебри как блуждае.
Под порива на вятъра студен
в небето тъжен дим витае.

Изпратих в отговор това стихотворение, ала после започнах да се измъчвам от угризения на съвестта. Защо постъпих така?!

Не ядох нищо през целия ден, не пожелах да ми донесат дори чай и това даде повод на хората вкъщи да говорят, че имам някаква „странна болест“. Когато започна да се свечерява, изведнъж съобщиха, че пристига Негово Величество. Нямах време дори да си помисля как да се държа с него, защото той влезе направо в моята стая и се настани вътре съвсем по свойски. „Чух, че не си била добре. Какво ти е?“ — попита ме той, ала аз нямах ни най-малко желание да му отговарям и затова продължавах да лежа неподвижно. Той легна до мен и започна да излива душата си, но аз почти не го слушах, скована от страх какво щеше да се случи след това. Изгаряше ме желанието да му кажа, както в старото стихотворение: „Ако в света ни нямаше лъжа[10]…“, ала не посмях, защото си помислих, че човекът, който ми бе написал: „… А другиго залюбиш ли…“, ще ме осъди за такива думи.

Тази нощ, след като не можа̀ да изтръгне и дума от мен, Негово Величество се отнесе с мен тъй жестоко и безсърдечно, че целите ми

дрехи бяха разкъсани. Сега, когато нямаше вече какво да губя, аз се презирах и страдах. С ужас си мислех за идването на зората.

Сърцето, без да пита —
безжалостно
той дрехите разкъса.
Какво ли ще разнася
хорската мълва?…

Ето какво си мислех в този момент и дори се учудих, че имам още сили да се безпокоя за доброто си име.

А през това време Негово Величество ме обсипваше с тържествени клетви и любовни излияния: „В прераждания та си[11] ние ще приемаме различен облик, ала нашият съюз ще бъде вечен. Понякога разстоянията ще ни разделят, ала сърцата ни не ще се разделят.“ Късата нощ се изниза бързо, без да остави време за сън, и ударите на камбаните възвестиха идването на зората. „Съмна се и няма да е благоприлично да се бавя дълго при теб“ — каза Негово Величество, а после се обърна към мен с думите: „Дори и да не ти е мъчно, че се разделяме, би могла поне да дойдеш да ме изпратиш!“ Нямаше как да му откажа и затова наметнах върху дрехите си, мокри от сълзи, леко кимоно и излязох навън да го изпратя. Луната бавно чезнеше нейде на запад, а на изток розовееше тънка ивица облаци. Погледнах отново Негово Величество — той бе облечен в бледолилава роба, върху която имаше зелено наметало с тъмнолилава подплата, а по панталоните му бяха избродирани най-различни фигури. Изведнъж почувствувах някаква странна привързаност към него и със свито сърце се питах на какво ли се дължеше тя.

Колесницата бе изпратена от Такааки, а Таметака бе единственият придворен, който придружаваше Негово Величество. Скоро слугите докараха колесницата. Слушах гласовете на птичките и ми се струваше, че пеят за мен и се тревожат как съм. Камбанният звън, който се носеше от храма Каннондо, тъжно отекваше в душата ми и сякаш казваше: „Плачи! Плачи!“ Спомних си стихотворението:

„… и отляво, и отдясно ръкавите са в сълзи потопени[12]“ и си помислих, че то сигурно е било написано точно в такъв момент.

Ала Негово Величество все още продължаваше да стои така и по едно време ми каза: „Пътят ми към двореца ще бъде тъжен и самотен. Ела с мен!“ Не смеех да му откажа и затова стоях обърканa на верандата, без да промълвя нито дума. Предутринната луна все повече избледняваше, за да отстъпи ред на зората. „Какво те измъчва?“ — попита ме Негово Величество и ме качи в колесницата. Така потеглих към двореца, без дори да съобщя вкъщи, че тръгвам. Почти като в старите романи[13]! Какво ли ме очаква? — с тревога си мислех аз.

Камбанен звън зората възвестява.
Нима бе само сън кошмарен?
Ала не съм дори и спала.
В небето бавно избледнява
печална утринна луна.

Нашето пътуване до столицата навярно би изглеждало доста забавно отстрани, защото през цялото време Негово Величество се кълнеше в искрените си чувства — точно както в старите романи, където изкусният прелъстител отвлича младата девойка. Ала тогава всичко ми изглеждаше ужасно, пътят ми се струваше непоносимо дълъг и през цялото време само плачех.

Колесницата спря до Ъгловия павилион, Негово Величество слезе и се обърна към Такааки: „Доведох я със себе си, защото е още съвсем дете и не се знае какво може да направи, ако я оставя сама. Мисля, че ще е по-добре известно време никой да не знае за нейното пристигане. А ти се погрижи за нея.“ С тези думи той ме остави в ръцете на Такааки и се оттегли в покоите си.

Гледах двореца и като че ли не можех да го позная. Не ми приличаше на мястото, където бях живяла толкова години. Сковаваше ме смътен ужас, тягостни предчувствия свиваха сърцето ми и се презирах, че бях дошла. „Какво ли ме очаква?“ — отекваше с болка в мен. През сълзи чух гласа на баща ми — той се осведомяваше как се чувствувам. Такааки му обясни какво бе наредил Негово Величество и

баща ми каза: „Страхувам се, че подобни специални грижи биха могли само да й навредят. Всичко трябва да изглежда така, както е било досега! Ако седи тук скрита, кой знае какви слухове ще плъзнат!“ Чух, че после той си тръгна, а мен с нова сила ме обзеха мрачни мисли за бъдещето — какво ли вещаеше то? В този момент в стаята влезе Негово Величество и прекъсна тъжните ми размисли, като с поток от нежни и ласкави думи успя дори малко да ме успокои. Съзнанието, че случилото се ми бе предопределено още от предишния живот, ме накара лека-полека да започна да се примирявам със своята участ.

Прекарах в двореца десет дни и всяка нощ Негово Величество идваше при мен. Ала кой знае защо, аз не преставах да си мисля за онзи човек, който ми бе изпратил писмото: „… А другиго залюбиш ли…“ През цялото време баща ми се опитваше да обясни на Негово Величество, че не бива да ме държи така в двореца и най-сетне успя да го склони да ме прибере за малко вкъщи. Беше ми досадно и неприятно да виждам, когото и да било и затова казах, че съм болна и се затворих в стаята си.

Негово Величество ми изпрати следното писмо: „Толкова свикнах с теб, че сега, когато си далече, се чувствувам тъжен. Хайде, ела при мен по-скоро!“ Вътре имаше и стихотворение:

Помисли ли за мен?
А може би напразно се надявам.
И сълзите, пролети скришом,
да ти покажа не посмях.

Предишните му писма предизвикваха у мен само чувство на досада и отегчение, а това дори ме зарадва и аз бързо го прочетох. Отговорът, който му изпратих обаче, бе като че ли малко изкуствен и нагласен:

Сълзите по ръкавите
за мен били пролени!
Не смея да повярвам аз!
Но щом писмото ти получих,

сълзите ми потекоха завчас!

Подир няколко дни се завърнах в двореца — този път съвсем открито, според правилата. Ала кой знае защо, все не можех да дойда на себе си. На всичкото отгоре съвсем скоро плъзнаха слуховете: „А, сигурно има защо старши придворният съветник Масатада толкова да се грижи за нея! Вижте само как пристигна в двореца — като официална процесия!“

Не след дълго тези слухове стигнаха и до ушите на госпожа Хигаши Ниджоин[14] и тя започна да се държи към мен с неприязън. Така се нижеха ден след ден и аз се чувствувах все по-потисната и по-смутена. Не че ме беше пренебрегнал съвсем, нито пък роптаех, когато оставах сама, както правеха другите наложници! Ала всеки път, когато някоя друга отиваше при него, аз отново и отново си мислех колко тъжно е устроен нашият преходен свят! Започнах често да си спомням стихотворението: „… дали ще доживея някога за спомените тъжни да разкажа…“[15]. Свечеряваше се, после отново се съмваше… Така дойде есента.

През осмия месец наближи времето ексимператрицата Хигаши Ниджоин да ражда и тя се оттегли в Ъгловия павилион. Годините й не бяха вече малко, а и предишните й раждания не бяха минали съвсем леко, тъй че в двореца настъпи голяма тревога. Бяха повикани многобройни свещеници, които изпълниха всички възможни будистки ритуали. Те възнесоха молитви към Седемте Бодисатви — Лечители, към Петте Велики Пазители, към Бодисатвата Фуген — закрилник на човешкия живот, към Конго Доджи и Айдзен’о[16]. В провинцията Овари, където управляваше моето семейство, се почиташе единият от Петте Велики Пазители — Гундари, ала този път баща ми поръча да бъде организирана служба и за Конго Доджи, като за целта бе избран свещеникът от храма Джоджуин.

Скоро след двадесетия ден от месеца съобщиха, че са започнали родилните й болки. Вдигна се голям шум. Мина обаче ден, два, три и тъй като тя все още не раждаше, всички много се притеснихме и съобщихме на Негово Величество. Той дойде веднага и като видя

колко отпаднала изглеждаше тя, заръча на свещениците да възнасят молитвите си съвсем близо до нейните покои, така че ги делеше само един параван. След това повика високопоставения свещеник от храма Ниннаджи, който възнасяше молитви към Айдзен'о, за да се посъветва с него как би могло да се помогне на ексимператрицата в това наглед безнадеждно положение. Ето какво каза той: „Будите и Бодисатвите ни учат, че човек не може да избегне предопределението от предишния си живот, ала понякога светата вяра и смиреното разкаяние могат да изменят неговата карма. Затова не бива да тревожите душите си. Всичко ще бъде наред.“ При тези думи той неистово започна да се моли, а друг свещеник закачи в покоите на ексимператрицата, точно пред нея, изображението на бог Фудо[17] — казват, че било същото, пред което на времето се молил Шоку. Сетне захвана и той: „Този, който служи вярно на Фудо, е подобен на всемогъщия Буда, този, който макар и само един ден възнася смирено молитви към него, ще бъде благословен завинаги!“ Подир него свещеникът от Ниннаджи започна на свой ред: „От ранна детска възраст прекарвам нощите си в молитви и послушание, веднъж достигнал зряла възраст, аз свято съблюдавам законите на въздържанието и аскетизма! О, богове и Буди! Не съм ли достоен да ме дарите поне за миг с безкрайната си милост?!“

Така се молеха свещениците, а когато съобщиха, че наближава да се роди детето, молитвите им станаха още по-неистови. Придворните дами приготвиха многокатови тънки кимона и платна от сурова коприна и ги подадоха през щорите на придворните, а те, от своя страна, ги предадоха на гвардейците на Негово Величество, които пък ги връчиха за „пречистване“ на свещениците, които четяха сутрите. Аристократите бяха насядали по стълбите, застинали в очакване детето да бъде момче. А през това време върху специални маси в градината светите мъже извършваха обреда на „пречистването“ на дрехите и копринените платна, като повтаряха молитвените заклинания хиляда пъти. След това велможите предаваха „пречистените“ вещи на придворните дами, които ги прибираха в широките ръкави на дрехите си. Негово Величество пък преглеждаше „свещените коне“, докарани от придворните и гвардейците, преди да ги поднесат на двадесетте и един шинтоистки храма.[18]

Беше величествено и ми се струваше, че никоя жена по света не би могла дори да мечтае за такива почести.

Един от високопоставените свещеници започна да чете сутрата на Седемте Буди-Лечители, а трима други, избрани заради хубавите си гласове, повтаряха след него. Когато стигна до мястото: „Блажени лицезрящите…“ обявиха, че детето се е родило. Всички бяха озарени от радост и щастие и в този миг по северната страна на покрива бе търкулнато котле за варене на ориз, което означаваше, че детето е момиче[19]. Негово Величество изглеждаше малко разочарован, ала въпреки това заръча свещениците да бъдат възнаградени както подобаваше.

Ексимператорът Госага се зарадва много на новата си внучка и пиршествата на петия и на седмия ден след раждането й бяха особено пищни. След гощавката на седмата вечер Негово Величество се оттегли в покоите си, където продължи кротко да разговаря с баща си — ексимператора Госага. Изведнъж, някъде около два часа през нощта, в „часа на бика“, от вътрешния двор се разнесе вледеняващ крясък. Сякаш огромни вълни се разбиваха с грохот о крайбрежните скали, подгонени от стихиен ураган! „Какво бе това? Иди да видиш!“ — стресна се Негово Величество.

Погледнах в градината и що да видя! В нея се носеха десетина зловещи бледосинкави същества. Телата им бяха големи колкото чинии, главите им приличаха на миди и имаха тънки и дълги опашки. Те разпръсваха около себе си снопове ярка светлина, която режеше очите, и прелитаха ту нагоре, ту надолу[20]. „А-а! Страх ме е!“ — развиках се аз и се втурнах обратно в стаята. Цялата се тресях от ужас, а в този миг някой каза: „Какво пък толкова! Това са душите на мъртвите.“ „Ей, гледайте! Гледайте! Там под голямата върба на двора са разхвърляни някакви неща, които приличат на варени водорасли!“ — намесиха се и другите.

Веднага бяха повикани гадатели, които съобщиха, че душата на ексимператора Госага е излязла от тялото му. После дойдоха заклинателите, които се обърнаха с молби към Бога на планината Тай[21] да върне душата на ексимператора.

Скоро след това, някъде през деветия месец, разбрах, че ексимператорът Госага се е разболял и въпреки лечението — чрез изгаряне с мокса[22], — положението му все повече и повече се влошавало. Така дойде и новата година, ала веселите тържества бяха помрачени от неговата болест.

Някъде към края на първия месец, когато съобщиха, че положението му е безнадеждно, той бе закаран с паланкин в двореца Сага. Негово Величество веднага се запъти натам, като ме взе да го придружавам. Нейно Величество госпожа Омия и ексимператрицата Хигаши Ниджоин ни следваха в отделна колесница, с тях беше и дворцовата шивачка. Специалното лекарство, което трябваше да бъде дадено на ексимператора Госага по пътя, било сложено от лекарите Таненари и Моронари в две кани. След това по заповед на Цунето̀ те били връчени на съхранение на дворцовия гвардеец Нобутомо. Можете да си представите колко се учудили всички, когато, като спрели край Учино, видели, че и двете кани са абсолютно празни. Негово Величество съвсем посърна, щом разбра, а и аз не се чувствувах по-добре.

Негово Величество бе настанен в павилиона срещу реката Оигава. Той искаше през цялото време да знае как се чувствува баща му и постоянно изпращаше най-различни хора от свитата, без значение на сана им, да питат за състоянието на болния. Тъй че през цялата нощ насам-натам сновяха придворни и слуги. Когато дойде и моят ред да отида да се осведомя за състоянието на ексимператора, ясно чух ударите на вълните в реката Оигава и сърцето ми потръпна от болка.

В началото на втория месец стана вече ясно, че краят на ексимператора е неизбежен и може да настъпи всеки миг. Някъде около деветия ден дойдоха и двамата наместници на правителството Бакуфу в столицата[23], за да изразят своето прискърбие и съчувствие, а старши придворният съветник Санекане действуваше като техен посланик. На единадесетия ден настъпи кратко оживление, тъй като пристигна и самият император Камеяма, но дори и това не можа да разсее напълно мрачното ни настроение. А когато двамата братя — Негово Величество и императорът — се събраха и вместо обичайните забавления, започнаха да проливат горчиви сълзи, никой не можеше да остане равнодушен — било то близък или далечен човек.

На петнадесетия ден от месеца около шест часа вечерта, в „часа на петела“, видях, че някъде над столицата се издигат гъсти облаци дим. Попитах какво се е случило и ми обясниха, че гори домът на наместника на правителството Бакуфу — Токисуке, а самият той бил нападнат и убит. Колко е преходен нашият живот! — успях само да си помисля. Човекът, който преди няколко дни посети умиращия Госага,

умря преди него! Планината Тай не отбира ни млади, ни стари, ала тази неочаквана смърт наистина много ни натъжи. Старият ексимператор не бе казал нито дума от нощта на тринадесети и не можеше да знае това доказателство за недълговечността на нашия свят.

Сутринта на седемнадесетия ден съобщиха, че състоянието на стария ексимператор съвсем се е влошило. Повикаха високопоставения свещеник Кейкай и игумена от Оджоин и те започнаха да се молят за неговото оздравяване: „Ти свято си съблюдавал десетте добродетели в предишния си живот, благодарение на което си се въздигнал до императорския престол в сегашния и си почитан и уважаван в цялата страна. Ти ще достигнеш рая след прераждането си! Издигни се на високо, до последното стъпало на най-горния кръг, и се спусни тук, в блудния свят на суетата, за да поведеш след себе си към Истинския път целия человечески род!“ Те се опитаха да помогнат на ексимператора в последните му минути да се извиси, ала греховната му привързаност към земните дела го възпря. Той си отиде в шест часа вечерта на седемнадесетия ден от втория месец през деветата година Бун’ей[24], без да успее да се отдели в сърцето си от житейската суета. Поданиците му потънаха в скръб, разноцветните дрехи бяха сменени с черни и всичко наоколо сякаш потъмня.

На следващия ден тялото бе преместено в павилиона Якусоин, където се извърши погребалната церемония. Дойдоха свещениците на храмовете Ниннаджи, Емманджи, Шогоин, Бодайин, Шоренин. Всички те бяха негови чеда. Не стигат думите да опиша каква дълбока скръб ни бе обхванала в този миг.

Цунето̀ бе много приближен на покойния ексимператор. Затова всички предполагаха, че ще приеме монашески обет. Ала за наше най-голямо учудване той носеше урната с праха на Госага облечен не в черно расо, а в дворцови дрехи.

Негово Величество плачеше ден и нощ и дълбоката му скръб се предаде и на нас — хората от неговата свита, и ние често проливахме сълзи заедно с него. Покойният Госага бе баща на Негово Величество и затова бе наложен траур — часовете не се обявяваха на висок глас, слугите не тичаха пред колесниците да съобщават гръмогласно за минаването на някоя важна особа. Струваше ми се, че дори и вишните в планината ще разцъфнат с черни цветове[25].

Баща ми получи разрешение да облече тъмни траурни одежди[26], ала когато бе предложено да го последвам и аз, Негово Величество се възпротиви: „Тя е още съвсем дете. Няма нужда да носи траурни дрехи. И така е добре.“ Баща ми на няколко пъти се обърна към Госпожа Омия и към Негово Величество за разрешение да се оттегли от светския живот, ала те му отказаха. Той страдаше може би повече от другите и всеки ден ходеше на гроба на Госага. Един ден помоли старши придворния съветник Сададзане да предаде на Негово Величество молбата му:

> „От деня, когато на деветгодишна възраст постъпих на служба при Негово Величество Госага, аз предано и вярно съм му служил и винаги съм бил облагодетелствуван от височайшата му милост и благоразположение. Дори след като баща ми напусна този свят и аз си навлякох омразата на мащехата ми[27], той продължаваше да бъде все така великодушен към мен, а аз му се отплащах с безпрекословна вярност. Дворцовите церемонии винаги са ми носели удовлетворение и аз нито за миг не съм завиждал на другите. В дните, когато обявяваха повишаването на чиновете, никога не съм страдал, защото напредвах в дворцовата йерархия дори по-бързо, отколкото се надявах. Получавал съм и безброй други почести. Животът в двореца ми носеше радост — бях щастлив и в нощите на празника Тойоноакари, когато всички пиехме и танцувахме, събрали ръкавите на дрехите си, и по време на свещените танци в шинтоистките храмове. Сърцето ми се стопляше, когато се оглеждах в церемониалните си одежди във водите на реката Митараши. Имам първи дворцов ранг и чин старши придворен съветник, глава съм и на рода си. Нещо повече — бях удостоен дори с предложението да стана министър, ала бях на път да се откажа, тъй като десният гвардейски капитан поиска този ранг да бъде даван само на хора, които са били гвардейски капитани; и точно тогава моят господар напусна този свят. И макар още да живея, кичестото дърво, в чиято сянка намирах опора и

утеха, увехна и умря и аз се чувствувам безполезен въпреки положението ми в двореца. Вече съм на петдесет години. Колко ми остават още? Единственото, към което се стремя сега, е да приема монашески обет и така да въздам необходимото на своя господар. Ако получа Вашата благословия, ще се оттегля от този свят и ще се моля за спасението на неговата душа!“

Такава бе искрената и гореща молба на моя баща, ала той отново не получи разрешение. Негово Величество дълго му говори и го увещава да се откаже от решението си и баща ми трябваше да се подчини на височайшата воля. Но въпреки това той не позволи тревата на забравата да порасне в неговото сърце.

На четиридесет и деветия ден след смъртта на ексимператора Госага бяха организирани будистки служби и церемонии, а сетне всички се завърнахме в столицата[28]. Бяха изпратени вестоносци в Камакура да съобщят на правителството Бакуфу за положението в двореца[29] и така, в грижи и тъга, дойде петият месец.

Дали защото проливните дъждове през петия месец не оставиха сухо местенце дори по ръкавите ни, баща ми изглеждаше по-тъжен и по-потиснат от мрачен есенен ден? Или пък бе така отпаднал и унил, защото се бе отказал от навика си да не прекарва нито нощ сам и бе престанал да ходи на различни пиршества? В нощта на четиринадесети, когато се връщал от будистките служби в храма Отани, придружаващите го слуги изведнъж забелязали, че изглежда много блед и разбрали, че нещо не е наред. Повикали лекар и той казал, че от изтощение и притеснение баща ми се е разболял от жълтеница и започнал да го лекува чрез изгаряне с мокса. Състоянието му продължаваше да се влошава и на мен ми се струваше, че ще загубя разсъдъка си от мъка. През шестия месец, когато направо не можех да си намеря място от безпокойство, изведнъж забелязах, че и самата аз не съм съвсем наред. Ала можех ли да говоря за това в такъв момент!

Баща ми не пожела да бъдат възнасяни молитви за оздравяването му. „Моето положение изглежда безнадеждно и аз бих искал час по-

скоро да отида при своя господар!“ — съобщи ми той. Известно време остана в дома си на ъгъла на улиците „Роккаку“ и „Кушиге“, а вечерта на четиринадесетия ден от седмия месец го преместиха в имението в Кавасаки. Не взе със себе си по-малките си деца[30], за да може спокойно да се приготви да посрещне края си. Само аз го последвах и бях горда, че ми се доверяваше вече като на голяма. На баща ми направило впечатление, че не изглеждам добре и не се храня редовно, ала отначало помислил, че това се дължи само на моята загриженост за здравето му. Опита се да ме утешава, но тогава, изглежда, разбра, че работата не е само в мъката ми. „Не, не бива да те напускам сега!“ — каза той и изведнъж желанието му за живот сякаш се възвърна. Поръча да бъдат изпълнени и будистки служби — седемдневни молитви на бога на планината Тай в централната зала на храма Енрякуджи, седем изпълнения на свещените танци денгаку отвън пред седемте храма на Хие. По негово желание в продължение на цял ден в храма на бог Хачиман в Ивашимидзу[31], бе четена Сутрата на Великата мъдрост, а на брега на реката Камогава бе издигната каменна колона. Всички тези религиозни ритуали бяха предизвикани не от безпокойство за собствения му живот, а от дълбоката му загриженост за моето бъдеще. Така аз неволно станах причина да се заздрави връзката му с този свят и го отдалечих от извисяването му в бъдещия.

Някъде към двадесетия ден баща ми се почувствува доста добре и тъй като вече нямаше опасност за живота му, аз се завърнах в двореца. Като разбра за особеното ми състояние, Негово Величество започна да полага за мен големи грижи, ала аз с горчивина си мислех, че няма нищо вечно в този свят, дори и „тревата на вечността“, и се молех само да не ме постигне участта на госпожа Микушигедоно, която умря през шестия месец по време на раждане. Наближаваше вече краят на седмия месец, ала състоянието на баща ми така и не се подобряваше и аз със свито сърце си мислех за своето бъдеще. В нощта на двадесет и седми, когато в покоите му имаше по-малко хора, отколкото обикновено, Негово Величество ме повика да отида при него. Бе тихо и спокойно и той започна да говори за изминалите дни, за сегашните ни връзки… „В нашия преходен свят всичко е белязано с печата на недълговечността и това е толкова печално — каза той и продължи: — Състоянието на баща ти изглежда безнадеждно и ако се случи най-лошото, ти ще останеш сама, без никаква опора в този свят.

Кой тогава, освен мен, ще се съжали над теб и ще се погрижи за твоето бъдеще?“ При тези думи очите ми се напълниха със сълзи. Странно, но дори словата за утешение носят тъга. Нощта бе безлунна и ние дълго говорихме така в полутъмната стая, в която потрепваше бледата светлина на свещите. Изведнъж чух някой да ме вика. Какво има? — учудих се. Беше слуга от имението в Кавасаки, който съобщи: „Краят е неизбежен!“

Тръгнах веднага и една-едничка мисъл не ми даваше покой през целия път — дали ще го заваря жив? Колесницата се носеше бързо, но на мен ми се струваше, че едва-едва се влачи. Когато най-сетне пристигнахме, с голямо облекчение разбрах, че баща ми е още жив. Той започна да ми говори през сълзи: „Капчицата роса, която още не се е разтопила, ще бъде отвяна от бурния вятър. Нашият живот е низ от безкрайни мъки и страдания, ала аз не искам да го напусна, защото мисълта за теб не ми дава покой.“

През нощта, когато удариха камбаните, слугите известиха, че пристига Негово Величество. Това бе толкова неочаквано, че дори и баща ми се развълнува, въпреки че бе много болен и отпаднал. Изскочих навън и видях, че той бе дошъл тайно, придружен само от един придворен и двамина гвардейци. В този миг зад планинските върхове бавно изплува бледата луна и в светлината й съвсем ясно видях Негово Величество, облечен в бледолилава дреха, на която бяха изтъкани „цветя на дълголетието“. Каква чест бе за нас да ни посети!

Баща ми помоли да предадат на Негово Величество: „Нямам сили дори да наметна някаква дреха върху немощните си рамене, тъй че не бих могъл да Ви посрещна. Ала честта, която ми оказвате с Вашето посещение, ще бъде един от най-скъпите ми спомени от този живот!“ Негово Величество постоя така малко, а сетне се запъти направо към стаята на баща ми и влезе вътре. Баща ми се опита да се надигне, ала той го спря: „Не, не! Останете си така, както сте!“ Той сложи една възглавница до постелята на баща ми и седна на нея. От очите му бликнаха сълзи: „Ти си ми служил вярно още от времето, когато бях дете, ето защо вестта за твоята болест силно ме натъжи и аз пожелах да дойда да те видя поне още веднъж!“ Баща ми отвърна следното: „Вашето посещение ме изпълва с огромна радост. То е дори повече, отколкото заслужавам. Ала на сърцето ми е легнала голяма грижа — бъдещето на дъщеря ми. Тя бе едва на две години, когато

загуби майка си, аз останах да я възпитавам сам и бях единствената й опора. Безкрайна е мъката ми при мисълта, че трябва да я напусна сега, когато тя е в по-особено състояние!“ Баща ми също плачеше. Тогава Негово Величество се обърна към него с много топлота в гласа: „Представям си колко мъчително е това за Вас. Не се безпокойте за нея! Ще направя всичко, което е по силите ми. Не позволявайте такива земни грижи да мъчат душата Ви в последните часове и да Ви попречат да поемете Истинския път и да се възнесете в рая!“ Подир малко Негово Величество каза: „Вие трябва да си почивате!“ — и се приготви да си върви.

Слънцето бе вече изгряло и Негово Величество бързаше да се прибере в двореца, за да не бъде забелязан, ала точно в този миг излязоха слугите и му предадоха дарове от баща ми — *бива*, принадлежала някога на дядо ми, Първия министър Мичимицу, и сабя, която е била собственост на ексимператора Готоба[32]. Той я подарил на дядо ми, когато тръгвал на заточение. На върха на острието на сабята бе закачено листче бледосиня хартия, на което бе написано стихотворението:

Смъртта ми ще ни раздели.
Но има клетви трайни,
в трите живота те горят.
Аз бъдещето Ви оставям —
това е моята молба.

Негово Величество бе дълбоко развълнуван от този жест и все повтаряше, че няма за какво да се притеснявам.

Скоро след това той изпрати следното стихотворение:

До нови срещи! —
ала някъде далече
от този свят на суетата.
Тогава нека да се видим
в Зората в Чистата земя[33]*!*

Грижите и вниманието на Негово Величество бяха единственият лъч светлина в мрака на нашата самота и мъка.

Той ми изпрати „пояс на майчинството[34]“ по-рано от определеното време, за да може и баща ми да го види. По негово поръчение поясът ми бе връчен на втория ден от осмия месец от старши придворния съветник Такааки. Такааки бе оставил за момента траурното си облекло и носеше церемониални дворцови дрехи. Придружаваха го неколцина слуги — някои от тях тичаха напред да съобщят за пристигането му, други съпровождаха колесницата му. Баща ми много се зарадва и поръча да бъде поднесено саке. С тъга си мислех, че може би това ще е за последен път в живота му. Той даде в дар на Такааки специални волове „шиогама“, които бе получил от свещеника в храма Ниннаджи.

Този ден баща ми изглеждаше малко по-добре и за миг в мен проблесна надеждата, че може би все пак ще оздравее. Привечер се облегнах до постелята му да си почина и така неусетно съм заспала. Изведнъж той рязко ме събуди. „Бедно мое дете! — започна да реди той нежни думи, — може би ако не днес, то утре аз ще поема незнайни пътища, ала не това ме плаши. Мисълта за теб не ми дава покой. Като те гледах как невинно спиш до мен, сърцето ми се сви от болка. На кого ще те оставя, дете мое? С теб са ми свързани много грижи и радости, защото аз сам те възпитавах, след като умря майка ти и те остави в ръцете ми на две годинки. Ето защо, макар и да имам други деца, ти си ми най-мила и обичта ми към теб е «три хиляди пъти по-голяма». Когато ти се усмихваше, струваше ми се, че усмивката ти е изпълнена със «сто очарования», а когато бе тъжна, страдах заедно с теб.[35] Петнадесет пъти посрещахме двама пролетта и есента и ето че трябва да се разделим. Чуй бащиния ми съвет — ако служиш предано на Негово Величество и не предизвикваш недоволството му, винаги ще бъдеш честита и почитана. Ала уви! В нашия свят невинаги става така, както желаем! Ако се случи да разгневиш своя господар и не намериш в себе си сили да продължаваш да живееш в този свят на суетата, трябва веднага да поемеш Истинския път, за да се погрижиш за следващия си живот, да въздадеш синовна почит към своите родители и да се молиш да се съберем отново край лотосите в Чистата земя. Но ако, самотна и изоставена, подириш нов господар и влезеш в дома на друг човек, който да е той, то знай — тогава вече няма да си ми

дъщеря, макар и след смъртта ми! Помни, че връзките между мъжа и жената не свършват само в света, в който сега живеем, и ние сме безсилни да сторим каквото и да било! О, какъв срам ще бъде, ако не приемеш монашески обет и опетниш доброто име на нашия род! Да си подстрижеш косите и се оттеглиш от света на суетата ще бъде единственият достоен изход за теб!“ Баща ми говори така дълго-дълго и аз почувствувах, че може би това са последните му напътствия към мен.

Рано в зори, когато камбаните възвестиха идването на утрото, дойде Накамицу и донесе варени листа. Тях ги поставят под болния. „Разрешете ми да сменя листата!“ — обърна се към баща ми, ала той го възпря с думите: „Остави! Вече няма никакъв смисъл! Краят ми не е далеч! По-добре се погрижи Ниджо да хапне нещо!“ Не можех да преглътна нито залък в този миг, но баща ми настоя: „Хайде, хапни си! Искам да те погледам!“ С тъга си помислих какво ще се случи с мен после, когато него вече няма да го има. Подир малко Накамицу се върна и ми донесе в керамичен съд *имомаки*. „Това едва ли е най-подходящото ястие за жена в моето състояние!“ — помислих си и само си давах вид, че ям.

На сутринта решихме да повикаме някой свещеник. Миналия месец бе идвал високопоставеният свещеник от храма Ясака, който острига главата на баща ми и изслуша неговата изповед за съблюдаването на петте заповеди[36]. Той бе дал на баща ми и религиозното име Реншо. Изглеждаше естествено и сега, в последните мигове от живота му, да повикаме пак същия свещеник. Кой знае защо баба ми, монахинята от Кога, настоя да повикаме Шокобо — свещеника от храма Кавараин. Съобщиха му, че баща ми е на смъртно легло, но той сякаш не бързаше да дойде.

Краят бе вече близко. Баща ми се обърна към Накамицу: „Помогни ми да седна в леглото!“ Накамицу бе най-големият син на Накацуна[37] и от ранна детска възраст бе възпитаван от баща ми, а после му служеше вярно и навсякъде го следваше. Той помогна на баща ми, после сам седна зад него. Освен нас в стаята беше още само една дама, която се настани отпред, а аз — до баща си. „Хвани ме за ръката! — каза той, а после попита: — Къде е онова расо, което ми донесе свещеникът?“ Аз му наметнах расото върху копринената роба, единствената дреха на гърба му. Сетне баща ми се обърна към

Накамицу: „А сега ти ще се молиш заедно с мен!“ Те продължиха да се молят около час, а когато слънчевите лъчи осветиха стаята, баща ми се унесе в дрямка, като се облегна наляво. Реших да го събудя, за да може да продължи молитвите си, и разтърсих коляното му. Той се стресна, отвори широко очи, загледа се втренчено в мен и промълви: „Какво ли ще се случи с теб?“ Но преди да успее да довърши, умря. Беше седем часът сутринта на третия ден от осмия месец през деветата година Бун’ей[38]. Баща ми бе на петдесет години.

Ако баща ми бе умрял с молитвени слова на уста, бих могла да бъда спокойна за следващия му живот, ала мисълта, че напразно го събудих и той прошепна други думи, свързани със света на суетата, ме измъчваше непоносимо. Така дълбока бе моята скръб и ми се струваше, че и слънцето, и луната са паднали от небето и всичко наоколо е потънало в мрак, а когато плачех, просната по очи на земята, мислех, че от сълзите ми ще потече поройна река.

Загубих майка си, когато бях на две години, ала бях прекалено малка, за да почувствувам каква беда ме е сполетяла. От мига, в който за първи път баща ми ме е взел в скута си на четиридесет и първия ден от моя живот, до днес ние посрещахме заедно петнадесет пролети и петнадесет есени. Сутринта, когато се оглеждах в огледалото, с радост откривах, че приличам на него. Вечер, когато се приготвях да си лягам, с благодарност си мислех, че никога няма да мога да се отплатя за грижите му. Дългът ми към него бе по-голям от планината Сомейро, а моята признателност — по-дълбока от Четирите велики морета[39]! Но колкото и да се стараех, можех ли някога да му се отплатя за огромните грижи?! В главата ми нахлуха спомени, в ушите ми зазвучаха неговите думи. Не, нищо на света не би могло да ме накара да забравя мъката си от тази загуба!

Не исках да се разделя дори с безжизненото му тяло, ала нямаше какво да се прави. В нощта на четвърти го отнесоха в планината Кагераока и той в миг се превърна в шепа ненужна пепел, а димът се изви високо в небесата. Да можех и аз да се слея с него! Ала скръбните сълзи ми останаха едничък спомен за него. Когато видях празната му стая, болката ме прониза с нова сила и аз осезаемо почувствувах, че отсега нататък ще го срещам само в сънищата си. А вчера той бе още жив! Спомних си какво ми говореше, как грижовно ме караше да се нахраня и ме обзе неизразима скръб!

Сълзи горчиви! Слейте се
с реката Миндзугава!
Тя в царството на мъртвите тече!
Когато видите баща ми,
лика му скръбен отразете!

Вечерта на пети при мен дойде Накацуна. Когато го погледнах в печалното му черно одеяние, изведнъж разбрах, че ако баща ми бе още жив и бе станал министър, Накацуна щеше да получи четвърти ранг. Ала вместо това сега той носеше монашеско расо. Колко тъжно наистина! Накацуна ми съобщи, че отива на гроба на баща ми и ме попита дали не искам да прибави нещо специално в молитвите си. Ръкавите му бяха почернели от сълзи и тази гледка едва ли можеше да остави някого равнодушен.

Седем дни след смъртта на баща ми сегашната му съпруга, две от наложниците и двама от приближените му помощници приеха монашески сан. Тази новина силно ме развълнува и аз не без завист гледах как свещеникът от Ясака ги кара да повтарят след него: „Потънали в трите кръга на злото[40]…“ Как бих искала да се присъединя към тях! Ала това бе невъзможно в сегашното ми положение и аз само гледах отстрани и плачех.

Негово Величество специално се погрижи за помена на третата седмица. През ден, през два изпращаше слуги да ни навестяват. „О, ако можеше да види всичко това баща ми!“ — тъжно си мислех аз.

Някъде по същото време дойде вест, че императрица Кьогоку отново е болна. Тя бе дъщеря на министъра Санео, любима съпруга на императора Камеяма, майка на престолонаследника Тогу, тъй че макар и още съвсем млада, се бе издигнала до най-високо положение. С това си бе навлякла завистта и омразата на нечестивите хора и постоянно я преследваха някакви зли духове и уроки. Ето защо и сегашната й болест вероятно се дължеше на това, ала преди още да разберем какво става, съобщиха страшната вест: „Нейно Величество напусна този свят!“ Вече добре знаех как боли, когато загубиш близък човек, и затова най-искрено съчувствувах на баща й и на императора.

На петата седмица след смъртта на баща ми Негово Величество изпрати кристална броеница, изкуствена клонка от злато и сребро и

молитва за упокой на душата му. Към клонката бе закачил и следното стихотворение:

Дъждовна есен
скръб навява
и кара ни да плачем.
А спомените за баща ти
усилват нашите сълзи.

Писмото му ме зарадва, ала не бях сигурна какво подобава да отговоря, затова написах само: „И от могилата баща ми Ви е благодарен!“ и прибавих следното стихотворение:

Бъдете милостив към мен!
Ръкавите от есента са влажни,
но нови сълзи днес блестят
тъга от тежката раздяла.
Прозрачни капчици роса.

В дългите есенни нощи лежах насаме с тъгата си и не можех да заспя, а ударите на перачките с бухалки по коприната ме караха да се чувствувам още по-самотна и по ръкавите на кимоното ми, върху които лежах сама, се стичаха скръбните ми сълзи. Пред очите си виждах образа на любимия си баща, който се бе превърнал в шепа ненужна пепел.

Човекът[41], който след смъртта на баща ми се интересуваше всеки ден от моето състояние: „Как се чувствуваш сега?“, дойде да ме посети някъде след десетия ден на деветия месец. Дворецът бе още в траур заради смъртта на ексимператора Госага и посетителят ми бе в тъмни одежди, което съответствуваше и на моите собствени траурни дрехи, и на мрачното ми настроение. Нямаше нужда от обичайните любезности, затова направо го поканих в стаята си в южната част на

дома. Той започна да говори с тъга за миналото, за сегашния живот: „Тази година е по-скръбна от всяка друга. Няма време дори да изсъхнат сълзите ни… Спомням си как в една мразовита зимна вечер, когато двамата с баща ти пиехме, той изведнъж ми каза: «Грижи се за нея!» и аз се почувствувах поласкан от голямото му доверие.“ Така ние прекарахме цялата нощ в спомени за миналото и ту се смеехме, ту плачехме… Бяхме толкова сродни души! Когато камбанният звън възвести зората, бяха останали много недоизказани неща, макар и есенните нощи да са дълги. На прощаване той рече: „Отстрани може би изглежда, че нещо се е случило между нас! Какво ли ще разнася хорската мълва?“ Не исках да го изпращам, затова написах следното стихотворение и го изпратих до колесницата му по един слуга:

В сърцето
мъка се набира —
баща ми, а сега и ти…
Росата на скръбта отново
върху ръкавите ще заискри.

В отговор той изпрати:

Сълзите ти
не са пролети
за нашата раздяла!
Плачеш навярно
за своя баща[42].

Странно! Какви дълбоки спомени оставят понякога дори срещите, в които нищо особено не се е случило! — продължавах да мисля аз за изминалата нощ, когато пристигна един слуга в тъмночервено одеяние и донесе кутийка за писма. Беше от него. Стихотворението, което ми изпращаше, бе пълно с нежност и любов:

Тихи разговори
в сладка полудрямка.
Скришом двама през нощта.
Кой, кажи ми, ще осъди
тези капчици роса?

Бе тъжно време, когато всеки за нещо страдаше, и аз му отговорих в този дух:

Навред — по тревата,
по всяко дърво —
блеснали капки роса.
Кой би упрекнал
нашите сълзи?

Поменът за баща ми на четиридесет и деветия ден бе ръководен от Масааки — син от втората му жена. Дойде и Шокобо — свещеникът от храма Кавараин, който прочете будистките молитви и сравни нашата мъка със „самотното пляскане на крилете на мандариновата патица, загубила своя другар[43]“. Прието е да се говори така, ала, кой знае защо, сега тези думи ми се сториха малко изтъркани и остарели. Бе поканен и монахът Кенджичи, за да поднесе на храмовете писмата на баща ми, върху които той бе изписал откъси от Лотосовата сутра. След като всичко свърши, към мен се приближиха Такааки и двамата братовчеди на баща ми — Мичийори и Морочика, поднесоха ми съболезнования и си отидоха. Стана ми тъжно при мисълта, че днес свършваха седемседмичните траурни служби за смъртта на баща ми и отсега нататък всеки щеше да поеме пътя си. Отидох в дома на бавачката ми на ъгъла на улиците „Шиджо“ и „Омия“ и там избухнах в ридания. Предишните дни поне всички страдахме заедно, ала от днес оставах насаме със своята мъка.

Дори през тези тъжни и тягостни дни Негово Величество не бе ме забравил и често ме посещаваше. Той ми бе заръчал: „Като мине и поменът на четиридесет и деветия ден, върни се в двореца! Тук също

всички носят траурни дрехи, тъй че твоите одежди няма да правят впечатление!“ Днес, двадесет и третия ден от деветия месец, траурната служба вече свърши, ала на мен ми беше толкова тъжно, че не исках да виждам никого. Реших да остана още малко в дома на бавачката. Негово Величество започна да ми изпраща писма, в които ме подканяше: „Хайде! Защо не идваш? Да не си решила да останеш там завинаги?“ Ала аз оставах безучастна към молбите му и така дойде десетият месец.

Някъде към средата на месеца получих писмо: „Бих искал да ти пиша всеки ден, ала се боях моите слуги да не налетят на слугите на Негово Величество и той да се усъмни в твоята вярност! Така минаха много дни — повече, отколкото сърцето ми би могло да понесе[44]!“

Когато слугите минавали покрай оградата, забелязали, че на едно място — откъм улица „Шиджо“, недалеч от ъгъла — в нея има дупка, прикрита с жив плет, който не бил много гъсто израснал. Слугата попитал има ли пазач от тази страна, а когато му отговорили, че никой не охранява там, извадил сабята си, разсякъл живия плет и си отишъл, като по този начин приготвил проход за своя господар.

Стана ми интересно, като чух тази случка, ала не се надявах на нищо. Някъде през нощта обаче, когато луната бе вече изгряла, някой тайно почука на задната врата. Прислужницата, която бе с мен в стаята, каза смутено: „Какъв странен шум! Как мислите, дали не е яребица?“ Сетне тя отиде да погледне на вратата и веднага се върна. „Там има някакъв господин! Казва, че иска да ви види за малко“ — запъхтяно съобщи тя. Тъкмо се чудех как по-учтиво да го отпратя, когато той се появи на вратата на стаята ми — явно беше се ориентирал по гласа на прислужничката.

Облечен бе в тънка бледолилава роба, с релефно изтъкани кленови листа, а подплатата бе резедава. Освен това носеше широки панталони, пристегнати в глезените. Веднага разбрах, че бе дошъл съвсем тайно, ала в сегашното си положение не можех да го приема и затова го помолих: „Ако сърцето ти не е равнодушно към мен, моля те, върви си! Нека се срещнем после, в Планината на късните срещи!“ Как ли не го увещавах да си отиде, но той каза: „Зная какво ти е и нищо няма да ти сторя! Но ние толкова дълго не сме се виждали! Бих искал само да си поговорим и да излея пред теб изстрадалата си душа! Ако спим поотделно, дори Богинята от Исе не би могла да ни осъди!“

Поначало съм мекушава и нерешителна, а и той така горещо ме молеше, че най-сетне склоних и го пуснах в стаята.

Думите му — нежни и ласкави — биха развълнували дори жестокия тигър от китайската земя! Аз не съм направена от камък, тъй че в крайна сметка му се отдадох, без да искам да сторя това. С ужас си помислих какво би казал Негово Величество, ако би ни видял в съня си!

Събудихме се от гласовете на първите петли и той си отиде още по тъмно, за да не го види никой. Стана ми някак тъжно и не можах повече да заспя. Лежах така в постелята си, когато рано сутринта донесоха следното писмо:

Тежеше ми
от тебе да си тръгна!
Дори на бледата луна
в предутринните небеса
с досада гледах.

Отдолу пишеше: „Колко ли дълго са се насъбирали, тези чувства в нас! Не зная как ще дочакам нощта, за да те видя отново! И колко тъжно е, че трябва да се крием!“

Ето какво изпратих в отговор:

Дали наистина
от мъка си изгарял?
Кой знае? Може би.
А образът ти свиден
в сълзите ми блести…

Струваше ми се, че случилото се между нас бе неизбежно. Не можех да виня никого, всичко сякаш се бе обърнало наопаки. Обхвана ме смътен страх за бъдещето на моите отношения с Негово Величество и от очите ми потекоха нечакани сълзи, за които не можех никому да разкажа. По обед получих писмо и от него: „Какво те кара да стоиш

толкова дълго в този отдалечен дом? Тук, в двореца, сега няма много хора и е някак скучно и тъжно.“ По-нататък той подробно описваше своето печално настроение и това ме накара да се чувствувам още по-потисната и притеснена.

Когато рано вечерта посетителят ми от предишната нощ пристигна отново, завари ме смутена и разтревожена. Не можех да промълвя нито дума, като че ли се срещахме за първи път.

Обикновено в дома на бавачката ми нямаше мъже, тъй като Накацуна — нейният мъж — бе приел монашески обет след смъртта на баща ми и се бе уединил в храма Сембон. Ала за зла беда тази вечер той дойде да ме види, защото, както ми обясни, рядко съм ходела в техния дом. На всичко отгоре пристигнаха и децата им, които вдигнаха много шум и настъпи голяма бъркотия. Честно казано, бавачката ми бе доста груба и неизискана и се суетеше за щяло и нещяло — приличаше на мащехата на Имахиме от „Сагоромо-моногатари[45]“. Човек никога не би казал, че е израсла в благородно семейство!

Не исках да разберат, че при мен има някой, затова скрих посетителя си в спалнята, загасих свещите, като казах, че ще гледам луната, и се настаних до подвижната врата към верандата. В този миг за мой най-голям ужас към стаята се приближи бавачката. „Стана каквото стана!“ — помислих си аз, а тя започна да ме вика: „Есенните нощи са дълги и Накацуна предложи да поиграем на нещо. Хайде, ела и ти!“ Ядоса ме тонът й — сякаш ми заповядваше! А тя продължи да ми обяснява, че още не били решили на какво точно ще играят, но вече бил дошъл еди-кой си, а пък щял да дойде и не знам още кой. Като захвана да изрежда имената на децата си — своите и доведените, и да дърдори за предстоящото семейно тържество, ми се стори, че изприказва повече неща, отколкото са прътовете по мостовете при горещите извори в Ийо[46].

Отказах й под предлог, че не се чувствувам добре. Чак тогава тя ме остави на мира, но ми каза сърдито: „Ти както винаги изобщо не благоволяваш да слушаш какво ти говоря!“

Спалнята ми гледаше към градината и ясно се чуваше всичко, което си говореха. Те се изказваха за мен доста нелюбезно: „Каква е прикрита и важна! Как мислите, ще стане ли скоро императрица?“

Спомних си, че и в дома на Югао до ушите на принц Генджи достигат гласовете на селяните, които лющят ориз[47].

Колкото и да ми бе неприятно, трябваше да се съобразявам с бавачката си и тази вечер явно не можехме да се отдадем на онова, което и двамата тъй силно желаехме. Решихме да поспим малко с надеждата, че оттатък всичко скоро ще свърши. Бях се унесла, когато изведнъж някой затропа силно по пътната врата. Кой може да бъде? — учудих се. Дойде Накайори — най-малкият син на Накацуна.

„Днес в двореца вечерята бе поднесена по-късно от обикновено — чух го да се оправдава той, а после продължи: — Знаете ли, долу на ъгъла на улица «Омия» е спряла някаква доста представителна колесница. Надникнах и видях, че слугите са заспали, а воловете бяха разпрегнати. Интересно къде е отишъл знатният господин?“ Изтръпнах от ужас при тези негови думи, а на всичко отгоре бавачката ми — досадна както винаги — започна да настоява да проверят чия е колесницата. В този миг се намеси и Накацуна: „Няма смисъл да проверяваме. Това не ни засяга. По-добре ще е да не се намесваме. Ако някой е решил да използува и посети Ниджо, докато тя е тук, той сигурно се е промъкнал през оная дупка в оградата, а пазачът е дремел и не го е видял… Не можеш да вярваш на никоя жена, каквото и положение да заема!“ Но бавачката ми не мирясваше и продължаваше да говори: „Ами че това е ужасно! Кой може да бъде? Да е Негово Величество? Защо пък ще идва тайно? Представете си, че е някой нископоставен придворен от шести ранг[48]! Ами че цялата вина ще падне върху мен!“ Чувах думите й съвсем ясно и те ме караха да се чувствувам отвратително.

Скоро пристигнаха и другите синове и стана толкова шумно, че за сън вече и дума не можеше да става. Изглежда, семейното им тържество, за което бе споменала, бе вече започнало. По едно време някой каза: „Повикайте я да дойде при нас!“ Бавачката ми отново се приближи към стаята, но прислужницата, която пазеше пред вратата, й обясни, че не се чувствувам добре. Тогава тя с все сила започна да блъска по вратата. Опитах се да си придам равнодушен вид, но сърцето ми биеше така силно, че се страхувах да не изхвръкне от гърдите ми. „Ей, какво ти става? Ела да видиш какво сме приготвили! Хайде де!“ — развика се тя, а на мен ми се струваше, че блъска по стената точно над главата ми. Трябваше да отговоря нещо, затова

казах: „Нещо не съм добре!“ Тя обаче продължи: „Дойдох да те повикам, защото има от онова бялото, което ти толкова обичаш! Когато няма, искаш от него, а сега, когато сме приготвили, не идваш! Що за възпитание?! Е, щом не искаш…“ И тя си тръгна, като продължаваше да мърмори. Друг път сигурно щях да измисля какво да й отговоря, но сега ми идеше направо да потъна в земята от срам. Моят посетител, който бе чул всичко, попита: „Какво е онова «бялото», за което говореше тя?“ В първия момент исках да му отвърна нещо изискано — скреж, сняг или слана например, но после реших, че едва ли има смисъл и затова казах истината: „Може да изглежда странно, ала понякога, съвсем рядко, аз пия по мъничко саке.“ А после побързах да добавя: „Тя преувеличи, разбира се!“ Той прихна да се смее и рече: „Все пак, добре че дойдох днес. Отсега нататък, когато идваш при мен, ще се грижа винаги да има от любимото ти бяло нещо, дори да се наложи да го доставям чак от Китай!“

И дотогава, а и сетне съм имала много неприятни моменти в живота си, ала едва ли е имало по-унизителен от този!

След това ние прекарахме заедно още много нощи, аз се привързах към него и никак не ми се искаше да се връщам в двореца. Някъде към края на десетия месец научих, че баба ми по майчина линия — Гондайнагон — е болна и преди да успея дори да се разтревожа за състоянието й, съобщиха за нейната смърт. През последните няколко години тя се бе уединила в някакво кътче, наречено Аято, недалеч от храма Дзенринджи в Хигашияма, и аз не я бях виждала. Освен това бе вече и възрастна, но мисълта, че се късат една след друга последните нишки, които ме свързваха с майка ми — неясен спомен от моето детство, — ме изпълваше с тъга.

Есенна роса, след нея
зимни дъждове.
И сълзи напират.
Попива по ръкавите
неутешима скръб.

Напоследък нямаше никаква вест от Негово Величество и бях започнала да се безпокоя, че той се е научил за моето провинение, ала

точно тогава дойде писмо: „Не съм те виждал отдавна. Как си?“ Писмото бе доста дълго, а накрая той пишеше, че още същата вечер ще изпрати колесница да ме закара в двореца. Ето какво му отговорих: „Неотдавна разбрах, че баба ми е напуснала този свят. Ще се върна при Вас, щом свърши траурът.“ И стихотворението:

Смилете се!
Ръкавите са влажни
от есенна роса.
Но ето че отново
сланата ги попари.

В отговор той ми изпрати следното стихотворение:

След росата —
зимен дъжд!
Прости ми, че не знаех!
Ръкавите блестят
от твоята тъга.

Завърнах се в двореца в първия ден от единадесетия месец, ала там вече всичко ми изглеждаше някак по-друго. Споменът за баща ми не ми даваше покой, безпокоеше ме и моето положение в двореца. Потискаше ме, че госпожа Хигаши Ниджоин се отнася към мен с неприязън. Негово Величество бе заръчал на Такааки и Такачика: „Грижете се за нея и нека всичко бъде така, както по времето на баща й. А дрехи ще й отделям от тези, които самият аз получавам в дар.“ Неговите грижи ме радваха, ала единственото, което желаех сега, бе да си възвърна по-скоро нормалното състояние и да се уединя в някой самотен кът, където да се моля за следващия живот на баща ми и майка ми и да търся пътищата към Буда. Към края на месеца отново напуснах двореца.

Исках да послушам малко будисткото учение и затова отидох при игуменката на манастира Шокутейин. През зимата манастирът

представляваше тъжна самотна обител, над която се издигаше тънка ивица дим, а водата в бамбуковите тръби бе замръзнала.

Точно когато подготовката за новогодишните тържества — тъй различна от тази в двореца — бе в разгара си, Негово Величество тайно ме посети. Той пристигна с една съвсем скромна карета, придружаван само от Такааки. „Сега съм в двореца Фушими — обясни ми — и изведнъж ми стана много мъчно за теб.“ Стана ми приятно, че ме бе намерил тук.

Тази нощ той бе изключително мил и нежен и си тръгна чак в зори, подканян от ударите на камбаните. На запад луната бавно гаснеше, а на изток първите слънчеви лъчи вече разкъсваха облаците, обгърнали върховете на планините. Върху снежния килим се спускаха все нови и нови снежни цветя. Негово Величество бе облечен с проста тъмна роба без гербове и подходящи копринени панталони, които се сливаха с моето траурно облекло и тъжното ми настроение.

Покрай нас една след друга минаваха за сутрешната служба монахините, небрежно и набързо облечени, като се подканяха: „Хайде, сигурно вече минава шест! Трябва да побързаме!“ Наблюдавах ги отстрани и дълбоко в душата си им завиждах. Отначало те не бяха забелязали Негово Величество, нито пък знаеха кой е той, ала когато слугите докараха колесницата, монахините се стреснаха и смутиха.

„Скоро ще се видим отново“ — каза ми Негово Величество на прощаване. Останаха ми сълзите в очите и ароматът на парфюма му по ръкавите ми.

Сетне отидох да слушам службата и чух монахините да повтарят: „Понякога се случва и благородният владетел да познае трите пътя на злото.“ Но дори тези слова не намалиха мъката от раздялата. Сутринта донесоха писмо: „Тъжна е раздялата на разсъмване, ала тази утрин бе белязана с още по-силна скръб.“ Аз изпратих следния отговор:

Дори за Вас
била е тъжна
тази утрин.
Блести върху ръкавите
прощалният Ви лик!

Веднъж привечер, когато се нижеха последните дни на старата година, седяхме и си говорехме с игуменката Шингамбо. На душата ми бе много тъжно и мрачно и аз изразих на глас съкровеното си желание: „Ще мога ли някога да добия спокойствие като вас?“ Тя обаче реши, че съм се отегчила и повика няколко по-възрастни монахини, които започнаха да ми разказват миналото си. Наоколо бе пълна тишина, дори водата в бамбуковите тръби бе замръзнала, и само някъде отдалеч, от планините се носеха самотните удари на дърварска брадва. Бе наистина като в приказка, като в някаква старинна легенда. Една след друга гаснеха свещите и дойде време за среднощната служба. В този миг някой плахо почука на вратата. Кой може да бъде? — почудих се и що да видя — беше моят среднощен посетител. „Но това е вече прекалено! — казах му доста рязко аз. — Какво ще стане с мен, ако някой разбере за това посещение? Та нали ако не спазвам въздържание по време на службите, молитвите ми ще заглъхнат безответно! Когато Негово Величество идва тук, не мога нищо да сторя. Но да прегрешавам заради самото удоволствие е непростимо! Моля те, върви си!“ Навън валеше силен сняг и бушуваше свиреп вятър. „Колко си жестока! — промълви той. — Позволи ми да остана тук поне докато спре снегът.“

Изглежда, че игуменката и останалите монахини бяха чули нашия разговор, защото по едно време до мен достигнаха гласовете им: „Колко нелюбезно от нейна страна! Та това е жестоко! Какъвто и да е, все пак е дошъл специално заради нея. А и планинските бури са тъй опасни. Защо го гони?“ През това време, като използува, че вратата на стаята ми е открехната, той се промъкна вътре. А снегът, наговорил се сякаш с него, продължаваше да вали и да се трупа по планинските върхове и по покрива на храма. И вятърът бушува цяла нощ. Дойде утрото, ала моят посетител сякаш изобщо нямаше намерение да си тръгва и се бе разположил в стаята ми съвсем свойски. Какво можех да сторя, освен да се измъчвам от страх и притеснение! А когато слънцето бе вече високо в небето, дойдоха двама негови слуги и донесоха различни дарове за монахините. „Колко неподходящо наистина!“ — с неудоволствие си помислих аз. Монахините приеха подаръците и започнаха да благодарят: „Това ще ни помогне да забравим мразовитите зимни дни! Вашата любезност ни кара да

чувствуваме, сякаш и в нашия самотен планински приют най-подир е грейнала светлина!“ Те направо се надпреварваха в любезностите си.

След мисълта за рая в Чистата земя би следвало най-много да ги радва посещение на височайша особа от императорското семейство! Но когато няколко дни преди това ни посети Негово Величество, нито една от тях не прояви към него своите почитания. А сега всички преливаха от радост само заради подаръците, които моят посетител им връчи тъй недостойно. Как бе възможно да се случи такова нещо? Защо?

На мен той подари новогодишни одежди в нежен бледосин цвят, многокатова роба и бяло трикатово кимоно с къси ръкави. Прекарахме деня заедно, ала през цялото време изпитвах страх, че някой може да разкрие тайната ни. Рано в зори на следващия ден той се приготви да си върви и каза: „Ела поне да ме изпратиш!“ Станах и излязох заедно с него навън. Небето бавно светлееше, а потъналите в сняг планински върхове блестяха в лъчите на изгряващото слънце. Стоях, захласната от тази красота. Той си тръгна, придружен само от неколцина слуги. Гледах след него и на сърцето ми ставаше все по-тъжно и по-тъжно, макар да знаех, че не бива да се отдавам на такива чувства.

В последния ден на старата година донесоха от бавачката ми следната вест: „В твоето състояние не бива да оставаш повече сред планините!“ Последвах с неохота слугата. Така дойде новата година.

Новогодишните пиршества минаха някак вяло дори в двореца, тъй като изминалата година бе донесла много нещастия. Това отново ми напомни за моите собствени мъки и ме обхвана такова отчаяние, че не смеех дори да възлагам надежди на бъдещето си.

В началото на всяка година извършвах поклонение до храма на бог Хачиман в Ивашимидзу, ала тази година не можех да вляза вътре заради траура и се спрях до външната врата, откъдето възнесох молитвите си. За човека, който ми се яви тогава, съм записала другаде.

Вечерта на десетия ден от втория месец почувствувах, че започват родилните ми болки. Бе тревожно време. Негово Величество бе погълнат от интригите в двореца[49], а и самата аз не се чувствувах много добре въпреки грижите на Такааки. По заповед на Негово Величество свещеникът от храма Ниннаджи бе започнал вече да възнася молитви към Бога на любовта Айдзен’о в главната зала на храма, освен това в Нарутаки бе отслужена служба за Бодисатвата

Фуген, а свещеникът от храма Бисамондо бе определен да се моли на Будата-Лечител. Това бяха официалните служби, определени за подобни случаи. В същото време в собствените ми покои високопоставеният свещеник Шинген възнасяше молитви към Богинята на милосърдието Каннон. Посети ме и свещеникът Дошо, прекарал дълги отшелнически дни дълбоко в планинските дебри. Той ми поднесе почитанията си и каза: „Няма да забравя как трепереше над Вас покойният Ви баща — старши придворният съветник Масатада.“

След полунощ болките ми се усилиха. Дойде и леля ми — госпожа Кьогоку, като пратеник на Негово Величество, ала нейното посещение, вместо да ме успокои, дори повече ме притесни. Пристигна и Такачика… Очите ми се напълниха със сълзи, като си представих колко по-различно щеше да бъде, ако бе жив баща ми. Както се бях облегнала на някого[50], постепенно се отпуснах и ме унесе в дрямка. Представих си, че зад мен стои баща ми и ме гледа със загрижено лице. Скоро след това бе обявено, че се е родил принц. Радвах се, че всичко мина така благополучно, ала изведнъж ме обзеха угризения за досегашните ми прегрешения и може би за първи път усетих с пълна сила цялата си вина. Без да вдига много шум, Негово Величество изпрати сабя за новородения си син[51], а Такааки поднесе дарове на свещениците и заклинателите.

Да можеше да се върне миналото и аз да се пренеса при баща си в имението в Кавасаки! — си мислех с тъга в сърцето и гледах безучастно как Такааки бърза да дари дойката. Някой опъваше тетивата на лъка, за да прогони злите духове, ала и това минаваше покрай ушите ми. Сетне се заредиха безкрайни церемонии и пиршества, но аз се чувствувах като насън. На душата ми тежаха тягостни тревоги за недостойното ми поведение и изтръпвах от смътни предчувствия, че рано или късно боговете ще ме накажат. Така се изниза годината.

През дванадесетия месец Негово Величество бе така зает с обичайните религиозни служби в края на годината, че нямаше нито минутка спокойствие. И аз възнамерявах да възнеса молитви, когато съвсем неочаквано в скучна и безлунна нощ ме посети Акебоно. Прекарахме нощта в разговори, а когато утрото дойде, на нас все още

ни се струваше, че чуваме гласовете на бухалите. Бе вече късно да си тръгва, затова той остана през деня при мен и това създаде голямо напрежение. Докато бяхме още двамата заедно, донесоха писмо от Негово Величество. То бе изпълнено с любов и нежност, а накрая имаше стихотворение:

Какво видях?
Неясен, странен сън:
бръшлян преплетен.
Лежаха върху твоите ръкави
ръкавите на непознат.

Вярно, не ме питаше как да разбира този сън, ала не можех да си намеря място от безпокойство: „Какво точно е видял в съня си?“ Не знаех какво да мисля, но се опитах да скалъпя някакъв отговор:

С тъга ръкавите прегъвам
и все така самотна
лягам върху тях.
И нощ след нощ при мен
е само тъжната луна.

Лъжех го в стихотворението си, а това ме караше да се чувствувам още по-виновна пред него.

Прекарахме деня тихо и спокойно, но хората наоколо знаеха, че Акебоно е при мен и аз се измъчвах, че не мога да им дам някакво обяснение. През нощта видях странен сън. Той ми подари сребърна табакерка с благовония за косата, която ми подаде върху ветрило от лаково дърво с изрисувани елхови клонки по него. Аз скрих подаръка в пазвата си и точно в този момент се събудих. Биеха утринните камбани. Мислех си за моя сън, когато Акебоно се събуди и ми разказа какво бе сънувал той. Беше същото. Колко странно наистина! Какво ни предвещава?

В началото на новата година Негово Величество се премести в двореца Рокуджо. Той възложи на дванадесет души да започнат преписването на свещените сутри. Предишната година бе изминала като сън и не му бе донесла много радости, затова той се чувствуваше потиснат и за да не безпокои никого, устрои гощавките от собствените си запаси. Още от първия ден на новата година той започна да изцежда кръв от пръстите си, за да може да препише с нея Лотосовата сутра. Така прекара в уединение и послушание до седемнадесетия ден на втория месец и през цялото време нито веднъж не повика при себе си някоя дама.

Към края на втория месец се почувствувах зле и нямах желание да се храня. Отначало помислих, че съм настинала, ала после започнах да подозирам, че се сбъдва странният ми сън. Сега вече не можех да излъжа никого. Това бе възмездие за тежките ми прегрешения. Душата ми стенеше от болка, но не смеех никому да разкажа за нея. Стараех се да не излизам много от стаята си, като казвах, че се моля, ала Акебоно ме посещаваше често и скоро, изглежда, се досети за моето състояние. „Значи ето каква била работата!“ — каза и започна да ме обсипва с много грижи и внимание. Решихме, че трябва да намерим някакъв начин да запазим всичко в тайна от Негово Величество.

В отчаяние възнасях молитва след молитва, макар добре да разбирах, че сама бях виновна за всичко. Проклинах тъжната си участ, когато от края на втория месец отново започнах да обслужвам Негово Величество. Ето защо, когато през петия месец забеляза, че съм бременна, той повярва, че съм в четвъртия месец, макар да бях влязла вече в шестия. Изтръпвах от ужас при мисълта, че истината може да излезе наяве.

На седмия ден от шестия месец Акебоно ме накара да напусна за малко двореца. „Какво може да означава това?“ — почудих се и що да видя — бе приготвил „пояс на майчинството“ и искаше сам да ми го даде.

„Много исках да получиш този пояс — започна той и продължи: — В същност трябваше да ти го дам още преди два месеца, но се уплаших да не би някой да се досети нещо. Това ме накара да чакам чак до днес. А когато разбрах, че Негово Величество се гласи да ти поднесе «пояс на майчинството» на дванадесети, реших да го

изпреваря.“ Ала дори нежното му и грижовно отношение не можеше да разсее тъжните ми мисли за бъдещето.

Той остана при мен няколко дни, а после, на десети, аз неочаквано се разболях и това ми попречи да се върна в двореца. Вечерта на дванадесети дойде Такааки и ми донесе „пояс на майчинството“ от Негово Величество. Спомних си как ми бе донесъл пояс първия път, цял месец преди определеното време, за да зарадва баща ми. Милият, колко се притесняваше той тогава и как не можеше да си намери място от щастие! Стана ми много тъжно и съвсем ясно почувствувах, че „роса в ръкавите блести не само в есенните дни[52]…“.

Ако бях излъгала за бременността си само с един месец, може би нямаше да се притеснявам чак толкова, ала сега направо не можех да мисля за нищо друго.

Бях потънала в дълбоко отчаяние, макар и да не се реших да се удавя. Така дойде деветият месец. Боях се да не плъзне хорската мълва и не исках да остана в двореца нито ден повече. Ето защо си измислих някаква благовидна причина и на втория ден от месеца успях да се измъкна.

Още същата вечер ме посети Акебоно. Той ме научи какво да правя: „Първо съобщи, че си се разболяла, а сетне обясни какво са казали гадателите — че има опасност болестта да се разпространи и върху други хора.“ Последвах съвета му. По цял ден лежах в постелята си и бях заръчала на двете си верни прислужници да не допускат никого и да обясняват, че съм толкова болна, та не пия дори гореща вода. Никой обаче не идваше да ме види — било далечни или пък близки хора — и аз с тъга си мислех колко различно щеше да бъде, ако бе жив баща ми. Само от време на време идваха слугите на Негово Величество и аз все им заръчвах да му предадат да не се безпокои за мен. Измъчваше ме страх да не би някой да разбере тайната ми, ала за сега всичко бе спокойно.

Понякога идваше и Такааки и питаше: „Как е тя? Добре ли е? Какво казват лекарите?“ Не се опитваше да влиза при мен, тъй като се страхуваше от болестта ми. В същност един ден успя да се промъкне в стаята ми, но като ме видя застинала под завивките в полутъмната стая, се убеди, че наистина съм сериозно болна. Повече никой не дойде.

Акебоно беше при мен през цялото време. Той бе обявил, че ще се оттегли за известно време в храма Касуга и дори си бе намерил заместник, на когото бе поръчал да отговаря, доколкото може на получените писма. Прекалените му грижи дори ме притесняваха.

Сутринта на дванадесетия ден почувствувах, че моментът наближава и предупредих хората около мен. Те започнаха трескаво да се приготвят, а аз ги наблюдавах мълчаливо и мислех само за едно — какви ли слухове ще плъзнат за мен, ако умра по време на раждането?! Идването на Акебоно малко разсея тъжните ми мисли. Денят си отиде, без да се случи нищо.

Когато запалиха свещите, усетих, че болките ми стават вече непоносими. Чувствувах се съвсем самотна под копринените завивки, а когато удариха среднощните камбани, се опитах да се надигна от постелята, защото вече не издържах. „Не съм много сигурен, но не трябва ли в подобни случаи някой да те държи през кръста? — смутено попита Акебоно. — А може би се измъчваш толкова, защото не съм го сторил? Покажи ми къде да те хвана.“ Аз се вкопчих за него, докато ме вдигаше, и в този миг се роди детето. „Чудесно!“ — възкликна Акебоно, а сетне заповяда: „Донесете й веднага оризова вода!“ Жените около мен се учудиха, че е така добре осведомен.

Той запали една свещ и освети бебето. Успях да го зърна за миг — имаше хубава черна косица и очичките му бяха вече отворени. Навярно всички майки мислят, че техните деца са най-мили! Акебоно сложи бебето върху едно бяло платно, отряза пъпната му връв с късия меч до възглавницата ми, сетне пови бебето и без да каже нито дума, излезе. Не можах да погледна детето си поне още веднъж.

„Защо? Защо не ми го покажеш поне още веднъж?“ — исках да извикам, ала не посмях и само от очите ми се лееха тъжни сълзи. Може би Акебоно забеляза, не знам, но той се обърна към мен и рече: „Не се безпокой! Всичко ще бъде наред! Ако му е писано да живее, ще го видиш пак!“

Не можех да забравя личицето му, което бях зърнала само за миг, и макар да бе момиче, аз се измъчвах при мисълта, че не зная в какви ръце ще попадне. Добре разбирах, че не можех да не го дам, ала от това на душата не ми ставаше по-леко. Свих се, закрих лицето си с ръкавите и тихо заплаках — скришом от хорските очи.

Рано следващата сутрин изпратихме съобщение на Негово Величество: „В резултат на заболяването през нощта тя изхвърли детето. Бе вече достатъчно голямо, за да се разбере, че е момиче.“

Негово Величество веднага ми изпрати лекарства и писмо: „Дворцовите лекари казаха, че е нормално да се случи подобно нещо при висока температура. Пази се и гледай да оздравееш по-бързо!“ Изпитах смътен ужас.

Занизаха се еднообразни дни, в които не се случваше нищо, и така дойде време Акебоно, който дотогава бе при мен, да си върви. Аз трябваше да остана още, докато не минат определените сто дни. Той продължи да ме посещава от време на време, ала и двамата бяхме притеснени и се бояхме да не би някой да научи за тайните ни срещи и да плъзнат слухове.

Някъде по това време разбрах, че синът ми, роден през миналата година и предаден на Такааки за възпитание, се е разболял. Преди да успея да помисля, че това е възмездие за прегрешенията ми, той умря. Разтопи се като дъждовна капка, отиде си като росата. Тази толкова неочаквана вест ме завари съвсем неподготвена. Не бих могла да опиша своята скръб. Нещастията ме преследваха и се стоварваха върху мен едно след друго — раздяла с новороденатa ми дъщеря, а сега — и смъртта на сина ми. Съвсем малка загубих майка си, после и баща ми напусна този свят и ето че отново… Скръбта ми бе безгранична. Кой би могъл да ме утеши.

Продължавах да се срещам с Акебоно. В зори го изпращах с тъга и после дълго проливах сълзи в постелята си. Едва дочаквах да се стъмни и ударите на камбаните се сливаха с въздишките ми. А когато той най-сетне идваше, примирах от страх да не плъзнат слухове.

И все пак тук, в своя провинциален дом, аз често си мислех с любов и за Негово Величество и си спомнях колко неприятно ми бе, когато той прекарваше нощта с някоя друга, и колко се страхувах в такива моменти да не би той да охладнее към мен.

Страданието е най-дълбоката същност на човешкия живот. Ала защо хилядите, милиардите беди и нещастия от един само ден в нашия свят са се струпали всички на мен? Да можех да се оттегля от преходния свят на суетата и да се отдам на ученето на Буда!

Когато бях на девет години, за първи път видях рисуван свитък със записки за странствуванията на Сайгьо[53]. В него имаше следната

картина — на хоризонта се извисяваха тайнствени планински дебри, отпред се извиваше бистра река, а Сайгьо стоеше под едно вишнево дърво и върху него се ронеха белите цветове. Казват, че тогава написал стихотворението:

Разнася вятърът
вълни от вишнев цвят,
минават хълмове,
а в планините спират.
Поема ги реката…

Оттогава винаги съм завиждала на Сайгьо. Знаех, че едва ли бих понесла аскетическия живот, но ми се искаше да скъсам с житейската суета и да тръгна, накъдето ме понесат краката — да се радвам, когато капчици роса заблестят по белите цветове на вишните, да страдам, когато есента отвява алените листа на клена, и някога да опиша своите странствувания, за да остане спомен за мен, когато вече няма да ме има.

Ала над мен тегнеха трите задължения на жената[54] — бях покорна на баща си, следвах волята на своя господар. Така живеех на този тленен свят и ден след ден все повече се отдръпвах от житейската суета и дълбоко в душата си копнеех за нещо друго.

Тази есен донесе неприятности и за Негово Величество. Бе съобщено, че Камеяма ще бъде обявен за ексимператор и Гофукакуса взе решение да се оттегли от светския живот[55]. Той събра телохранителите си и като ги възнагради богато, съобщи, че отсега нататък само Хисанори ще остане при него. Те си тръгнаха със сълзи на очи. Госпожата от източните покои и аз бяхме определени сред придворните дами да последваме господаря и да приемем монашески обет. Ето как понякога нещастието ни носи радост! — мислех си, но тъкмо тогава съобщиха за решението на правителството в Камакура: бе определен за престолонаследник синът на Гофукакуса и Госпожата от източните покои. Тази новина толкова много зарадва Негово Величество, че той се отказа от решението си да приеме монашески сан. Решено бе младият принц да живее в Ъгловия павилион и там бе

изпратена придворната дама госпожа Кьогоку. Не бяхме много близки, ала ни свързваха роднински връзки и аз се натъжих, че тя ще ни напусне. А сърцето ми все се стремеше към онези далечни планини и проклинах предопределението си, което отново ми бе попречило да намеря убежище и уединение всред тях. Така наближи краят на годината. Негово Величество настойчиво ме викаше и аз разбрах, че сега не мога да скъсам с житейската суета и се върнах в двореца.

Когато пристигнах в двореца, Такачика ми приготви дворцови одежди и други необходими неща, ала той вършеше това не от привързаност към мен, а по задължение. Би трябвало да бъда доволна, но след смъртта на сина ми постоянно ме преследваше тягостното съзнание за дълбочината на моя грях. Той бе мило и очаровател но бебе и много приличаше на баща си. Спомнях си как веднъж, като го видя, Негово Величество възкликна: „Все едно че се виждам в огледало!“ Ставаше ми все по-тъжно и нямаше кой да ме утеши. На това отгоре ми съобщиха, че без каквито и да било видими причини, тъй като не можеше да знае за прегрешенията ми, госпожа Хигаши Ниджоин е забранила да се появявам пред нея и ме е изключила от свитата си. „Не се безпокой! Нали не съм те изоставил!“ — опитваше се да ме утеши Негово Величество, но аз се чувствувах така потисната от сполетелите ме нещастия, че си мислех само как по-скоро да се оттегля от този свят. Но вместо да сторя това, все повече се обвързвах със земните дела, треперех за любовта на Негово Величество и така и не напуснах двореца.

По това време се завърна от Исе една от дъщерите на покойния ексимператор Госага, прекарала там три години в уединение след смъртта на баща си, и се настани в имението в Кинугаса, недалеч от храма Ниннаджи. С нея ме свързваха приятни спомени от времето, когато баща ми бе още жив и служеше в двореца, а после, когато тя тръгна за Исе, той предано й помагаше. Сегашният й дом бе толкова тъжен и самотен, че Негово Величество ме караше да я посещавам от време на време, за да я разведря. На десетия ден от единадесетия месец тя бе поканена от госпожа Омия да я посети в двореца Сага. Госпожа Омия покани и Негово Величество: „Ще ми бъде скучно сама да я забавлявам. Защо не дойдете и Вие?“

По това време в двореца се водеше борба за престола и Негово Величество не бе в много добри отношения с госпожа Омия[56].

Отскоро обаче тя бе започнала да му изпраща различни послания, за да се сдобрят, и сега той не можеше да откаже на поканата й. Придружавах го аз. Бях облечена в трикатова жълта дреха с резедава подплата, а отгоре — яркочервена роба с лилава подплата. Върху тях носех червен официален елек, какъвто всички ние — придворните дами от свитата на Гофукакуса — бяхме задължени да носим, след като синът му бе избран за престолонаследник. С Негово Величество не тръгнаха никакви други дами, нито дори прислужници.

Като пристигнахме, веднага отидохме във вътрешните покои на госпожа Омия, където двамата започнаха да си приказват. Негово Величество се възползува от случая и започна да говори за мен: „Отгледал съм «моето дете[57]» от малка и толкова много съм се привързал към нея, че често я карам да ме придружава. Това предизвика недоволството на госпожа Хигаши Ниджоин и тя я изключи от списъците на придворните си дами. Аз самият не виждам защо трябва да я изоставя, тъй като и майка й — госпожа Сукедай, и баща й — Масатада, са ми служили вярно и последното им желание бе да се погрижа за нея.“

Ето какво му отвърна госпожа Омия: „Не мисли, че трябва да се отказваш от нея. Когато човек свикне с някого, дори и кратката раздяла му тежи.“ Сетне тя се обърна към мене и ми каза ласкаво: „Идвай винаги при мен, когато нещо те притеснява и те тревожи!“ Слушах я и си мислех: „Докога ли ще трае нейното благоразположение?“

Те прекараха цялата вечер в разговори, дори вечерята им бе поднесена в покоите на госпожа Омия. Бе вече доста късно, когато Негово Величество се прибра в определените му покои. Прозорците гледаха към едно игрище, на което някога се е играела играта *кемари*. Придружаваха го неколцина придворни — Санекане, Такааки, Нагасуке, Таметака, Канеюки и Сукеюки.

На следващия ден, когато наближи време гостенката да пристигне, той изпрати слуги и гвардейци да я посрещнат. Негово Величество отдели много време за тоалета си. Облече лека копринена жълта роба със светлозелена подплата, друга — бледолилава с избродирани червени цветя по нея, а панталоните му бяха лилави със зелена подплата. Освен това целият се напарфюмира.

Вечерта съобщиха, че гостенката пристига. Отвориха главната врата откъм юг, закачиха големи сиви завеси и други — по-малки.

Малко след като пристигна, дойде една придворна дама и ни съобщи: „Госпожата пристигна, но изглежда малко тъжна и не знаем как да я забавляваме. Ще се присъедините ли и вие към нас, за да се включите в разговора?“ Негово Величество не чака да го канят дълго и веднага тръгна, а тъй като аз го придружавах и му носех меча, трябваше да го последвам. Госпожа Омия бе облечена в сива дреха — в същия цвят като завеските, а отгоре носеше по-светлосива роба от тънка коприна. Гостенката носеше трикатова роба, цветовете се преливаха от розово към червено, а отдолу — лека зелена роба, но одеянието й не бе подходящо подбрано и дразнеше. Придворната дама, която я обслужваше, бе в петкатова лилава дреха, но нямаше нито шлейф, нито дори елек. Гостенката бе около двадесетгодишна и толкова хубава, че дори боговете навярно не биха искали да се разделят с нея. Тя бе разцъфнала като вишнев цвят и човек с трепет очакваше да свали ръкавите, с които закриваше лицето си, за да се наслади на хубостта й. Изпитах тревога, защото си представих как ще се запали по нея Негово Величество.

Гостенката започна да разказва подробно за годините, прекарани в храма в Исе, но по някое време Негово Величество каза: „Вече стана доста късно. Не бихте ли искали да си починете? Ще продължим утре. А може би ще пожелаете да видите и голите дървета в планината Араши, преди да си тръгнете?“

Още щом се прибра в покоите си, той се обърна към мен и започна развълнувано да ме пита: „Какво да правя? Какво да правя?“ Бях очаквала да се случи нещо подобно, но следващите му думи ме накараха да изтръпна: „Ти си била край мен от най-ранна детска възраст. Хайде, помогни ми и разкрий пред нея чувствата ми, за да докажеш верността си.“

И той ме изпрати да й предам посланието му. Трябваше да отида в покоите й и след обичайните любезности от рода на: „Колко се радвам да Ви видя!“, „Малко е неудобно, когато човек спи на чуждо място“, да й предам тайно писмото, написано на фина хартия. Вътре беше стихотворението:

О, знаеш ли,
че още виждам

твоето лице.
Сърцето ми
плени.

Бе вече доста късно и дамите, които обслужваха Госпожата от Исе, вече спяха. Дръпнах леко завеската около постелята й и съобщих за какво съм дошла. Тя силно се смути и без дори да погледне писмото, го сложи настрани. „Какво да отговоря на Негово Величество?“ — попитах я, а тя ми отвърна. „Това е толкова неочаквано, че не зная как да отговоря!“ Сетне отново си легна. Стана ми неприятно, ала нямаше какво да сторя, затова се върнах при Негово Величество и му разказах какво се бе случило. Той ме изслуша внимателно, а после рече: „Заведи ме до спалните й покои!“ Не беше кой знае колко сложно да сторя това, но никак не ми беше приятно. Все пак трябваше да се подчиня.

Тръгнах към стаята й, а Негово Величество ме следваше в спалните си дрехи, тъй като бе решил, че ще възбуди подозрение, ако се движи в церемониалните си одежди. Плъзнах леко вратата и влязох вътре. Госпожата спеше така, както я бях оставила. Дамите от прислугата, изглежда, също спяха, защото никой дори не помръдна, когато Негово Величество се промъкна зад завесите на постелята й. Не знаех какво може да се случи, затова реших, че ще е по-добре да остана в стаята. Легнах до една дама от свитата и в този миг тя се събуди и стреснато попита: „Кой е тук?“ „Стори ми се, че свитата на Госпожата не е многобройна, затова реших да дойда да ви правя компания“ — отвърнах аз. Тя ми повярва и изведнъж се разприказва. Беше ми досадно да я слушам и затова я прекъснах: „Боя се, че вече е късно и много ми се спи!“ — и се престорих на заспала.

Лежах близо до завеските, които закриваха постелята на Госпожата, и всичко чувах. Стана ми неприятно, че тя толкова бързо се отдаде на Негово Величество. Колко по-интересно би било, ако го бе държала в напрежение до зори! — помислих си.

Негово Величество се прибра в покоите си, преди да се развидели. „Цветовете на вишната излъчват чуден аромат, ала клоните й тъй лесно се чупят!“ — каза той и аз не можех да не се съглася с него. Сетне той си легна и заспа. Събуди се чак по обед, когато слънцето бе вече високо. „Колко късно е станало вече! — възкликна

той. — Спал съм цялата сутрин.“ Чак тогава изпрати писмо на Госпожата[58], а нейният отговор бе доста обикновен: "Не ще забравя съня, видян през тази нощ!"

Негово Величество изпрати писмо на госпожа Омия, за да я попита как възнамерява да забавлява гостенката си през деня. „Нямам пред вид нищо“ — бе нейният отговор. Тогава той възложи на Такааки да устрои някаква гощавка. Поканихме и госпожа Омия. Бях определена да поднасям сакето, тъй като бях близка с всички тях. След като изпиха мълчаливо по три чашки, госпожа Омия каза: „Не, така не е интересно!“, взе чашката на гостенката, напълни я със саке и я подаде на Негово Величество.

На гощавката бяха поканени и велможите Санекане и Такааки, които седяха на верандата зад перденцата. След като получих чашата от Негово Величество, аз я предложих на Санекане, но той се опита да я отстъпи на Такааки — майстора на тазвечерната гощавка. Такааки обаче не прие поканата: „Тя избра вас. Не можете да й откажете!“ Тъй че Санекане пи пръв, а Такааки подир него.

По едно време госпожа Омия рече: „В същност ние не сме се забавлявали истински, откакто ни напусна ексимператорът Госага! Хайде да се повеселим тази нощ!“ По нейно желание дамите от свитата започнаха да свирят на *кото*, Негово Величество и Санекане — на *бива*, а Канеюки — на *хичирики*. Беше доста забавно и приятно. Двама велможи изпълниха няколко религиозни песни, а Такааки изпя добре известната песен за селото Серю.

Госпожата от Исе отказваше да пие и затова Негово величество взе каничката, за да й налее саке сам. Това накара госпожа Омия да възкликне: „Щом като поднасяте саке, би трябвало да предложите и нещо към него! Ако не са водорасли от брега при Коюриги, то поне някаква песен[59]!“ Тогава Негово Величество изпя песента за продавача на въглища[60]:

Въглища продава той.
Кой ли ще го съжали?
Дрешката му е протрита
вкъщи няма и дръвца.
Но очаква зимата.

Колко е злочест!

Имаше хубав глас.

„А сега дайте чашата на мен!“ — каза госпожа Омия. Тя пи три пъти и предаде чашата на гостенката. После я взе Негово Величество и си седна на мястото.

„Казват, че императорите нямат нито майка, нито баща, но не мислиш ли, че все пак аз ти помогнах да се възкачиш на престола“ — обърна се госпожа Омия към Негово Величество, като искаше да го накара да изпее още една песен. Той отвърна следното: „Зная, че съм ви длъжен за всичко — от деня, когато съм се родил, до времето, когато се възкачих на престола. Чувство на дълг изпитвам към вас и днес, когато съм само ексимператор. Вашето желание за мен е заповед!“ Сетне той изпя песента:

В езерото има
островче на костенурки.
Жеравите диви
там поспират да отдъхнат.
Те вещаят здраве
и дълбоки старини.
Носят всекиму покой[61].

Той изпя песента три пъти, като предложи три чашки саке на госпожа Омия. Сетне пи самият той и като подаваше чашата на Такааки, каза: „Санекане бе зачетен от една хубава жена. Не му ли завиждаш?“ После чашата бе предадена на другите придворни и скоро гощавката свърши.

Бях сигурна, че и тази нощ Негово Величество ще отиде при Госпожата от Исе, но съвсем неочаквано той ми каза: „Пих доста и се чувствувам зле. Би ли поразтъркала гърба ми!“ Сетне заспа и не се събуди до сутринта.

На следващия ден госпожата от Исе си отиде, а Негово Величество се отправи към имението в Имабаяши, за да посети нейно

високоблагородие госпожа Китаяма. Беше се простудила. Той прекара там нощта, а на другия ден се върна в двореца.

Вечерта една от дамите на госпожа Хигаши Ниджоин му предаде писмо от своята господарка. То гласеше:

„Аз изключих Ниджо от свитата на моите придворни дами, но въпреки това Вие сте особено благоразположен към нея. Когато тя се вози в колесницата Ви в трикатовото си одеяние, всички мислят, че ексимператрицата е тя, а не аз! С това Вие ми нанасяте дълбоко оскърбление и с Ваше разрешение аз ще се оттегля от този свят и ще приема монашески обет.“

Негово Величество й отговори следното:

„Прочетох писмото Ви, но не виждам защо моето отношение към Ниджо Ви оскърбява. Нейната майка — госпожа Сукедай — бе знатна дама и аз бях привързан към нея. Когато бе на възрастта на Ниджо, тя ме обслужваше вярно и нощ, и ден, и аз исках да й се отблагодаря, но за съжаление тя ни напусна много рано. Последното й желание бе да се погрижа за дъщеря й и аз обещах, че ще изпълня волята й. Бащата на Ниджо — покойният Масатада — ме помоли за същото в последните мигове на живота си. Казват, че господарят е господар тогава, когато поданиците му служат вярно, а поданиците са поданици тогава, когато господарят ги възнаграждава с благоразположението си. Ето защо не можех да не изпълня последната воля на Масатада. Така премахнах пречките за неговото извисяване в следващия живот. Един господар не бива да променя така бързо решенията си! Сигурен съм, че и баща й сега ме наблюдава от своя дом под тревата! Как бих могъл да я изгоня, когато не е сторила никому зло, а и няма къде да иде.

Не разбирам недоволството Ви, че Ниджо носи трикатово одеяние. Когато дойде за първи път в двореца на четиригодишна възраст, баща й се обърна към мен с думите: «Моят сан не е много висок, но искам да я приемете в двореца като внучка на нейния дядо — Главния министър Мичимицу!» Ето защо тя се вози на колесница с пет панделки, закачени на щорите, и носи дрехи с двойна бродерия[62]. Освен това Ниджо наследи и всички права на майка си, която бе осиновена от Главния министър Санеуджи и от Нейно Високоблагородие госпожа Китаяма. На церемонията, когато Ниджо за първи път обу панталони, госпожа Китаяма бе тази, която завърза колана й[63]. Ето защо, като се има пред вид благородното й потекло и по майчина, и по бащина линия, Ниджо получи разрешение да носи копринени дрехи и бели панталони по всяко време. Позволено й е дори да се качва на колесницата пред вратата. Всичко това е определено отдавна и не виждам причини за Вашето недоволство. Ако тя не бе от такъв знатен род, а дъщеря на някакъв гвардеец, щях смирено да последвам желанието Ви и да Ви се подчиня. Но дори и тогава аз не бих изгонил от двореца придворна дама, която няма къде другаде да отиде. Бих й дал само по-нисък сан.

На всички ни е добре известно, че когато Ниджо получи това име, баща й бе силно смутен и дори възрази. Той смяташе, че макар и да е свързана с Главния министър Мичимицу, все пак тя е негова дъщеря, а положението му не е достатъчно високо за такова име. Аз му казах, че ще я наричам «мое дете», а когато той стане министър, което се очакваше, тя ще може да получи подходящо име.

Без съмнение, като потомка на Главния министър, тя може да носи копринени дрехи. Но има нещо повече. Всеки род се хвали с праотците си, а Кога са наистина благороден и достоен род. Знае се, че води началото си от принц Томохира — седмия син на императора Мураками и по-малък брат на императорите Рейдзей и Енъю. Вярно е, че сега жените от този род по право не служат в двореца, но аз

взех при себе си Ниджо от съвсем малка, защото майка й ми служеше вярно и ме помоли да се грижа за нея. Бях убеден, че Вие добре разбирате това, и Вашето писмо ме учуди.

Що се отнася до желанието Ви да приемете монашески обет, бих казал следното. Човек достига до подобно решение в резултат на натрупаните през предишния си живот добродетели и всеки сам за себе си трябва да определи как да постъпи!“

След тези писма положението ми в двореца се влоши още повече и само благоразположението на Негово Величество ми даваше сили.

След онази нощ в двореца Сага Негово Величество не пожела повече да види госпожата от Исе. Като техен посредник в любовта, аз се чувствувах смутена и ми беше жал за нея. Затова предложих на Негово Величество да стори нещо, преди да е изминала годината. Той й написа следното писмо: „Ще намерите ли време да ме посетите? Моля ви!“ Трябваше да й го предам аз.

Посрещна ме възрастна монахиня, която се грижеше за нея. Щом разбра защо съм дошла, тя се разплака и каза през сълзи: „Горката! Тя искаше да изпитва привързаност само към боговете, а колко много нови грижи има сега! И всичко е започнало от онази нощ, преминала като сън!“ Тя продължи да говори още дълго и аз едва успях да я прекъсна: „Негово Величество ме изпраща да я попитам дали ще намери време да го посети.“ Тогава тя ми отговори: „Нищо не й пречи да го посети, когато пожелае.“

Като съобщих на Негово Величество за разговора, той рече: „Когато любовта среща на пътя си високи планини, любящото сърце се възпламенява още повече. Ала тези планини са тъй леснопроходими!“ Въпреки това през дванадесетия месец той изпрати колесница да я докара. Бе доста далече, тъй че тя пристигна чак през нощта. В Ъгловия павилион се намираха покоите на престолонаследника, затова колесницата спря пред тесния коридор, водещ към Голямата зала на върбите. Сетне госпожата бе поканена в малка стая до залата за угощения. Аз стоях от другата страна на подвижната врата и всичко чувах. Госпожата се оплака, че е била изоставена след онази нощ,

подобна на сън, а когато в зори си тръгна, тъжните й въздишки се сляха с ударите на камбаните. Гледката бе печална и би развълнувала всекиго.

Така дойде и последният ден от старата година, ала тревогите ми все така не намаляваха. Стори ми се, че Негово Величество е решил да повика тази вечер Госпожата от източните покои, затова казах, че ме боли главата и се прибрах в стаята си. Бе вече доста късно, когато някой почука на вратата ми. Колебаех се дали да го пусна да влезе, защото се боях от хорската мълва, но не се бяхме виждали дълго време и не можех да го отпратя да си върви. Скришом го поканих в стаята си. Тръгна в зори. Тази раздяла ме опечали повече, отколкото краят на старата година.

Дори днес, като се сетя, очите ми се пълнят със сълзи.

---

[1] Става дума за 1271 година. Ексимператорът Гофукакуса е на двадесет и девет години, а Ниджо — на четиринадесет. Летоброенето се води по лунния календар, според който първите дни на новата година се падат някъде в края на януари — началото на февруари и това ознаменува идването на пролетта. ↑

[2] На японски език — Окусури. Тържествена церемония за поднасяне на специално приготвено саке на императора и високопоставените придворни, за да бъдат здрави през цялата година. Продължава три дни. ↑

[3] Асоциация с десета глава от „Исе-моногатари“ — лирическа повест от началото на X век, в която младата невяста се сравнява с див жерав. ↑

[4] Не е съвсем ясно кой е авторът на писмото, но се предполага, че е Акебоно. ↑

[5] Придворните дами са дежурили всяка нощ пред спалните покои на своята господарка или господар. ↑

[6] Смята се, че в определени дни от годината бог Накагами слиза от небето и обикаля цялата страна. Ако по същото време някой пътува и целта на неговото пътешествие съвпада с посоката на бога, той трябва да се спре за една нощ и продължи чак на следващата сутрин, и то — по друг път. Обикновено „запретена посока“ е имало при смяната на годишните времена и най-вече при настъпването на пролетта. ↑

[7] Малките момичета в аристократичните семейства са носили косите си дълги до раменете и разделени на път, докато не пораснат. ↑

[8] Предполага се, че това писмо е от Акебоно. ↑

[9] Стихотворение от поета Фудживара Масацуне, включено в поетичната антология „Шинкокиншу“ (1206 год.). ↑

[10] Намек за стихотворение 712 от поетичната антология „Кокиншу“ (905 год.) на неизвестен поет: „Ако в света ни нямаше лъжа, бих с радост думите ти чула…“. ↑

[11] Идеята за прераждания в будизма — предишен, сегашен и следващ живот, свързани чрез закона на кармата. ↑

[12] Намек за стихотворение от „Генджи-моногатари“, написано от принц Генджи по време на заточението му в Сума. Вероятно е било едно от любимите стихотворения на Ниджо, тъй като нататък тя го цитира още няколко пъти. ↑

[13] Сцени, в които знатни господа отвличат своите възлюбени, се срещат в редица произведения от епохата Хейан, като например в „Исе-моногатари“, „Ямато-моногатари“, „Генджи-моногатари“, „Сагоромо-моногатари“ и други. ↑

[14] Съпруга на ексимператора Гофукакуса. ↑

[15] Стихотворение 1843 от антологията „Шинкокиншу“, написано от поета Фудживара Кьоске: „Дали ще доживея някога за спомените тъжни да разкажа? Дори за миналата мъка сега си мисля с нежност.“ ↑

[16] Различни богове, Буди и Бодисатви от огромния пантеон, почитан от езотеричните секти. ↑

[17] Фудо — най-почитаният от Петимата велики пазители. Олицетворява гнева на Буда и може да се справи с всякакви зли духове. Легендата за Шоку се разказва в Пети свитък — стр.224. Думите, които следват, са от „Сутрата Фудо“. ↑

[18] Двадесет и един шинтоистки храма, на които е трябвало да бъдат поднасяни дарове от императорския дворец по случай всяко важно събитие. ↑

[19] Когато се е раждало момче, търкулвали котле за варене на ориз по южната част на покрива, а за момиче — по северната. ↑

[20] Текстът в оригинала е доста неясен и се предполага, че са били допуснати няколко грешки при преписването. Предлагаме един от възможните варианти. ↑

[21] Планина в източната част на Китай. Според тогавашните вярвания там са отивали душите на мъртвите, а Богът на планината е определял колко дълго да живее всеки човек. Будистите свещеници и гадателите често се обръщали с молитви към него. ↑

[22] Разпространен начин на лечение в древна Япония. Слагали са по тялото малки количества сушена трева от рода на пелина и са я запалвали. ↑

[23] Бакуфу — правителството на върховния военен вожд — шогуна, което се е намирало в Камакура, но винаги е имало по двама наместници на правителството в императорската столица — Хейан (днешно Киото), които са контролирали делата в двореца. Навсякъде, където в „Нечакана повест“ се говори за „столицата“, става дума за Хейан. ↑

[24] Годините Бун’ей (1264–1275). ↑

[25] Намек за стихотворение 832 от антологията „Кокиншу“, написано от поета Минецуке Минео: „О, вишни от Фукакуса! Да имахте сърце, щяхте да разцъфтите с черни цветове!“ ↑

[26] Траурният цвят е бил определян въз основа на връзките с умрелия човек. Колкото по-близки са били те, толкова по-тъмен е бил цветът. ↑

[27] Бащата на Масатада — Главният министър Мичимицу, е умрял през 1248 година, след което вероятно са възникнали спорове за наследството между Масатада и мащехата му. ↑

[28] Траурните служби са продължавали четиридесет и девет дни, през това време близките роднини на мъртвия са оставали всички заедно и на всеки седем дни са се молили за щастливото му прераждане. ↑

[29] Става дума за борбата за престола между двамата братя — Гофукакуса и Камеяма, за която се споменава в Предговора. ↑

[30] Децата от втората му жена — мащехата на Ниджо. ↑

[31] Бог Хачиман е закрилял рода Минамото, към който е принадлежал бащата на Ниджо. ↑

[32] Осемдесет и вторият император на Япония, управлявал от 1184 до 1198 година. След като изгубва борбата с рода Ходжо през 1221 година, бива изпратен на заточение на островите Оки в Японско море, където продължава да живее още осемнадесет години. ↑

[33] Ранната утрин, когато всички неразумни люде ще бъдат дарени с прозрение сред лотосите в Чистата земя — будисткия рай. Но тази Зора ще дойде след милиарди години. ↑

[34] Ритуал в придворното общество, чрез който бащата признава детето си и изразява своята радост. ↑

[35] Тези изрази са взети от известната творба на китайския поет Бо Дзюи „Песен за безкрайната скръб“, в която се говори за любовта на императора към красавицата Ян Гуйфей. ↑

[36] Не посягай на живо същество! Не кради! Не прелюбодействувай! Не лъжи! Не пий! ↑

[37] Накацуна е бил мъж на бавачката на Ниджо и приближен васал на баща й — Масатада. ↑

[38] 1272 година. ↑

[39] Според будизма в центъра на света се извисява величествената планина Сомейро, която се омива от четирите страни от Четирите велики морета. ↑

[40] Началните думи на тържествената клетва при посвещаване в будистки сан. ↑

[41] Става дума за Акебоно. ↑

[42] Образец за разменяне на любовни стихотворения. Според каноните е било необходимо в стихотворението — отговор на любовно обяснение, да се изрази съмнение във верността и дълбочината на чувствата. ↑

[43] Двойката мандаринови патици са се смятали за символ на любовта, защото те никога не се разделят. Това сравнение е навлязло в литературата чрез „Песен за безкрайната скръб“ на Бо Дзюи. ↑

[44] Акебоно. ↑

[45] Героиня от произведението от XII век „Сагоромо-моногатари“, която е станала символ на груба, невъзпитана и некултурна жена. ↑

[46] Общоприет метафоричен израз за многобройност. ↑

[47] Епизод от главата „Югао“ от „Генджи-моногатари“, в който принц Генджи с досада слуша грубите гласове на селяните, докато се намира в дома на Югао. ↑

[48] Отново алюзия към „Генджи-моногатари“. Връзки с човек от шести придворен ранг са се смятали за унизителни за една наложница на самия ексимператор. ↑

[49] Точно по това време успехът е бил на страната на Камеяма. ↑

[50] Жените обикновено са раждали в изправено положение. ↑

[51] Прието е било императорът да изпрати сабя на новородения си син, а след X век тази практика е била въведена и за дъщерите. ↑

[52] Стихотворение 470 от поетичната антология „Шинкокиншу“, написано от императора Готоба. ↑

[53] Сайгьо-хоши (1118–1190 год.) — странствуващ монах — поет, един от най-изтъкнатите майстори на японските петстишия вака (или танка, както още ги наричат). ↑

[54] Послушна дъщеря, предана съпруга и всеотдайна майка. ↑

[55] Камеяма абдикира в полза на сина си, като същевременно измества Гофукакуса от положението на последен и старши ексимператор. ↑

[56] Госпожа Омия е жена на Госага и майка на Гофукакуса и Камеяма, който е бил неин любимец. ↑

[57] Ниджо израства в двореца от четиригодишна възраст, постепенно всички се привързват към нея и започват да й викат „моето дете“. ↑

[58] Добрият тон е изисквал в такива случаи да се изпраща писмо още рано сутринта. ↑

[59] Госпожа Омия цитира по асоциация известната песничка от онова време: „Каната, пълна със саке, е вече сред гостите. Но, виночерпецо, дай нещо за мезе!“ „Тогава тръгвам към брега при Коюриги за водорасли!“ ↑

[60] Популярна песничка имайо по онова време. В основата й стои стихотворението на Бо Дзюи „Продавачът на въглища“. ↑

[61] Костенурките и дивите жерави са традиционни символи на дълголетието. ↑

[62] В придворното общество е било строго задължително да се спазва йерархията дори в облеклото. Така например трикатовото облекло, панделките по щорите на колесницата, дрехите с двойна бродерия са били привилегия на високопоставените придворни дами. ↑

[63] Малките момчета и момичета за първи път обували специалните панталони хакама на възраст между три и седем години по време на церемонията Чакуго. Високата чест да завърже колана на детето се падала на най-знатната дама от роднините. ↑

ВТОРИ СВИТЪК
(1275–1277)

Времето препуска стремително като бърз кон, потокът на нашия живот се носи като поройна река и няма връщане назад. Така неусетно се натрупаха и моите години и навърших осемнадесет. Наблюдавах безгрижната пролет, изпълнена със слънчева светлина и безброй птичи гласове, но на сърцето ми тежаха тъжни мисли и не ми даваха нито миг покой. Всред веселата глъч аз бях печална.

Тази година виночерпец на празника на лечебствата в нашия дворец щеше да бъде главният министър Мичимаса — управител на дворцовата служба на ексимператора Камеяма. Изборът едва ли бе приятен на Негово Величество Гофукакуса, но явно той имаше особени причини да покани Мичимаса. Миналата година за наследник на престола бе определен синът на Негово Величество, което го накара да забрави обидата и огорчението си и да търси пътища да се сдобри с брат си Камеяма. С това можеше да бъде обяснено и сегашното му решение.

Всички дами, дори прислугата, бяха вложили цялото си умение и сърце в избора на облеклото си и широките ръкави на кимоната разкриваха приказни съчетания от цветове. Споменът за баща ми, който преди няколко години бе изпълнявал ролята на виночерпеца на същия празник, разчовърка старата рана в този новогодишен час и ръкавите на кимоното ми се напоиха със сълзи.

Престолонаследникът искаше да започнем колкото се може по-скоро Каюдзуе[1] и в продължение на петнадесет дни навред цареше голямо оживление. По правилата ние бяхме разделени на две групи — мъже и жени, предвождани от самия ексимператор и от престолонаследника. После се хвърли жребий кой с кого да бъде. Престолонаследникът и Левият министър Ниджо Моротада водеха мъжете, а в групата на Негово Величество всички бяха дами, освен него самия. Мой партньор бе Левият министър Ниджо Моротада.

На петнадесетия ден бе издадена заповед: „Всички дами да бъдат поотделно наложени с пръчките, без да се щадят сили.“ Това беше непоносимо за нас. На всичко отгоре ексимператорът накара и приближените си васали да ни налагат, след като той самият привърши. „Ще си отмъстя!“ — реших аз и потърсих Госпожата от източните покои, за да се наговорим как да му върнем за обидата. Рано сутринта на осемнадесети, докато Негово Величество закусваше, ние повикахме придворните дами в кухнята и се разпределихме коя къде да пази. Две дами застанаха на вратата към дворцовата баня, две — пред външната врата, една се запъти към покоите на ексимператора и една застана в коридора[2]. Ние двете с Госпожата от източните покои отидохме в един отдалечен ъгъл и започнахме да си приказваме, като си придадохме най-невинен и безгрижен вид. По едно време тя попита нервно: „Негово Величество ще се появи тук, нали?“ и в този момент, сякаш за да оправдае очакванията ни, се зададе ексимператорът, облечен в широки домашни дрехи. Той влезе в стаята с думите: „Какво става? Оттатък няма жива душа! Има ли някой тук?“ — сигурно и през ум не му минаваше какво го очаква. Тутакси Госпожата от източните покои го сграбчи за ръкава. „Ох! Помощ! Помощ!“ — развика се той, ала нямаше кой да му се притече на помощ. После разбрах, че не щеш ли, за беда, отнякъде веднага дотърчал старши придворният съветник Морочика, но госпожа Машимидзу, която пазеше в коридора, застанала пред него и му рекла: „Това си е наша работа. Няма да ви пусна!“ Като видял, че тя размахва пръчка, той на бърза ръка избягал. А в това време аз успях да натупам хубаво Негово Величество. Той се разкая и обеща: „Отсега нататък никога вече няма да заповядвам на мъжете да ви бият!“

Точно когато се радвах, че всичко е минало така благополучно, пристигнаха велможите, за да прислужват на Негово Величество по време на вечерята. Той се обърна към тях и с горчиви думи им разказа за нанесеното му оскърбление: „Това е тридесет и третата година от моя живот, но кой знае, може би именно тя, въпреки всички гадания, ще се окаже нещастна за мен[3]! Аз, който се въздигнах до десетте големи добрини в предишния си живот, за да се родя в този като господар и владетел, аз — да получа удари с пръчка! Това е нещо невиждано досега! Защо никой от вас не дойде да ме избави?! Или може би и вие имате пръст в заговора?“

Велможите — Моротада, Мичийори, Такааки, Санекане, Морочика — един през друг започнаха смутено да се оправдават: „Ваше Величество, голямо е престъплението на оногова, който се е осмелил да Ви удари с пръчка, дори да е придворна дама! В старите времена даже враговете не са се осмелявали да извършат подобно нагло деяние! Като си помисли човек — ние се страхуваме, да не би да настъпим Вашата сянка! А да посегне някой да Ви удари с пръчка! Та това е нечувана наглост и жестоко престъпление!“

Както винаги, в стремежа си да се отличи, Такааки сам взе думата: „Кажете ни името на тая придворна дама. Всички ние заедно ще решим какво наказание трябва да понесе.“ Негово Величество му отвърна: „Мисля, че не бива да съдим само нея! Нека и роднините й да споделят нейното наказание!“ „О, разбира се! Всички роднини трябва да бъдат наказани!“ — съгласиха се велможите. Тогава Негово Величество им съобщи: „Дамата, която ме удари, е дъщерята на покойния Масатада, внучка на старши придворния съветник Такачика, племенница на старши придворния съветник Такааки, който по силата на дълга изпълнява и бащински задължения към нея. Тъй че Вие, Такааки, може да бъдете наречен неин баща. И тъй като това е дело на госпожа Ниджо, не трябва ли Вие да бъдете наказан най-строго от всички?“ При тези думи останалите велможи прихнаха да се смеят.

„Не е много приятно да наказваш придворна дама точно в началото на годината. А ако се стигне чак до роднините й — то това е вече досадно! Знаем, че в миналото е имало подобни случаи, когато извършеният грях се е откупвал с дарове. Хайде да приключим по-бързо по този начин!“ — разприказваха се велможите.

Тогава в разговора им се намесих и аз: „Това се случи неочаквано и за мен самата. На петнадесети Негово Величество така силно ни удря с пръчката, а на туй отгоре заповяда и на другите велможи да последват примера му, така че цялото ми същество се възпротиви срещу това. Ала въпреки всичко аз и не мислех да правя нещо, но дойде Госпожата от източните покои и ми рече: «Трябва да си отмъстим за унижението! Хайде, присъедини се и ти!» «Добре тогава» — съгласих се аз. «Ето защо, въпреки че аз ударих Негово Величество, не бива да се смята, че вината е само моя!» Велможите ме прекъснаха: «Било каквото било. Най-виновен си остава оня, който е вдигнал ръка

срещу Негово Величество!» — и постановиха, че трябва да поднеса дарове за опрощение.“

Такааки веднага отиде при баща си Такачика, за да му съобщи за случилото се. „Какво недостойно деяние! Да си отмъсти! Трябва колкото може по-бързо да поднесем даровете! — казал той и заповядал на сина си: — Неприлично ще е, ако се забавим няколко дни. Побързай!“

На двадесети Такачика поднесе на Негово Величество богати дарове — церемониално облекло, десет леки долни кимона в тревистозелен цвят и един меч. Шестима велможи, сред тях и Ниджо Моротада, също получиха мечове, а на придворните дами бяха поднесени по сто листа фина хартия за писма.

На следния ден пристигна Такааки с по-обикновени дарове. Той поднесе изящни миниатюрни *кото* и *бива*, изработени от релефно изтъкан лилав плат, и чашка за саке от лазурит в сребърна кутия. За велможите беше приготвил коне и волове, а за дамите — десет шарени торбички, напълнени с топки от копринени конци, които напомняха кратунки.

Тъкмо когато пиршеството беше в разгара си, пристигна свещеникът Рюхен. Негово Величество веднага го покани да се присъедини към нас. Поднесоха шаран и той се обърна към свещеника с думите: „Нарежи този шаран! Знае се, че и игуменът от Уджи е правил това, а ти, потомък на рода Шиджо, известен с готварските си способности, без ни най-малко колебание трябва веднага да нарежеш рибата. Хайде, режи!“ Но Рюхен решително се възпротиви. Негово Величество продължи да настоява, а Такааки набързо постави пред свещеника дъска, нож за рязане и дълги клечки за готвене на риба. „Имаш всичко. Започвай!“ — заповяда Негово величество. Поднесоха и саке. Рюхен нямаше друг избор и започна да реже рибата, както беше в свещеническите си дрехи. Това беше наистина изключително странна гледка. След малко той спря и каза: „Не мога да отрежа главата!“, но Негово Величество го прекъсна: „Хайде, хайде! Какви ги говориш! Не се бави!“ При тези думи свещеникът ловко отряза главата на рибата и побърза да излезе навън. Негово Величество бе така очарован от постъпката на Рюхен, че поръча да му поднесат чашката от лазурит, както си беше в сребърната кутия.

Мина известно време и Такааки отново се обърна към Негово Величество с думите: „Баща ми и аз понесохме своето наказание заради Ниджо като нейни дядо и вуйчо по майчина линия. Чувал съм обаче, че тя има роднини и по бащина линия — баба, а също така и леля. Защо не заповядате и те да бъдат наказани?“ Негово Величество отвърна: „Е, да, това е така, но те не са й кръвни роднини. Мисля, че не е редно да наказваме и тях и няма да направим добро впечатление.“ „Не сте нрав, Ваше Величество! — отвърна Такааки. — Аз самият съм съгласен да им съобщя наказанието. Освен това бихме могли да търсим сметка от Нейно Високоблагородие госпожа Китаяма и по други причини — тя е отглеждала не само Ниджо, но и майка й, госпожа Сукедай!“

Тогава Негово Величество се обърна към Санекане[4] и рече: „А не си ли ти дори по-виновен от госпожа Китаяма?“, на което Санекане веднага отвърна: „Ваше Величество, боя се, че нямате основания да твърдите това!“ Ала ексимператорът възрази: „Нямаш причини да се отказваш!“ — и решението беше взето: госпожа Китаяма и Санекане също трябваше да поднесат дарове. Те приготвиха обикновени неща, подобаващи за случая. На негово Величество — красиви одежди и малка лодчица от вечнозелено дърво с лодкар в нея, на Моротада — вол и меч, а на останалите велможи — също така мечове. Придворните дами получиха изящна хартия за писане — със златисти и сребристи украшения, напръскана със златен и сребърен прах и изрисувана със сливови клонки.

Такааки, изглежда, си беше наумил, че не бива така просто да остави на мира баба ми — монахинята от Кога и изпрати следното послание: „Извършено бе неблагоприлично деяние и ние се опитахме да загладим впечатлението, всеки според силите си. А какво бихме могли да очакваме от Вас?“ В отговор тя писа: „Ето какво ще Ви кажа. Ниджо бе едва двегодишна, когато остана без майка и баща й пое грижите за нея. Беше още в пеленки, когато Негово Величество пожела да я вземе в своя дворец и ние се съгласихме, тъй като вярвахме, че там тя ще получи по-добро възпитание, отколкото бихме могли да й дадем ние. Ето защо нейното поведение е съвсем необяснимо за мен. Може би се дължи на недостатъчната строгост от страна на Негово Величество. Мисля, че тя е съгрешила, или защото не прави разлика между ранговете, или защото Негово Величество прекалено много я е

разглезил със своите грижи и внимание. Трудно бих могла да разбера точната причина. Но щом смятате, че и аз нося някаква вина, ще Ви бъда безкрайно благодарна, ако Негово Величество благоволи да ми пише лично. Все пак ми се струва, че тази работа едва ли ме засяга. Ако беше жив баща й — Масатада, той сигурно щеше да се съжали над Ниджо и да изпрати дарове за опрощение, но на мен самата не ми е мъчно за нея. Ако Негово Величество ми заповяда да се откажа от нея, покорно ще се подчиня на волята му.“

Такааки занесе писмото на Негово Величество и му го прочете. „Монахинята от Кога има известно право! — обадиха се другите велможи. — Вярно е, че поведението на Ниджо може да бъде разбрано само ако се вземе предвид, че тя е израсла в двореца. Нали казват, че първата любов дава сили на жената да прекоси даже водите на река Миндзугава от подземното царство!“ Като чу това, Негово Величество побърза да възрази: „Какво означават вашите думи? Не забравяйте, че аз съм потърпевшият и трябва да бъда молен за прошка. Да не искате да кажете, че аз самият трябва да си приготвям и дарове за опрощение!“ Ето какво му отвърнаха велможите: „Щом като високопоставените имат правото да съдят тез, що стоят под тях, защо и нископоставените да не могат да съдят онез, що са над тях?“ След дълги препирни бе решено, че и Негово Величество трябва да приготви някакви подаръци. Беше възложено на Цунето̀ да се погрижи за това. Велможите получиха по един меч, а на придворните дами — по едно кимоно. Сега, щом си спомня за това, всичко ми изглежда доста забавно и смешно.

Настъпи третият месец, когато по обичай се четеше Лотосовата сутра в чест на покойния император Гоширакава[5]. Обикновено това се правеше в голямата зала в двореца Рокуджо, построена от самия император, но тъй като тя бе изгоряла, тази година службите се проведоха в голямата зала на двореца Огимачи. На тринадесетия ден от месеца, когато церемонията беше вече към края си и Негово Величество се молеше в двореца, пристигна някакъв човек. „Ще почакам, докато се завърне Негово Величество“ — каза той и се настани в страничната стая. „Трябва вече скоро да дойде“ — отвърнах аз и понечих да си тръгна, но гостенинът ме помоли: „Останете тук за малко!“ Нямах работа, а и гостенинът не изглеждаше човек, от когото е по-добре да бягаш надалече, тъй че аз изпълних желанието му.

Изведнъж той започна да говори за миналото и каза, че добре си спомнял думите на покойния ми баща. Стана ми тъжно и тревожно. Постепенно се отпуснах и се разприказвахме. Неочаквано той смени темата на разговора и ми рече: „Будите навярно знаят с какво нечестиво сърце извършвам богослуженията.“ Смутих се и тъй като нямах представа какво означават странните му думи, реших да си вървя, ала той ме хвана за ръкава и промълви: „Искам да Ви видя отново! Когато и да е!“ Забелязах в очите му искрени сълзи и още повече се объркахъ. В този момент се вдигна шум — пристигаше Негово Величество — и аз успях да се отскубна. Всичко беше толкова неочаквано, че ми изглеждаше като непонятен сън.

Негово Величество прие гостенина и те пожелаха да пият саке. Поднесох им го самата аз, ала едва ли някой можеше и да подозре какви странни и объркани чувства бушуваха в сърцето ми в този момент.

Междувременно стана ясно, че правителството Бакуфу в Камакура проявява недоволство от препирните между двамата братя — ексимператорите Камеяма и Гофукакуса, и счита, че по-младият брат трябва да посети по-стария, за да им се сложи край. Гофукакуса искаше да покаже на Камеяма новото поле за игра и затова бе решено да се организира кемари. „А как ще го забавляваме през това време?“ — обърна се Негово Величество към регента Канехира. „Мисля, че още в началото, без да се бавим, трябва да му поднесем саке. След това през почивката добре ще е да се поднесе отново саке със сушени фурми. Трябва да изберем някоя от придворните дами, която да се погрижи за всичко“ — посъветва го Канехира. Тогава Негово Величество попита: „Кажете, на коя да се спрем?“ Канехира отвърна: „Ниджо е тъкмо на подходяща възраст. Никак не би било зле да изберете нея.“ И така тази роля беше възложена на мен. Одеждите ми бяха в цветове, подходящи за сезона — горната ми роба бе в седем преливащи се червени цвята, имах две други кимона — жълто със зелена подплата и яркочервено, зелен елек и панталони от сурова коприна. Освен това отдолу носех три леки кимона в лилаво с бродерия и две кимона от релефно изтъкана коприна.

Пристигна ексимператорът Камеяма и пожела да му покажат как са подредени местата за сядане. Щом видя, че са сложени едно до друго като за равни, той възрази: „Нашите места са определени

отдавна — още когато баща ни, император Госага, беше жив. Ето защо ми се струва, че такова подреждане не е съвсем редно“ — и заповяда неговото място да бъде преместено малко по-назад. В този момент влезе стопанинът — Гофукакуса, и като видя промяната, рече: „Знае се, че когато ексимператорът Судзаку посетил принц Генджи, принцът заповядал местата да бъдат наредени като за равни[6]. Ето защо желанието Ви да седнете по-назад от мен ми изглежда доста странно и необикновено.“ Всички по достойнство оцениха изисканата забележка на Гофукакуса.

След като свърши официалната гощавка и Техни Величества изпиха церемониалното саке, дойде младият престолонаследник Тогу и започна играта с топка.

Към средата на играта Камеяма се оттегли в източните вътрешни покои, за да си почине. Аз сложих една керамична чашка в кутийка от върба, налях саке от фурми в златен съд и поръчах на госпожа Бетто да ги внесе вътре, за да мога аз пък, от своя страна, да поднеса след това сакето. Госпожа Бетто бе облечена в петкатово кимоно в зелено и алено, върху което носеше бяла роба с резедава подплата и жълт елек с пурпурна подплата. Когато поднесоха сакето, Камеяма се обърна към мен с думите: „Ти пий първа!“…

Играта продължи до късно и ексимператорът Камеяма си тръгна при запалени свещи. На следващия ден Накайори ми донесе писмо от Камеяма:

Какво да сторя?
Този спомен —
истина не е.
Тогава може би е сън?
Но щом е сън,
защо не се събуждам?

Това стихотворение беше написано на фина червена хартия и бе прикрепено към върбова клонка. Тъй като не би било достойно от моя страна да оставя писмото без отговор, аз написах следното стихотворение на лист светлосиня хартия и го закачих на вишнева клонка:

Истина ли е или сънувам?
Все едно е
в този свят недълговечен.
Вишневият цвят
цъфти и се оронва.

Започнах да получавам и други писма, които свидетелствуваха за благоразположението му, докато най-подир не реших, че ще е по-добре да поръчам колесница и да се оттегля за известно време в дома на моя роднина — старши придворния съветник Морочика.

Скоро ремонтът на залата Чокодо в двореца Рокуджо привърши и през четвъртия месец Негово Величество се премести там. В залата бяха окачени мандали[7] и тя бе осветена от епископ Кого и от още двадесетина високопоставени будистки монаси, които повтаряха след него молитвите. Залата Джочо пък беше осветена от свещеника Кенджичи, след като всички се пренесохме в двореца.

Пътувахме с колесници, впрегнати с волове, и аз седях на най-почетното място — вляво от първата колесница, с която се возеше Негово Величество. Вдясно от мен бе седнала госпожа Кьогоку. Аз бях облечена в седемкатово лилаво кимоно със зелена подплата, а наметалото ми бе зелено с червена подплата. Госпожа Кьогоку носеше бледолилава дреха със зелена подплата. В продължение на три дни след преместването ходех в бяла дреха, с яркочервено наметало и панталони[8].

Негово Величество предложи да проведем състезание по подреждане на градини и определи дялове земя за високопоставените придворни — велможи и висши дворцови чиновници… Аз получих дял от източната страна, точно пред залата Джочо. Направих малко спретнато мостче, извито като арка над бистрото поточе. През нощта обаче някой се промъкнал и откраднал мостчето ми, сигурно за да го използува в своя дял. Колко смешно и недостойно наистина!

Някъде към осмия месец Негово Величество без видими причини се почувствува зле, загуби апетит и започна силно да се изпотява. Така минаха няколко дни, без да настъпи подобрение, и

всички изпаднаха в голяма тревога. Веднага бе повикан лекар. Той започна да го цери чрез изгаряне с мокса, ала въпреки че му приложи лечението на десетина места, състоянието му си оставаше все същото. От осмия ден на деветия месец ние започнахме да се молим за живота му на Бодисатвата на дълголетието Фуген. Мина още една седмица, ала подобрение нямаше и тревогата ни нарасна. „Каква ли е тази болест в края на краищата?“ — безпокояха се всички. Някъде по това време пристигна свещеникът, който миналата пролет ми бе говорил със сълзи на очи. Оттогава на няколко пъти му бях предавала писмата, които му изпращаше Негово Величество, и всеки път той не пропускаше случай да разкрие пред мен чувствата си, което ме караше да си тръгвам, силно смутена. От ден на ден любовните му излияния ставаха все по-настойчиви и той упорито ме караше да му дам отговор. Не знаех какво да правя и при едно от посещенията си откъснах края на книжната панделка, с която бе вързана косата ми, написах един-единствен йероглиф — „сън“, и вместо да му го подам както следва, просто го оставих на земята и излязох. Когато отидох при него следващия път, той мълчаливо ми подаде клонка от вечнозеленото дърво шикими. На едно от листата пишеше:

На съмване
събирам клончета шикими
и сълзи по ръкавите блестят.
Ах, как ли ще завърши тоя сън,
непреживян докрай?

Това стихотворение ме трогна и сърцето ми взе да омеква. Ставаше ми даже приятно, когато ме изпращаха при него с послание и дори започнах приветливо да отговарям на въпросите му… Ето такива бяха връзките ни до неговото пристигане в двореца за болестта на Гофукакуса. Щом видя Негово Величество, той се завайка: „Лоша работа. Не бива да продължава така!“ — и после препоръча: „Довечера, преди да започне службата, дайте на някого да занесе в салона за молитви вещ, която сте докоснали[9]!“

Привечер, преди да дойде часът за молитвите, Негово Величество ме повика и ми заръча да занеса в молилнята една негова

дреха. Когато отидох, вътре нямаше никой — свещениците, изглежда, се бяха оттеглили в стаите си, за да се приготвят за службата. Той беше сам.

— Кажете къде да оставя дрехата — попитах аз, а той ми отвърна: „Остави я в задната стая!“

За моя изненада стаята беше силно осветена. Той се промъкна зад мен, както си беше във всекидневно одеяние. Какво означава това? — чудех се. „Буда е винаги с нас. Даже по пътеките на тъмните ни помисли“ — промълви той с плачлив глас и ме прегърна. Бях силно смутена, ала не съм от хората, които в такъв случай ще се провикнат: „Ей! Какво правите! Как смеете!“, и за да не го обидя, търпях. „Има неща, що и сърцето на Буда не приема!“ — опитах се да го отблъсна, но думите ми не помогнаха. Имах чувството, че сънувам. Всичко това не можеше да бъде наистина!… Но дойде ред за вечерните молитви и монасите заприиждаха един след друг. Това го накара да се измъкне набързо през страничната врата. „След полунощ, щом свърши службата, ела отново! Чу ли?!“ — каза той на тръгване.

Службата скоро започна и той се молеше заедно с всички — сякаш нищо не бе се случило. Но аз знаех, че сърцето му не бе отворено за божиите слова и ме обхванаха страх и мрачни предчувствия. В дълбоката нощ, в светлината на свещите, аз се промъкнах при него, като се криех от хорските очи. Отидох, макар сърцето ми да не изгаряше от обич, измъчвана от мисълта за мрака в следващия ми живот. Молитвите бяха вече свършили и ние имахме малко време да бъдем заедно. Когато в тишината на нощта се врязаха гласовете на утрото, той посърна, гласът му затрепери и отекна с болка в моето сърце. Дръпна кимоното ми и ми подаде своето, като рече: „Да ги сменим за спомен!“

Раздялата остави в нас нещо недоизживяно, един копнеж. Тъгата има скрита прелест. Стана ми мило за него и разбрах, че не ще го забравя тъй лесно.

После, когато вече лежах в стаята си, забелязах в една от гънките на кимоното някакво листче. Това беше малко измачкан лист фина хартия, на който пишеше:

Нима бе истина?

Или сънувах?
Но как да разбера?
Тъга в душата ми остана.
Печална есенна луна.

Кога бе успял да го напише? Тогава разбрах, че чувствата му са дълбоки.

После все намирахме начин да се видим и бяхме заедно почти всяка нощ. Знаех, че през цялото това време той не възнася молитвите си с чисто сърце и изпитвах дълбок срам пред Буда.

Към края на втората седмица ексимператорът Гофукакуса почна да оздравява и през третата седмица богослуженията бяха прекратени. Свещеникът трябваше да си замине.

Последната нощ прекарахме заедно. „Ще се срещнем ли някога отново?… Подът на молитвената ми килия е покрит с пластове прах. Свещите, запалени за богослужение, са угаснали… Ако споделяше моите чувства и в черно монашеско одеяние ме последваше далеч в уединението на планините, бихме заживели заедно, без да мислим за недълговечността на нашия живот“. Тези негови думи всяха смътен страх в душата ми.

Ударите на камбаните възвестиха настъпването на утрото и аз заплаках тихо, скрита в техния звън. Това бе мигът на раздялата. Свещеникът стана и ме обсипа с думи хубави и тъжни. Зачудих се отде ги бе научил. „Ръкавите на кимоното попиват пролетите сълзи и ги крият, ала понякога това не помага и сълзите преминават дори тази преграда. А в тях плуват свидни имена“… Сърцето ми се сви тревожно. Той си тръгна и остави в душата ми безброй тъжни мисли.

През деветия месец в новите салони на двореца Рокуджо бе устроена пищна церемония за поднасянето на цветята. Даже ексимператорът Камеяма пристигна за празника. Всяка придворна дама трябваше да участвува в подреждането на цветята, което предизвика силни емоции и вълнения. Само аз, потопена в тъжни мисли за нашия преходен свят, не можех да се присъединя към общото настроение.

Щом церемонията свърши, двамата ексимператори се отправиха към двореца Фушими, за да събират борови клонки. С тях трябваше да

отиде и регентът Канехира, но по някакви причини той не можа да стори това, като в замяна изпрати следното писмо:

Дано до века да пребъде
Фушими планина небесна!
Дордето младите дръвчета,
които корен хващат днес,
не скрият склоновете в сянка!

Ето какво му отговори Негово Величество:

Да бъде императорската слава
всевечна в планините на Фушими!
И нека векове да благоденства
и да пребъде с младите дръвчета
за хиляди и хиляди години!

Техни величества останаха в двореца Фушими два дни, като посетиха и малкия павилион до реката, където се устройваха различни весели пиршества.

Някъде към седмия месец по-миналата година, преди да се върна от провинцията в двореца, изпратих на един майстор хартия и дръжка от камфорово дърво, за да ги залепи и ми направи ветрило. Хартията беше светлосиня от двете страни и напръскана със златни и сребърни капчици; нямаше особени украшения — само по средата бях нарисувала с бели бои поточе, върху което бях написала: „Димът на съжалението[10]…“ Този майстор имаше дъщеря, която също, разбрах, добре владееше четката. Като видяла хартията за моето ветрило, тя решила да я смени — взела нова, нарисувала на нея есенно поле, а отгоре написала: „Макар да виждам ясната луна над залива[11]…“

Ветрилото веднага направи впечатление на Негово Величество. „Четката, която е изрисувала ветрилото ти, не прилича на досегашните

ти работи. Кой го е рисувал?“ — настойчиво ме заразпитва той и аз му разказах всичко, както си беше. Заинтригуван от красиво изрисуваното ветрило, той пламна от силна страст към момичето. Наложи се да им служа като посредник и да пренасям писмата им. Негово Величество пожела да види девойката. Бе решено тя да пристигне в двореца към средата на десетия месец. В очакване на гостенката той не можеше да си намери място от вълнение и особено старателно се грижеше за тоалета си. Но ето че най-сетне пристигна придворният съветник Сукиюки и докладва: „Ваше Величество, искам да Ви съобщя, че доведох дамата“, а Негово Величество, отговори: „Закарай колесницата пред Рибарския павилион в южния край на улица «Кьогоку». Нека дамата почака малко в колесницата.“

Около осем часа вечерта, когато камбаните възвестиха приближаването на нощта, девойката, която вече три години бе обект на въжделенията на Негово Величество, влезе в двореца му. Аз бях облечена с двукатова везана зелена дреха, на която бяха избродирани с розови конци клонки от бръшлян, отгоре имах тъмночервена роба от лека коприна, върху която носех червен елек. Негово Величество, както обикновено, ми бе поръчал да придружа девойката до неговите покои и аз отидох до колесницата да я взема. Когато слизаше, дрехите й шумоляха прекалено силно и неприятно. Заведох я в малката вътрешна стая, където Негово Величество обикновено приемаше такива гости. Стаята беше изящно подредена и украсена, а въздухът в нея — наситен с благоуханни аромати. Девойката бе облечена в дреха, цялата извезана с ветрила, отдолу имаше двукатова зелена роба и черен панталон. Стори ми се малко вдървена, като че ли не бе свикнала с това одеяние и се чувствуваше неловко в него. Отзад изглеждаше доста по-едра и яката на дрехата й бе вдигната високо като на свещеник. Иначе момичето имаше мило лице, приятни очи и нос, изобщо беше хубаво и свежо, но явно си личеше, че не бе от аристократичен род. Беше висока и закръглена, бяла-червена и ако бе от благородно потекло, чудесно би се справила със задачата да носи меча на императора по време на тържествената церемония в главния дворец.[12]

Съобщих на Негово Величество, че девойката е вече в стаята и той скоро дойде. Беше облечен в бледолилава дреха с втъкани в плата хризантеми и в широки панталони. Дрехите му бяха силно напоени с

благоухания и както се казва, „ароматът се разнасяше на сто крачки[13]“, така че даже аз — от другата страна на паравана, можех да го усетя. Негово Величество захвана разговор и девойката бързо се включи, дори беше доста бъбрива. Не без удоволствие си помислих, че това едва ли ще му се хареса. После си легнаха и аз се оттеглих в стаичката близо до спалните покои, а старши придворният съветник Санекане пазеше отвън.

А вътре, в спалните покои, всичко свърши прекалено бързо, за да е имало време да се случи каквото да било. Беше доста неочаквано. Далеч преди разсъмване Негово Величество излезе набързо от стаята и ме повика. „Бе тъжно, като «цветята на тъгата в селото при Тамагава[14]»“ — оплака ми се той и на мен ми домъчня за горкото момиче.

Чух, че и девойката напусна стаята още преди да ударят последните среднощни камбани. Негово Величество бе доста потиснат, не пожела да се храни, преоблече се и заспа, докато го масажирах. Валеше пороен дъжд. Мислех си за момичето — сигурно капките дъжд се сливаха със сълзите на обида и огорчение, проливани на път към къщи.

Постепенно започна да се развиделява и аз се обърнах към Негово Величество: „Интересно какво ли стана с девойката, която доведе господин Сукиюки?“ „Ах, да! Аз наистина съвсем бях забравил за нея! — възкликна той. — Иди да провериш!“ Когато излязох навън, вече проблясваха първите слънчеви лъчи. Някъде към долния край на Рибарския павилион отпред видях колесницата. Значи през цялата нощ тя бе стояла там и бе прогизнала от дъжда. Сърцето ми се сви от съжаление при мисълта за бедното момиче и веднага повиках слугите и им заповядах да докарат колесницата. Те изскочиха изпод навеса и довлякоха колесницата. Надникнах вътре и що да видя — девойката се беше свила в ъгъла и трепереше. За миг ми се стори, че бе изрисувала с едри фигури горната си бяла дреха, ала после забелязах, че цялата е мокра и затова прозират шарките на долното й двукатово кимоно. Тя бе осъмнала в дъжда със сълзи на очи и косите й изглеждаха окъпани — от дъжда ли, от сълзите ли, не зная. Девойката не пожела да слезе и само ме помоли: „Разрешете ми да си вървя!“ Стана ми много мъчно за нея и затова предложих: „В стаята ми има дрехи. Елате да се преоблечете и да се обадите на Негово Величество! Колко жалко, че

през нощта той изведнъж трябваше да Ви напусне, тъй като му се появи спешна работа!“, ала момичето продължаваше да се залива от сълзи, после сключи ръце и проплака: „О, нека да си вървя!“

Нощта си бе вече отишла и идваше денят. Нямаше смисъл да задържам девойката повече, затова я пуснах да си върви.

Съобщих всичко това на Негово Величество, а той рече: „Ех, че неприятна история наистина!“ и веднага й написа писмо. Вместо отговор тя изпрати кутийка за туш, на която пишеше: „И паякът се заблуди в блатистите треви…“, а вътре имаше нещо, увито в синя хартия. На нея бе написано: „Загубих се по пътя към теб[15]…“, а вътре беше увит кичур коса[16] и следното стихотворение:

За мене — неизвестна и злочеста,
навред се шири зла мълва.
И крея аз опечалена.
Ала, повярвайте ми, по̀ боли
за моята мечта несподелена.

„Дали пък наистина не е приела подстригване? — заинтригува се Негово Величество. — Как преходно е всичко в този свят!“ На няколко пъти той заръчва да проверят какво е станало с девойката с ветрилото, ала всички отговаряха, че не знаят къде е отишла. Чак по-късно, след много години, разбрахме, че тя действително станала монахиня в храма Сараджи в провинцията Кавачи и съблюдава свято петстотинте заръки на монашеския живот.

Така тя бе намерила Истинския път — пътя към Буда, което трябва да е помогнало нейната печал да се превърне в радост.

За мое най-голямо учудване започнах да получавам писма от Ариаке-но Цуки[17]. Предаваше ми ги един роднина на слугата му. Изглеждаше наистина много сериозен в своите чувства и това силно ме смущаваше. От време на време му изпращах отговори, но трябва да си призная, все пак изпитах облекчение, че до края на годината не можахме да се видим.

През пролетта двамата ексимператори организираха състезание за подреждане на цветя и трябваше да ходим в някакви съвсем

непознати планини да събираме цветя и клонки. Изобщо бях много заета и не ми оставаше време за никакви тайни връзки. Можех само да пиша за тъжните си чувства, когато ме измъчваше самотата. По цели дни прекарвах в двореца и така дойде есента. Към края на деветия месец получих писмо от старши придворния съветник Такааки, в което пишеше: „Имам да ти кажа нещо. Ела в имението Идзумиджи! И дамите желаят да те видят. Непременно да дойдеш! Избери удобно за теб време! На мен ми е все едно кога.“

Чувствувах духовна близост с вуйчо си Такааки и затова тръгнах. Оказа се обаче, че всичко се прави заради Ариаке. Той отдавна бил близък с Такааки и знаел добре за роднинските ми връзки с него. Ето защо решил да използува посредничеството му, за да ми разкрие чувствата си.

Този път бях твърда — беше ми досадно и неловко, обземаше ме даже страх от неговите думи, на които не отговарях нищо. Като си спомня как се мъчех да се скрия от любовта „по средата на леглото[18]“ — както се казва в стихотворението, сега ми се струва доста забавно. Ариаке със сълзи на очи се кълнеше в чувствата си, а аз го гледах като чужд и в сърцето си твърдо реших това да бъде последната ни среща. Когато пропяха първите петли и дойде часът на раздялата, лицето на Ариаке посърна, а аз дълбоко в себе си изпитах радост. Влезе Такааки да ни предупреди, че Ариаке трябва да си върви. Той стана и си тръгна, но после се върна и рече: „Би могла поне да ме изпратиш!“, ала аз отговорих, че не се чувствувам добре и не станах. Наблюдавах го как си тръгва, облян в сълзи, и ми се стори, че чрез сълзите му по ръкавите ми се е изляла и неговата душа и чак тогава усетих цялата дълбочина на нашия грях.

Знаех, че и Такааки е смутен от всичко случило се, затова казах, че имам работа и побързах да си тръгна още преди да е съмнало. Лежах в стаята си в двореца и пред очите си виждах образа на Ариаке — такъв, какъвто го запомних през нощта. По обед донесоха писмо от него, в което нямаше и следа от притворство:

Тъгата си
и болката стаена
на думи как да доверя?

Сърцето ми лелее свиден спомен
за таз, що зърнах в кратък час.

Не бях изменила на решението си от предишната нощ, ала ми се стори прекалено жестоко и безсърдечно да не му изпратя отговор, затова написах следното:

Дали сърцето ще е верно,
или пък друга ще залюби?
Безучастно гледам —
вехнат и се ронят
бели хризантеми.

Това бе единственото, което му изпратих, без да описвам подробно състоянието си. След това от Ариаке продължиха да пристигат различни писма, но аз не му изпращах никакъв отговор. Измислях си най-различни причини, за да отбягвам среща с него, и така наближи краят на годината. Тогава пристигна писмо. Съдържаше послание от Такааки и послание от Ариаке. В първото пишеше:

„Изпращам писмо от Ариаке. Не бива да го намразваш заради неговата настойчивост. Трябва да му е писано от предишния живот да се привърже тъй силно към теб. Сърцето ми се свива от мъка, когато гледам какви страдания му причинява твоето коравосърдечие. Чувствувам, че Ариаке започва да се изпълва с неприязън към мен и всичко това не ми е никак приятно.“

Погледнах и посланието от Ариаке — написано бе старателно и залепено по всички правила: горния край с долния. Вътре имаше хартия-талисман от храма в Кумано, на гърба, на която бяха изброени имената на богове и Буди начело с покровителите на будизма Бонтен’о

и Тейшаку, а после следваха и думите на самия Ариаке, произнесени като клетва пред боговете и будите:

„От седемгодишна възраст — откакто приех монашески сан и поех пътя на Буда, аз вярно палех молитвените свещи и чинно спазвах аскетичния живот. Молих се за благоденствието на императорското семейство и за всеобщото спасение на човеческия род след прераждането. В сърцето си бях решил да съблюдавам свято будистките закони и да следвам смирено наставленията на боговете. Ала уви… Греховната ми връзка с теб — злощастна карма — не ми вещае нищо добро. Ето вече две години всяка нощ роня сълзи при мисълта за теб, реша ли да отворя свещените сутри, устата ми мълвят слова за теб, върху олтара са твоите писма, които чета в светлината на свещите, запалени за моление.

Когато вече не можех да възпирам чувствата в себе си, помолих Такааки за съвет и помощ. Струваше ми се, че любовта ми не ще остане безответна, ала напразно… Исках да си пишем, да си разменяме слова, още в този живот, но уви! Това са само безплодни надежди! Ала навярно мисълта за теб ще ме преследва при по-следващите ми прераждания, тъй че аз съм обречен на някой от «трите пътя на злото[19]». И няма да настъпи час, когато ще се отърся от тези терзания и угризения. От деня, в който дадох монашески обет, смирено и с прилежание съм следвал будистките закони, четял съм свещените сутри, съблюдавал съм аскетическото въздържание. А сега, в един само миг, изпращам всичките си праведни деяния в пределите на «трите пътя на злото»! Коварната сила на моето прегрешение може би ще ме остави да влача дълго, но напразно съществование в този живот, а след прераждането ми вещае само пътищата на злото.

Не зная за помислите си от пелени до ранна детска възраст, ала откакто приех подстригване и облякох монашеското одеяние като седемгодишен, нито за миг не

съм се осмелявал даже да възжелая да разделя леглото си с жена, струва ми се, че не ще го пожелая и за в бъдеще…

А може би мислиш, че отправям такива думи към всяка жена?! О, колко тягостно би било това за Такааки!“

В края на писмото си той изреждаше имената на много богове, като започваше даже от Аматерасу и Хачиман. Това ме накара да си помисля със смътен ужас за бъдещето и сърцето ми занемя от страх. Ала нищо не можех да сторя.

Събрах отново всички неща, които ми бе изпратил в писмото, и ги приготвих да му ги върна заедно със следното стихотворение:

„От днес нататък
ще се разделим!“
Защо ли гледам бледите следи
на четката в писмото?
Ръкавите са мокри.

Затворих плика така, както го бях получила, и му го върнах.

Отговор не получих. Аз също нямах какво да му пиша и така безмълвно се изниза годината.

Напролет, в началото на новата година, Ариаке започна често да посещава Негово Величество. Двамата сядаха заедно и в спокойна и задушевна обстановка пиеха саке. Нямаше други хора, а и обикновено аз прислужвах тук, в покоите на Негово Величество, тъй че нямаше как да се измъкна. Веднъж, когато Негово Величество ми поръча да занеса саке и аз тръгнах към стаята с подноса, внезапно от носа ми потече кръв, пред очите ми всичко притъмня и паднах в несвяст. Как са ме изнесли оттам — не зная, но после лежах цели десет дни и болестта ми бе доста сериозна. За какви ли прегрешения ми бе изпратена тази болест? — с ужас си мислех.

И така, някъде през втория месец в двореца на Негово Величество пристигна ексимператорът Камеяма и за да си

разнообразят времето, двамата решиха да се състезават по стрелба с малки лъкове. Камеяма предложи: „Нека този от нас, който падне, да покаже на другия придворните си дами!“ Така и решиха. Негово Величество загуби състезанието. Той предложи на Камеяма да го повика, като приключи с подготовката, а междувременно изпрати хора да доведат монаха Сукесуе за съвет. „Как да направим така, че представянето на дамите да бъде интересно и оригинално?“ — обърна се към придворните Негово Величество. „Бихме могли да наредим всички дами в стаите за поднасяне на саке — така както правим за Нова година, но едва ли ще е интересно. Да ги накараме една по една да се явят пред ексимператора Камеяма, все едно че ще им гадае — също не би го учудило“ — започнаха да обсъждат придворните, а Негово Величество предложи: „Хайде да направим лодка, като на носа й изработим глава на дракон с шия на птица, да качим вътре дамите, като им дадем да държат една водна костенурка, и така да направим нещо като пролетното тържество в «Генджи-моногатари»?“, ала и от тази идея се отказахме, тъй като бе доста трудно да се направи лодката.

Тогава Сукесуе предложи следното: „Нека изберем по осем придворни дами от трите най-високи ранга и ги облечем като играчи на *кемари*. В мандариновата градина ще отбележим игрището с четири дървета и дамите ще изиграят една игра. Мисля, че ще бъде доста оригинално.“

Господата с радост приеха предложението. Дамите от първия ранг бяха обслужвани от благородниците, тези от втория — от придворните, а за дамите от третия ранг се грижеха гвардейците на Негово Величество. Показаха ни как да носим дрехите, къде да държим мечовете, дадоха ни и мъжки обувки и чорапи и ни заповядаха в такъв вид да излезем на игрището. Всички бяхме много недоволни: „Поне да беше тъмно! А то — посред бял ден!“ Но не можехме да направим нищо друго, освен да се примирим и да започнем подготовката.

На мен ми помагаше старши придворният съветник Сайонджи Санекане. Моето одеяние трябваше да бъде в тон със стихотворението „Водопадът зов за сълзи е[20]…“ Дрехата ми беше със светлосиня подплата, а отдолу носех червена риза *учики*. Към левия ръкав бях прикрепила парченца кора от алое и бях избродирала с бели копринени конци течащ водопад. Към десния си ръкав прикрепих вишнева клонка

и разпръснах цветовете по целия ръкав. На панталоните ми бяха избродирани скали с врязали се в тях речни проломи. Бях разпръснала цъфнали цветове и по тях.

Старшата придворна дама Гондайнагон се обслужваше от монаха Сукесуе. Подплатата на дрехата й бе тревистозелена. Беше прикрепила клонка *сейро* към левия си ръкав, а към десния — вишнево клонче. На панталоните си отляво бе закачила бамбукова клонка, а отдясно — подставка за свещи. Носеше и еднокатова червена роба.

Всяка от дамите беше облечена по подобен начин. Беше изключително интересно, когато всички ние — двадесет и четири — се събрахме в централните покои, разделени чрез подвижни врати, за да се подготвим за началото на играта.

Специално бе направена изящна топка и бе решено тя да бъде поставена пред Камеяма, ала после бе приет следният ред — някой да хвърля топката на игрището и всички ние, боси, да се опитваме да я хванем в ръкавите си и която успее да стори това, да я сложи пред Камеяма. Никоя от дамите не желаеше да хвърля топката и всички със сълзи на очи се молехме да не бъдем определени за тази роля. Тя се падна на госпожа Шин’емон-но Ками от свитата на ексимператрицата Хигаши Ниджоин, тъй като се говореше, че е много сръчна. Все пак тази роля се считаше за голяма чест, но аз не й завиждах особено. Останах в групата на дамите, които трябваше да ловят топката в ръкава си и да я поставят пред Камеяма.

Щорите откъм южния двор бяха вдигнати и се виждаха двамата ексимператори заедно с престолонаследника. От двете им страни се бяха наредили благородниците, а отзад стояха придворните. Ние влязохме в южния двор през вратата в оградата, придружавани от нашите помощници, които бяха облечени в разноцветни дрехи. Камеяма пожела да му бъде съобщавано името на всяка от дамите. Той бе пристигнал по обед, но явно бе започнал да пие от сутринта, тъй че беше доста нетърпелив. „Хайде! Започвайте!“ — подканваше ни Таметака, който отговаряше за провеждането на играта, но ние все викахме: „Ей сега! Ей сега!“, докато не дойде време да се запалят свещите. Едва тогава започнахме. Помощниците ни държаха в ръцете си свещи, а ние излизахме една по една, казвахме името си: „Еди-коя си от еди-каква си свита“ — и се обръщахме с лице към Камеяма, като оправяхме специално ръкавите си. Беше унизително и неприятно. Ние,

дамите от третия ранг, излязохме на игрището първи и застанахме една по една до дърветата — гледката беше доста необичайна. Мъжете естествено много се забавляваха. Когато дойде моят ред, оставих топката пред Камеяма и побързах да се отдалеча, ала той ме повика и ме накара да му поднеса саке, както бях с дрехите за игра. Чувствувах се унизена и не можех да си намеря място от срам.

Няколко дни преди това всички се бяхме събрали, за да свикнем с облеклото, обувките, прическите. А придворните, които бяха определени да ни ръководят, дойдоха уж за да ни помагат, но всеки гледаше на дамата, за която трябваше да се грижи, като на своя собственост и можете да си представите какви неща се случиха.

При следващото състезание победи Гофукакуса и Камеяма го покани в двореца Сага. Тринадесетгодишната дъщеря на Камеяма, която бе отгледана от госпожа Адзечи, изпълни традиционните танци на празника Госечи[21] заедно с придворните от своята свита. Всичко бе направено досущ като на истинския празник — дрехите на благородниците бяха обточени с коприна, придворните от шести ранг носеха горните си роби спуснати под раменете. А това, че се появиха през северните врата и после изпълниха танците на открита сцена, беше пълно повторение на празника Госечи. Наистина беше много интересно. Никак не ни се искаше тържеството да свърши, затова двамата ексимператори още веднъж премериха сили. Този път победеният бе Гофукакуса, който покани всички в двореца Фушими. Решихме да подготвим един епизод от „Генджи-моногатари“.

За главната роля на Мурасаки-но Уе бе определена Госпожата от източните покои — госпожа Генки. За ролята на Онна Санномия обаче бе определена дъщерята на Такачика, която съвсем неотдавна бе дошла в двореца. На туй отгоре тя замени седемструнното *кото* с тринадесетструнно, на което е по-лесно да се свири. Когато разбрах, че всичко е станало по желание на Такачика, загубих настроение и никак не исках да участвувам в тържеството. Ала Негово Величество ми заповяда да играя съвсем маловажната роля на Акаши-но Уе и да свиря на *бива* понеже все пак Камеяма лично бе говорил с мен по време на играта с топка и знаеше лицето ми.

Започнала бях да се упражнявам на *бива* от седемгодишна възраст, когато чичо ми Масамицу ме научи да изпълнявам няколко песни. После, като станах на девет години, Негово Величество продължи да се занимава с мен, но аз не го правех от сърце. Ето защо може би и не бях достойна да изпълнявам „трите тайни мелодии“ за *бива*, но с дворцовата музика се справях достатъчно добре. Бях едва на десет години, когато свирих в двореца Ширакава по случай петдесетгодишнината на императора Госага. Тогава за доброто си изпълнение получих от императора подарък — *бива* от рядко китайско дърво и с ключове от сандалово дърво, увити в червена коприна. Общо взето, от време на време свирех на *бива*, но без особено влечение и сега, когато ми беше заповядано: „Свири!“, загубих всякакво настроение и се подчиних съвсем неохотно. Бях облечена в светлозелена копринена дреха, с яркочервена роба отдолу, още една — жълта и жълто-зелено наметало. Да, но защо именно аз трябваше да играя незначителната роля на Акаши-но Уе?!… Госпожата от източните покои усилено се занимаваше с шестструнното японско *кото*, за да бъде всичко, както е в романа, а тази — новодошлата, бе заменила седемструнното *кото* с тринадесетструнно!

Мястото зад Мурасаки-но Уе трябваше да се заеме от дъщерята на главния министър Мичимаса, която изпълняваше ролята на Нього-но Кими, а за мен определиха място вдясно от централното, пред новодошлата, за да бъде всичко, както беше при играта с топка. В същност по правило Онна Санномия, която се изпълняваше от новодошлата, трябваше да седи пред мен, но такава беше волята на Негово Величество.

Отидох в двореца Фушими по-рано, за да придружа Негово Величество, а новодошлата пристигна в самия ден на тържеството с паланкин и с многочислена свита. Тази гледка ми навея тъжни спомени за времето, когато баща ми беше още жив.

Камеяма пристигна и гощавката започна. През това време ние, дамите, една по една влязохме в стаята, където щеше да се играе представлението, и започнахме да заемаме места на сцената и да приготвяме инструментите си. Ролята на принц Генджи щеше да се изпълнява от Негово Величество, а Камеяма щеше да играе Югири — синът на Генджи. Канетада — синът на регента, и придворният

съветник от трети ранг Тоин трябваше да седят на стъпалата и да свирят на флейта и *хичирики*.

Двамата ексимператори пиеха отсреща във вътрешната стая, като по някое време трябваше да дойдат при нас, за да започне представлението. Ние се бяхме наредили на сцената и ги очаквахме. Точно в този момент влезе Такачика, за да провери как са подредени дамите. След като ни разгледа внимателно, той заяви: „Така не може! Дамата в ролята на Онна Санномия трябва да е отпред! Така е в романа! Освен това тя се пада и леля на дамата, която играе Акаши-но Уе, тъй че и в единия, и в другия случай трябва да е отпред! Освен това моят сан е по-висок от този на покойния Масатада! Не може моята дъщеря да седи отзад! Веднага разменете местата им!“ Докато Такачика шумно се разпореждаше, дойдоха Такааки и Санекане и се опитаха да обяснят, че такава била волята на Негово Величество. Такачика обаче не щеше и да чуе: „Какво е това? Така не може да бъде!“ Нямаше кой да му се противопостави, а и Негово Величество още пиеше в съседната стая, тъй че никой не се осмели да го обезпокои. Преместиха ме отзад. Изведнъж в съзнанието ми изплува споменът за отиването в двореца „Рокуджо“, когато моята колесница бе на най-видно място[22]. Стана ми много тъжно. Племенница, леля… — защо трябва да се спазва всичко това? Трябва ли да се оказват особени почести на дами, родени на това отгоре от недостойни майки, само защото са лели или баби?! Защо? Беше ми ужасно неприятно. Нищо не можех да променя и за да изляза с чест от унизителното положение, станах и напуснах залата.

Реших да отида в храма Сокуджоин в Кобаяши, където живееше майката на бавачката ми — госпожа Ийо, откакто бе приела монашески сан след смъртта на господарката си — принцеса Сен’йомон’ин. Преди да тръгна, се отбих в стаичката си и оставих на прислугата писмо за Негово Величество, като поръчах да му го дадат, щом попита за мен. Писмото написах на бяла релефна хартия и го завързах със струна, която откъснах от моята *бива*. В него беше стихотворението:

Злочестия и напасти безчет —
това е скръбната ми участ.

Щом истината проста аз прозрях,
реших да не докосвам вече
четириструнната си ***бива****.*

Казах да предадат на Негово Величество, че уж съм тръгнала за столицата и напуснах двореца Фушими.

Когато двамата ексимператори преполовили пиенето и влезли в стаята за представлението, видели, че мито Акаши-но Уе, нито нейната *бива* са там. Негово Величество се заинтересувал какво е станало с мен и Госпожата от източните покои му разказала всичко така, както си беше. Като чул това, той казал: „Да… Това, което е сторила, не е лишено от основание!“ — и изпратил да попитат прислугата ми къде съм отишла. Те му отвърнали: „Госпожата тръгна за столицата и поръча, когато попитате за нея, да ви предадем това писмо.“

„Странно наистина“ — започнали да си говорят всички и общото настроение спаднало. Камеяма също прочел стихотворението ми и казал: „Колко изящно е написано! Мисля, че представлението тази вечер няма да е интересно без нея. Тъй че аз ще си вървя, като взема и това стихотворение с мен.“ С тези думи той потеглил и новодошлата така и не могла да посвири на *кото*. Цялата история завършила с това, че присъствуващите започнали да одумват Такачика: „Такачика май попрекали. Той нещо не е наред — дали пък не е от възрастта? А Ниджо се справи с положението много изящно.“

Рано на следващия ден Негово Величество изпратил слуги да ме търсят в дома на бавачката ми, в дома на баба ми… Но навсякъде получавали един и същ отговор: „Не знаем къде е.“

Негово Величество продължил да ме търси на различни места, ала никъде естествено не могли да му кажат къде съм. Помислих си, че моментът е подходящ да скъсам с житейската суета, но някъде през дванадесетия месец разбрах, че не съм съвсем наред. Даже това не бе в състояние да ме разколебае, но все пак реших да изчакам срока и чак след това да приема монашески сан. Бях се зарекла да не докосвам повече струните на *бива* и поднесох инструмента, който ми бе подарен от императора Госага, на бог Хачиман в храма в Ивашимидзу. Прибавих и писмото от баща ми, като на гърба му преписах части от

Лотосовата сутра, а върху хартията, в която го увих, написах стихотворението:

Отказвам се завинаги
от тези звънки струни
в света на суета!
Слова от сутрата покриват
следи от бащина ръка.

Отдадох се на спомени. Преди две години на тринадесетия ден от третия месец за първи път чух признанието на Ариаке: „Не мога да отмина, без да откъсна клонка хаги…“, а след това през дванадесетия месец на миналата година получих писмото със страстните му клетви. Колко време измина оттогава… Сега отново е тринадесетият ден от третия месец, ала аз съм далеч от двореца, в който бях свикнала да прекарвам дните си, захвърлила съм и своята *бива*… Такачика, за когото се надявах, че ще ми бъде като баща, се отнася с неприязън към мен и чух даже, че заявил: „Тя се осмели да се възпротиви на думите ми и да не последва съвета ми! Докато съм жив, не желая да я виждам!“ Струваше ми се, че всички пътища са затворени за мен и сърцето ми тревожно питаше: „Защо?“

А през това време Негово Величество продължавал да ме търси. Акебоно също обходил всички храмове дълбоко в планинските дебри с надеждата да ме намери. Ала тези вести вече не можеха да ме развълнуват и аз продължавах да се крия. Исках да се отдам на молитви и послушание, за да се погрижа за следващия си живот. И така, един ден тайно се измъкнах от укритието си и тръгнах към манастира Шокутейин, където обитаваше монахинята Шингамбо.

За празника в храма Камо през четвъртия месец пристигнали и двамата ексимператори, а за местата за гледане отговарял Такачика. Вдигнал се бил голям шум… Тези вести минаваха покрай ушите ми, но не им обръщах никакво внимание.

Пак някъде през четвъртия месец се провела и церемонията по пълнолетието на престолонаследника. В нея се полагаше да участвува някой възрастен старши придворен съветник, ала не биваше да бъде човек, вече приел монашески сан. Ето защо Такааки, може би, за да

прояви верноподаническите си чувства към двореца, решил да отстъпи за един ден титлата на баща си Такачика. Това негово благородно деяние предизвикало възторг у всички. Уговорката била следната — Такачика да приеме за един ден титлата, за да участвува в церемонията, а сетне отново да я върне на Такааки. Случило се обаче нещо съвсем друго. Такачика изменил на обещанието си и вместо на Такааки, предал титлата „старши придворен съветник“ на Цунето. Така, в резултат на подлите и измамни действия на баща си, Такааки съвсем неочаквано и безпричинно бил лишен от титлата си. Това дълбоко го потресло. Говореха, че Такачика искал да направи по-малкия си син от сегашната си жена придворен съветник и затова се стараел да получи благоразположението на Цунето. Такааки не могъл да понесе случилото се и да продължи да живее заедно с баща си, тъй че отишъл при един свой роднина — придворния съветник Куджо.

Щом научих тази мрачна и печална новина, първото ми желание бе да посетя Такааки и да му изкажа своето съчувствие, ала ме възпря мисълта за хорските слухове, тъй че реших да му изпратя писмо, в което му обясних къде се намирам и го помолих: „Ела да ме видиш.“ Скоро донесоха и отговора му: „Не можеш да си представиш как се тревожех за теб, откакто научих, че си изчезнала без вест. Съобщението, че всичко е наред, ме изпълни с радост. Щом се свечери, веднага ще те посетя, за да си поговорим за тези печални дни.“ И той наистина дойде.

Бе привечер в края на четвъртия месец. Белите цветове на вишните се редуваха с млади напъпили клонки, а през тях надничаше ярката луна. В дълбоките сенки на дърветата се гушеха елени. Да бих могла да нарисувам всичко това!

Камбаните на храмовете възвестиха началото на вечерната служба. Ние бяхме в коридора точно до параклиса и до нас ясно достигаха гласовете на монахините, които шепнеха името на Буда. Когато след молитвата те се отправиха по коридора към килиите си, облечени в простите си груби дрехи, ме побиха тръпки от вълнение. Даже Такааки, човек горд и въздържан, се трогна от дълбочината на гледката и ръкавите на наметалото му се навлажниха от сълзи. Той се обърна към мен и рече: „Бих искал да напусна този свят на чувства и на страсти и да поема Истинския път. Възпира ме само една мисъл — покойният Масатада ми заръча да се грижа за теб, а сега — на кого ще

те оставя?“ Разбирах добре, че той е прав. Какво друго му оставаше? Обхвана ме безмълвна мъка, а по ръкавите на тънкото ми кимоно не остана сухо местенце от сълзи. „Когато ми мине срокът, и аз като вас ще търся уединение дълбоко в планините и ще бъда в черно расо — като вас.“ После ние дълго говорихме за тъжните си преживявания, за това, което навява печал в нашия живот… „Знаеш ли, аз видях онова страшно писмо — писмото на Ариаке — изведнъж рече той, — не ми е дадено да съдя за тези неща, но косата ми се изправи от ужас при мисълта какво ли ни вещае то. Мисля, че това, което се случи с теб, а и моите собствени злощастия — всичко е възмездие за любовното му признание…“ Спомням си как той посети Негово Величество точно когато ти изчезна и те търсиха навсякъде. На тръгване от двореца той попита: „Истина ли е всичко, което говорят?“ „Да, и до днес не знаем накъде е поела и къде се намира сега“ — отвърнах му. За какво ли си помисли в този миг, не зная, ала безмълвно застина до средната врата, като прикриваше сълзите си с кипарисово ветрило. „Да живееш в този свят на заблуждения и страсти е като да изгаряш в огън[23]“ — продума той… — Когато гледаш как обикновен човек люби и страда, сърцето ти се изпълва със състрадание, но когато това е Ариаке — всичко е несравнимо по-тягостно. Каква ли гледка представлява той, когато възнася молитвите си!

Такааки говореше, а в главата ми нахлуха спомени, думи… „Тъга в душата ми остана…“ Защо се отнесох безчувствено към думите му и нищо не му отвърнах? — помислих си с угризение и капчици роса заблестяха по ръкавите на кимоното ми.

Развиделяваше се. „Ако се забавя, ще плъзне хорската мълва — каза Такааки и се приготви да си върви. — Изглежда така, като че ли нещо е имало между нас — пошегува се той, а после промълви: — За мъката ни, споделена тази нощ, за тъжната раздяла в ранна утрин — недей забравя ти, макар и да поемеш Истинския път!“

Законите на тоя свят
недълговечен
и да забравиш ти,
на мъката ще издържиш ли?
Върху ръкавите блестят сълзи…

„Всичко е печално в този живот. Зная добре — отвърнах аз, — ала защо, когато страдаш, всеки път отново и отново сърцето тъй боли?“

Добре, така да бъде —
с тъга на тоя свят
е всичко увенчано.
Ала скръбта в сърцата ни
по-силна е, нали?

Акебоно тъгувал, че не знае къде се намирам и решил да се уедини за две седмици в храма Касуга. На единадесетия ден аз съм му се явила в съня такава, каквато бях по-рано, и той веднага прекъснал религиозните си занимания и се отправил към столицата. По пътя, някъде около мястото Фуджи-но мори, срещнал слугата на Такааки с кутия за писма. Изведнъж бил обхванат от някакво предчувствие и без да разпитва вестоносеца, рекъл: „Връщате се от храма Шокутейин, нали? Кога се очаква госпожа Ниджо да даде монашески обет? Бях чувал нещо, но…“ „Снощи Негово Височество Такааки отиде да я посети, а сутринта ме изпрати да занеса писмо. Сега се връщам оттам. Кога госпожата ще приеме монашески сан точно не зная. Но струва ми се, че вече е взела подобно решение“ — отвърнал слугата, а Акебоно се зарадвал, че предположението му се оказало вярно. Яхнал коня, който бил поръчал на слугата си да върне в храма, и потеглил. Решил обаче да не ме безпокои през деня, за да не плъзне хорската мълва, и първо посетил някакъв познат свещеник в храма Дайго.

Аз самата бях в пълно неведение за случилото се. Наблюдавах летните дървета и слушах наставленията на игуменката за Истинския път на доброто. Някъде привечер усетих, че на верандата има човек, но тъй като не продума нищо, помислих, че е някоя от монахините. После обаче чух шумолене на коприна и се обърнах. Хартиеният параван отстрани беше леко разтворен. „Въпреки твърдото ти решение да се скриеш, боговете ми посочиха пътя и ето — аз съм при теб!“ — чух аз и го видях: беше Акебоно. Сърцето ми подскочи от почуда, но нямаше какво да направя. „Напуснах двореца, затаила в сърцето си тъга и обида към всички и всичко на този свят. И можех ли да отделя само

някого?“ — успях да издумам. Както винаги, Акебоно започна да ме обсипва с нежни и пламенни слова, които странно откъде му идваха, и те ме трогнаха. Но вече бях избрала своя път и не изпитвах желание да се завърна отново в двореца. А и в това състояние — кой би се съжалил над мен сега?! „Негово Величество е все така привързан към теб — продължи да ме уговаря Акебоно, — всички смятат, че за случилото се е виновен само Такачика, който май е попрестарял. Само още веднъж, поне и този път последвай желанието на Негово Величество!“

На следващия ден Акебоно остана при мен и изпрати писмо на Такааки, за да изрази съчувствието си за сполетялото го нещастие: „Намирам се при госпожа Ниджо. Случайно я посетих и бих желал да Ви видя тук — пишеше в него между другото. — Елате, обезателно!“ Помолен така горещо, Такааки пристигна още същата вечер. Те прекараха цялата нощ в разговори за своите злочестия и пиеха саке, за да поразсеят мъката. На разсъмване Такааки се приготви да си върви и двамата захванаха да говорят за мен: „Май ще е добре поне този път да съобщим на Негово Величество къде се намира“ — решиха те най-накрая… Акебоно също трябваше да си тръгне сутринта. Изведнъж почувствувах, че не мога да се разделя с тях и реших да изляза поне да ги изпратя. Такааки бе облечен в роба от везана коприна, на която върху ограда от кипарис бяха избродирани „лунни цветя“. Той се страхуваше да не бъде забелязан по пътя и тръгна още по тъмно. На верандата, осветен от лунната светлина, остана да стои само Акебоно в бледо портокаловото си одеяние. Докато чакаше каретата си, той се обърна към игуменката: „Щастлив съм, че случайността ме срещна с Вас“, а тя му отговори: „Тук, в своя скромен приют, ние възнасяме десеткратните си молитви «Наму Амида Буцу» и живеем в очакване на Трите божествени сили[24]. Това, че такива достойни хора като Ваше благородие ни удостояват с присъствието си благодарение на госпожа Ниджо, за нас е като лъч светлина в планинското усамотение.“ „Надзърнах във всяко планинско кътче, за да търся Ниджо, и след като не можах да я открия, тръгнах към храма Касуга, за да потърся помощта на боговете. И тогава тя се яви в съня ми…“ — продължи да обяснява Акебоно. В този момент той силно ми напомни историята на Сумийоши[25].

Камбанният звън възвести настъпването на утрото и донесе сълзите на раздялата. Акебоно прошепна прощални слова, ала тъй тихо, че не можах да го чуя и го помолих да повтори още веднъж.

Всичко е преходно
в нашия свят —
екне гласа на камбана.
Бледа, топи се луната —
чува ли моите жалби?

— промълви той на раздяла и ме остави с тъгата ми:

Тътенът камбанен
призовава
и мъка, и печал.
Остава само спомен тъжен.
А небесата все мълчат…

Опасявах се, да не би да ми попречи да поема избрания път и се посъветвах с игуменката. „Да-а, навярно Такааки и Акебоно ще уведомят Негово Величество къде са те видели. Досега можех с лекота да обяснявам на слугите му, че не си тук, но едва ли ще ми се удаде отново. Най-разумно ще е да се върнеш в Кобаяши при госпожа Ийо“ — отговори игуменката и аз почувствувах, че е съвсем права. Помолих Такааки да ми предостави колесницата си и се отправих към местността Кобаяши, недалеч от двореца Фушими.

Нищо особено не се случи нито същата вечер, нито на следващия ден. Слушах думите на госпожа Ийо — майката на бавачката ми: „Да знаеш колко пъти идваха да те търсят тук слугите на Негово Величество! Дори и Кийонага се отбиваше от време на време!“ Изведнъж пред очите ми ясно изплува образът на Ариаке, който бе казал: „Да живееш в този свят на заблуждения и страсти е като да изгаряш в огън.“ Многобройни спомени нахлуха в главата ми и ме обзе неизразима тъга. Течеше четвъртият месец и макар че небето бе

мрачно и дъждовно, чух първите гласове на кукувичките, сгушени в зеленината на дърветата на планината Отова[26].

Сълзите по ръкавите
отгде са? — попитай,
кукувичке-дружке!
Навяват спомени и мисли
предутринните небеса.

Някъде след полунощ монахините станаха за богослужението, а и камбаните в храма Сокуджоин биеха много силно, тъй че аз също се събудих и отидох заедно с всички да чета сутри. На следващия ден, когато слънцето беше вече високо в небето, един слуга донесе писмо от Акебоно. Той пишеше за мъката си от раздялата, а след това ме осведомяваше за дъщеря ми — същество далечно за мен като сън. Не я бях виждала и не знаех даже как изглежда, а и не питах. Ето какво пишеше Акебоно: „От тази пролет тя е тежко болна и тъй като все не оздравява, повикахме гадател и той каза, че причината за нейната болест се крие в твоето потискано безпокойство за нея. Може и да е така, тъй като роднинските връзки наистина са нещо вечно. Когато идваш в столицата, отбий се да я видиш!“

Странно, никога не бях мислила за нея — било с обич или със съжаление, ала, изглежда, е като в стихотворението: „Неочаквано дори по билото планинско[27]…“ И колчем се сещах за нея, не можех да си спомня как изглеждаше, когато се роди и за миг я зърнах.

„Дали наистина причините на бедата й не се крият в раздалечените краища на нашата връзка?“ — помислих си аз и веднага изпратих отговор на Акебоно: „Тази вест ме изненадва. Ще търся подходящ случай, за да ви посетя.“

От днес нататък тревожни мисли за нея щяха да легнат на сърцето ми! Страхувах се да не получа лоши вести.

Привечер, когато започна богослужението, се отправих към един малък параклис. Там вече седеше стара монахиня и четеше сутри. До

мен достигнаха думите й: „Ще ни поведат Бодисатвите…“ и сърцето ми се изпълни с надежда. В този миг чух да се отваря вратата към двора и някой влезе. Кой ли може да бъде, почудих се и без много да се замислям, открехнах подвижната врата зад изображението на Буда. Беше Негово Величество. Пристигнал бе в паланкин, придружен от неколцина слуги и гвардейци. Останах поразена и не можех да промълвя ни дума, но Негово Величество вече ме бе забелязал и поръча да приближат паланкина му. Слезе и се обърна към мен с думите: „Ето че те намерих най-сетне!“ Продължавах да мълча, затова той поръча на слугите да отнесат обратно паланкина в двореца и да докарат колесница. Докато чакахме, Негово Величество ми каза: „Дойдох да те видя, тъй като дочух, че възнамеряваш да напуснеш този свят на суета… Не разбирам само защо гневът ти срещу Такачика трябва да се прехвърля и върху мен?“ Опитах се да му обясня, че искам да използувам този случай и да се отрека от преходния свят, но той ме прекъсна: „Бях в двореца Сага, когато разбрах къде се намираш. Реших да не изпращам хора с послание, а за по-сигурно сам да мина да те видя на път за двореца Фушими. Разкажи ми за себе си, какви мисли те вълнуват напоследък?“

По характер съм нерешителна и податлива, тъй че в крайна сметка тръгнах заедно с него.

Цялата нощ говорихме в колесницата. „Повярвай, не знаех за случилото се между вас с Такачика! Отсега нататък няма никога вече да се отнасям към теб по-лошо, отколкото към другите! — кълнеше се Негово Величество и пред свещеното огледало на Богинята на Слънцето Аматерасу, и пред бог Хачиман и ме молеше: — Върни се пак при мен!“ Отстъпих пред молбите му, като дълбоко в сърцето си съжалявах, че денят, в който ще намеря спокойствие и уединение, отново се отдалечава от мен.

Вече се развиделяваше и Негово Величество каза: „Хайде, бързо да потегляме!“ Нищо не ми оставаше, освен да го последвам. Тъй като всичките ми вещи бяха изпратени в дома ми, аз се настаних при госпожа Кьогоку. Сега ми беше по-тежко от всякога да следвам законите на светския живот, а когато през четвъртия месец получих „пояса на майчинството[28]“, в главата ми нахлуха безброй спомени.

Болестта на дъщеря ми — видение от съня, все още не минаваше, тъй че ме повикаха да я видя, но за да се избегне мълвата, срещата трябваше да се състои не в дома на Акебоно, а някъде другаде. Предложих това да стане на петия ден от петия месец, когато щях да ходя на гроба на майка си и можех да намеря оправдание за отсъствието си, но Акебоно възрази, че през петия месец било опасно, а и не било добра поличба да посещавам детето веднага след гробищата. Сторих както искаше и в края на четвъртия месец отидох на мястото, което той сам определи.

Детето беше в яркочервено леко кимоно с извезани сливови цветове и с буйна коса, която бе успяла вече доста да порасне. Бе също така мило, както в онази вечер, когато го зърнах за един-единствен път. То се роди в един ден с детето на Госпожата от северните покои, което умря, и тогава Акебоно взе моето дете и го замени с умрялото, без никой да разбере. Ето защо всички мислеха, че то е истинското дете на Госпожата от северните покои. Чувала бях, че полагат за дъщеря ми специални грижи с надеждата някой ден да отиде в двореца и да стане императрица и сърцето ми се свиваше от болка при мисълта, че моето съкровище сега се пази от други хора.

Негово Величество не подозираше нищо за душевните ми страдания и бе убеден, че съм му вярна. При тези мисли ме обхващаше ужас.

Някъде през осмия месец в двореца пристигна регентът Канехира. Преди смъртта си ексимператорът Госага бе му заръчал: „Моля Ви, грижете се за Гофукакуса“ и оттогава той често идваше да го навестява. И този път, както винаги, Негово Величество посрещна гостенина много любезно. Те се настаниха във вътрешните покои, където им бе приготвена гощавка. По едно време регентът ме забеляза и рече:

— А, госпожа Ниджо! Бях чул, че ви няма и никой не знае къде сте. В коя ли планина прекарвахте времето си в уединение?

Негово Величество му отвърна:

— Не бихме могли да я намерим без помощта на гадателите. Беше чак в планината Хорай.

— Да-а, Такачика наистина нещо не е наред от възрастта. А и Такааки прие монашески сан. Какво става с този свят?!… Кажете, Ниджо, вярно ли е, че сте се отказали завинаги да свирите на *бива*?

Продължавах да мълча и Негово Величество отговори вместо мен:

— Да, и не само тя. Ниджо се е заклела пред бог Хачиман даже нейните наследници никога да не докосват *бива*.

— Наистина жалко, че е дала такъв обет — захвана да говори Канехира. — Та тя е толкова млада! Освен това Ниджо принадлежи към благороден и достоен род. Та нали именно Кога са наследници на императора Мураками! Чувал съм например да разказват следното: Веднъж брат ми — бившият регент Канецуне — прибягнал до услугите на Накацуна — един от васалите на семейството Кога. Харесал го и му предложил да му служи, а Накацуна отвърнал: „Как бих могъл да служа на двама господари?!“ Тогава Канецуне му отговорил писмено: „Родът Кога не е като другите родове, тъй че нищо не бива да те смущава, ако служиш и на двата дома[29].“ Да-а, ето какви неща съм чувал… Затова никак не беше прав Такачика, когато каза, че дъщеря му трябва да седи пред Ниджо, понеже й се пада леля. Наскоро синът ми — бившият регент Моротада — имал разговор с ексимператора Камеяма, който между другото му казал: „Достойнството на една благородна и красива дама се състои в умението й да пише стихове. Ето Ниджо например. Какво хубаво стихотворение написа тогава, въпреки обидата и огорчението си! Тя е потомка на стар и достоен род, който води началото си още от принц Томохира, и макар да е толкова млада, притежава големи дарби… Чух от един мой слуга — Накайори, чието семейство прислужва на рода Кога, че Ниджо изчезнала и никой не знае къде би могла да бъде. Безпокоя се — какво ли се е случило с нея?“ Ето така бил казал Камеяма — завърши Негово благородие Канехира, а после подхвана друга тема:

— Знаете ли, Ваше Величество, синът ми Канетада проявява склонност към съвременните песни *имайо*. Ще бъдете ли така любезен да се позанимавате малко с него!

— Да, разбира се — съгласи се Негово Величество, — но може би ще бъде по-добре да се срещнем не тук, в столицата, а в двореца Фушими.

Реши се да тръгнат за двореца Фушими след два дни. И за да не се вдига много шум, Негово Величество беше придружаван само от неколцина придворни и слуги. Даже готвачът беше само един, тъй като

гощавките нямаше да бъдат официални. Когато Негово Величество съобщи, че и аз ще го придружавам, това много ме притесни, тъй като поради постоянните ми местения насам-натам нямах какво да облека. Не можех да помоля и Такачика след всичко, което се случи, и просто не знаех какво да правя. Точно в този момент Акебоно ми изпрати вързоп с дрехи, което ме зарадва повече от всякога. Вътре имаше леко кимоно в синьо-жълта окраска, червено наметало, на чиито ръкави бяха избродирани оросени есенни поля, кимоно с къси ръкави от сурова коприна, панталони и какво ли още не.

Канехира доведе двамата си сина — Моротада и Канетада, а с Негово Величество дойдоха велможите Санекане, Мичийори и Морочика. По някое време Негово Величество заповяда: „Тук някъде наблизо се намира домът на Такааки. Повикайте го да се присъедини към нас. Няма нищо осъдително в това, въпреки монашеското му одеяние, тъй като тържеството не е официално!“ На няколко пъти ходиха слуги да викат Такааки, ала той все отказваше, тъй като не желаеше да наруши своето уединение. Накрая отиде и самият Кийонага, и този път Такааки дойде. Оказа се, че той довел със себе си и две танцьорки ширабьоши, но отначало никой не знаеше за това. Докато ние се забавлявахме в долната част на двореца, те чакали в колесницата в горния двор. По едно време, след като занятията по имайо завършиха и всички преминаха към пиенето, Такааки съобщи за танцьорките. Това заинтригува Негово Величество и той поръча да ги повикат. Бяха сестри. По-голямата, около двадесетгодишна, бе облечена в розово-червено леко кимоно и панталони, а по-малката носеше синьо-жълта мъжка роба и широки панталони с избродирани върху тях клонки от есенните храсти хаги. Първата се казваше Харугику („пролетна хризантема“), а втората — Вакагику („млада хризантема“).

Отначало те попяха малко, сетне Негово Величество пожела да погледа как танцуват, но те обясниха, че няма нито барабан, нито човек, който да свири на него. Веднага донесоха отнякъде барабан и Такааки се зае с тази работа. Отначало започна Вакагику. След това Негово Величество пожела да види и Харугику, но тя свенливо отговори, че отдавна вече не танцувала. Негово Величество обаче продължаваше да настоява, тъй че тя облече върху панталоните си робата, която носеше сестра й, и започна да танцува. Стилът й бе

изящен и достави удоволствие на всички. Тъй като изпълнението й не трябваше да бъде прекалено късо, тя изтанцува церемониален празничен танц. Негово Величество междувременно съвсем се напи и заспа, тъй че късно през нощта момичетата бяха изпратени вкъщи, без да го уведомят. Беше решено да прекараме нощта в двореца и да потеглим за столицата на следващия ден.

През нощта, докато Негово Величество спеше, аз отскочих до павилиона Цуцуи в долната част на двореца, тъй като имах работа там[30]. Когато се връщах обратно към главните покои, планинският вятър играеше в клоните на дърветата, а гласовете на цикадите звучаха като плач. Късната луна самотно и тъжно светеше високо в небесата. Беше толкова тихо, че всички наоколо ми се струваха отдавна заспали. Бях облечена само с лека дреха, тъй като не допусках, че някой би могъл да ме види. В този момент, тъкмо когато минавах пред павилиона Цуцуи, се отвори една подвижна врата и някой ме хвана за ръкава. Помислих, че е дух и се дръпнах силно, за да се откопча. „А-а, страх ме е!“ — извиках и чух глас: „По-тихо! Знаеш, че ако викаш през нощта, ще събудиш духовете на дърветата и те ще се явят пред нас!“ Стори ми се, че познах кой е[31], ме ужас и отново се опитах да се отскубна и да избягам, ала той ме държеше здраво и не ме пускаше. Наоколо нямаше никой и среднощният прелъстител успя да ме издърпа в стаята си. Вътре също нямаше никой друг. „Какво правите? Пуснете ме!“ — развиках се аз, но това не помогна. Той започна да ми обяснява, че отдавна ме обича и продължи да ме залива с любовни излияния, каквито вече ми бе омръзнало да слушам, и да се кълне в чувствата си. Думите му минаваха покрай ушите ми и мечтаех само по-бързо да се измъкна. Накрая си измислих причина. „Нощта е дълга и Негово Величество може да се събуди и да ме потърси“ — казах аз и понечих да си тръгна, но той все още не ме пускаше и за да не избягам съвсем, ме накара да се закълна, че ще намеря начин да отида отново при него. Заклех се пред боговете от всичките четири страни и си тръгнах с тягостни предчувствия и гузна съвест.

През това време Негово Величество се бе събудил и бе пожелал отново да пие и всички се суетяха около него. Той беше вече доста пиян и роптаеше, че сме изпратили Вакагику да си върви толкова рано. Решиха да останем още един ден, за да може да я види отново. Чак тогава той се успокои, продължи да пие още малко и после отново

заспа. Аз останах будна до сутринта и ми се щеше да вярвам, че това, което ми се случи през нощта, не бе истина, а сън.

На следващия ден отново имаше пиршество, организирано от името на Негово Величество. Подготовката извърши Сукетака. Имаше богата гощавка — и ядене, и пиене. Пристигнаха и двете сестри. Негово Величество беше в прекрасно настроение и се шегуваше с всички. Беше доста весело и забавно. Харугику получи златна чашка и три торбички с благоухания върху поднос от сандалово дърво, а по-малката, Вакагику — чашка от лазурит и торбичка с благоухания върху златен поднос. Пиршеството продължи до късно през нощта, когато удариха камбаните за среднощното богослужение. За пореден път пя Вакагику. Тя изпълни песента на монаха Соо, който накарал с молитвите си образът на бога Фудо да се разцепи на две. Когато стигна до думите: „Навярно монахът Какиномото не бе скъсал напълно с възделенията на греховната плът[32]…“, ние с Такааки се спогледахме стреснато и аз дълго след това продължих да седя неподвижно, скована от ужас и смътни предчувствия. Най-накрая, след бурни песни и танци, пиршеството завърши.

Негово Величество се оттегли в покоите си и се приготви за сън. Аз седях до него и масажирах гърба му, когато изведнъж се появи снощният мъж. „Искам да ви помоля нещо“ — каза той, но нямах желание да отивам при него, тъй че продължих да седя неподвижно. „Елате поне докато Негово Величество спи“ — продължи да настоява той и в този миг с ужас чух тихия глас на Негово Величество: „Върви при него! Не се притеснявай!“ Идеше ми да умра от мъка и срам! На всичкото отгоре той ме хвана за ръката и ме бутна да вървя. Станах от мястото си със свито сърце. Мъжът от другата страна на подвижната врата рече: „Оттук ще можеш веднага да отидеш да обслужиш Негово Величество, когато се събуди.“ А Негово Величество продължаваше да си дава вид, че спи, и да подслушва. Колко кошмарно беше всичко това! Съпротивлявах се със сълзи на очи, но мъжът, изглежда, беше доста пиян и не ме пусна да си вървя до сутринта. Вината не беше моя, но въпреки това, когато в зори се явих пред Негово Величество, се чувствувах смутена и гузна. Той обаче ме посрещна така, като че ли нищо не се бе случило, което беше направо непоносимо.

Този ден вече трябваше да се връщаме в столицата, но Канехира каза: „Нека останем още един ден! Танцьорките са още тук и искат да

бъдат с нас…“ и предложи той самият да устрои още едно пиршество. В двореца нямаше специални покои за дамите, тъй че аз се оттеглих в обикновена стая да си почина и с тревога мислех какво ли ме чака идната нощ. В този момент ми донесоха писмо:

Нима насън съм те видял?
Тъй къса бе нощта.
Не искам никога да се събудя!
Сърцето помни нежния ти аромат
и пази тоя спомен чуден.

Освен това стихотворение в него пишеше и следното: „Безпокоя се дали от другата страна на вратата не са ни чули. Какво да направим?!“

В отговор изпратих:

Нима било е сън?
Сама не зная вече.
Очите си, в сълзи облени крия.
Да би видял ръкавите ми мокри
и черни от попитата тъга!

През това време Негово Величество изпраща на няколко пъти слуги да ме викат. Сигурно се беше досетил колко ужасно се чувствувам, защото когато най-сетне отидох при него, той ме обсипа с толкова внимание и нежност, че това ме накара да се почувствувам дори още по-отвратително.

Вечерта пиршеството започна и преди още да се е стъмнило съвсем, ние се качихме в лодки, за да прекосим реката Уджигава и да стигнем до павилиона Фушими. Повикаха и трима рибари, които отглеждаха пеликани. Те се качиха в лодките си и ни придружаваха по пътя, като караха пеликаните да ловят риба. След това Негово Величество им поднесе в дар одежди и ние се върнахме на брега.

Отново започна гощавка и Негово Величество пи толкова много, че стана дори по-пиян от предишните вечери.

Късно през нощта същият мъж се промъкна отново в покоите на Негово Величество. „Да спиш няколко нощи подред на чуждо място, на път — това никак не е приятно. Още повече тук, във Фушими! — каза той и продължи: — Ела при мен и запали книжния фенер. Нападнали са ме някакви досадни буболечки!“ Беше ми неприятно дори да го слушам, но в този момент отново, както и миналата вечер, Негово Величество ми прошепна: „Какво има? Върви!“ О, колко нещастна се почувствувах!

„Не се сърди на капризите на стария човек — продължи да говори прелъстителят ми, — в моето желание няма нищо странно. Такива връзки като нашата са известни и отпреди.“ Думите му идваха като че ли направо от възглавницата на Негово Величество и аз не можех дори да се помръдна от ужас. На туй отгоре по едно време Негово Величество подхвърли закачливо:

„Ей, не отивайте надалече! Легнете тук, наблизо, защото и аз не обичам да спя сам!“ Тази нощ прекарахме на същото място, където и предишната.

На следващата сутрин тръгнахме към столицата още преди да се е съвсем развиделило. Когато се разделях с прелъстителя си, усетих в себе си някаква странна празнота и имах чувството, че от мен е останала само външна обвивка. Качих се отзад в колесницата на Негово Величество и с ужас открих, че до мен седеше Санекане.

Всички колесници пътуваха заедно, докато не минахме моста Кийомидзу. После се разделихме. Колесницата на Негово Величество, в която бях и аз, тръгна на север, а колесницата на моя прелъстител пое на запад. Изведнъж усетих, че погледът ми неволно следи отдалечаващата се колесница и потръпнах при мисълта за своето непостоянство и греховност. Кога ли бях успяла да се привържа и към него?

---

[1] Празник в двореца на петнадесетия ден от първия месец. Придворните се разделят на две групи — лява и дясна — и провеждат различни състезания. Вари се специална каша каю, като после с пръчките, с които са разбърквали кашата, налагат поред всички

придворни дами. Съществувало е поверие, че така те ще раждат само мъжки чеда. ↑

[2] В превода сме изпуснали имената на придворните дами, тъй като те не се появяват никъде другаде в повествованието и това само би попречило за възприемането на епизода. ↑

[3] Съществувало е поверие, че нещастни за мъжа са двадесет и петата и четиридесет и втората години от живота му, а за жената — деветнадесетата и тридесет и третата. ↑

[4] Санекане е от рода Сайонджи, към който принадлежи и госпожа Китаяма. Но в думите на Негово Величество се съдържа намек за тайните връзки между Ниджо и Санекане (Акебоно). ↑

[5] Гоширакава — седемдесет и седмият император на Япония, управлявал страната от 1156 до 1158 година. ↑

[6] Обиграва известен епизод от „Генджи-моногатари“. ↑

[7] Мандала (санскр.) — картина с изображение на Буда. ↑

[8] Прието е било три дни след преместването на ново място да не се сменят дрехите. ↑

[9] Съществувало е поверие, че ако допреш до болния някоя негова вещ, болестта ще се пренесе върху нея. След това свещениците и гадателите трябвало с молитви да пропъдят болестта. ↑

[10] Откъс от стихотворение от „Генджи-моногатари“, по-късно получил клиширана употреба в литературата. ↑

[11] Стихотворение 400 от антологията „Шинкокиншу“. ↑

[12] Церемонията за встъпване на императорския престол, когато някоя от придворните дами поднася на новия император свещения меч — един от символите на императорската власт. ↑

[13] Известен израз от „Генджи-моногатари“. ↑

[14] В установената литературна традиция село Тамагава е било свързано с „цветята на тъгата“ и с печални мрачни настроения. ↑

[15] „и паякът се заблуди в блатистите треви…“, „загубих се по пътя към теб…“ — известни стихове от „Генджи-моногатари“. ↑

[16] Това означава, че тя е приела монашески обет. При будизма и монасите, и монахините ходят с остригани до голо глави. ↑

[17] Ариаке-но Цуки („предутринен месец“) е същият свещеник, за когото става дума в предишните епизоди. Поетичното му име се обиграва в много от стихотворенията в „Нечакана повест“.

Предутринният месец — луната, която изгрява малко преди да се зазори, е любим образ в японската поезия. ↑

[18] Стихотворение 1023 от антологията „Кокиншу“: „Любовта напира от всички страни — и от възглавницата, и откъм краката… Къде да се скрия от нея? Може би по средата на леглото?…“ ↑

[19] Трите пътя на злото (яп. — «саммакудо») — да отидеш в ада, да се превърнеш в гладен дух или в животно. ↑

[20] Намек за стихотворение от „Генджи-моногатари“. ↑

[21] Празнува се в средата на осемнадесетия месец от „деня на бика“ до „деня на дракона“, като се изпълняват специални ритуални танци. ↑

[22] Става дума за преместването в двореца Рокуджо, описано по-горе, когато Ниджо седи на най-почетното място — вляво от колесницата на Негово Величество. ↑

[23] Цитираните думи са от Лотосовата сутра. ↑

[24] Трите божествени сили — Буда Амида и двете му превъплъщения — богините Каннон и Сейши. В Петия свитък е разказана интересна легенда за тях. ↑

[25] Алюзия за „Сумийоши-моногатари“, където с помощта на сънищата главният герой открива своята възлюбена при монахините в един закътан манастир. ↑

[26] Намек за стихотворение на Ки-но Томонори, включено в антологията „Кокиншу“, в което зелените дървета в планината Отова се свързват с гласовете на кукувичките. ↑

[27] Стихотворение на известната поетеса Идзуми-шикибу, включено в шестата императорска антология „Шикашу“ (1154 год.); „Неочаквано дори по билото планинско далеч от хорските злини порастват бурените на човешката печал.“ ↑

[28] По-нататък в дневника не се споменава никъде какво става с това дете. ↑

[29] Съществували са формални забрани, според които никой не е можел да служи едновременно на два дома, още повече, в случай че социалното им положение се е различавало. В дадения епизод Ниджо специално акцентира върху думите на регента, за да подчертае благородството на своя род. ↑

[30] Предполага се, че е отишла при любовника си Акебоно, който е споменат в списъка на присъствуващите с официалното си име

— Санекане. ↑

[31] Ниджо така и не назовава името на тайнствения среднощен прелъстител. По-нататък обаче тя все пак дава известни данни за него, за възрастта му и т.н. Като се има пред вид ограниченият кръг на присъствуващите в двореца Фушими, японските литературоведи изказват предположението, че става дума за регента Канехира. През 1277 година, описваната година, Канехира е бил на петдесет години, а Ниджо — на двадесет и една. ↑

[32] Легендата за греховната привързаност на монаха Какиномото към принцеса Сомедоно се споменава и по-нататък, в Трети свитък. След смъртта си той се превърнал в син дух и продължил да я преследва, а от неистовите молитви на монаха Соо за нейното спасение образът на бога Фудо се разцепил на две. ↑

ТРЕТИ СВИТЪК
(1281–1285)

Този свят е пълен с неприятности и грижи и ден след ден се нижат, скучни и еднообразни, мислех си аз и жадувах уединение далеч в планината, но — уви! — дори това не можех да сторя. Заспивах, измъчвана от обиди и преследвана от угризения, и насън виждах как пропастта между мен и Негово Величество все повече се увеличава, но не можех да направя нищо.

Беше към средата на втория месец. Дърветата наоколо се бяха раззеленили и напъпили, духаше нежен ветрец и разнасяше аромата на сливите. Ала даже и те не ме радваха. Сърцето ми бе по-свито от всякога и нищо не можеше да разсее мъката ми.

Един ден, както си седях в стаята, чух, че Негово Величество вика някого от свитата си. Отидох да видя какво иска. Беше сам в спалните покои до банята. „Сега всички дами са по домовете си и аз съм безкрайно тъжен и самотен“ — оплака се той и добави: — „Ето, даже и ти седиш по цели дни сама в стаята си! Кой ли е откраднал сърцето ти?!“ Тъкмо се чудех какво да му отговоря, когато съобщиха, че пристигнал Ариаке и Негово Величество заповяда веднага да го поканят вътре. След малко той влезе. Не знаех какво да правя и се мъчех да си придам колкото може по-равнодушен вид.

Оказа се, че Негово Величество бе повикал Ариаке, за да извърши служба на бог Айдзен’о за оздравяването на дъщеря му — принцеса Югимон’ин, известна тогава като принцеса Имагошьо. Тя боледуваше от доста дълго време. Освен Ариаке, Негово Величество беше повикал и един свещеник на име Наритаки, доколкото си спомням, да възнесе молитви към седемте звезди за него самия.

Негово Величество и Арнаке си говореха както винаги доста непринудено, а аз стоях отстрани и с ужас се питах какво ли се таи в сърцето на Арнаке. Точно тогава дойдоха да съобщят, че състоянието на принцесата се е влошило и Негово Величество отиде да я види.

Двамата с Ариаке останахме сами. Той започна да ми разказва за кошмарните дни и месеци, които преживял, и ридаеше тъй силно, че даже ръкавите не можеха да спрат сълзите му. Не знаех какво да отвърна и мълчаливо го слушах. Той продължи да ми говори за своите чувства и страдания, без някой от нас да забележи, че Негово Величество се беше върнал, стоеше от другата страна на подвижната врата и явно чуваше всичко. Усетихме се чак когато той влезе в стаята. Ариаке се помъчи да прикрие вълнението си, но по ръкавите му издайнически блестяха сълзи. Ужасих се, като си представих какво си е помислил Негово Величество!

Щом запалиха свещите, Ариаке си тръгна и двамата с Негово Величество останахме сами. Той си легна, а аз масажирах краката му. Изведнъж ми каза: „Днес чух нещо невероятно! Как да си обясня всичко това? С Ариаке сме израснали заедно от деца и много добре се знаем. Въпреки това никога не съм допускал, че може да му се случи нещо подобно!“ Реших, че няма смисъл да отричам, затова честно и открито му разказах всичко — от първата ни среща с Ариаке до раздялата ни в онази лунна нощ. „Да, странна привързаност наистина — рече Негово Величество, — изгарял е от силна страст към теб и е помолил Такааки да ти предаде любовното му писмо, а ти си постъпила коравосърдечно с него. Причинила си му страдания и огорчения. Не, не е на хубаво. Не вещае нищо добро. Случаите от миналото показват, че любовната страст не различава ранг и възраст. Ето например духът на монаха Какиномото преследвал принцеса Сомедоно, докато тя не полудяла. И никакви Буди и Бодисатви не могли да я спасят. Вземи и историята за монаха-светец от храма Шигаджи! Дори той попаднал в плен на своята похот и успял да се върне към Истинския път само благодарение на ума и сърцето на своята дама!

Ариаке е по-чувствителен от обикновените хора. Не забравяй това, като общуваш с него! Ще се опитам да ти помогна, но той не бива да разбере. Скоро ще идва пак в двореца за богослужение и трябва да използуваме случая, за да го накараме да забрави злобата към теб, която се е насъбрала в сърцето му. Може би няма да е съвсем благоприлично да говорим за тези неща с него, когато извършва религиозните си задължения, но аз съм обмислил всичко. Мисля, че ще успеем.“

„Желая да ти помогна, тъй като в сърцето си винаги съм изпитвал близост към теб, каквото и да се случваше — продължи Негово Величество. — А от теб искам следното — опитай поне да не увеличаваш омразата му!“ Учудих се, че можех да го слушам спокойно и хладнокръвно. После той отново заговори за своите чувства: „Обичам те отдавна и през всичките тези години винаги съм мислил с нежност за теб. Достойно за съжаление е наистина, че не можах да ти разкрия дълбочината на своите чувства, ала това не зависеше само от мен. Жената, която ме посвети в тайнствата на любовта, бе майка ти — госпожа Сукедай. Влюбих се в нея, но бях прекалено малък и не познавах законите на нашия живот. Един след друг се нижеха дните, без да се осмеля да й открия чувствата си, докато накрая Масатада я отмъкна и я направи своя жена, а на мен ми остана само удоволствието от време на време да я съзерцавам. Очаквах те още когато беше в майчината си утроба и с нежност и привързаност те отглеждах от малка в двореца, а сетне ти порасна и стана моя.“ Докато той говореше, аз отново си спомних миналото и ме обхвана такава дълбока скръб, каквато едва ли някой някога е изпитвал.

На другия ден още от зори слугите започнаха да се суетят и да подготвят параклиса, а аз се стараех да ги отбягвам, за да не би някой по лицето ми да познае за какво мисля. Ариаке пристигна рано и аз се опитах да се държа с него съвсем спокойно и непринудено пред Негово Величество, макар вече да знаех, че той бе разкрил нашата тайна връзка.

По-рано често им бях служила като посредник за писмата, затова на пръв поглед нямаше нищо странно, че Негово Величество отново ме накара да предам писмо на Ариаке. Този път се смутих повече от всякога и побързах да свърша поръчението преди началото на вечерната служба. В писмото си Негово Величество питаше Ариаке за учението на сектата Шингон[1]. В параклиса, освен Ариаке, нямаше никакви други хора. Той седеше на земята в светлината на луната — „приют на спомени“, и възнасяше горещите си молитви. „Тъжен спомен остави у мен онази есенна луна и започнах да се моля на боговете да свършат моите страдания, но — уви! — те не само че не свършиха, а дори се умножиха и аз реших да предложа в замяна живота си. Може би спасението ще дойде тогава, когато напусна света, в който живееш ти, помислих си, ала боговете явно не искат да

приемат клетвите и обещанията ми.“ При тези думи той ме хвана за ръката и не искаше да ме пусне, а аз с ужас си помислих как ще ни разнесе хорската мълва.

Преди да успеем да се насладим на нашия любовен сън, дойде време за богослужението и аз едва успях да се измъкна през задната врата. Странно, не изпитвах особена близост към него, дори ми се струваше, че между нас има преграда. „Нека се видим отново след богослужението!“ — настояваше Ариаке, но на мен не ми се щеше да усложнявам още повече положението, затова се оттеглих в стаята си. Дойде ми на ум стихотворението му:

„… Тъга в душата ми остана.
Печална есенна луна.“

— и изведнъж ясно почувствувах, че тази вечер споменът за него дълго ще остане в мен и ще заблести в сълзите по ръкавите ми. Сигурно такава е кармата ни и не можем да избягаме от нея! Чудех се какъв ли е бил предишният ми живот!

Легнах да спя, но преди да успея дори да видя някакъв сън, дойде утрото. Повикаха ме да обслужа Негово Величество и неохотно се подчиних. Той издебна сгода, когато наоколо нямаше почти никой, и каза: „Снощи нарочно те изпратих при Ариаке. Дано не се е досетил! И ти не се издавай, че знаеш! Ще ми бъде мъчно, ако се затвори в себе си!“ Не отвърнах нито дума.

Негово Величество сякаш се измъчваше от мисълта, че богослуженията се извършват от човек с нечиста душа и ми се струваше, че мрази Ариаке. Ето защо останах силно изненадана и смутена от следната случка. Беше късно през нощта на шестия ден от богослуженията — осемнадесетия ден от втория месец. Негово Величество се наслаждаваше на аромата на цъфналите сливи пред Големия дворец, които тази година бяха по-красиви и по-благоухайни от обикновено. Разбрахме по шума, че службата е свършила и той се обърна към мен с думите: „Днес е последната нощ и скоро ще се съмне. Намери време и иди при него!“ Гласът на камбаните отекна в далечината и заглъхна. Той повика при себе си Госпожата от източните покои и те се оттеглиха в покоите до мандариновите градини. Не

толкова, за да изпълня волята му, колкото преследвана от мисълта, че тази нощ наистина е последна, аз тръгнах в познатата посока към Ариаке. Той явно се бе надявал, че ще го посетя тази нощ и ме очакваше нетърпеливо. Изведнъж си помислих, че ще ми е трудно да се разделя с него. Съвсем ясно си спомних всичко, което ми бе казвал досега, ръкавите ни се срещнаха и ми се стори, че с цялото си същество усещам аромата на дрехите му. На чие рамо бих могла да склоня глава и да плача отсега нататък?!

Ариаке бе силно развълнуван, а на мен ми се щеше всичко да свърши ей така, изведнъж, без да се повтаря предишната ни тягостна раздяла. Ала желанието ми бе напразно и безсмислено, защото сърцето ми стенеше и ми се струваше, че срещата ни е по-кратка дори от капчица роса, блеснала внезапно в светлината на първите слънчеви лъчи след кратка нощ.

Разделихме се в зори — за дълго, може би завинаги, защото не знаехме ще дойде ли час да се срещнем някога отново.

Тягостни бяха нашите срещи.
Краят им чаках дори…
А сега ще останеш навеки
в моите нови сълзи.

Беше вече късно да мисля за каквото и да било, тъй като състоянието на принцесата се подобри и Ариаке трябваше да си върви. Странно, наистина ми беше мъчно за него и тайно страдах…

Събудих се още преди да се развидели, защото дойде Кийонага и ми съобщи, че Негово Величество ме вика. Та нали Госпожата от източните покои бе прекарала нощта при него! Защо ли бързаше сега? Тръгнах със свито сърце.

„Тази нощ видях как трепетно те очакваше Ариаке. Вашата връзка е нещо непозволено и не мисли, че не разбирам това. Ала аз добре познавам Ариаке и неговите достойнства и съм склонен да му простя. Само че, знаеш ли, снощи сънувах странен сън. Ариаке ти беше подарил *гоко* и ти го бе скрила от мен в пазвата си. Аз усетих нещо, хванах те за ръкава и казах: «Сърцата ни са толкова близки, защо правиш така?» Тогава ти се натъжи, разплака се и ми показа

какво криеше. Погледнах го — беше сребърното *гоко* на императора Госага. Протегнах ръка да го взема и казах: «Дай ми го!» Ала точно в този момент се събудих… Сънят ми сигурно показва, че нещо се е случило между вас двамата през нощта. Сетих се за «боровите дръвчета на скалата» — каза Негово Величество, но на мен не ми се вярваше, че този сън е някаква поличба[2].“

До края на месеца Негово Величество не ме повика нито веднъж. Сама бях виновна за всичко, затова не му се сърдех. Така се нижеха ден след ден. По едно време забелязах, че нещо ми има. Обзеха ме смътни предчувствия — какво ли ме чакаше?

Една вечер в началото на третия месец, когато в двореца имаше съвсем малко хора, Негово Величество ме повика в една малка стая до коридора точно преди вечеря. Какво ли ще ми каже? — мислех си и когато започна с нежни слова да ми говори за своята любов, бях и щастлива, и много нещастна. „След онзи сън се зарекох да не те виждам известно време. Поне до края на месеца — продума той и добави: — Беше ми тъжно без теб!“ Ето, значи, защо не ме е викал толкова дълго! — зарадвах се аз, ала в следващия момент помръкнах. Вече нямаше съмнение, че състоянието ми не е нормално — значи сънят на Негово Величество наистина е предсказвал нещо. Безсилна бях да сторя каквото да било.

Мъжът, към когото питаех най-нежни чувства и можех даже да нарека свой първи любим, мъжът, с когото ме свързваха толкова много неща, започна да се отдалечава от мен след онази случка в двореца Фушими и това ме караше да страдам непрестанно[3]. Когато, както винаги, на петия ден от петия месец[4] отидох да посетя гроба на майка си и да набера корени от перуника, получих от него следното писмо:

Скръбен съм и търся корен
в свойта самота — корен на сърцето.
А ръкавите ми все така
от тъга са влажни.

После със ситни букви бе добавил следното: „Бих желал да те зърна поне за миг, когато никой не пази вратата ти.“

Ето какво му отговорих:

Корен на тъгата!
Той расте
в сърцата само!
По ръкавите ми сухо място няма —
пленница на вечна самота!

После дописах: „Бях скътала в сърцето си надежда, че нашата любов ще надживее всичко.“

Струваше ми се, че всичко вече е загубено, но малко преди разсъмване Акебоно все пак дойде. Но изведнъж, преди още да успеем да споделим страданията и болката си, се чуха викове: „Пожар! Близо до двореца на Негово Величество Гофукакуса!“ Не можехме да останем заедно. Акебоно скочи и се втурна към двореца. Така се изниза кратката нощ и той дори не успя да се върне при мен преди разсъмване. На сутринта ми изпрати следното писмо: „Снощи разбрах, че любовта ни все повече избледнява. С болка в сърцето си мисля, че пожарът бе лошо знамение за нейния край.“ И стихотворението:

Дали това е краят?
Водите на забравата
сърцата ни обливат.
Далече сме един от други
и любовта ни си отива…

Аз също виждах в случилото се предишната нощ лошо знамение. В отговор изпратих стихотворението:

Може да забравиш
дадената клетва.

Но реката на сълзите
ще облива пак сърцето —
пристан на безкрайна скръб.

Да бях останала още малко там, може би отново щяхме да се видим, ала още на същия ден Негово Величество изпрати карета да ме откара бързо в двореца и аз се подчиних.

Беше началото на есента. Чувствувах се малко по-добре и бях по-спокойна. Един ден Негово Величество ми каза: „Мисля, че вече е време да ти бъде поднесен «поясът на майчинството». В същност Ариаке знае ли?“ „Не, какво говорите, Ваше Величество! Нима съм имала възможност да му съобщя за това!“ — отговорих аз, а той продължи: „Както и да е, няма защо Ариаке да се смущава от мен! Трябва да го намеря и му кажа, че вината не е негова, защото вашата любов трябва да е била предопределена от предишния ви живот и той самият е безсилен срещу нея.“ Нямах желание да говоря и само си мислех какво ли изпитва сега в сърцето си Ариаке. Идеше ми да кажа на Негово Величество: „Не, недейте! Не казвайте на Ариаке нищо!“, но се изплаших, че той ще се досети за моите вълнения, понеже и без друго ме гледаше доста съчувствено. Затова само продумах: „Сторете така, както считате за добре.“ Не казах нищо повече.

Скоро след това в двореца започна събор по будисткото учение на сектата Шингон и пристигнаха много свещеници. Сред тях бе и Ариаке. На четвъртия или петия ден, когато споровете бяха вече привършили, Негово Величество устрои гощавка, на която аз поднасях сакето. „Ако разсъдим подробно и се взрем надълбоко, няма нищо греховно във връзките между мъжа и жената — подзе той по едно време. — Всичко ни е предопределено от предишния живот и ние сме безсилни да избегнем своята карма. Спомнете си колко много случаи от миналото показват това. Ето например историята за отшелника дзо и девойката от Мичинокуни.

Като разбрал, че греховното му влечение е резултат от предишния живот, той се опитал дори да я убие, ала не успял и се отдал на страстта си. Или вземете например светеца от храма Шигаджи и принцеса Сомедоно. Сломен от похотта си, той се превърнал в син дух. Ами «скалата на копнеещата девойка»? Дори

скотоложството е резултат от деянията в предишния живот. Да, това е карма и човек не може да я избегне[5]!“

Слушах думите му и ми се струваше, че нарочно говори така заради мен. От смущение ме изби пот, а в гърлото ми напираха сълзи.

По едно време всички тръгнаха, а с тях и Ариаке. Негово Величество обаче го спря с думите: „Тишината на късната нощ… Не е ли най-добре сега да поговорим за светото учение!“ Налегнаха ме тягостни предчувствия и станах да си вървя. Прибрах се в стаята си, без да чуя дума от техния разговор.

След полунощ Негово Величество ме извика при себе си. „Възползувах се умело от случая и разказах на Ариаке за твоето безпокойство — рече ми той. — Казват, че «дори да тъне в мрака, родителското сърце винаги се грижи за детето си[6]», но ми се струва, че бащинските ми чувства към теб са още по-силни.“ Стори ми се, че се просълзи. Стоях безмълвна и само бършех очите си с ръкавите на дрехата.

Негово Величество продължи да ми разказва подробно за разговора си с Ариаке: „Нали чу думите ми, че човек не може да избегне своята карма!“ Ето какво рекох на Ариаке, щом си отиде:

— Научих нещо доста неочаквано. Разбирам, че едва ли желаеш да говорим за него, но все пак то силно те засяга, тъй че нека бъдем откровени! Съзнавам, че трябва да пазим тайна, за да не плъзне хорската мълва. Не възнамерявам да те укорявам, тъй като разбирам, че вашата любов е предопределена от предишния ви живот. Искам само да ти кажа, че от миналата пролет Ниджо е трудна. Отначало се досетих за това от съня си. После реших да проверя колко силна е любовта ви, а и исках все пак да се убедя в правотата на съня си, тъй че известно време — до идването на третия месец — я оставих сама. Можеш да си представиш какво означава това! Ако думите ми не са истина, нека всички богове и Буди — в Исе, Ивашимидзу, Шига, Касуга, всички покровители на нашата страна да се откажат от мен! Но знай! Не искам случилото се между вас двамата да става пречка за нашите приятелски връзки, защото моето отношение към теб не се е променило!

Ариаке не ми отговори веднага, помъчи се да прикрие сълзите си и подир малко рече:

— След всичко, което ми казахте, ще бъда откровен с Вас. Наистина в греховното си прегрешение виждам предопределението от предишния живот. Ще Ви бъда вечно признателен за доброто отношение към мен! И не само в този живот — ще съхраня в себе си тези чувства и през следващите си прераждания. Злощастната ми карма е изворът на постоянните ми страдания. С благочестивост и прилежност в молитвите си и преписването на светите сутри се опитах да превъзмогна изкушението, ала страстта ми към нея ставаше все по-силна и дори й изпратих писмо, в което излях чувствата си. Колелото се завъртя и ето, отново я срещнах и за сетен път старите страсти пламнаха в мен. Това, което се е случило с Ниджо, е поличба. Трябва да отстъпя сана си на младия принц[7] и да се оттегля далече в планинските дебри в черно монашеско одеяние… Вие винаги сте били много любезен към мен и изключителното Ви благородство ще ме изпълва с радост и през следващите ми прераждания!

После Ариаке си тръгна, като се тресеше от плач. Знаеш ли, в този момент наистина изпитах дълбоко състрадание към него!

Слушах какво ми разказваше Негово Величество със замъглени от сълзи очи и си мислех: „Може би в такива случаи се казва — «и отляво, и отдясно ръкавите са в сълзи потопени[8]».“ Искаше ми се да разбера по-подробно какво си бяха говорили, понеже съвсем скоро Ариаке щеше да тръгва, и късно през нощта го посетих под предлог, че му нося писмо от Негово Величество. При него имаше само едно младо момче — прислужник, ала и то вече спеше. Ариаке ме посрещна в стаята, където обикновено се виждахме. „Раздялата сега ни носи само скръб, ала после може би ще се превърне в разковниче на радостта ми, когато ми помогне най-подир да поема Истинския път. Желая го от все сърце. О, колко съм злочест!“ — каза той, а аз си спомних за времето, когато се срещахме при лунна светлина и исках да избягам надалеч от него, а сега с тъга си мислех, че утре будисткият събор ще завърши и ще трябва да се разделим. Прекарах нощта при него и като гледах как се измъчва и страда, забравих за собственото си безпокойство за бъдещето.

Ариаке също ми разказа за срещата си с Негово Величество — всичко беше така, както вече бях чула, а после добави: „Когато разбрах, че Негово Величество е научил за нашата връзка, отпърво се изплаших, че повече няма да можем да се виждаме и тогава разбрах

колко много те обичам. Неочакваният резултат от нашата любов ме кара да се замисля сериозно. Сега тя вече няма да остане в рамките на един човешки живот. Готовността на Негово Величество да вземе и да възпитава детето ни ме изпълва с радост, но и с мъка. С трепет в сърцето очаквам да се роди!“ — говореше Ариаке и се усмихваше през сълзи.

Чухме първите гласове на утрото и аз се приготвих да си вървя. Ариаке отново се натъжи, защото не знаеше ще се видим ли някога пак. Дали? — тревожно питаше и моето сърце.

В сълзите по ръкавите
приют ще найде
Предутринният месец.
Дори когато съмне,
ще виждам твоето лице[9]…

Чувствувах, че това е самата истина и се чудех къде ли се скита разблудното ми сърце!

В стаята си продължавах да мисля за предопределеността на нашата връзка, когато дойде един слуга да ми предаде думите на Негово Величество: „Самотен те чаках да дойдеш, ала с напразни надежди прекарах нощта.“ После ми съобщи, че все още бил в спалните си покои.

Негово Величество ме посрещна с думите: „Сигурно все още тъжиш за раздялата си с него и виниш безмилостното утро!“ Не можех да промълвя нито дума и се задушавах от напиращите сълзи. Защо винаги на мен и само на мен сред всички хора се струпват толкова беди! А и какво щеше да си помисли Негово Величество!

„Навярно искаш да си легнеш и в съня да потърсиш разтуха!“ Тежко ми беше да го слушам. Всичко около мен се рушеше и бъдещето не ми вещаеше нищо добро. Постепенно очите ми се напълниха със сълзи и се разплаках. „Толкова страдаш за него, че даже с неудоволствие посрещна желанието ми да дойдеш при мен!“ — каза

сърдито Негово Величество, стана и излезе от стаята. Чувствувах се безпомощна и мълчаливо се довлякох до своята спалня.

Дали защото бях в особено положение, не зная, но никак не се чувствувах добре. През целия ден не посетих нито веднъж Негово Величество — боях се, че отново ще захване някакъв разговор. Вечерта обаче трябваше да му прислужвам и със свито сърце тръгнах към покоите му. За сетен път изпитах умора от този свят на суета и възжелах да го напусна колкото може по-бързо и да потърся уединение нейде в планините.

Будисткият събор бе вече свършил и Негово Величество и Ариаке седяха заедно и си говореха съвсем непринудено. Измъчвах се да стоя при тях, затова побързах да се скрия в стаята зад банята. Там налетях на Акебоно. „Днес е моят ред да дежуря през нощта, ала едва ли мога да се надявам да дойдеш и да ми кажеш поне някоя дума, нали!“ — каза той, а на мен ми идеше да се скрия някъде от всичко и от всички. В този момент Негово Величество ме повика.

Какво ли желае? — помислих си. Оказа се, че иска да му поднеса саке. В стаята беше съвсем тихо и освен него самия вътре имаше само една-две дами. Като разбра, че Морочика и Санекане са в двореца, Негово Величество поръча веднага да ги повикат и устрои гощавка. Нещо обаче не вървеше и пиршеството скоро приключи. Ариаке отиде при Госпожата от източните покои да извърши вечерната служба, като веднага след това щеше да си върви. Всичко ми навяваше тъга и отчаяние.

На следващия ден, без да вдига много шум, Негово Величество ми поднесе „пояс на майчинството“. Сигурно не му е било много приятно! Прекарах нощта при него. Той ми говореше до зори така, сякаш нищо не беше се случило, и това още повече ме потискаше.

Наближаваше празникът на цветята през деветия месец. Тази година щеше да има големи тържества и подготовката започна отрано. Помолих Негово Величество да ми разреши да не участвувам и да си почивам, ала той не се съгласи и каза, че състоянието ми все още не правело впечатление.

За празника облякох розова роба с червено наметало, многокатово леко кимоно, червено-жълто, и зелен елек. Бях дежурна вечерта, когато съобщиха, че пристигнал Ариаке, за да извърши богослужението. Сърцето ми заби силно. Колко жалко, той и не

подозираше, че аз съм тук, съвсем наблизо! Изведнъж дойде един слуга и ми предаде следното. Негово Величество се съмнявал дали не си е забравил ветрилото в стаята за богослуженията и искал да го потърся и да му го занеса. Доста странна молба наистина! Въпреки това отидох, открехнах внимателно вратата, надникнах вътре и видях, че ветрилото го няма. Съобщих това на слугата, който чакаше зад мен, а той отиде да уведоми Негово Величество. След миг вратата отново се плъзна, отвори се и се показа Ариаке. „Душата ми страда и копнее за теб. Но не бих желал да те виждам сега, в това положение и на това място. Ще изпратя някой верен човек да ти донесе писмо от мен. Не бива повече никой да знае за нашата връзка!“ Ала аз с тъга си мислех, че едва ли ще успеем да запазим тайната, а с това — и доброто име на Ариаке. „Никой ли? Де да можеше наистина да бъде така!“ — промълвих аз и затворих вратата.

Богослужението свърши и Ариаке си отиде. Когато влязох в покоите на Негово Величество, той ми каза: „Как ти хареса историята с ветрилото?“ и се засмя. Значи всичко е било само негова прищявка!

През десетия месец небето беше мрачно и дъждовно като настроението и сълзите ми. Чувствувах се по-тъжна и по-самотна от всякога и затова посетих дома на една моя роднина в Сага, а след това се уединих в храма Хоринджи. От планината Арашияма повяваше ветрец и полъхът му ни пречисташе от греховните мисли за света на суетата. Той отвиваше алените листа на клена в реката Оигава и те се носеха по течението като късчета коприна. Пред мен оживя миналото и в главата ми нахлуха разни спомени — спомних си например как беше облечен всеки от свитата, как ексимператорът Госага поднесе на храма сутрите, които беше преписал. Дойде ми на ум стихотворението: „О, как завиждам на вълните, които се връщат[10]!“, а тъжните викове на елените ме караха да страдам още по-силно.

Покой от сълзите
за мен да няма —
това е моята съдба.
Ала елените — защо ли плачат?

Какво ли дирят те?

Една вечер, когато бях по-мрачна и по-тъжна от обикновено, пристигна някаква много важна на вид особа. Кой ли е? — почудих се и се загледах. Беше Негово благородие Канеюки — десният военачалник на Ямамоно. Изненада ме това посещение на човек от двореца при толкова нископоставена личност като мен. „Госпожа Омня не се чувствува добре и тази сутрин при нея в двореца Сага пристигна Негово Величество Гофукакуса. Поръча да разберем къде се намирате и да дойдем да Ви вземем. Потегли много набързо, тъй че не го придружават никакви придворни дами. Трябва да прекъснете молитвите си и да дойдете с мен!“ Беше петият ден от седемдневното ми богослужение. Още само два дни! Ала Негово Величество беше изпратил даже колесница и бе тръгнал за двореца в Сага сам, тъй като сигурно се е надявал на мен. Нямаше какво друго да сторя и веднага тръгнах към павилиона Ои в двореца Сага. Там вече бяха пристигнали ексимператорите Гофукакуса и Камеяма без компанията на придворни дами, защото знаели, че ще бъда с тях. Придружаваше ги само Санекане. Заварих ги точно когато им беше поднесен обед от името на госпожа Омия.

Оказа се, че госпожа Омия има само лека форма на бери-бери и двамата ексимператори — нейните синове — по този случай бяха в чудесно настроение. Отначало Гофукакуса устрои малко пиршество, като възложи организирането му на Санекане.

Пред двамата ексимператори бяха поставени по десет красиво изрисувани дървени кутии, пълни с ориз и различни изискани ястия. Останалите също бяха обслужени по подобен начин. След като пихме по три пъти саке, отново поднесоха ориз и други лакомства и още саке. В покоите на госпожа Омия бяха изпратени следните дарове — малка *бива* от релефно изтъкан лилав плат с копринено перце и миниатюрно кото от красиво изрисуван плат. На Камеяма бе поднесен малък *хьоко*, увит в лилав плат, чиниите имаха квадратна форма и всяка от тях беше в различен цвят. По средата бяха вързани с копринен конец, за талисман и закачени към рамка от сандалово дърво. Дамите получиха най-разнообразни подаръци — по сто листа фина хартия за писане и

разноцветни платове, а мъжете — седла за конете и боядисани и украсени кожи.

Пиршеството беше доста пищно и продължи до късно. Както винаги, аз поднасях сакето. Двамата ексимператори свиреха на *бива*. Тоин и принцесата, която живееше при майка им — госпожа Омия, свиреха на *кото*, Санекане — също на *бива*, Кинхира на флейта, а Канеюки на *хичирики*.

Постепенно мракът на нощта се сгъсти, вятърът засвири в клоните на дърветата в планината Арашияма и дворецът се обви в тъга. А когато забиха камбаните в храма Джоконгоин, Негово Величество запя песента: „Не виждам дори цвета на кулата в крепостта[11]…“ Очаровани от майсторството и изискания му вкус, всички слушахме мълчаливо. По едно време госпожа Омия, която седеше зад паравана, попита пред кого се намира чашата за саке. Чашата беше пред Камеяма. „Искам да пийна малко саке от тази чаша, докато слушам и твоята песен“ — каза тя, но той се смути и вместо него Гофукакуса взе чашата, подаде я на госпожа Омия и подхвана: „В празничните дни е безгранична и безкрайна радостта ни[12]“. После Камеяма запя заедно с него.

„Бъдете великодушни към мърморенето на старата жена — започна ненадейно госпожа Омия. — Макар да съм родена в последния период на този блуден свят, бях честита да стана императрица и на два пъти — майка на императори. Вече съм към шестдесетте и няма нещо, което да не съм познала в този свят. Остава ми само да се моля да се въздигна до най-високото стъпало в Чистата земя. Тази вечер музиката ме кара да се чувствувам, като че ли вече съм в лотосовата чашка в Чистата земя на Разсъмването. Мисля, че и райските птици не пеят по-хубаво! Продължавайте да пеете, докато си пийна още една чаша саке!“

„В сърцето си съм скътала
лице незабравимо:
когато в късна вечер
далеч от хорските очи,
любимият
пристига дългочакан

и ми шепти
най-нежните слова,
а после взираме се двама
във бледата луна…“

— запяха двамата ексимператори и нищо не можеше да се сравни с очарованието на този миг.

Към края на пиршеството всички доста се понапихме и заплакахме, понеже някой бе започнал да говори за миналите дни, а спомените винаги навяват тъга.

Негово Величество се отправи към павилиона Ои, а Камеяма каза, че само ще го изпрати, но после остана и той. Санекане деликатно се оттегли, за да не смущава спокойствието на Техни Величества, още повече че в павилиона имаше неколцина други придворни.

„Свитата е малобройна и ти ще трябва да бъдеш с нас!“ — заповяда ми Негово Величество и аз покорно се отправих към покоите им. Когато Негово Величество пожела да масажирам краката му, силно се смутих, че трябва да го сторя пред Камеяма, ала тъй като нямаше друга придворна дама да ме смени, бях принудена да се подчиня. По едно време Камеяма каза: „Хайде да я сложим да спи между нас двамата!“, но Негово Величество веднага му възрази: „Нейното състояние сега е по-особено и тя дойде тук само защото изпратих да я извикат, тъй като нямаше други дами. Друг път, в по-добри времена — може би…“

„Но какво лошо има? Нали ще бъде до теб! Ето даже Сугару е отстъпил Онна Санномия на принц Генджи[13]! Или може би искаш да кажеш, че така е само в романите! А забрави ли, че веднъж ми обеща: «Всяка от придворните ми дами, която ти хареса, ще бъде твоя!» В такъв случай обещанието ти губи всякакъв смисъл!“

После те изведнъж започнаха да си говорят за принцесата-монахиня, която живееше в дома на госпожа Адзечи, бавачката на Камеяма. „Да я повикаме ли?“ — предложих аз, но Негово Величество не се съгласи, навярно защото Камеяма я ухажваше напоследък. Не след дълго Негово Величество беше вече доста пиян и заспа[14].

В двореца нямаше други дами и аз трябваше да бдя до Негово Величество. Неочаквано към мен се приближи Камеяма. „Жалко, че не можеш да напускаш двореца!“ — рече той и ме издърпа от другата страна на паравана. С ужас си мислех, че Негово Величество ни най-малко не подозира какво става под носа му.

Чак на разсъмване Камеяма ме пусна и сам отиде да събуди Негово Величество. Той отвори очи и рече: „Хм, колко дълго съм спал! Даже и Ниджо е избягала от мен!“, а Камеяма му отвърна: „До преди малко тя беше тук!“ Изтръпнах от ужас при тези думи, ала бях ли виновна аз?! Едва ли боговете и будите биха ме обвинили в тежък грях!

През деня Негово Величество не ме повика, а вечерта отново имаше пиршество, този път организирано от Камеяма. Подготовката бе възложена на Кагефудза, което възбуди недоволство сред присъствуващите: „Как може! Та вчера тази роля бе поверена на самия Санекане! Даже и да е избраник на ексимператора Камеяма, Кагефудза едва ли би могъл да бъде наречен подходящ!“

Пиршеството бе подготвено както подобава — и ястията, и сакето. На госпожа Омия бе подарен поднос, на който върху бели копринени вълни бяха изработени скали от красиво боядисан плат и малка лодка от алое. На Негово Величество Гофукакуса бе поднесена възглавница от алое в сребърна кутия. На дамите бяха поднесени планински водопади, изтъкани от копринени и памучни конци, а на господата — фурми, направени от оцветена кожа и шарен плат. Аз бях почетена специално, тъй като такава била волята на Камеяма. Получих петдесет малки книжки от по десет страници, изработени от китайско везмо и лилава коприна, а на корицата на всяка бе изписано заглавието на един от свитъците на „Генджи-моногатари“.

Пиршеството премина доста вяло, тъй като всички гости се чувствуваха навярно изморени от предишната нощ. Санекане не се беше появявал през целия ден под предлог, че е настинал. Това даде повод за слухове и спорове дали се преструва, или наистина е болен.

След пиршеството Гофукакуса и Камеяма се оттеглиха, както предишната вечер, в павилиона Ои, където имаха лека вечеря. Поднасях им я аз. После се прибраха в спалните покои и аз пак трябваше да бъда край тях. Мислех си за това със свито сърце, ала

нямаше какво да сторя. Тази нощ отново познах законите на нашия скръбен и преходен свят.

Когато двамата ексимператори потеглиха към столицата, помолих да ме оставят да завърша богослужението си в храма Хоринджи, още повече че и състоянието ми бе по-особено. Потеглиха, както бяха пристигнали тук — Гофукакуса, придружаван от Санекане, Камеяма — от Тоин.

Щом си отидоха, дворецът опустя и стана много тъжно. Госпожа Омия ме помоли да остана при нея още един ден и аз изпълних желанието й. По това време донесоха писмо от Хигаши Ниджоин. И през ум не ми минаваше за какво ли може да пише. Госпожа Омия прочете писмото и каза: „Как да разбирам всичко това! Тя май не е съвсем наред!“ Попитах я за какво става дума и тя ми отвърна: „Проявява недоволство, че се отнасям към теб като към съпруга на Гофукакуса и ето какво пише даже: «Простете ме за откровеността, но ми е неприятно да се научавам, че Вие организирате различни пиршества и се веселите без мен. Аз може да съм вече стара, но това едва ли трябва да бъде причина Негово Величество Гофукакуса да ме пренебрегва[15]!»“

Госпожа Омия се отнесе с присмех и пренебрежение към писмото й, ала в мен то възбуди неприятни мисли и тягостни предчувствия. Побързах да си вървя и се отправих към дома на бавачката ми.

Скоро след като се настаних в дома на бавачката, разбрах, че Ариаке се намира съвсем наблизо, в дома на свой верен прислужник и започнах тайно да го посещавам. Изглежда, зачестих с визитите си, защото един ден с огорчение научих, че вече е плъзнала мълва и нашите отношения са станали обект на неодобрение и упреци. Като чу думите ми, Ариаке заяви: „Това ме кара още по-силно да се стремя към уединен живот в някоя скромна самотна колиба нейде далеч в планината!“ Но вместо да стори така, той продължи да се среща с мен и това засилваше моя страх.

Така се нижеха дните — мрачни и безрадостни, и някъде към края на десетия месец изпаднах в дълбоко отчаяние. Дори вестта, че по нареждане на Негово Величество Такачика се е погрижил за събитието, което ми предстоеше, не ме зарадва. Напротив — караше

ме още по-дълбоко да чувствувам преходността на нашето битие и собственото си неясно и несигурно положение.

Късно през нощта изтрополи колесница, после някой почука на входната врата. Съобщиха, че е пристигнала госпожа Кьогоку от двореца Томикоджи. Силно смутена от неочакваната вест, надникнах навън и видях как отвориха вратата и в двора влезе скромна колесница от бамбук. Какво беше моето учудване обаче, когато вместо госпожа Кьогоку, изведнъж от нея слезе Негово Величество!

„Искам нещо да ти кажа — прошепна ми той, — вашите отношения с Ариаке вече не са тайна за никого. Даже върху мен се хвърля сянка! Изключително неприятно ми е да слушам какво разнася мълвата. Тази вечер една дама, свидна за моето сърце, роди мъртво дете. Заповядах да мълчат и да казват, че бебето още не се е родило. Когато се роди твоето дете, ще го занесем там, а на другите ще съобщим, че е умряло. Мисля, че така ще заглъхнат слуховете за теб, които вредят на името ти. Измъчвам се, като слушам какво се говори за теб и затова измислих този план.“

На сутринта с първите петли Негово Величество си тръгна. Бях развълнувана от дълбоката му загриженост за мен, ала вече знаех какво значи да виждаш рожбата си в чужди ръце и мисълта, че скоро отново ще трябва да се разделя с детето, което носех в утробата си, ме изпълваше със скръб и отчаяние. Защо, защо бе толкова тъжно моето предопределение?

Малко по-късно донесоха писмо. В него със ситен почерк бе написано: „Снощи ти ми се стори по-различна от преди и това ми направи незабравимо впечатление.“ Имаше и стихотворение:

Сърцето си
не мога да откъсна
от твоя дървен дом —
самотен и захвърлен.
Оставам го при теб.

Докога ли ще траят неговите чувства? — със страх си помислих аз и изпратих следния отговор:

Жалост ви води
към мен. — Докога? —
Не смея дори да попитам.
В душата ми плаче тъга,
като цвете, от бурен обвито.

На следващата вечер чух, че Ариаке отново е наблизо. Но дали защото вече наближаваше срокът ми, не се чувствувах добре и не го потърсих. Ала по-късно през нощта той сам ме посети. Отпърво доста се смутих, но тъй като при мен имаше само няколко дами, които вече знаеха за нашите отношения, поканих го да влезе и му разказах за разговора си с Негово Величество от предишната вечер. Ариаке ме изслуша и рече: „Да, ясно е, че аз не бих могъл да се погрижа за нашето дете, но колко тъжно е, че няма да го отглеждаш и ти! В много подобни случаи е имало друг край! Но щом е такава волята на Негово Величество, ние не можем да сторим нищо!“ Той наистина страдаше и съжаляваше, че трябва да постъпим така!

На разсъмване, когато камбаните възвестиха идването на зората, родих мъжка рожба. Какво ли го очакваше? Не знаех. Беше мило бебе. Ариаке го взе на колене и като го гледаше през сълзи, каза: „Нашата връзка трябва наистина да е била ясно предопределена от предишния ни живот, за да се стигне чак дотук!“ После продължи да говори на бебето като на възрастен човек и се обливаше в сълзи. Последните следи на нощта се стопиха и дойде време Ариаке да си върви. Тръгна си неохотно и със свито сърце.

Предадох детето, както ми бе заповядал Негово Величество и понеже никой не разбра тайната ни, бе разпространено, че съм родила мъртво дете. Скоро мълвата заглъхна. Така благодарение на предвидливостта на Негово Величество бе спасено доброто ни име. В същност някой, изглежда, все пак бе разбрал какво се е случило и ми изпрати дарове. Изтръпнах при мисълта, че въпреки жертвите истината ще излезе наяве, но и това се размина.

Детето се роди на шестия ден от единадесетия месец. Ариаке започна да ме посещава след това много често. Вечерта на тринадесети дойде при мен разтревожен и ми съобщи, че миналата година свещеното дърво на храма Касуга било пренесено в столицата, но сега

хората настоявали да бъде върнато отново в храма, за да ги защити от страшния мор, който върлувал из страната. За няколко дни болестта отнела живота на някакъв близък на Ариаке. „Щом научих за тази смърт, веднага ми мина мисълта, че не се знае кога и аз ще напусна този свят! — каза той и после добави с развълнуван глас: — Моля се само каквато и форма да приема в следващите си прераждания, връзката ми с теб да не прекъсва! Без теб ще бъда тъжен дори на най-горното стъпало в Чистата земя[16]! С теб ще съм честит и в сламена колиба!“

Разговаряхме още дълго и дори не забелязахме кога дойде утрото. Ариаке трябваше да си върви, но вече беше светло и на изхода можеха да го забележат. Простите дрехи, които бе облякъл, едва ли щяха да му помогнат. Решихме да остане през деня при мен, въпреки че се опасявах от последствията. Само верният му прислужник знаеше, че е при мен, но аз се боях да не се разприказват хората тук, в дома на бавачката. Ариаке си даде вид, че малко го интересува какво може да се случи, и аз не посмях да споделя с него тревогата си.

Целия ден прекарахме в разговори. „След онази тъжна раздяла на разсъмване, когато разбрах, че се криеш някъде, страдах силно, ала тъй като нямаше с кого да споделя болката си, се заех да преписвам петте сутри на Махаяна[17], като на края на всяка част добавях името ти — толкова силно бе желанието ми да се свържа с теб в този свят! Така безразсъдно люби самотният човек! Завърших преписването на сутрите, ала още никому не съм ги посветил. Ще направя посвещението тогава, когато отново се срещнем след прераждането. Ако ги оставя в съкровищницата на Драконовия цар, ще мога наистина да ги поднеса на Буда през следващия си живот. Ето защо нека ги сложат в огъня, който ще изгори трупа ми: така ще се слеят с дима и ще останат с мен и след прераждането ми.[18]“ Думите му ме плашеха и аз предложих: „Защо не се помолим отново да се срещнем в лотосите на будисткия рай?!“ „Не, не бих могъл. Пътят на любовта ме свърза прекалено здраво с този блуден свят и сигурно ми е писано още веднъж да се преродя като обикновен човек на земята. Струва ми се, че даже когато си отида оттук и се превърна в пепел, димът ще се наклони към теб.“ Ариаке говореше толкова искрено, че думите му не можеха да не ме трогнат.

После полегнахме за малко. По едно време Ариаке се събуди, облян в студена пот. „Какво има?“ — попитах го, а той ми отвърна: „Сънувах, че съм се превърнал в мандаринова патица и съм влязъл в теб. От вълнение се изпотих. Как мислиш, дали душата ми се е настанила в твоите ръкави?“

На тръгване каза: „Трябваше ли да оставам при теб още един ден?“ На запад луната бавно потъваше зад върховете на планините и осветяваше с бледата си светлина белите облаци, а на изток вече се зазоряваше. Тревожният глас на камбаните се сливаше с тъгата ми. Никога досега не бях изпитвала такава болка при раздялата си с него.

Скоро прислужникът му ми донесе писмо:

Омаяна от хубостта ти
душата ми остана
завинаги пленена.
Но пак блуждае неспокойна.
Какво ли още има в мен?

Почувствувах се по-тъжна и самотна от всякога и в отговор изпратих:

Ръкавите свои
нека погледнем!
Сълзите попити ще кажат
кой повече страда —
аз или ти!

(Това стихотворение съм написала в момент на силно вълнение, без да си давам сметка за изискаността на стиха[19].)

Чух после, че още същия ден Ариаке посетил Негово Величество, а скоро след това, от осемнадесетия ден на месеца, легнал болен и въпреки грижите на лекарите, от ден на ден състоянието му се влошавало. Сърцето ми се късаше от мъка, като слушах тия вести. На двадесет и първия ден от месеца получих от него писмо:

„Когато те видях последния път, не мислех, че повече няма да се видим в този свят. Разболях се от страшната болест и краят ми е предрешен. Ала не това ме кара да страдам, а греховната ми привързаност към този свят и плодовете, които тя ще донесе. Покой не ми дава също видението от онази нощ!“

Към тези думи бе прибавил и стихотворението:

Плътта, разкъсвана от страсти,
когато бързо изгори,
дано димът от пепелта ми
в небето пътя да потърси
и все към теб да се стреми.

Изглеждаше напълно спокоен и примирен и аз с цялото си същество усетих, че онази утрин е била последната.

Защо, кажи ми, да живея?
Да гледам как в далечината
димът печален се извива,
димът от пепелта на онзи,
с когото съм била щастлива!

Изпратих му само това стихотворение. При него навярно имаше гости, затова не посмях да му напиша всичко, което беше в сърцето ми. Не исках да вярвам, че краят му ще дойде скоро, но това се случи — беше двадесет и петият ден от единадесетия месец.

Да, наистина човешкият живот е по-кратък от сънoвидение! Изведнъж ясно почувствувах дълбочината на своя грях.

Спомних си началото на любовта ни, когато той ми писа за „съня, непреживян докрай“, и ми изпрати стихотворението: „… тъга в

душата ми остана…“ Щях ли да страдам толкова много сега, ако се бяхме разделили тогава?

Тази вечер непрекъснато валеше. Облаците бяха застинали неподвижно, сякаш и те плачеха от небето. В кутийката до мен беше писмото му: „… в небето пътя да потърси…“ и ароматът му обвиваше възглавницата ми. Да можех да поема Истинския път! Но ако сторех това точно сега, веднага щяха да плъзнат слухове и да опетнят името му, макар желанието ми да скъсам със света на суетата да бе възникнало отдавна, с досада и отчаяние си помислих, че съм лишена даже от такава възможност.

На разсъмване ми съобщиха, че е дошъл прислужникът на Ариаке. Хвърлих се като насън да го посрещна. Той носеше жълта туника, подплатена е резедав плат, с избродирани фазани върху нея. Ръкавите му бяха поръсени със сълзи, както утринната трева с роса. Ридаеше и видът му излъчваше скръб, каквато не може ни с четка да се опише, ни с думи да се изрази.

Момчето ми разказа, че Ариаке пазел в молилнята си мое кимоно — същото, което му дадох в онази нощ, „… Тъга в душата ми остана…“! Вечерта на двадесет и четвъртия ден облякъл кимоното ми и рекъл: „Нека бъда с него, когато ме изгарят!“ Колко покъртително и тъжно! После Ариаке извадил кутия, върху която било нарисувано свещеното дърво *сакаки*. Вътре имало писмо. „Когато си отида, предай го на Ниджо“ — заръчал той.

Буквите в писмото бяха неясни и криви като следи от птичи нокти. Едва-едва ги разчитах. Най-отгоре пишеше нещо като: „Не ще забравя“, а после: „Докато живея в този свят[20]…“ Гледах писмото и ми се щеше същият поток, който погълна Ариаке, да отнесе и мен.

Реката Миндзугава, казват,
осеяна е с „плитчини“.
От този свят ще се отида,
В мъртвилото й ще се потопя!
Да можех само да те видя[21]!

Струваше ми се, че сърцето ми няма да издържи на тази мъка. В кутийката, освен писмото имаше и златна чашка.

Прислужникът продължи да ми разказва как изгорили Ариаке, облечен в моето кимоно, и заедно с него изгорили петте сутри на Махаяна, които беше преписал… Когато завърши разказа, по ръкавите му нямаше сухо местенце.

Гледах го как си отива и изведнъж ми причерня от мъка.

Негово Величество беше много привързан към Ариаке и навярно също страдаше от смъртта му. Изпрати ми писмо, с което явно искаше да ме успокои, ала думите му: „Мога да си представя как се чувствуваш…“ ме накараха да се измъчвам още повече. В писмото имаше и стихотворение:

Лицето му
и скръбната раздяла
отекват с болка в теб.
Потъна в облаци
Предутринният месец…

„Страдание и мъка — това е нашият живот. И все пак колко жалко, тъй силно да любиш и тъй дълбоко да страдаш!“

Не можех да намеря думи, за да му отговоря и затова изпратих само стихотворението:

Не съм достойна аз.
Но споменът за него
и моята тъга —
безмерни са
под бледата предутринна луна.

Не мога да разкажа с думи как живеех след това и посрещах утрото и вечерта със сълзи. Не забелязах даже как „покрай мен мина пролетта[22]“ и така дойде краят на годината.

Продължавах да получавам писма от Негово Величество, ала вместо: „Ела бързо!“, както ми пишеше по-рано, той само се осведомяваше: „Защо не идваш в двореца?“ Макар сам да не споменаваше нищо, чувствувах, че оттогава той започна да охладнява към мен. Не бях виновна за своите прегрешения, но така или иначе те биха много и отношението му към мен бе напълно справедливо. Разбирах това много добре и нямах желание да се връщам в двореца.

До новата година оставаха само два дни и аз си спомних думите от стихотворението: „… и годината, и моето съществование са към своя край[23]!“.

Заех се да преписвам Лотосовата сутра на гърба на писмата от Ариаке. Над мен тегнеше страшният му грях — той не пожела преписаните от него сутри да го поведат към просветлението, а да го върнат отново в този блуден свят! Исках поне с нещо да облекча участта му в следващия живот. Така изпратих старата година.

Дойде нова година, ала мъката и страданието не ме напуснаха. Реших на петнадесетия ден от месеца да почета четиридесет и девет дена от смъртта на Ариаке. Обърнах се към стария монах, наричан „светецът от Ясака“, тъй като само на него имах вяра. На петнадесетия ден монасите изпълняват фусацу[24] и можех да мина незабелязана. Поднесох на храма част от златото, което ми бе оставил Ариаке, и поръчах служба за спокойствието на душата му. Върху хартията, в която увих приношението, написах стихотворението:

Поведи го
към Зората
в Чистата земя!
Моля се за него
в тоя свят на суета.

Монахът-светец бе изкусен в молитвите. Слушах го с голямо вълнение и всяка негова дума отекваше с болка в мен, а по ръкавите ми не остана сухо място. Спомнях си последните думи на Ариаке.

Прекарах в уединение до петнадесетия ден на втория месец. Започнаха молитвите за смъртта на Буда и въпреки че тези церемонии не са от вчера, бях особено тъжна, тъй като към общата печал се прибавяше и собствената ми мъка. „Светецът от Ясака“ започна четенето и тълкуването на Лотосовата сутра в деня на пролетното равноденствие. Всеки ден правех приношения и се молех за спокойствието на неговата душа, ала не можех да спомена името му, затова пишех само: „Незабравим обет“. Колко тъжно!

През последния ден от службата прибавих към молитвите си и стихотворението:

Ела, Зора,
в която ще се срещнем!
До гроба ще те чакам.
Залязващото слънце хвърля
самотна тъжна светлина.

Преместих се в местността Хигашияма, ала от Негово Величество все така нямаше никаква вест. На следващия ден ми предстоеше да се завърна в двореца, но сърцето ми тръпнеше от тягостни предчувствия. Цяла нощ светите мъже възнасяха молитвите си и аз се свих наблизо, за да ги слушам. По някое време на разсъмване съм заспала. В съня ми се яви Ариаке — съвсем като жив. Каза ми: „Моята привързаност към този блуден свят е като сън и продължавам да се лутам по пътищата на мрака“, после ме прегърна…

Паднах в несвяст. Бях тежко болна. „Светецът от Ясака“ предложи да ме оставят един ден в храма, където да се погрижат за мен, ала колесницата бе вече дошла и трябваше да вървя в двореца. Някъде около Западния мост на храма Кийомидзудера усетих, че видението от моя сън се качва в каретата ми наяве и отново изпаднах в несвяст. Прислугата, която ме придружаваше, всеотдайно се грижеше за мен, ала когато най-сетне стигнах до дома на бавачката ми, бях толкова зле, че не можех да поема даже глътка вода.

Бях много болна до средата на третия месец, когато разбрах, че съм бременна. Нямаше съмнение, че е от Ариаке, тъй като след последната ни среща не бях дори поглеждала мъж. Отношенията ни с

него носеха печата на тъгата и страха от чуждите очи, ала сегашното ми състояние доказваше дълбочината им. Копнеех час по-скоро да зърна нашето дете, макар да знаех, че хорската мълва ще ме осъди.

Някъде около двадесетия ден на четвъртия месец дойде послание от Негово Величество. Викаше ме бързо в двореца по някаква спешна работа. Не смеех да се покажа пред него в такова състояние и му отговорих, че не се чувствувам добре, като описах подробно болестта си.

Ето неговия отговор:

Това, което любиш,
е вече само спомен.
Какво подхранва любовта?
Предутринният месец се оттегли
от този свят на суета.

„Навярно ръкавите ти мокри са от сълзи, ала защо забравяш старата любов?“

Когато получих писмото, си помислих, че Негово Величество е недоволен от привързаността ми към Ариаке. После се оказа, че причината била друга.

Накайори — синът на моята бавачка, беше придворен от шести ранг в свитата на Камеяма още по времето, когато той бе император. Когато Камеяма стана „ин[25]“, Накайори остана при него и получи пети ранг и гвардейски чин. Някой бе разпространил слуха, че Накайори служи като посредник между мен и Камеяма. Негово Величество повярвал и на твърдението, че се срещаме с Камеяма и денем, и нощем и аз все повече се отдалечавам от него самия. Тези слухове възбудили недоволството му, ала тогава още не знаех нищо.

Някъде през петия месец се почувствувах по-добре и реших да се върна в двореца, докато не са се влошили съвсем нашите отношения с Негово Величество. Когато пристигнах, той не ми каза нито дума. На пръв поглед животът ми течеше както по-рано, ала утрините и вечерите се редуваха монотонно и това ме изпълваше с още по-голяма мъка.

Останах в двореца до шестия месец, когато смъртта на мой роднина ми даде повод отново да се оттегля.

Този път исках да родя детето си, без никой да узнае за това, и се затворих в дома на мои близки в Хигашияма. Никой не идваше да ме посети и ми се струваше, че съм съвсем друг човек.

На двадесетия ден от осмия месец родих благополучно син. Сбъдна се сънят на Ариаке за мандариновата патица! Този път при мен нямаше съвсем никой и само нейде в планината плачеха елените. Странно, не изпитвах никакви чувства към новороденото дете. Винаги съм тъгувала, че не помня даже лицето на майка си, която умря, когато бях на две години, а какво ли трябваше да преживее това дете, изгубило баща си, преди даже още да се роди!

Лежах и си мислех за всичко това, а бебето спеше до мен, понеже още не бяхме намерили дойка. По едно време забелязах, че цялото се е подмокрило. Дожаля ми да го оставя така и набързо го препових. После дълго гледах, сякаш с нови очи, спящото до мен дете и в този миг за първи път усетих дълбочината на майчината обич.

Не исках да бъда далеч от детето си и затова в продължение на четиридесет дни сама се грижих за него. После от Ямадзаки докараха дойка, която започна да спи с него.

Дойде и зимата, ала аз все така не изпитвах желание да се върна при Негово Величество в двореца. Накрая от него дойде послание, в което той питаше: „Какво те кара да страниш?“ и бях принудена в началото на десетия месец да възобновя задълженията си на придворна дама. Така дойде и новата година.

Нищо не ме радваше. Даже новогодишните празници ми навяваха само тъга. Негово Величество не ме укоряваше нито с дума, ала чувствувах как все повече се отдалечава от мен и животът в двореца ми стана непоносим. Единствен Акебоно — вече само спомен от миналото, ме навестяваше понякога с думите от стихотворението: „… и болката ми граници не знае, безкрайна е като пътеката на любовта[26]…“.

През втория месец се състояха будистките церемонии за равноденствието и двамата ексимператори отидоха в двореца Сага. На душата ми лежаха тежки мисли и лицето на Ариаке отново се явяваше пред очите ми както миналата година. „О, вездесъщи и всемогъщи

Буда! Изведи го от блужденията в тъмнината и посочи му Истинския път!“ — трескаво се молех аз.

От сълзите, пролети скришом,
за неумиращата ми любов,
река огромна е преляла.
Дали ще може да ни събере?
Живота си в залог бих дала.

Погълната от нерадостни мисли за злочестията и мъките в нашия живот, за миг пожелах да се слея с водораслите на морското дъно. Започнах дори да подреждам старите писма. Но в този миг се сетих за невръстната си рожба. Кой ще се грижи за нея, ако аз напусна живота? Това възпираше и желанието ми да поема Истинския път на Буда. Сърцето ми се изпълни с топлина и нежност.

Елхичка малка
на пустинен бряг,
където никой никога не идва.
Какво ли те очаква в този свят?
Каква е твойта орисия?

Когато Техни Величества се завърнаха в столицата, аз използувах да се махна за кратко време от двореца, за да видя сина си. Той се усмихваше, бърбореше си нещо и даже се смееше на глас. Толкова ми домиля за него, дори си помислих, че може би не биваше да идвам, тъй като сега съвсем не ми се искаше да се връщам отново в двореца при Негово Величество.

В началото на есента получих от Такачика доста странно писмо: „Бързо си стягай багажа и се приготви да напуснеш двореца! Привечер ще пратя някой да те вземе.“ Нямах никаква представа какво се крие зад думите му и затова отидох с писмото при Негово Величество. „Това е писмо от Такачика. Какво означава?“ — попитах го аз, ала не получих никакъв отговор. В недоумение отидох за съвет при

Госпожата от източните покои. „Да не би нещо да се е случило? — обърнах се към нея. — Погледнете това писмо! Попитах Негово Величество, ала той дори не ми отговори!“ Оказа се, че и тя не знае нищо. Не можех да кажа: „Не искам да си вървя!“ и започнах да стягам вещите си.

За пръв път дойдох в двореца, когато бях на четири години и оттогава всеки път, когато дори за малко го напусках и отивах в провинцията, ми домъчняваше за живота тук. А сега трябваше да си отида от двореца завинаги! Не можех да откъсна поглед дори от тревичките и дърветата в градината! В очите ми нахлуха сълзи.

Изведнъж чух нечии стъпки и глас: „Къде е тя сега? В долната стая ли?“ Беше Акебоно. Излязох да го посрещна, като се стараех да не показвам какво ми е на душата, ала по ръкавите ми издайнически блестяха сълзи. „Какво става с теб?“ — загрижено попита той и аз си помислих, че понякога и състраданието предизвиква болка. „Виж“ — отговорих и му показах писмото от Такачика. После влязохме в стаята ми и аз се разплаках, тъй като вече не можех да се сдържам. „Кой ще ми каже какво значи това?“ — повтаряше непрекъснато Акебоно.

Дойдоха няколко придворни дами да ми изкажат своето съчувствие. Не можех нищо да им обясня, само плачех. Чувствувах се неловко да се появя пред Негово Величество, тъй като решението да напусна двореца трябва да беше негово, ала не знаех и кога ще мога да го видя отново и затова реших да го посетя, преди да тръгна. При него имаше неколцина придворни. Говореха си. Бях облечена в жълта роба от сурова коприна с избродирани в зелено лози по нея и червен елек отгоре. Негово Величество хвърли разсеян поглед към мен и попита: „Какво? Тази вечер ли тръгваш?“ Слушах го и не можех да промълвя нито дума, а той продължи: „От време на време изпращай вести за себе си по някой планински отшелник! Да, изглеждат тъжни «зелените лози»!“ След тези думи той стана и се отправи към женските покои — може би при госпожа Хигаши Ниджоин. Странно, не изпитах дълбока мъка, само неясно безпокойство. Колко пъти Негово Величество бе давал клетви, че няма да се разделим, каквото и да се случи! А сега? Идеше ми да умра на място. Каретата вече ме чакаше. Исках да хукна, накъдето ми видят очите и да се скрия от всички, но не ме сдържаше да разбера защо се бе случило с мен всичко това. Така пристигнах в дома на Такачика на Втора улица.

Посрещна ме самият Такачика: „Налегнаха ме вече болестите на старостта и напоследък се чувствувам все по-зле, тъй че няма още дълго да ме бъде. Безпокоя се за теб. Откак умря баща ти и Такааки го последва, само аз останах да се грижа за теб. Още повече сега, когато по заповед на Хигаши Ниджоин трябваше да напуснеш двореца!“ С тези думи той извади писмото й и ми го показа. В него пишеше: „Тя прекалява във връзките си с Негово Величество! Освен това не проявява достатъчна почтителност към мен! Повикайте я при себе си и тъй като майка й, госпожа Сукедай, не е вече между живите, погрижете се за нейното бъдеще!“

Хигаши Ниджоин сама бе написала писмото — познах почерка й.

Разбрах, че при такова отношение не бих могла повече да обслужвам Негово Величество, и даже изпитах облекчение, че вече съм надалеч. Ала когато лежах будна през нощите, които ставаха все по-дълги, и се вслушвах в тишината, до мен долитаха ударите на дървените бухалки на перачките и ми се струваше, че те идват до възглавницата ми, за да ме попитат как съм. А дивите жерави, които се носеха високо в небесата, като че ли нарочно се спускаха да плачат в храстите на запустялата ми градина и сълзите ми се сливаха с росата. Дните и нощите се нижеха бавно и така наближи краят на годината. Сега не трябваше вече да участвувам в новогодишните празненства и пиршества, затова реших да изпълня една отдавнашна мечта — да се уединя в храма Гион за хиляда дни. Няколко пъти се бях опитвала да я осъществя, ала все нещо ме възпираше… Тръгнах на втория ден от единадесетия месец — първия ден на „заека“. Най-напред отидох в храма на бога Хачиман в Ивашимидзу да гледам свещените танци *кагура*. Спомних си стиховете на поета: „Сърцето всеки миг е предано на боговете[27]…“ и написах следното стихотворение:

И ден, и нощ,
неутешима —
аз боговете призовавам.
Надеждите ми са напразни!
Оплаквам своята съдба.

След седемдневно уединение потеглих направо към храма Гион. Вече нищо не ме свързваше с този свят на суета, молех се да се отърся от трите кръга на човешките страсти и да прекрача прага към просветлението.

Тази година се навършваха три години от смъртта на Ариаке. Монахът-светец от Хигашияма устрои седемдневно четене на Лотосовата сутра. Всяка сутрин ходех да го слушам, а вечер отново се връщах в храма Гион. Последният ден от обреда съвпадна с годишнината от смъртта на Ариаке и аз слушах звъна на камбаните със сълзи на очи.

Понякога слушам
камбанния звън —
как скръбно в душата ми пее.
Защо ли всред тъжния свят
все още живея?

Синът ми растеше, забулен в тайна, скрит от хорските очи. Тревожех се за него и често го навестявах. Така измина годината. Детето започна да тича, да приказва и като го гледах — невинно и безгрижно, — сърцето ми се свиваше от мъка — какво ли го очакваше?

Миналата есен бе мъчителна и тъжна. Тогава си отиде и Такачика, ала потопена в собствените си злощастни, не страдах много за смъртта му, макар че би трябвало да я посрещна с друго сърце. Но сега, когато в дългите пролетни дни нищо не смущаваше религиозните ми занимания, започнах да си мисля по-често за него. Той беше последният от роднините на майка ми и все пак ми бе мил като спомен за нея.

Вишните край оградата в храма Гион бяха разцъфтели и ми напомняха за стихотворението, написано от император Годзу, бога на храма, през годините Бун’ей[28]:

Хиляда вишни
щом разцъфнат
край оградата на храма,

честити ще са всички,
които са ги посадили!

Водени от пророческите му думи, много хора бяха посадили дръвчета край храмовата ограда. Изглежда, стихотворението наистина беше божествено послание.

Реших, че ако ми е писано и аз да получа благоразположението на боговете, няма значение какво ще посадя, клонка или коренче, затова помолих за вишнева клонка от храма Даннаин. В първия „ден на коня“ през втория месец поднесох на монаха Ен’йо, който напътствуваше всички религиозни дела в Гион, скромни подаръци — сливово червена лека дреха, фино копринено одеяние, а също така и приношение за освещаването на моята вишнева клонка. Посадихме я пред източната зала за сутри. Към клонката прикрепих листче изящна светлосиня хартия, на което написах стихотворението:

Макар без коренче,
красиво разцъфти,
ти, вишнево дръвче!
Познават боговете
сърцето вярно.

Дръвчето ми оживя и разцъфна. Гледах го и се изпълвах с надежди. Бях започнала да чета хиляда откъса от свещените сутри, ала в тясната килия не се чувствувах достатъчно удобно и реших да потърся някое по-уединено кътче. Преместих се в източната колибка зад храма Ходоин. Така си отиде тази година.

Към края на първия месец дойде писмо от Госпожа Омия. В него пишеше:

„Тази пролет се гласим да празнуваме деветдесетия рожден ден на Нейно Високоблагородие госпожа Китаяма. Мисля, че твоето уединение не би трябвало да ти попречи

да се присъединиш към нас! Ела! Ще бъдеш в свитата на Нейно Високоблагородие.“

В отговор изпратих следното:

„Бих била щастлива да Ви послушам, ала се оттеглих от двореца, за да изпълня волята на госпожа Хигаши Ниджоин, и не зная дали ще бъде прилично да се появя на такова весело и официално тържество.“

Тогава от Нейно Величество дойде второ писмо, написано лично от нея:

„Не мисля, че съществуват някакви пречки! Нейно Високоблагородие винаги е била особено благосклонна и към майка ти, госпожа Сукедай, и към теб самата още от най-ранната ти възраст, така че непременно трябва да дойдеш на това толкова важно тържество. Какво те спира?“

Реших, че ще бъде непочтително да отказвам и изпратих вест, че ще отида на тържеството. Бях прекарала вече около четиристотин дни в молитви и послушание, затова намерих заместник да продължи бденията ми, докато се върна.

Санекане изпрати колесница да ме вземе, но аз се чувствувах много неловко, тъй като вече бе изминало доста време, откакто напуснах двореца. Бях облечена в трикатова сливово червена лека дреха и бледозелена роба с лилава подплата отгоре.

Щом стигнах в двореца, веднага разбрах, че всичко е много тържествено и официално. Техни Величества ексимператорите Гофукакуса, Камеяма, госпожа Хигаши Ниджоин и госпожа Югимон’ин (тогава още принцеса) бяха вече там. Тайно пристигна и госпожа Шин’йомей. Тържеството трябваше да започне в последния ден на втория месец и се очакваше негово императорско величество

императорът Гоуда и Негово Височество принц Фушими да пристигнат предния ден. Първо ни удостои с присъствието си императорът. Дойде, придружаван от три паланкина. Слезе пред вратата, където го очакваха храмовите служители и дворцовата музика. Пристигането на Негово Императорско Величество бе обявено от Кинхира — придворен на госпожа Омия, сетне паланкинът му бе внесен до вътрешната врата. Господин Канемото носеше свещения меч и ясписовия камък[29]. Официалната зала бе подготвена от церемониалмайстора Акиие и регента Канехира. Левият министър Моротада придружаваше Негово Императорско Величество в паланкина.

Призори в деня на тържеството подготовката бе привършила. Главната южна зала бе разделена на три. По средата, откъм север, непосредствено до бамбуковите щори бе олтарът и изображението на Шакямуни. Пред олтара бе поставена масичка за благовония, а от двете страни — поставки за свещи. Пред масата имаше подиум за молитви, а още по на юг — бамбуково сандъче със Сутрата на дълголетието и Лотосовата сутра. На клоните бяха закачени хоругви и украшения от ковано злато, сребро и мед. Чух, че текстовете на молитвите били подготвени от Мочинори, после одобрени и преписани от регента Канехира.

До крайната колона в западния край на залата бе приготвено мястото за Негово Императорско Величество — зад бамбуков параван бяха сложени възглавници от тъкана китайска коприна. На север от неговото място трябваше да се настанят Гофукакуса и Камеяма. За тях имаше по две рогозки, украсени с едри шарки. Зад паравана в източната част беше мястото на госпожа Омия, а в южния край бяха местата за придворните дами на Гофукакуса. Гледах ги с болка в сърцето.

Пак на запад, в самия край на залата, бе мястото за Нейно Високоблагородие госпожа Китаяма — зад паравана върху шарените рогозки бяха сложени възглавници от бродирана японска коприна.

Нейно Високоблагородие госпожа Китаяма беше съпруга на главния министър Санеуджи от рода Сайонджи, майка на госпожа Омия и госпожа Хигаши Ниджоин, баба на Техни Величества Гофукакуса и Камеяма, прабаба на Негово Императорско Величество сегашния император Гоуда и на престолонаследника Фушими. Ето защо бе напълно естествено тя да бъде почетена съвсем специално.

Госпожа Китаяма бе тясно свързана и с моята майка, която й се падаше племенница. Тя се бе грижила за нея от най-ранната й възраст и аз самата бях получавала от Нейно Високоблагородие много нежност и топлота, така че моето присъствие на тържеството не би трябвало да буди недоволство у никого.

Щом пристигнах в двореца, попитах госпожа Омия дали съм подходящо облечена. Отначало тя предложи да се облека в червено и да се присъединя към дамите на госпожа Китаяма. После обаче размисли и поръча да остана в нейната свита.

Дамите от свитата на госпожа Омия носеха многокатови леки кимона в сливово червен цвят, яркочервени наметала и по-светлочервени елеци. Само моите дрехи, донесени ми от Санекане, бяха различни от техните. Бях облечена в многокатова ефирна червена роба, чиито багри се преливаха от сливово червено до прасковенорозово, отгоре имах червеникаво леко кимоно, жълто наметало с червена подплата и зелен елек. Носех и червени панталони. Чувствувах се доста неловко и притеснено в тези пищни дрехи.

Тържеството започна с музика и танци, после преминахме към поетични забавления… По едно време Камеяма попита: „Защо не виждам сред стихотворенията някое, написано от дъщерята на старши придворния съветник Масатада?“, на което госпожа Омия отговори: „Навярно не се чувствува добре.“ Тогава Санекане се обърна към мен: „Не виждам защо да не напишеш поне едно стихотворение!“ и аз се принудих да му обясня причините: „Госпожа Хигаши Ниджоин е уведомила госпожа Китаяма, че не желае аз да участвувам в поетичните занимания.“ Сама за себе си съчиних следното стихотворение:

Отдавна чух —
не трябва днес
аз стихове да пиша.
Защо ме викате
във „Залива на вака“?

Ето някои от стихотворенията, написани в този ден.

Канехира записа стихотворението на императора Гоуда със следните думи: „Стихотворение в чест на деветдесетата годишнина на Фудживара-но Асон Тейши[30]“:

Бъди благословена
и честита
още много, много дни!
Това ти обещава
началото на пролетта!

Стихотворението на Камеяма бе записано от вътрешния министър. Встъпителните слова бяха почти същите, липсваше само част от името — Тейши.

Сто години
да си здрава! —
пее славеят за теб.
Пролетта ознаменува
твоите деветдесет.

Канетада записа стихотворението на престолонаследника: „Стихотворение в чест на деветдесетгодишнината на Фудживара-но Асон Тейши, поднесено й в нейния чертог от престолонаследника в стил, подобаващ на високопоставена особа“. Думите „подобаващ на високопоставена особа“ бяха напълно в духа на старите традиции. Ето и стихотворението:

Безкраен нека бъде
твоят жизнен път!
Деветдесет отминаха,
ще дойдат още хиляди.
Това е само пролетта!

Останалите стихотворения съм записала другаде, но тук ще напиша още и стихотворението на Санекане:

Да бъдеш честита
години безбройни —
най-много от всички в рода!
И името ти да се носи
от вълна на вълна.

Всички оцениха по достойнство стихотворението, дори решиха, че би могло да бъде поставено редом със стихотворението на императора Госага: „… цветята ще разцъфнат — така честит да съм и аз“ и стихотворението на Санеуджи: „… цветята са вечна украса по дългия ти жизнен път[31]“.

След това господата играха *кенари*, като всеки от тях — от императора, престолонаследника, Камеяма, Канехира, Иемото и чак до по-нископоставените, беше облечен особено красиво и изискано.

Същата вечер императорът потегли към столицата, където го очакваха дворцови церемонии.

На следващия ден обстановката вече не беше толкова официална. По обед, в „часа на бика“, коридорът от покоите на госпожа Китаяма до залата за молитви в средата на двореца бе застлан целият с рогозки. Двамата ексимператори, облечени във всекидневни леки дворцови дрехи и с високи шапки, заедно с престолонаследника, който също беше с роба и панталони, пристегнати в глезените, обиколиха околните храмове и се отправиха към храма Мьоондо. По пътя им имаше едно-единствено разцъфтяло вишнево дърво, което като че ли нарочно се беше забавило, за да дочака тяхното посещение. Дали знаеше стихотворението: „… листата на дърветата посипаха се на земята и чак тогава то разцъфна[32]“?

Всички придворни дами се суетяха около подготовката на концерта в храма. Нямаше какво да се прави — и аз трябваше да бъда сред тях… Наблюдавах отстрани всеобщото оживление и блясъка на светския живот и слушах веселата глъч, ала те не можеха да разсеят мрачните ми мисли. Съжалявах, че се бях съгласила да се появя на

тържеството. От храма Мьоондо долиташе гласът на Гофукакуса и още повече засилваше тъгата ми. Бях разбрала, че този следобед господата отново ще играят на *кенари*, но нямах ни най-малко желание да се показвам навън. В този момент дойде Такайоши и каза, че ми носи писмо. „Сигурно има някаква грешка“ — възразих, но той настоя да го взема и аз прочетох:

Опитвах се отчаяно да бъда сам,
откакто с теб се разделихме.
Тъй месеците дни смениха,
ала защо ли все мълчиш?

По-долу пишеше още: „Исках да те забравя, но разбрах, че не ще мога да го сторя. Нека се видим довечера, за да си поговорим за всичко, което се е насъбрало в душите ни през цялото това време.“

В отговор изпратих само стихотворението:

За нашата раздяла
в сърцето си не Ви виня.
И мълчаливо месеците срещам.
Боли ме само, че ще разберете
за връзката ми с този свят.

Когато играта свърши, някъде към осем часа привечер, се прибрах в покоите си и се приготвих да спя. Изведнъж при мен влезе Негово Величество. „Сега ще се возим на лодки. Хайде ела с нас!“ — покани ме той, ала аз нямах никакво настроение и дори не се помръднах от мястото си. „Не е нужно да се обличаш специално“ — продължи той и почна да завързва връзките на ризата ми. Внезапната му любезност не ме накара да се чувствувам както по-рано, нито пък разсея болките и огорченията ми, които се бяха натрупали през последните две години. Все пак тръгнах, като бършех тайно сълзите, защото не беше вече прилично постоянно да поднасям откази и извинения.

Когато излязох от стаята, навън вече се свечеряваше. Качихме се на лодките пред Рибарския павилион. Престолонаследникът бе придружаван от три придворни дами в официално облекло и аз се смутих заради дрехите си. Бях облечена с трикатова долна дреха, тънка роба и елек. Заедно с двамата ексимператори се качихме в лодката при престолонаследника. Вътре бяха наредени и музикалните инструменти, а придворните се настаниха в малки лодки около нас.

Господин Нагамаса свири на флейта, Канеюки — на *хичирики*, престолонаследникът — на *бива*, а госпожа Емон-но Ками — на *кото*. На големия барабан свиреше Томоаки, а на малкия — Санекане. Не можехме да забравим концерта в храма Мьоондо и затова всички се стараехме да свирим така, че да създадем същото настроение. Някои особено хубави мелодии повтаряхме дори по няколко пъти. Канеюки подхвана песента: „Планини и отново планини[33]…“, подир което Гофукакуса и Камеяма пяха заедно. Беше толкова великолепно, че сигурно и животинките под водата слушаха в захлас.

Постепенно се отдалечихме от Рибарския павилион и стигнахме средата на езерото. Извитите и преплетени борови клони, обрасли с мъх, бяха застинали във вековно мълчание. Струваше ми се, че се намираме не в градинско езеро, а се носим по водите на някакво величествено непознато море. „Дали не сме прекосили две хиляди «ри»[34]?“ — изрази общото настроение Камеяма и започна да съчинява ренга.

Сетне се обърна към мен и рече: „Чух, че си дала клетва да не свириш повече на *бива* и зная, че сърцето ти е силно. Но поне това стихотворение би могла да продължиш, нали?“ Много неловко ми стана, че ме изтъква пред всички, но изпълних желанието му.

Ето нашите стихотворения:

Камеяма:

Воалът на мъглата
и пелената на дима
когато разделим…

Аз:

Да бъде вечен
твоят жизнен път!

Санекаке:

Да бъдеш още дълго
здрава и честита —
тъй както никой досега.

Томоаки:

Дори и в сянката ти ясна
греят божите слова.

Престолонаследникът:

Година след година ще се нижат —
като вълните
в залива на Вечността…

Камеяма:

Ала движенията полека се сковават —
така било е винаги в света.

Аз:

Ще скътам мъки и тревоги
дълбоко в своето сърце.

И скришом сълзи ще пролея.

„Мисля, че добре разбирам какво влага Ниджо в своето стихотворение“ — каза Негово Величество и продължи:

В сълзите непресъхващи
Предутринният месец грее.

А Камеяма възрази: „Струва ми се, че Предутринният месец не е съвсем на място тук.“

Свечеряваше се, когато поехме обратно и слугите на престолонаследника запалиха борови фенери. Стигнахме до Рибарския павилион и Техни Величества слязоха. Гледах ги и си мислех дали и сега не им се струваше, че тържеството не е траяло достатъчно дълго. А мен отново ме очакваше безрадостно съществование — сама и изоставена, в уединение и скръб. Мисля, че околните се досещаха за настроението ми, ала едва ли някой можеше да усети цялата дълбочина на моята самота — бъдещето не ми вещаеше дори среща на Млечния път!

След като си тръгна и престолонаследникът, празничното настроение някак спадна. Техни Величества се гласяха да посетят залата за молитви Сайонджи в средата на двореца и ме викаха да ги придружавам. Ала аз знаех, че нищо не може да разсее тъжните ми мисли и ми се струваше, че е безсмислено да продължавам да се забавлявам с тях.

Колко самотна и злочеста трябва да съм била в този момент.

---

[1] Шингон („истински думи“) — една от сектите на езотеричния будизъм в Япония. За неин основател се смята Кобо Дайши. ↑

[2] Намек за известен епизод от „Генджи-моногатари“, в който принц Генджи казва на жена си — Онна Санномия, че знае, че Каору не е негов син, но е съгласен да го възприеме като такъв. ↑

[3] Става дума за Акебоно. ↑

[4] В петия ден от петия месец се е провеждал Празникът на перуниките — Аяме-но секку. ↑

[5] Името на отшелника Джодзо (891–964 год.) се среща в различни легенди. Същото се отнася и за историята на светеца от храма Шигаджи (монаха Какиномото) и принцеса Сомедоно. В много произведения се среща и преданието за „скалата на копнеещата девойка“. Става дума за девойката Мацуура Сайохиме, която след смъртта на своя любим от мъка се превърнала в камък. ↑

[6] Намек за стихотворение от антологията „Кокиншу“, написано от Фудживара Канесуке. ↑

[7] Предполага се, че става дума за четвъртия син на Гофукакуса, който през 1278 година отива в храма Ниннаджи, където става ученик на Ариаке — високопоставения свещеник от Ниннаджи. ↑

[8] Намек за стихотворение от „Генджи-моногатари“, написано от принц Генджи по време на заточението му в Сума. Вероятно е било едно от любимите стихотворения на Ниджо, тъй като нататък тя го цитира още няколко пъти. ↑

[9] Думите „предутринен месец“ се обиграват: природното явление — изгрева на бледата луна преди зазоряване, и името на Ариаке, което означава също „предутринен месец“. Илюстрация за наличието на двата изразно-емоционални плана в японските петстишия. ↑

[10] Алюзия за стихотворение от седма глава на „Исе-моногатари“: „Далеч зад мен остана любимата страна. О, как завиждам на вълните, които се връщат!“ ↑

[11] Намек за стихотворение 620 от антологията на китайска и японска поезия „Вакан-роейшу“ (1013 год.): „Не виждам дори цвета на кулата в крепостта! Не чувам гласа на камбаните в храма Каннондо!“ Стихотворението е написано от известния поет Фудживара Мичидзане (845–903 год.) по време на заточението му на остров Кюшу. Присъствуващите са „очаровани от майсторството и изискания вкус“ на Гофукакуса, защото той умело свързва с думите от стихотворението ситуацията, в която те самите се намират — далеч от столицата, ударите на камбаните и т.н. ↑

[12] Намек за стихотворение 774 от антологията „Вакан-роейшу“. ↑

[13] Епизод от „Генджи-моногатари“, но сравнението, което прави Камеяма, не е съвсем точно, защото Онна Санномия е дъщеря на Сугару, а не негова наложница, както е в случая с Ниджо. ↑

[14] Тук текстът в оригинала е доста неясен. Може би Ниджо специално се е стремяла към завоалиране на случката, но не е изключено да има и грешки при преписването. Предлагаме един, от възможните варианти. ↑

[15] По това време Гофукакуса е на тридесет и девет години, ексимператрицата Хигаши Ниджоин — на петдесет, а Ниджо — на двадесет и четири. ↑

[16] В Чистата земя — будисткия рай, има девет стъпала. ↑

[17] Махаяна („широка колесница“) — форма на будизма, зародила се през I-II век от н.е., която значително разширява съществуващите концепции, най-вече с учението за Бодисатвите и теорията за преходността на битието. Със своята проповед за всемогъщ и милосърден Буда, дал обет да спаси целия човешки род, Махаяна се обръща към значително по-широки кръгове от населението, отколкото по-старата форма Хинаяна („тясна колесница“). Намира най-голямо разпространение в Китай. Японците възприемат именно тази форма на будизма. ↑

[18] Ариаке не иска да посвети на Буда преписаните сутри, за да не се прероди направо в рая. Неговото желание е да се прероди отново в света на суетата, да се свърже с Ниджо и чак тогава да посвети сутрите на Буда. Драконовият цар живее в дворец под водата и съществува предание, че от неговите съкровищници са били извадени сутрите на Махаяна. Все пак не е съвсем ясно защо Ариаке го споменава. ↑

[19] Записки, направени изцяло от позицията на разказвача, отделен от описаните събития. ↑

[20] Алюзия за откъс от Втори свитък на „Сагоромо-моногатари“. ↑

[21] Обиграва се названието на реката Миндзугава, в което единият йероглиф означава „плитчина“. ↑

[22] Алюзия за стихотворение 80 от антологията „Кокиншу“, написано от Фудживара Йорука, който е бил болен: „Затворен в стаята, не забелязах как покрай мен мина пролетта — окапаха дори последните цветове на вишните.“ ↑

[23] Намек за стихотворение на принц Генджи, което написва след смъртта на Мурасаки-но Уе. ↑

[24] Фусацу — будистки ритуал, който се провежда два пъти месечно. Монасите се събират да говорят за светото учение и да се изповядват в греховете си. ↑

[25] Инсей — своеобразна система („сей“ — система) на управление в страната, разпространила се през XI-XII век. Накратко съдържанието й се състои в следното: императорът абдикира и приема монашески сан, като формално предава престола в ръцете на сина си, а по същество продължава да управлява в качеството на ексимператор и настойник на новия господар. Целта е била да се запази властта колкото може по-дълго. ↑

[26] Алюзия за стихотворение 883 от седмата поетична антология „Сендзайшу“ (1188 год.). ↑

[27] Намек за стихотворение от „Шинкокиншу“. ↑

[28] Император Годзу — букв.пр. „императорът с биволската глава“. Едно от имената на бог Сусаноо. ↑

[29] Меч, яспис и огледало — трите свещени регалии на императорската власт в Япония. ↑

[30] Фудживара-но Асон Тейши — госпожа Китаяма. ↑

[31] Стихотворенията са съчинени по време на тържествената церемония по случай посвещаването на Буда на сутрите, преписани от Санеуджи. Церемонията е спомената в историческата хроника от XIV век „Масукагами“ („Истинско огледало“). ↑

[32] Алюзия за стихотворение 68 от антологията „Кокиншу“. ↑

[33] Стихотворение 596 от антологията „Вакан-роейшу“, написано от Ое-но Аки: „Планини и отново планини… Кой ли скулптор извая тези синьо-черни върхове? Реки и отново реки… Кой ли художник боядиса в зелено водата?“ ↑

[34] Този израз се среща в стихотворение на китайския поет Бо Дзюи, включено в антологията „Вакан-роейшу“. След това започва да се използува като клише за „далечно разстояние“. ↑

ЧЕТВЪРТИ СВИТЪК
(1289–1293)

Рано сутринта към края на втория месец напуснах столицата заедно с изгрева на предутринната луна. Вече нищо не ме свързваше с досегашния ми живот, с дома, в който бях прекарала толкова години, ала мисълта, че рядко се случва в нашия свят да се върнеш отново там, откъдето някога си тръгнал, навлажняваше ръкавите на кимоното и ми се струваше, че дори луната, която се отразяваше в моите сълзи, плаче заедно с мен[1]. Сърцето ми се свиваше тревожно.

Казаха ми, че съм наближила Аусака — Заставата на срещите. Спомних си стихотворението: „И всичко тленно е и чака своя край — и пищният дворец, и бедната колиба…“ Огледах се, ала не намерих ни следа от дома на Семимару, написал някога тук тези слова[2]. В бистрата изворна вода край заставата видях отражението си — бях в обикновени пътнически дрехи. Бях само в началото на пътешествието си, но то беше доста непривично за мен, тъй че се чувствувах толкова изморена, че не можех да помръдна краката си. Погледът ми се спря върху цъфнала сакура. Дървото беше сам-самичко и си помислих, че ще ми бъде трудно да се разделя дори с него. Под сянката му бяха подирили кратка почивка неколцина конници. Дали и те не бяха обзети от чувствата, които вълнуваха мен?

О, сакура!
Пленяваш ти на пътника сърцето,
веднъж съзрял те отстрани.
О, нежен цвят, бъди ни верен страж!
Заставата на срещите пази!

Така, унесена в мисли, скоро стигнах до Огледалния приют. Свечеряваше се и куртизанките бяха излезли да примамят

посетителите, с които ще сключат само за една нощ мимолетен съюз. Колко печално е устроен нашият преходен свят!

Прекарах нощта в странноприемницата, а рано сутринта с първите удари на камбаните потеглих отново. На душата ми беше тежко и написах стихотворението:

О, Огледална планина!
Към теб се приближавам.
Но мигар ти ще разбереш —
лицата, скътани в сърцето
със скрита болка и копнеж.

Така се нижеха ден след ден и не след дълго се озовах в Акасака, провинция Мино. Чувствувах се страшно изморена — доста време бе изминало вече, откакто тръгнах на път, не бях свикнала още с такъв начин на живот, а и самотата ме измъчваше. Реших да остана един ден в странноприемницата да си почина. Там заварих две куртизанки — сестри. Собственикът ги беше наел, за да свирят на *кото* и *бива* и да придават изискан вид на странноприемницата. Тяхната музика ме накара да си спомня за двореца, за изминалите дни. Поръчах да им поднесат саке от мен и ги помолих да ми посвирят още малко. По лицето на едната — онази, която изглеждаше по-голяма, бяха изписани загриженост и мъка, а очите й бяха пълни със сълзи, макар не се опитваше да ги прикрие, като свиреше на *бива*. Изведнъж ми се стори, че между нас двете има нещо общо, което невидимо ни свързва, и аз посърнах и се натъжих, погълната от спомени за миналото. Изглежда й се видя странно, че аз, жена в черно монашеско одеяние, плача, защото тя написа едно стихотворение върху подноса с чашките за саке и ми го подаде:

Самотна скитате се по света
в печалната монашеска одежда.
Какво сте скрила в своята душа?
Димът на Фуджи бавно се издига
и чезне във безкрайността…

Изисканият жест на съчувствие бе тъй неочакван за мен, че силно развълнувана, веднага изпратих отговор:

Планината Фуджи
гордо се издига
В Су̀руга — приют на любовта.
Хиляди сърца страстта изгаря.
Тъжен дим в небето се топи.

Колко бързо се привързваме понякога към хора, с които сме били съвсем малко заедно! Трудно ми беше да напусна новите си познати, ала не биваше да спирам за дълго никъде по своя път и ето че отново потеглих.

Така стигнах до селището, където, казват, се намирал мостът от сплетени греди Яцубаши. Огледах се, ала нямаше нито река, нито мост, нямах дори спътник, с когото да разменя поне дума[3].

Объркани са мислите ми
като паяжина тънка.
Преплетени са като върбалак.
Ала от моста Яцубаши
не виждам даже и следа.

Посетих и храма Ацута в провинцията Овари. Някога тук управляваше моят баща и всяка година по време на празника през осмия месец той поднасяше в дар на храма един свещен кон. В годината, когато беше вече много болен, баща ми отново бе поръчал да принесат в жертва свещен кон. Този път прибавил към обичайните дарове и тъкана свила. Ала недалече от Каяцу-но шуку конят издъхнал. Слугите се стреснали и се уплашили. Набързо довели нов кон и го поднесли на храма. Ала случилото се беше злощастно знамение, че боговете не искат да приемат даровете на баща ми и той всуе възнася последните си молитви.

Така потопена в тъжни спомени, прекарах нощта в храма Ацута.

Когато тръгнах от столицата, беше краят на втория месец. И его — някак неусетно дойде и третият. Сърцето ме зовеше да вървя все напред и напред, ала краката ми не бяха още привикнали и напредвах бавно.

Нейде високо във вечерното небе ярко светеше луната. Изведнъж тя ми напомни за столицата и пред очите ми изплува образът на Негово Величество. Всред гъсталака от криптомерии зад оградата на храма цъфтеше самотна сакура. За кого ли сипе нежен аромат? — помислих си и съчиних стихотворението:

И ето — пролет е дошла
и тук, в Нарумигàта.
Белее нежен вишнев цвят.
Но докога? Той бавно ще окапе,
а в гъсталака ще повее хлад.

Написах стихотворението на малка дъсчица и помолих да я закачат на някоя от криптомериите пред храма.

Прекарах тук в уединение и молитви седем дни, после отново тръгнах на път. Когато се отдалечих малко от храма, обърнах се да го зърна за сетен път — очертанията му смътно се провиждаха под воала на мъглата, а портата от червено дърво сияеше с божествен блясък. Спомените връхлетяха и отново заплаках — скришом, далеч от хорските очи.

О, богове!
Смилете се над мен!
Не ме забравяйте! Макар и друга…
Облечена в монашеска одежда,
аз още страдам в своята прокуда.

Когато стигнах заставата Кийоми, високо в небето вече грееше луната. Отново ме обзеха тъжни спомени и тягостни предчувствия.

Струваше ми се, че нещастията ми са по-многобройни и от песъчинките по брега на залива. Прекосих долината Укишима в подножието на Фуджи и забелязах, че върхът на планината се белее, покрит с дълбок сняг. Не се учудих много, защото си спомних, че и през петия месец се случва Фуджи да се белее в далечината „като шарена еленова кожа[4]“. Все пак имаше нещо странно — от върха не се вдигаше оня дим, що се вие нейде дълбоко в небето…

Оказа се, че вече съм прекосила планината Уцу. По пътя си не видях нито клен, нито диви лози, затова не разбрах кога съм стигнала до Уцу[5]. Попитах къде е, ала се оказа, че вече е останала зад мен.

Къде са дивите лози,
които в песните се славят?
Преминала съм вече Уцу!
Сънувах ли?
Или е истина?

Отидох на поклонение в храма Мишима в провинция Идзу. Там тъкмо правеха Хохей[6]. Всичко беше много внушително и ми напомни за празниците, които бях виждала в Кумано. Дори и книжните дракони бяха съвсем същите. Наближаваше краят на месеца. Луната изгряваше късно и кратките нощи навяваха тъга. Жриците в храма, облечени в приказни одеяния, изпълняваха свещените танци *кагура*. Гледката ме очарова и прекарах там цялата нощ, а на сутринта камбанният звън ме подкани да поема отново своя път.

В края на месеца посетих Еношима. Няма думи, с които бих могла да опиша красивата гледка. Нейде далеч в безкрайното море, на самотен остров зееха няколко пещери. Приближих се с лодка към една от тях. Там, в пещерата „Хиляда живота“, бе намерил приют отшелник, който прекарваше дните си в уединение и молитви. Домът му тънеше в пелената на мъглата и се криеше зад гъсталак от бамбукови дървета. Тази самотна обител, в която нямаше нищо излишно и неестествено, сама говореше за изискания вкус на своя стопанин. Монахът ме покани да вляза и ме нагости с морски миди, тъй подходящи за мястото. Извадих от пояса на дрехата си ветрило и

му го поднесох като скромен дар от столицата. Той развълнувано ми благодари: „От дълго време не съм чувал дори гласа на човек от столицата, а за вещ като ветрило и през ум не ми е минавало. Имам чувството, че днес съм срещнал добър стар приятел.“ Думите му звучаха съвсем искрено. После и двамата се умълчахме.

Наоколо бе тъмна нощ, ала аз не спях. Отново и отново се връщах в мислите си към началото на пътешествието си, към дните, прекарани в път. Колко много време беше изминало! Тихо заплаках. Сълзи, за които никой не биваше да разбере. Излязох от пещерата и пред очите ми се разкри тайнствената нощна картина. Валмата на облаците и валмата дим се бяха сплели в обща мъглявина и нищо не се виждаше. Постепенно облаците избледняха, стопиха се във въздуха и високо в небето изплува ясната луна, сякаш и тя като мен нямаше къде другаде да отиде! Изведнъж ми се стори, че съм нейде далеч-далеч, на две хиляди *ри* оттук. От планините зад мен се носеха крясъците на маймуните, които караха сърцето ми да тръпне в смътно тягостно предчувствие и да се свива от болка и тъга. Напразно бях поела този дълъг път с надеждата, че ще мога да заглуша в душата си скръбта и самотата. Те ме следваха и неотлъчно бяха с мен.

Покров от криптомерия,
стени от пиния
и щори от бамбук —
жадувам за такъв подслон,
далеч от суета и смут!

Подир ден стигнах в Камакура и отидох да се моля в храма Горакуджи. Движенията на монасите бяха досущ както в столицата и ми стана мило и тъжно. От планината Кехаидзака се виждаше целият град, ала гледката беше различна от онази, която се откриваше пред очите ми, щом погледнех от планината Хигашияма[7]. Улиците бяха сякаш наредени като стъпала и ми се струваше, че в този град, заобиколен от всички страни с планини, хората живеят в огромен чувал. Животът тук изглеждаше скучен и безрадостен и аз почувствувах, че никога не бих могла да остана в Камакура.

Като приближих мястото, наречено Юи-но хама, забелязах огромни *тории*. В далечината зад тях се виждаше храм-обител на бога Хачиман. Казват, че бог Хачиман бил дал свещен обет да покровителствува рода Минамото. Ако е така, за какви грехове ме бе сполетяла моята участ? Нали и аз съм потомка на този род! Тогава си спомних, че веднъж, когато се молех на бог Хачиман в храма в Ивашимидзу за бъдещия живот на баща ми, чух божествения му глас: „В името на благоденствието на баща ти в бъдещия живот ще принеса в жертва твоето сегашно благополучие!“ Нямаше да роптая срещу съдбата си, дори и да се наложеше да бродя злочеста по страната и да прося милостиня. Казват, че и Оно-но Комачи от рода на принцеса Сотори прекарала последните си дни в нищета, и се скитала навред със сламено наметало и бамбукова кошница[8]. Ала едва ли е страдала тъй дълбоко като мен!

Влязох да се помоля в храма Цуру-га Ока. Стори ми се по-хубав от храма на бог Хачиман в Ивашимидзу, тъй като оттук се откриваше чудесна гледка към морето. Дори велможите бяха облечени в шарени, а не в бели одежди и всичко беше някак по-различно и необикновено.

В Камакура посетих още и храмовете Егара, Никайдо, Омидо. После се отправих към долината Окура, където се намираше домът на госпожа Комачи от свитата на шогуна. С нея се падахме роднини и аз й бях изпратила писмо, за да я уведомя за пристигането си. Тя ми отговори, че е доста изненадана и макар че ме покани да пренощувам в дома й, реших да подиря подслон някъде другаде в околността, за да не я безпокоя. Госпожа Комачи бе любезна към мен и на няколко пъти изпраща слуги да проверят удобно ли съм се настанила.

Най-сетне успях да си почина след изморителното пътешествие.

Случи се така, че монахът, който трябваше да ме придружава по време на поклонничеството ми в храма Дзенкоджи, неочаквано се разболя в началото на четвъртия месец. А когато той дори изгуби съзнание, много сериозно се изплаших. Тъкмо започна да оздравява, този път се разболях аз. „И двамата са болни. Какво може да означава това?“ — започнаха да се безпокоят хората около нас, но лекарят каза: "Няма нищо необикновено. Просто умора." Все пак известно време състоянието ми бе доста тежко и в тези минути се чувствувах непоносимо самотна и безпомощна. По-рано, когато болестта ми биваше съвсем незначителна — да речем имах хрема, или настинка,

които минават от само себе си за няколко дни, дори тогава лекарят правеше всичко необходимо, а аз поднасях на будистките и шинтоистките храмове най-различни дарове и се молех да оздравея по-скоро. Всички около мен се тревожеха за здравето ми и ме караха да вземам от чудните отвъдморски плодове на бонбоненото дърво.

А сега, ето вече колко време измина, откак се разболях, никой не възнасяше молитви за оздравяването ми нито на боговете, нито на будите, никой не се тревожеше за мен, никой не се интересуваше какво ям и какви лекарства трябва да пия! Минаха доста дни. Болестта ме накара да осъзная ясно колко много се бе изменил животът ми. Ала нашето сегашно съществование е предопределено от предишния ни живот и към края на шестия месец постепенно започнах да оздравявам, но все още се чувствувах доста изтощена и не можех веднага да продължа пътешествието си. Ден след ден минаваха в безцелни скитания из околностите и така дойде осмият месец.

Сутринта на петнадесетия ден получих писмо от госпожа Комачи: „В столицата сега има Ходжьое[9]. Видяхте ли как е тук, при нас?“ В отговор й изпратих следното стихотворение:

Нима е нужно
в спомени да се потапям,
да търся помощта на бога?!
Самотна бродя по света,
забравена дори от него.

Не след дълго дойде нейният отговор:

Смирено се моли!
На бога ти се уповавай!
От все сърце към него се стреми!
Тогава може би и тебе
той с милост ще възнагради.

Като разбрах, че и тук, в храма Цуру-га Ока, правят Ходжьое, от любопитство реших да отида и да погледам. Когато се приближих към храма, видях, че идва шогунът. Неговото пристигане ми се стори изключително величествено. Велможите бяха облечени в церемониални одежди, а воините носеха леки дрехи хитатаре и бяха препасани с мечове. Отначало ми се стори, че всеки е облечен по свой вкус и дори нелошо. Но когато шогунът слезе от колесницата си пред главната порта на храма, хората от свитата му изглеждаха невзрачни и съвсем обикновени до него.

Щом обявиха, че започват Ябусаме[10] и други подобни игри, си тръгнах, защото това ни най-малко не ме привличаше.

Не след дълго в Камакура настойчиво започнаха да се разпространяват слухове, че предстоят някакви обезпокоителни промени. За какво ли може да става дума, мислех си аз. Говореше се, че шогунът се гласи да се отправи към столицата. Щом чух това, веднага се запътих към покоите му. Пред вратата го чакаше прост и груб паланкин. Шогунът тъкмо се канеше да потегля, когато пристигна вестоносец и съобщи заповедта на върховния господар — канцлера Сагами-но Ками Садатоки: „Спрете паланкина!“ Такава била волята на новия шогун. Още преди бившият шогун да се качи в паланкина, някакъв груб и непочтен човек, казваше се май Кодонери, се приближи до покоите му и започна да къса бамбуковите щори. При тази гледка извърнах очи.

Когато шогунът най-сетне тръгна, от покоите изскочиха няколко придворни дами и поискаха да го последват, но за тях нямаше паланкини. Те дори нямаше с какво да прикрият лицата си, а само ридаеха и през сълзи питаха къде е бил отведен господарят им. Някои от тях, които имаха покровители сред велможите, бяха взети от благодетелите си. Сърцето ми се свиваше, като ги гледах как се разделят и всяка тръгва в различна посока.

Съобщиха, че шогунът е отишъл в долината Сасуке, откъдето след пет дни щял да потегли към столицата. Много исках да видя изпращането му и по време на молитвите попитах кога ще тръгне. Казаха ми, че е решено това да стане късно през нощта, в „часа на бика“.

Часът на тръгването на шогуна наближи, а дъждът, който неуморно се лееше от вечерта, се усили още повече, като на туй отгоре задуха пронизващ вятър. Струваше ми се, че са се разбеснели някакви зли духове! Промени обаче не настъпиха и в определения час паланкинът бе приготвен. Загледах се внимателно и видях, че той бе покрит с нещо като рогозка. Каква жалка картина! Изглежда, шогунът се бе качил вече в паланкина, но, кой знае защо, още не му разрешаваха да тръгва. Времето напредваше, а той продължаваше да седи все така и по едно време чух, че подсмърча. Правеше го тайно, ала от време на време все пак се чуваше и мога да си представя колко дълбоко трябва да е страдал в този миг!

Като си помисля само — та нали и той носеше титлата „шогун“, но колко различен беше същевременно от онзи решителен човек, който с военна сила накара цялата страна да му се подчини и първи се нарече „шогун[11]!“.

Баща му — принц Мунетака, син на императора Госага, дори бе роден малко по-рано от Гофукакуса, но не станал император заради произхода на майка си Мацуко. Така той трябвало да отиде в Камакура като шогун. Въпреки това до края на своя живот успял да запази достойнството си и нито веднъж не се унизил да сведе глава с покорство. Останал истински член на императорския род. Ето защо благородството на сина му не би следвало да предизвиква никакво съмнение. Говореше се, че майка му била държанка на принц Мунетака и не била от благородно потекло. В действителност и това не беше вярно, тъй като майка му принадлежеше към рода Фудживара — род на регенти и канцлери. Тъй че и по бащина и по майчина линия произходът му беше безупречен. Очите ми се пълнеха със сълзи, като си мислех за всичко това.

Велика богиньо!
Спомни си —
от знатен род е той!
Нещастен е сега —
дари го с милостта си

Завръщането му в столицата сигурно е било съвсем безрадостно и тъжно, ала аз с разочарование научих, че не написал нито едно стихотворение, за да излее мъката си. Жалко, че не се бе показал достоен наследник на баща си, който в подобен миг на голяма тъга бе написал: „Самотен и забравен в ранно утро, аз скитам се в дълбоки снегове[12]…“ Не се мина много време и в града, плъзнаха нови слухове — заговори се, че ще пристигне новият шогун — принц Хисааки, синът на Гофукакуса, и по този случай ще ремонтират двореца и ще организират шумно посрещане. Седем велможи щели да отидат да го посрещнат. Сред тях и малкият син на Хейдзаемон — съдията Иинума Саемон. Казваха, че още преди да получи императорския указ, в който го уведомяваха за това решение, той сам се нарекъл Шиндзаемон („нов Саемон“) и заявил, че няма да се влачи с останалите, които придружавали бившия шогун. Тръгнал сам през планината Ашигара, а не като всички — през Хаконе. За него хората говореха: „Той вече прекалява!“

Денят на пристигането на новия шогун наближаваше. Всички нетърпеливо се суетяха в очакване на голямото събитие. Два-три дни преди това получих писмо от госпожа Комачи. Какво ли има, учудих се, ала прочетеното надмина предположенията ми. Оказа се, че съпругата на Хейдзаемон, онази, която наричаха Почитаемата госпожа, е получила подарък от Хигаши Ниджоин — копринена премяна. Тя обаче не била ушита напълно, а само скроена и искаха да ги посъветвам какво да правят. Накрая госпожа Комачи ме молеше на всяка цена да отида: „Вашият монашески сан едва ли е пречка за посещението Ви тук, в двореца, още повече че никой не Ви познава. Аз казах само, че Вие сте дама, която е пристигнала от Киото.“ Цялата работа ми се стори доста притеснителна и затова на няколко пъти с писма отклонявах поканата. Ала кога го дойде писмо и от самия регент — Сагами-но Ками, реших все пак да ги посетя и видя с какво мога да им бъда полезна. Още повече че с упоритостта си създавах много повече неприятности, отколкото ако отидех в двореца.

Заведоха ме в двореца. Наричаха го двореца Сумидоно. Мисля, че принадлежеше на регента Сагами-но Ками.

Дворецът на шогуна в Камакура беше съвсем обикновен и незабележителен. Ала дворецът Сумидоно! Украсен със злато, сребро и скъпоценни камъни, за него приличаше да се каже: „Сияе като гладко

полирано огледало.“ Макар и да не беше райска градина, хората тук носеха дрехи от рисувани везани коприни, дори пердетата бяха изумително красиви. Всичко наоколо сякаш блестеше, окъпано в сиянието на самия дворец.

Насреща ми излезе самата Почитаема госпожа. Висока и стройна, с гордо лице, тя бе облечена в двукатова роба от светлосиня китайска коприна, на която с по-тънки и по-дебели червени конци бяха избродирани кленови листа. Имаше и бял шлейф. Видът й ми направи силно впечатление. В този миг от противоположната страна се показа и Хейдзаемон, облечен в бяла дреха с къси ръкави, и съвсем непринудено отиде при нея. Аз просто застинах на мястото си.

Показаха ми подаръка от госпожа Хигаши Ниджоин. Такива дрехи обикновено се шиеха така, че цветовете да се сгъстяват към средата, а отдолу се носи леко кимоно.

Дрехата бе изтъкана от бледолилави и розови копринени нишки, с тъмнолилави и сини бродерии. Нещо в нея обаче ме дразнеше и когато се загледах, разбрах какво. Вместо да се сгъстяват към средата, цветовете бяха най-наситени по краищата на дрехите. Освен това горният пласт бе бял, а надолу преминаваше в лилаво, толкова тъмно, че изглеждаше почти черно. Учудих се и ги попитах защо. „Работата е там — отговориха ми, — че шивачките бяха много заети и ние се опитахме да се справим сами.“ Показах им как трябва да се скрои и през цялото време се чудех, че не са могли поне да нагласят пластовете, както се следва.

В този миг в приемната влезе пратеник на господин Сагами-но Ками и съобщи: „За подготовката на спалните покои на шогуна се грижат господата в двореца, но за дневните и приемните потърсете съвета и на «дамата, дошла от столицата».“

„Само това липсваше!“ — помислих си, но понеже се опасявах, че може погрешно да изтълкуват отказа ми като жест на неуважение, последвах пратеника на регента.

Стаите, които ми показаха, не бяха обзаведени лошо и ми се сториха доста подходящи за официална резиденция. Не можех да направя никаква забележка, само ги посъветвах къде е по-добре да поставят шкафчето *мидзуши* и сандъка за дрехи.

Най-после дългоочакваният ден дойде. Пътят Ваканомия, който водеше за двореца, гъмжеше от народ. Някои бяха отишли чак до

планината Ашигара. По едно време те съобщиха, че вече са видели челните колони на свитата — около двадесетина гвардейци. Казаха, че всеки миг ще се появи самият шогун и настъпи голям смут. Минаха и неколцина слуги, а след тях се проточи дълга-дълга колона — около пет-шест *чо* — от велможи и придворни, облечени в най-разноцветни дрехи. Зад тях видях паланкина на шогуна. Щорите бяха вдигнати — той беше в бледожълти одежди. Следваше го Иинума Шиндзаемон в зелени официални дрехи. Цялата процесия ми се стори внушителна и величествена.

В двореца го чакаха регентът и други знатни люде — велможи и придворни. Всички бяха облечени в официални дрехи. Церемонията по прегледа на конете също мина доста тържествено.

Разбрах, че на третия ден след пристигането си шогунът се гласи да посети планинското имение на регента Сагами-но Ками, където пиршествата щели да продължават. Отново си спомних за Негово Величество, за двореца, за дните, прекарани там, и ми стана някак тъжно и самотно.

Така неусетно дойде краят на годината. Съжалявах, че не успях да осъществя дори мечтата си да извърша поклонничество до храма Дзенкоджи. Неочаквано получих писмо от госпожа Комачи[13]…

… Силно изненадана, все пак не предприех нищо. Иинума Шиндзаемон се славеше като човек, който пише стихове. Кой знае, може би защото се бе създало мнение, че съм изискана и начетена, той често изпращаше своя слуга на име Вакабаяши Джиродзаемон да ми предава поканите му да го посетя, за да пишем заедно стихове. От време на време наистина му ходех на гости. Иинума се оказа дори по-изтънчен, отколкото бях предполагала, и нашите срещи и поетически занимания зачестиха.

Беше вече дванадесетият месец и аз реших да отида в Кавагучи в провинцията Мусаши, където живееше една монахиня — вдовица на някой си Кавагое-но Нюдо. Тя ми бе предложила: „Сетне оттук ще тръгнем заедно към храма Дзенкоджи в началото на Новата година“ — и аз с радост се съгласих.

Точно когато потеглих за Кавагучи, заваля сняг на парцали. Всичко наоколо потъна в безмълвната му белота и пътят едва се

виждаше. Вървях от Камакура цели два дена.

Какво закътано и унило местенце беше това! Пред дома на монахинята течеше реката Ирумигава, а на отсрещния бряг бе странноприемницата „Ивагучи“, където живееха няколко куртизанки.

В провинцията Мусаши нямаше и помен от планина, докъдето стигаше погледът, всичко беше покрито с тръстики и попарено от слената. Още по-осезателно почувствувах самотата и мъката си, а при мисълта колко далече съм отишла, тъгата ми се засилваше. Така изпратих старата година.

В главата ми непрестанно нахлуваха спомени. Била съм на две години, когато е починала майка ми и затова дори не помнех лицето й. Негово Величество ме видял за първи път, когато съм била на четири години, и поръчал да ме запишат в придворните регистри. Оттогава неведнъж бях слушала милите му и нежни думи, удостоявана бях с дълбоката му любов и привързаност. Така минаваха годините. Дълбоко в сърцето си бленувах за бъдещи успехи, за блестяща кариера и дори си въобразявах, че любовта на Негово Величество към мен би могла да стане опора за целия ни род Кога.

Ала будисткият закон учи, че трябва да се отърсим от любовта и греховната привързаност към земните дела и да търсим Истинския път към спасението. Всичко, което ни се случва в този живот, ни е предопределено от предишния, и водена от думите на Буда: „Не е лесно да се откажеш от любовта към жената, нежността към децата, пристрастието към скъпоценните камъни и стремежа към императорския престол, ала в смъртния ти час те не ще те последват!“, аз решително се отказах от преходния свят на суетата.

Въпреки всичко, дори сега животът в двореца, където премина детството ми, все още ми е мил… Не мога да забравя и любовта на Негово Величество. По ръкавите ми издайнически блестят сълзи — нечакани гости — и говорят за моята мъка. А снегът валеше ли, валеше и бавно засипваше всичко наоколо. Бе тъмно, почти нищо не се виждаше и аз си помислих, че всички пътища са затворени за мен.

В такова настроение ме завари писмото от хазайката ми, която ме питаше: „Как се чувствувате в снежните владения?“ Аз й отговорих със стихотворението:

Снежинките
една след друга падат.
Натрупват се…
Безкрайна е и
моята тъга.

Странно, но когато някой ми съчувствува и ме успокоява, ми става още по-тъжно и едва успявам да сдържа сълзите си.

Така се изниза годината и дойде нова.

На сливата близо до стрехата на моя дом славеят извиваше своите песни и възвестяваше настъпването на пролетта. Ала старата ми обида още не беше заглъхнала в мен и аз проливах тъжни сълзи за изминалите дни.

Струва ми се, че беше около средата на втория месец, когато най-сетне тръгнах към храма Дзенкоджи. Минах през прохода Усуи и дървеното мостче над пътя Кисо — те бяха наистина доста опасни и човек изпитваше страх дори само като ги погледнеше. Искаше ми се да поспра тук-таме по пътя, за да посетя някои места, възхвалявани в старите времена, ала многобройните ми спътници бързаха и не можах да разгледам нищо. Натъжих се и когато стигнахме в Дзенкоджи, не издържах и се обърнах към спътниците си с думите: „Бих искала да остана за малко тук, в храма. Това е моя съкровена мечта.“ Когато се наканиха да се връщат, те много се смутиха, че ще ме оставят сама. Ето какво им казах: „От вечни времена хората идват на този свят сами и пак сами го напускат. След срещата неизбежно следва раздяла, след раждането — смърт. Колкото и красиво да са разцъфнали цветовете на прасковите, настъпва час и те окапват и се завръщат към своя корен — земята. Колкото и да са аленочервени и красиви листата на клена, вятърът ги отвява и те не могат да запазят завинаги цвета на есента. И краткотрайният ни живот е като тях… Да страдаме, когато се разделяме с някого, е тъй преходно и мимолетно чувство[14]!“ Така останах сама.

Храмът Дзенкоджи не е много живописно място, но той е обител на Буда Амида, По цели дни — от ранна сутрин до късна вечер — шепнех молитвените слова: „Наму Амида Буцу[15]…“ и се надявах на чудотворната им сила.

По същото време в храма беше и някакъв човек на име Ивами, бивш владетел на Такаока, приел монашески сан. Казаха, че имал добро и жалостиво сърце, занимавал се с поезия и свирел на *koto* и на *бива*. Монахините ме накараха да го посетя — изисканият му и изтънчен вкус ме порази, у него не се усещаше нищо провинциално.

В разговори и молитви подирих покой за душата си и така прекарах в храма до есента.

Дойде и осмият месец, но аз не бързах да вървя напред, защото исках да се насладя на есента в равнината Мусаши. Там има храм — в Асакуса, посветен на единадесетликата богиня Каннон. Това е известно свещено място и аз се стремях към него с цялото си сърце. Пътят към храма се извиваше през полето, обрасло с есенни треви и храсти. Но представете си колко висока беше тази трева, щом в нея спокойно можеше да се скрие ездач с коня си. Вървях през равнината ден, два, три, ала все не виждах края на пътя. Отстрани имаше странноприемници, но аз не се отбивах в тях. Пред мен и зад мен се простираше само поле.

Храмът на богинята Каннон се извисяваше на едно хълмче сред полето. Беше петнадесетият ден на осмия месец и като гледах изгрева на луната, спомних си стихотворението: „От тревата луната изплува[16]…“ В мислите си се върнах към нощите в императорския дворец, когато отивахме да се любуваме на луната…

Веднъж Негово Величество ми подари за спомен одежди, които после поднесох на бог Хачиман в Ивашимидзу за преписване на сутрите, затова сега не можех да възкликна като Сугавара: „Аз още пазя дрехата, която ми подари императорът!“ Но не бях забравила Негово Величество и в сърцето си хранех тъй дълбоки чувства, както и Сугавара, който бе казал: „Ще запазя вечен спомен за неговата благосклонност[17]!“

Над вечерното поле бавно изгря луната и капчиците роса по тревата заблестяха като бисери.

Гледала съм и в двореца
изгрева на бледата луна.
Ала тая вечер
тя оставя

спомен скъп в сърцето.

В сълзите ми се отразяваха и луната, и душата ми:

Дори и в изгрева
на ясната луна
ми се привижда
лицето скъпо
и незабравимо.

На разсъмване се върнах в дома на монахинята в Кавагучи — не можех да остана завинаги в полето!

Тръгнах към реката Сумида. По едно време стигнах до голям мост, който беше досущ като мостовете при Кийомидзу и Гион. Чудех се колко ли остава още до реката и реших да попитам двамината пътници, които вървяха насреща ми. „Казват, че тук някъде минавала реката Сумида. Кажете, къде е това?“ — обърнах се към тях, а те ми отговориха: „Ето реката Сумида, а мостът се нарича «мост Сумида». Преди го нямаше и хората преминаваха реката с лодки, но не беше много удобно и затова построиха моста. Местните хора го наричат още «моста през река Суда».“ Лека-полека те се разприказваха и ми разказаха следната история: „По-рано местността на отсрещния бряг се наричала Мийошино («запустяло поле»), ала веднъж като чул, че тук земята е бедна и не дава добра реколта, управителят на провинцията рекъл: «Нищо чудно, че в „запустяло поле“ ориз не расте!» После заменил името на селището и го нарекъл Йошида («добре обработено поле»). Казват, че оттогава по тези земи има много добра реколта.“ Ето какво ми разказаха мъжете, които срещнах по пътя.

Като чух, че това е река Сумида, си спомних стихотворението на Аривара Нарихира за „столичната птица[18]“. Ала наоколо бе тихо, нямаше никакви птици и аз написах следното стихотворение:

Река Сумида!

Исках нещо да те питам.
Ала безсмислена е моята молба!
Живеела е „столичната птица“…
Сега от нея няма и следа.

Над реката се спусна мъгла и вече нищо не виждах. Но сълзите ме заслепяваха повече и от мъглата. Нейде високо в небето през облаците се носеха крясъците на дивите жерави. Сякаш знаеха какво ми е на сърцето…

Високо в небесата
самотни жерави крещят.
И сякаш казват — спри,
недей да плачеш!
Защо си тръгнала на път?

Исках да продължа нататък, към провинцията Ощу, но си помислих, че и стражата на заставата няма да пусне така лесно, мен, жената, която сега броди в черно расо из страната, ала някога е следвала само пътя на любовта. Реших, че ще е по-добре да се върна в Камакура, а оттам да потегля отново за столицата.

Ето че дойде и средата на деветия месец и реших да потегля обратно за столицата. Мислех с тъга за хората, с които се сближих по пътя, а сега трябваше да се разделя. Сред тях бе и Иинума Саемон, който ме посети вечерта, преди да тръгна и дори ми донесе най-различни вкусни неща. „Искате ли да пишем стихове?“ — попита той. Предложението му ми се стори много изискано и стилно и ние прекарахме нощта в поетични занимания. По време на предишната ни среща в Камакура го бях попитала: „Къде тече Реката на сълзите?“ Тогава той ми бе отговорил, че не знае. Ала сега, когато на разсъмване попита: „Кажете, наистина ли трябва вече да потегляте?“, аз му отвърнах: „Не ни е съдено да спираме, нито да се връщаме назад“, той ми написа на прощаване следното стихотворение и ми го подаде върху подноса за чашките:

Къде тече „Реката на сълзите“?
Сега разбрах —
тя моите ръкави оросява.
Не си отивай! — как да кажа?
Поемаш своя път…

Докато обмислях отговора си, Иинума ми изпрати и одежди за път заедно с друго стихотворение:

Тези дрехи
вместо мене
да те галят!
Друга милост да поискам
не посмях…

Мина ми през ума, че през цялото ми пребиваване в Камакура ние често се срещахме и пишехме заедно стихове, а хората около нас започнаха да приказват: „Изглежда доста странно. Какви ли са техните отношения?“ Ето защо изпратих в отговор следното стихотворение:

Не ще забравя тези срещи.
Раздялата изпълва ме с тъга
и сълзи по ръкавите блестят.
Ала когато те изсъхнат,
и слуховете може би ще спрат.

Нищо не ме караше да бързам към столицата, но не можех и да остана повече тук, тъй че рано в зори, заедно с изгрева, поех своя път.

Хората, с които се бях сближила, ме изпращаха от странноприемница до странноприемница с паланкин, тъй че напредвах доста бързо. Така неусетно стигнах до планината Сая-но накаяма. Спомних си стихотворението на Сайгьо: „Съдба за мен ти стана[19]…“ и на свой ред съчиних следното:

И ето че пред теб стоя —
о, планина Сая-но накаяма!
И тъжни мисли ме гнетят.
Ала едва ли ще подема:
„Съдба за мен ти стана…“

Отидох на поклонение в храма Ацута. Прекарах там цялата нощ в молитви. Заварих и други богомолци, които казаха, че се връщат от храма Даджингу в Исе. Попитах ги далече ли е до Исе, а те ми отговориха: „Трябва да тръгнете оттук с лодка.“ Стори ми се интересно и реших да посетя и Исе. Ала преди това исках тук, в храма Ацута, да препиша докрай сутрата Кегон и да я поднеса на храма. Това беше заветното ми желание. Не носех със себе си специални подаръци, ала реших да събера одеждите, подарени ми в Камакура, и да ги поднеса на храма, за да получа разрешение да препиша сутрата. Не можах да осъществя това, защото един от свещениците — изглежда настоятел на храма — уклончиво ми каза, че ще е доста трудно и като че ли не искаше да ми позволи да се заловя с преписването на сутрата. На всичкото отгоре се почувствувах не съвсем добре — резултат от тежката болест, която бях прекарала. Бях смутена и объркана. Нямаше смисъл да предприемам каквото да било и затова се върнах направо в столицата.

Върнах се в столицата към края на десетия месец, но и там не намерих успокоение и затова реших да отида в Нара. Не бях ходила досега там, тъй като не принадлежах към рода Фудживара. Сега се чувствувах изморена и затова Нара беше най-подходящото място за поклонничество, тъй като се намираше недалече от столицата. Нямаше кого да повикам да ме придружи и тръгнах сама.

Най-напред посетих храма Касуга. Двуредната порта и червените керемидени покриви на четирите постройки на храма имаха много внушителен вид. Силният вятър, който духаше от върха на планината край храма, сякаш ни събуждаше от греховното опиянение в преходния свят на суетата, а чистото поточе, което бълбукаше в полите на планината, сякаш измиваше нашите заблуждения и ни пречистваше. Стори ми се, че има нещо символично и в движенията на младите жреци в храма Вакамия. Лъчите на залязващото слънце се промъкваха

през клоните на дърветата по планинския връх и осветяваха покрива на храма. А в двора на храма танцуваха две млади жрици.

Прекарах цялата нощ в молитви на дървената пътечка между двата храма. Имаше много богомолци и всички пееха свещени песни. Колкото повече ги слушах, толкова по-дълбоко се изпълвах с преклонение пред волята на бога, който следва пътищата на изкуството, за да поведе след себе си човешкия род, и цялото ми същество се изпълни с благодарност към безграничното сърце на Буда, слязъл в нашия грешен свят, за да излее върху неразумните и заблудените своята светлина.

Ето какво разказват:

> Един монах на име Шинки — ученик на игумена от манастира Китаин при храма Кофукуджи — дал следната клетва пред боговете: „Ако се случи някога да овладея учението и стана настоятел на всичките шест секти в Нара, ще заповядам да спрат биенето на барабана и звъна на камбаните, тъй като пречат на богослужението.“ Не щеш ли, съкровената му мечта се сбъднала и той наистина станал настоятел на шестте секти и възглавил храмовите дела в Кофукуджи. Скоро изпълнил обета си и забранил да се изпълняват свещените танци кагура в главния храм.
>
> Дори червената лакирана ограда на храма добила унил и неприветлив вид и сърцата на всички хора се натъжили, ала не смеели да кажат нищо и се уповавали само на божията милост.
>
> А монахът заявил: „Ето че желанията ми се сбъднаха. Отсега нататък с всичката си душа и сърце ще се посветя на учението на Буда заради бъдещия си живот след прераждането.“ От този ден започнал да се моли всеотдайно в храма. Ала ето че веднъж насън монахът видял добрия бог на храма Касуга, който му казал: „Аз напуснах небесата и се потопих в този грешен свят на человеческия род, за да поведа неразумните люде към Истинския път и да достигнат те всевишното прозрение в следващия си живот. Ти заповяда задълго да замлъкнат

ударите на барабана и камбанният звън по време на танците *кагура* и с това ме отдалечи от человеческия род. Знай, че съм недоволен от теб и не приемам твоите молитви и послушание!“

Сетне свещените танци *кагура* отново били възродени и никога вече не ги забранявали. Като слушах тази история, сърцето ми се изпълваше с благоговение към божествената воля.

На следващия ден посетих храма Хокеджи. Тук, в манастира, обитаваше монахиня на име Джакуембо, дъщеря на министъра Фуютада. С нея се отдадохме на размисли за преходния и тленен свят на суетата и за миг възжелах да остана тук завинаги и всецяло да се посветя на будисткото учение. Ала по природа не съм склонна към тих и спокоен живот — последвах повика на неспокойното си сърце и тръгнах за храма Кофукуджи.

На път за храма се отбих при Сукеие — игумена на Касуга. В същност отначало не разбрах, че това е нечий дом. Като видях величествената порта, помислих, че стоя пред будистки храм, ала като прекрачих прага, разбрах, че тук живее знатен и почтен човек. Хризантемите в двора заобикаляха дома от всички страни и макар да бяха посърнали вече, те излъчваха такъв благороден аромат, че ми напомняха за двореца.

Насреща ми излезе един младеж и ме попита откъде идвам. „От столицата“ — отвърнах му, а той каза: „Срамувам се от недостойните ни хризантеми!“ Всичко в него издаваше благородство. Оказа се, че е син на стопанина на дома и се казва, доколкото си спомням, Сукенага, а брат му — Сукетоши — управляваше провинцията Мино.

Далеч от столицата
ме отведе моя път.
О, бели хризантеми!
За нея ми напомнихте —
и капчици роса блестят!

Написах това стихотворение на една дъсчица, прикрепих я към хризантемите и продължих своя път. Изглежда, стопанинът ме е наблюдавал, защото веднага изпрати един слуга да ме повика и ме покани да отпочина малко в неговия дом. Останах там няколко дни.

Храмът Чугуджи е свързан със спомена за принц Шотоку Тайши[20]. Бях слушала, че там има и мандала, изработена от жена му след неговата смърт, и с цялото си сърце се стремях към храма. Игуменка в тамошния манастир бе преподобната Шиниьобо, която знаех от двореца. Годините й бяха доста повече от моите, а и не я познавах достатъчно добре, тъй че реших да не се представям специално, все едно че съм минала съвсем случайно оттам. Ала тя ме посрещна много любезно и аз останах в храма няколко дни.

Отбих се и в храма Хорюджи, сетне тръгнах към храма Таима. С него е свързана следната легенда. Веднъж, когато дъщерята на Десния министър Фудживара Йокохаки възнасяла молитви към небесата поне за миг да зърне Буда, до нея се приближила една монахиня и казала: „Донеси ми десет връзки лотосови стебълца и аз ще ти изтъка от тях мандала с изображението на Буда в Чистата земя.“ Тя сторила така, както й било поръчано, а монахинята ги боядисала в пет различни цвята. Тогава отнякъде се появила още една жена, помолила да й донесат газ за лампата и за четири часа — от „часа на свинята“ до „часа на тигъра“ — изтъкала мандала от лотосовите влакна. После и двете жени се върнали отново при девойката. Тя ги попитала: „Кога ще мога да ви видя пак?“, а те й отговорили: „В древни времена тук, в храма, се е молил светецът Като. После той се превърнал в Бодисатвата Хоки, завърнал се отново в храма Таима и поставил в него началото на будистките служби. Ние ти се явихме, защото вярата и послушанието ти са искрени. Помни, че докато вярваш в Западната земя, нищо лошо няма да ти се случи!“ Като казали това, те се превърнали в Бодисатви и се понесли в небето на Запад[21].

Тази легенда ме изпълваше с трепетно вълнение и преклонение пред величието на Буда.

Каменните плочи на гробницата на принц Шотоку Тайши са така умело подредени, че тя изглеждаше внушително — като императорски мавзолей. Бях привършила вече преписването на Лотосовата сутра и се чувствувах облагородена. Поднесох на гробницата едно кимоно.

Така в поклонничество измина още една година.

Беше през втория месец, когато на път към столицата се отбих да се помоля в храма Ивашимидзу. От Нара дотам е доста далече и когато най-сетне наближих храма, денят вече си отиваше. Изкачих се по хълма Инохана и стигнах до градината пред молилнята. Мой спътник беше някакво джудже от провинцията Ивами, тръгнало като мен на поклонение. „Никой не може да избегне своята карма! За какви грехове сте се родили такъв? Не знаете ли?“ — така му говорех аз и неусетно се приближихме към двореца Бабадоно. Никой от монасите не ни каза, че тук е дошъл някой от императорския род, нито пък имаше придворен, който да предупреждава, тъй че ние минахме покрай двореца, без да подозираме нищо. Тъкмо се канехме да продължим към главния храм, когато до мен се приближи един слуга и каза: „Викат ви в двореца! Заповядайте, ако обичате!“ Изненадах се и попитах: „Странно, кой ли е в двореца? Кажете, сигурен ли сте, че става дума именно за мен? Да нямате някаква грешка? А може би са ви казали да повикате не мен, а него например“ — казах и посочих към джуджето, но слугата ми обясни: „Не, не! Не бъркам! Става дума точно за вас! Ето вече два дена тук се намира Негово Величество ексимператорът Гофукакуса. Той ви вика.“

За миг онемях. През всичките тези години свято пазех в сърцето си неговия образ, ала дори и не можех да помисля, че ще го видя някога пак. Струваше ми се, че нашата прощална среща в покоите на госпожа Кьогоку, преди да приема монашески обет, бе последна в този живот. Сега бях облечена в просто монашеско расо, измачкано и овехтяло от сняг, слана и градушка, и ми се струваше невъзможно някой да разбере коя съм. Кой ли ме бе познал? — чудех се, но все пак не допусках, че е Негово Величество. Най-вероятно някоя от придворните дами се е усъмнила за миг и сега ме вика, по-скоро за да се убеди, че е сгрешила. Тъкмо размишлявах за всичко това, когато откъм спалните покои на императора към мен се приближи един воин

и ме подкани да побързам. Съвсем се смутих, ала не можех вече да избягам, тъй че мълчаливо го последвах. Реших да чакам на верандата, но в този миг чух глас от вътрешните покои: „Точно там, където стоиш, най-лесно ще ни видят. Влез вътре при мен!“ Да, беше той! Гласът му никак не се бе изменил през тези години. Какво ли иска от мен, помислих си, а сърцето ми заби толкова силно, че за миг останах неподвижна. „Е, хайде! По-бързо!“ — чух отново да ме вика той и смутено влязох в стаята.

„Веднага те познах — започна той. — Повярвай, колкото и много месеци и години да изминат, в сърцето ми вечно ще живее споменът за теб!“ После продължи да ми говори за миналото, за настоящето, за това, че невинаги можем да постъпваме така, както искаме… Така неусетно се изниза кратката нощ и небето започна да просветлява.

„В храма трябва да съблюдаваме целомъдрие. Но може би ще се срещнем някога отново, на спокойствие…“ — каза той, изправи се, свали от гърба си три леки кимона и ми ги подаде с думите: „Вземи ги за спомен и винаги ги носи. Ала никой не бива да разбере.“

В този миг не мислех за нищо — нито за предишните ми страдания, нито за мрака на следващия живот. Цялото ми същество трепнеше от любов и мъка.

Съмваше се. „Довиждане“ — каза той и си отиде. Плъзгащата се врата плътно се затвори зад него, но в стаята, по ръкавите на монашеската ми одежда още усещах аромата на парфюма му, който ми подсказваше, че той е нейде наблизо.

Трябваше да се промъкна навън скришом, без да ме забележат хорските очи, и затова облякох кимоната, които ми подари, под черното расо. Каква тъга!

Тези свидни дрехи —
дар на любовта,
спомен възкресиха
и монашеското расо
скръбни сълзи оросиха.

Напуснах двореца, цялата обляна в сълзи, всичко ми се струваше толкова невероятно — като съновидение в съня. Да можех да го зърна

още веднъж! Колкото може по-скоро, още днес! Сетне постепенно започнах да идвам на себе си и да се разкайвам, че се появих пред него в такъв жалък вид и той бе видял презряното ми положение. Ала все още стоях така, сякаш в очакване някой да ме подкани да тръгна. Можете да си представите какво ставаше в душата ми в този миг!

Исках да го погледам още малко, макар и отдалече, но се страхувах, че в расото ми ще ме забележи, затова облякох отгоре кимоната, които ми бе подарил, и застанах редом с другите жени.

Той също се бе изменил. Наблюдавах го как слиза по стълбите към храма, облечен в монашеско расо, и сърцето ми се свиваше от вълнение. Придворният съветник Сукетака го съпровождаше и внимателно го придържаше за ръката.

„Сега и аз съм като теб, в същите монашески одежди“ — бе казал той предната нощ и тези думи още звучаха в ушите ми, а образът му се отразяваше в сълзите по ръкавите ми.

Отново поех своя път — на север към столицата. Ала душата ми остана нейде зад мен, в храма при планината Отокояма[22].

Не биваше да оставам дълго в столицата и реших да осъществя едно свое съкровено желание още от миналата година — да посетя храма Ацута.

През нощта в храма избухна пожар. Можете да си представите каква суматоха настъпи! Ала, изглежда, това бе свещен огън и не бе дадено на простосмъртните да го загасят, защото само за миг храмът се превърна в купчина ненужна пепел, а димът от пожара потъна нейде високо в небесата.

На разсъмване дойдоха майстори, за да издигнат върху пепелищата нов храм. Игуменът ги заведе да им покаже мястото. Там, върху оцелелите каменни основи на храма Акедзу („не отваряй“), построен още през ерата на боговете от самия Ямато Такеру-но микото, в жертвеника, където все още тлеели останки от приношенията, те намерили лакирано сандъче, широко един шаку и дълго четири шаку. Поразени от откритието, всички се струпахме около сандъчето. Игуменът, който от всички нас бе най-близък духом на небесата, отвори капака, надникна вътре и рече: „Тук има нещо, увито в червено атлазено платно. Трябва да е същият онзи свещен меч“. Бях чувала, че когато тук бил основан храмът Яцуруги („осем меча“), боговете поднесли в дар този меч.

Обзе ме някакво странно вълнение.

Бяха се запазили и някои от храмовите документи и в тях се разказваше историята на свещения меч.

„Ямато Такеру-но микото — богът-покровител на Ацута, бил роден през десетата година от господството на императора Кейко. Когато тръгнал на изток да изпълни императорската заповед и срази източните варвари, той първо се отбил при Великата богиня в Исе. Там бил възнаграден с божествено откровение и чул нейните слова: «Този меч е същият, който ми поднесе в предишния си живот, когато беше Сусаноно микото, и след като победи ламята с осемте глави, направи меч от нейната опашка. Освен него ти подарявам и това червено атлазено платно. Разгърни го, когато те нападнат враговете, и животът ти ще бъде в безопасност.» Той взел даровете на богинята и продължил пътя си. Когато минавал през полето Микарино в провинцията Суруга, изведнъж избухнал пожар. Тогава мечът сам изскочил от ножницата и започнал да коси горящата трева наоколо, а огнивото, загърнато в червеното атлазено платно, насочило огъня към враговете. Той ги обгърнал от всички страни, ослепил ги и ги унищожил. Ето защо оттогава полето се нарича Изгореното поле, а мечът — «Меч-Коситрева[23]».“

Слушах тази история и сравнявах чутото с видяното някога насън. Все по-силно ме обземаше някакво смътно и неясно вълнение и аз тръпнех пред всевишното тайнство.

След случилото се в храма Ацута реших, че времето не е подходящо да продължавам преписа на сутрите и от Цушима тръгнах към Исе, където посетих храма Исе-джингу. Беше началото на четвъртия месец и всичко наоколо — дори короните на дърветата, бе потънало в зеленина и излъчваше свежест и очарование. Когато се приближих до Външния храм и минах през тунела от криптомерии, аз си спомних стихотворението: „Тук, сред криптомериите в Ямада, ще чакам първи кукувичи глас[24]…“

В храма имаше неколцина шинтоистки свещеници и двама жреци. Смущавах се от монашеските си одежди и не знаех докъде ми е позволено да вляза[25]. Казаха ми, че мога да мина през вторите *тории*

до третия двор, където се намираше божествената обител „Кагурадоно“.

Обстановката в храма ми внушаваше смътно безпокойство и чувство за преклонение. Стоях така развълнувана, когато до мен се приближиха трима свещеника и ме попитаха: „Откъде идвате?“ „Дойдох тук на поклонение от столицата“ — отговорих им, а те ми казаха: „Не е прието хората, избрали пътя на Буда, да се явяват пред Великата богиня, ала вие изглеждате изморена и Тя навярно ще се смили над вас.“ Свещениците любезно предложиха да ме заведат дори до главния храм, като ме предупредиха: „Тъй като не можете да влезете вътре, бъдете така добра и го наблюдавайте само отстрани.“ Приближихме се до свещения извор под сянката на криптомериите. Там свещениците тържествено възнасяха към Богинята своите молитви за пречистване, завързваха за клоните книжни амулети *нуса*, на които бяха изписали съкровените си желания. После си отиваха. Тръгнах си оттам, като потисках обзелото ме недоверие и съмнение — нима човек може да се пречисти от тинята на греховните си помисли, насъбрала се в потайните кътчета на сърцето му, само чрез молитви, колкото и тържествени да са те?!

Недалеч от Външния храм видях малка къщурка и реших да остана известно време в нея. Раздялата с моите любезни придружители ме развълнува и аз написах следното стихотворение:

Дали е Бог или е Буда —
човешкия ни род
спасяват от заблуда!
Слуги на ясната Богиня,
жената в расо съжалихте.

Написах стихотворението на парченце плат, закачих го на клонка от свещеното дърво сакаки и го изпратих на свещениците. Скоро дойде и техният отговор:

Тъй както нямат брой листата
по кичестите дървеса

във храма,
не знае граници
и божията милост!

Останах около седмица във Външния храм и в молитвите си възжелавах да постигна прозрение. Шинтоистките свещеници от храма ми изпращаха стихотворения, а понякога дори ме канеха да съчинявам *ренга* заедно с тях. Тук, в този храм, не можех да извършвам будистки богослужения, ала недалеч, на около четири-пет *чо* от мястото, където се намирах, беше молилнята Хоракуша, където по цял ден се извършваха будистки служби. Там можех да се моля.

Веднъж на път за Хоракуша привечер се отбих в храма Каннондо, обитаван от няколко монахини. Помолих ги да ме приютят, защото ставаше вече късно, но те неприветливо ми отказаха: „Не може!“ и ми рекоха да си вървя по пътя. Тогава написах стихотворение на хартия за молитви, откърших бамбукова клонка, закачих хартията на нея и я поднесох на игуменката. Ето стихотворението:

Нали видяхте — като вас
монашески одежди нося,
далеч от преходния свят.
С какво ли ви се сторих чужда,
че ме оставихте отвън?

Отговор не последва, ала монахините веднага ме поканиха да пренощувам при тях и бяха изключително любезни.

Тъкмо когато в края на седемдневното си пребиваване във Външния храм се канех да се преместя във Вътрешния, получих послание от свещеника Цунейоши, посрещнал ме пръв в Исе. Ето какво пишеше в него:

Защо ви срещнах?
И защо се с вас сближих,
о, пътнице несретна?

*Събра ни „Заливът на **вака**“*
но и раздялата не е далеч.

Изпратих му следния отговор:

Дали на път съм или не
е без особено значение.
Тъй често в този свят
приятелите се разделят!
И винаги така ще бъде.

Във Вътрешния храм живееха особено изискани хора. Те вече бяха чули, че наблизо има някаква монахиня и ме очакваха: „Кога най-после ще дойде да се помоли и в нашия храм?“ Като чух това, аз веднага тръгнах, защото вече не би било прилично да не ги посетя.

Вечерта намерих подслон в закътаното местенце Окада. В съседния дом живееше някаква знатна дама. Веднага щом пристигнах, едно момиче донесе писмо от нея:

Явихте се в нечакан час
и спомен скъп
в мен възкресихте.
В копнеж за столицата
сълзи пролях.

Оказа се, че тази дама е вдовица на един от жреците на Вътрешния храм, Нобунари. В писмото си, освен стихотворението, тя настояваше: „Много бих искала да се срещна с вас!“ Изпратих й следния отговор:

Когато някой ме запита
за неща незабравими,
от скръб сърцето леденее.

Да отговоря нямам сили,
безмълвно сълзи лея.

Нощите бяха къси и луната късно изплуваше на небосклона. Тръгнах към храма, преди да изгрее. Не можех да вляза в него с монашеските си одежди, затова се спрях на брега на река Мимосусо-гава да му се насладя отдалеч. Главният храм бе заобиколен от свещените дървета *сакаки*. Изведнъж ми се стори, че оградата става все по-висока, за да не ме допусне до Великата Богиня. Загледах се в покрива на храма — силно изнесен напред, той образуваше голям навес, казват, за да пази императорския род. В сърцето ми премина тръпка, а устните ми сами започнаха да шепнат молитви за здравето и благополучието на Негово Величество:

Изменя се цветът
на моите одежди,
но сърцето е вярно докрай.
Ще моля боговете вечно
да бъдеш ти честит!

Изведнъж в тишината се вряза божествен вятър, ала река Мимосусо-гава продължаваше да тече все така спокойно. Луната, която изгряваше зад Планината на божествения път, изглеждаше още по-ярка и ми навяваше мисли за нещо далечно, от някакъв друг свят.

Домът на жреца Хисайоши се виждаше съвсем ясно, озарен от блясъка на изгряващата луна. Портата бе плътно затворена и като си спомних, че храмът се наричаше и Лунен храм, написах следното стихотворение:

Кажете ми, достойни люде,
които тачите
Богинята на ясната зора!
Защо сте плътно портата подпрели?
Защо на входа сте луната спрели?

Стихотворението написах на късче молитвена хартия, закачих го на клонка от свещеното дърво сакаки, оставих го на верандата и се прибрах. Сигурно го бяха намерили някъде в зори, защото рано сутринта в дома, където бях намерила подслон, се получи следното стихотворение, също закачено на клонка от дървото сакаки:

О, не, не бягаме
от бледата луна!
Вратата е залостена за друго —
че стари хора сме
и пречи ни да спим!

И във Вътрешния храм прекарах седем дни в уединение. По това време ме обзе силно желание да видя къде се намира заливът Футами. Казват, че самата Велика богиня обичала това място! Сърцето ме теглеше нататък! Попитах за пътя и жрецът Муненобу предложи да ме съпровожда. Тръгнахме двамата заедно.

Боровете по брега ми изглеждаха като нарисувани. Богът на гръмотевиците бе разхвърлял навсякъде големи камъни, а някъде съвсем наблизо се намираше и храмът на светлия бог Сачи. Качихме се на лодка и с нея обиколихме островите Татеши, Госен и Тору. Около острова Госен има много водорасли. Жреците от храма в Псе идват тук и ги събират, а после ги поднасят на Великата богиня. Затова го наричат Госен („остров на приношенията“)! Остров Тору („преминавам“) пък стърчи силно встрани като стреха на покрив и наподобява пещера, пълна с вода. Лодките преминават под него като в тунел.

Колко красиви и интересни места има всред необятната морска шир!

В храма Коасакума се съхранява свещеното Огледало, направено от Бога-ковач. В него е съзерцавала своя лик Великата богиня на Слънцето. Разказват, че веднъж някакъв човек откраднал това Огледало и го захвърлил в една пропаст. Когато най-сетне извадили Огледалото и го занесли в храма, то изрекло следните слова: „Аз съм

Огледалото, дало свещен обет да спаси грешния човечески род от морето на страданията!“ След тези думи само излязло от храма и застанало на скалата. Сърцето ми се изпълни с трепетно преклонение пред великия обет на свещеното Огледало и реших да подиря подслон нейде наблизо.

Господин Омияцукаса, който служеше в храма в Исе, ме приюти любезно в дома си и аз прекарах там няколко дни.

Казаха ми, че лунните нощи са особено красиви в залива Футами и придружена от няколко жени, тръгнах натам, за да им се полюбувам.

Това, което се разкри пред моя взор, бе наистина великолепно и няма думи, достойни да опиша с тях тъгата и очарованието на лунната нощ! Цялата нощ бродихме по брега на залива и се прибрахме чак сутринта заедно с първия полъх на утрото. На тръгване от залива Футами написах следното стихотворение:

Не, никога
не ще забравя!
В небето утринно
стопи се бавно
бледата луна.

Неочаквано получих писмо от двореца на Негово Величество. Не зная кой и откъде беше разбрал, че се намирам в храма в Исе. Писмото ми донесе дама по име Теруцуки („светеща луна“). Помислих, че някоя от придворните дами се е сетила за мен, но кой знае защо, когато го отварях, сърцето ми се сви от неясно предчувствие. В писмото пишеше: „Мигар красивите лунни нощи над залива Футами са прогонили от сърцето ти спомените за живота в двореца? Бих желал нашата случайна среща да се повтори.“ Писмото бе пълно с нежна загриженост и дълбоки чувства. Не знаех какво да отговоря и изпратих само стихотворението:

Сърцето помни
бледата луна,
която с теб видяхме!

Самотна бродя по света —
и как да я забравя!

Не биваше да се задържам никъде по своя път и затова отново се върнах във Външния храм. Бе вече късно и наоколо дареше тишина. Гласях се да потегля за храма Ацута, за да довърша преписването на свещените сутри, ала не можех току-така да се разделя с местата, станали ми вече скъпи и близки, и затова написах стихотворение:

О, храм! За сетен път
пред тебе се прекланям!
Душата ми шепти молба —
в света на вечната тъга
живота ми да осветиш.

Поднесох стихотворението на храма, а на следната утрин, точно когато поемах отново на път, получих послание от първия жрец — Хисайоши. Ето какво пишеше в него: „Щом си помисля, че Вие вече си тръгвате, на душата ми става тъжно и затова от все сърце Ви моля: Елате отново при нас за празника Госайе през деветия месец!“

В думите му имаше много топлота и в отговор аз му изпратих следното стихотворение:

Дълги години живот
бог да ви дава!
Отново ще ви посетя
за празника Госайе
в деветата луна.

Не след дълго от жреца Хисайоши дойде още едно писмо: „Милите Ви и сърдечни думи ще си останат наша тайна. Но в писмото си Вие с такава доброта желаете щастие и дълголетие за двама ни, че

аз не можех да не Ви отговоря!“ С него той ми изпрати две кимона и стихотворението:

До храмовата порта
от борове зелени
аз дълго ще ви чакам
в деветата луна.
Дори след хиляди години…

Още същата вечер отидох в крайбрежното селище Оминато, за да мога на следващия ден да продължа пътя си с лодка. Прекарах нощта до колибата на някакъв рибар и ми дойдоха на ум думите от известната песен:

„В морето сред скалите
където китове живеят,
или на бряг пустинен,
над който чайките летят —
навсякъде аз бих отишла,
ако до мен е моят мил…“

Какво ли ме очаква в бъдещето? — мислех си и страдах, че не мога да се утешавам дори с мисълта за нови срещи, защото знаех, че и гори и планини да прекося, няма да стигна до Заставата на срещите.

Рано сутринта преди изгрев-слънце ми донесоха писмо от Цунейоши — свещеник във Външния храм. В него пишеше: „Изпращам Ви своите извинения, че не можах да Ви поднеса това стихотворение по-рано, и покорно Ви моля да го приемете сега“.

Разбрах, че тръгвате
и тази вест ме натъжава.
Сълзите по ръкавите блестят.
А в „Залива на бурното море“

вълните няма никога да спрат.

Ето и моя отговор:

Вълните в „Залива на бурното море“
далече нейде ще ме отнесат.
И може би не ще се видим пак.
Раздялата сърцето натъжава
и по ръкавите роса блести…

Когато отново пристигнах в храма в Ацута, там още не беше построен нов храм вместо изгорелия при пожара. Не исках да отлагам повече преписването на сутрата Кегон и затова останах. Церемонията по поднасянето на сутрата на храма бе ръководена от доста посредствен провинциален свещеник и много се притеснявах дали боговете — покровители на сутрата ще приемат моите старания. Затова поръчах да бъдат изпълнени най-различни богослужения, дори музика. После отново се върнах в столицата.

Струваше ми се, че никога, дори след прераждането, не ще забравя последната си среща с Негово Величество. След това той продължаваше да ми изпраща писма чрез мой стар познат, но аз не смеех да отговоря на поканите му и изпращах само своите благодарности. Така се нижеха ден след ден и настъпи деветият месец.

Негово Величество пребиваваше в двореца във Фушими и ми изпрати оттам послание: „Тук, във Фушими, всичко е спокойно и ще бъдем далеч от хорските очи.“ Сърцето ми заби тревожно. Цялото ми същество трепнеше от желание час по-скоро да го видя. Предчувствувах, че точно сега е най-благоприятният момент, за което говореха и неговите думи. Тутакси тръгнах.

Приближих се скришом към оградата на двореца, за да не ме види някой случаен човек. Насреща ми излезе един слуга, съобщи ми за желанието на Негово Величество да ме види веднага и ме покани в двореца. Беше подчертано любезен, което ми се стори дори малко забавно. Докато очаквах Негово Величество да излезе, аз се приближих към оградата на храма Кутайдо. Обзе ме силно вълнение и

ми се дощя да закрия очите си с ръкава на кимоното — пристан на моите сълзи. Спомних си старото стихотворение: „И виждах само как прииждат на сълзите вълните — една след друга[26]…“

Когато Негово Величество се появи, бе вече тъмна нощ. На безоблачното небе сияеше ясната луна. Гледах през сълзи лицето му, което не бе пощадено от печата на времето, и сърцето ми тръпнеше от мъка. Той се отдаде на спомени за миналото — от онези времена, когато, още съвсем малко момиченце, аз прекарвах дни и нощи в двореца, обсипвана от грижите му, до мига, в който взех решение да приема монашески сан. О, колко дълбока бе моята тъга — та нали слушах разказ за собственото си минало!

„Всеки човек, дори ако е в черни монашески одежди, докато още живее в нашия преходен свят, не може да не чувствува дълбоко в себе си необходимостта да излее пред някого своята мъка. Как можеш да прекарваш дните си в самота, без никому да се оплакваш?“ — говореше той, а аз си мислех: „Най-много ме боли за това, че трябва да се скитам из света бездомна…“ Ала дори и да споделех с някого своето огорчение, едва ли мъката ми щеше да угасне! Не можех да намеря подходящи думи, с които да изразя чувствата си, и слушах мълчаливо неговите слова. А той говореше ли, говореше…

По едно време нейде откъм планината Отоваяма долетяха крясъците на елените, които накараха сърцето да се свие от смътна тревога. Сетне в храма Сокуджоин забиха камбаните, за да възвестят настъпването на утрото.

Еленов вик,
камбанен звън
разкъсва тишината.
И те навярно плачат с мен
в зори.

— промълвих дълбоко в сърцето си.

Наближаваше утрото, а с него и часът на нашата раздяла. По ръкавите ми блестяха сълзи и в тях се отразяваше свидният му образ. Преди да се разделим, той даде воля на своите съмнения и вълнения.

„Много бих искал да се срещнем поне още веднъж на този свят при светлината на луната. Що за обет си дала, че настояваш да се видим чак в Чистата земя?! Ето това бих искал да те питам. А и пътешествията ти — макар мъжете също да ходят до източните провинции или дори далече на запад до китайските земи, чувал съм, съществуват много пречки и трудности, когато жена поеме пътя на поклонничеството. Може би си дала клетва и си напуснала света на суетата заедно с някой свой любим? Струва ми се невероятно да се скиташ сама из страната! Хората, за които ми разказа — и човекът, когото наричаш «приятел в поезията», и който знае, че ръкавите са «реката на сълзите», и игуменът от Касуга, чийто дом е заобиколен от бели хризантеми, и жрецът от храма в Псе, с когото си се договорила да се срещнете някога отново на брега на реката Мимосусо-гава в деветата луна, всички те едва ли са били за теб само случайни спътници! Може би е имало и сериозни обещания и клетви да съхраниш спомена за тях? А сигурно и други мъже са те съпровождали в твоите странствувания!“

Отговорих така:

„От деня, когато напуснах столицата и тръгнах да бродя по страната в монашеска одежда, не ми бе съдено нито за миг дори да намеря подслон и спокойствие, както е в думите: «В живота няма никъде покой и той подобен е на огнена обител[27]…» Ала казват също: «Ако искаш да разбереш какъв е бил предишният ти живот, то погледни какъв е сегашният!» Мисля, че скръбната ми участ е плод на прегрешенията ми в предишния живот. Затова напуснах преходния свят на суетата и скъсах всички стари връзки, а нови клетви не съм давала. Бог Хачиман е покровител на моя род и преди да тръгна по пътя на поклонничеството и уединението, отидох да отправя молитвите си към него в

храма Цуру-га Ока. Молих се в близкото бъдеще той да осъществи съкровените ми желания, а в далечното — да ме дари с щастливо прераждане. Зная, че бог благославя само преданите и честни сърца и в помислите ми нямаше капчица лъжа и притворство.

На изток стигнах до реката Сумида в провинцията Мусаши. Ако бях сключила там с някого любовен съюз дори за една-едничка нощ, Буда щеше да ме изключи от свещения си обет да спаси человеческия род и аз щях да се сгромолясам нейде на дъното на огнения ад.

Ако бях свързала с някого сърцето си там, където текат бистрите води на реката Мимосусо-гава, то великият Буда Дайничи — владетел на всички светове — щеше да ме накаже. А стихотворенията за белите хризантеми, написани край храма Касуга, бяха само спомен за изминалите дни.

Ако по пътя си на юг от Нара бях имала някаква греховна връзка, то дори доброто божество на храма Касуга щеше да се откаже от мен и въпреки безбройните си молитви, щях да бъда обречена на Трите пътя на злото.

Винаги ми е било мъчно, че не помня лицето на майка си, която загубих на двегодишна възраст. В мен отекват съкровените желания и помисли на моя баща, който напусна този свят, когато бях на петнадесет години. Тези свидни спомени и до днес овлажняват ръкавите на кимоното ми.

Вие благоволихте да проявите към мен височайше милосърдие и дълбоко в сърцето аз почувствувах искреното ви състрадание. Вашата обич постепенно уталожваше болката ми от смъртта на моите родители. Сетне, когато поотраснах и за първи път чух любовното ви обяснение, аз с цялата си душа се потопих в тези нови за мен чувства. Безсловесните твари нямат ни разум, ни сърце, но дори и те разбират, когато някой се отнася добре с тях. Как бих могла тогава аз, човешко същество, да забравя някога височайшето ви милосърдие и благоволение към мен?! В моето детство те ми бяха по-скъпи от

светлината на слънцето и на луната. После ми станаха дори по-нужни от грижите на майка и баща.

След като се разделихме тъй неочаквано, напразно чаках да ви срещна дълги години, а когато най-сетне успях да ви видя, ръкавите на кимоното ми потънаха в сълзи. Всеки път, когато научавах за раздаването на високи чинове, за процъфтяването на чуждите родове или за успехите на старите ми приятели, това нараняваше сърцето ми и за да се успокоя и не мисля повече за заблужденията си, тъй като нямаше смисъл да плача, аз бродех из страната с надежда, че пътешествията ми ще разсеят тъжните и мрачни мисли. Преследвана навсякъде от своята мъка и от самотата си, понякога посещавах манастири и се срещах с различни хора. Имаше всред тях и мъже. Понякога подирвах нейде приют за много дни и нощи и прекарвах времето си в поетични занимания. Кой знае, може би всичко това е събуждало подозрение у непосветените люде и така плъзваше хорската мълва. Случвало ми се е да срещам по дългия си път и хора в монашески одежди, които сключват помежду си недостойни връзки, ала на мен, изглежда, не ми е съдено да ги последвам и аз прекарвам нощите си в печална самота, като подлагам ръкава на кимоното под главата си. Ако имаше човек, с който да сме се заклели във вечна вярност и любов, ако ръкавите на дрехите ни падаха едни връз други, щях ли да бъда тъй беззащитна в студените нощи с ледения вятър. Но нямам верен приятел, нямам любим да ме повика да се върна в преходния свят на суетата и затова прекарвам дните си под сянката на вишните, а нощем се скитам самотна из полята, където наесен гласовете на цикадите отслабват от студа и тъжните им песни ми напомнят за печалната ми участ.“

Негово Величество обаче все още не се отказваше от подозренията си:

„Да, ясно, по време на твоето поклонничество си възнасяла молитвите си с чисто сърце, ала нито веднъж не си се молила в столицата. Мигар причината не е, че си възобновила някоя стара любовна връзка?“

Продължих да говоря:

„Не желая да живея дълго, ала не съм навършила още и четиридесет години, така че не зная какво е писано да ми се случи в бъдеще. Но сега, в този миг, аз стоя пред вас невинна и вие няма в какво да ме обвините — не съм търсила любовни връзки, нито съм се връщала към старите. Ако съм ви излъгала, то усилията ми, положени за преписване на сутрите, безбройните дни, прекарани в четене на молитви, всички мои благочестиви помисли и старания ще се окажат напразни и ненужни и никога повече не ще мога да мечтая да посрещна Зората под дървото на прозрението в Чистата земя, а ще потъна навеки в бездната на ада!“

Подир тези мои думи Негово Величество се умълча, като си мислеше за нещо, а после отново каза:

„Пътищата на любовта са странно нещо, в тях няма ред… След като загуби майка си, а после и баща си, реших да поема докрай грижите за теб, ала не можах да постъпя така, както искаше сърцето ми, и тържествените ми клетви и обещания се оказаха лъжовни. Все пак не знаех, че дори сега чувствата ти са все така дълбоки и искрени. Бог Хачиман — покровителят на твоя род — ме накара да разбера това по време на срещата ни в храма Цуру-га Ока.“

Докато говорехме, на запад луната бавно потъна зад високите планини, а на изток засияха първите лъчи на утринното слънце. Побързах да си тръгна, за да остана скрита от хорските очи. На раздяла той каза: „Ще се срещнем пак!“ и аз си помислих, че може би той имаше пред вид следващия ни живот.

Щом се завърна в столицата, Негово Величество започна да проявява особено внимание към мен. Какво нечакано щастие! Дълбоката му загриженост за съдбата ми и пълните му с нежност и обич писма караха сърцето неистово да бие от радост. Дълго време след раздялата ни живеех само със спомена за нашата любов, а сега разбрах, че през всичките тези години той все така е продължавал да ме обича.

След няколко години реших да посетя отново залива Футами („дваж видян“). Казват, че самата Велика богиня на Слънцето, Аматерасу, посетила този залив два пъти, откъдето идвало и името му.

---

[1] Алюзия за известно стихотворение на поетесата Исе, включено в антологията „Кокиншу“: „Понякога така дълбоко страдам, че дори луната, която се отразява в ръкавите ми, мокри от сълзи, плаче заедно с мен.“ ↑

[2] Семимару — поет от началото на периода Хейан. Това негово стихотворение е включено в поетичната антология „Шинкокиншу“. ↑

[3] Намек от осма глава от „Исе-моногатари“, където главният герой пътува из страната, съпровождан от двамина свои приятели. ↑

[4] Намек за стихотворение от осма глава от „Исе-моногатари“: „О, Фуджи, горда планина! Ти времето навярно не признаваш! Навън е май, а върхът ти се белее като шарена еленова кожа!“ ↑

[5] Отново алюзия за „Исе-моногатари“. ↑

[6] Приношения на боговете чрез малки книжни лентички или парченца коприна. ↑

[7] От планината Хигашияма се разкрива гледка към императорската столица Хейнан (днешно Киото). ↑

[8] Оно-но Комачи — изтъкната поетеса от началото на периода Хейан. Една от „шестимата светци“ на поезията („рокка-сен“) в антологията „Кокиншу“. Била е и известна хубавица на своето време. Съществуват различни легенди за това как е прекарала последните години от живота си. Една от тях гласи, че когато Оно-но Комачи

поостаряла и загубила хубостта си, тя се оженила за един ловец и му родила син, но за беда те умрели и двамата и тя била принудена да прекара остатъка от живота си в нищета. ↑

[9] Обред за пускане на воля на птици и животни. ↑

[10] Състезание по стрелба с лъкове. ↑

[11] Вероятно има пред вид първия шогун на Япония Минамото Йоримото (1147–1199 год.). ↑

[12] Принц Мунетака (1242(?)-1247 година) е бил свален от власт насилствено през 1266 год., тъй като се е опитвал да се бори за по-голяма независимост. В стихотворението „дълбоките снегове“ се употребяват не само в прякото си значение, но и за обозначение на обидите и клеветите, които са се натрупали в душата му. ↑

[13] В оригинала на това място пише: „Тук липсват части, които са отрязани с нож“. ↑

[14] Илюстрация на будистката идея за преходността на битието, с която се срещаме и в други изтъкнати произведения от това време, като например: „Записки от монашеската килия“ („Ходжоки“ — 1212 год.), „Записки от скука“ („Цуредзурегуса“ — началото на XIV век) и други. ↑

[15] „Бъди благословен! О, Буда Амида“. ↑

[16] Намек за стихотворение 422 от антологията „Шинкокиншу“, написано от Йошицуне: „Там, някъде в края на пътя, се сливат полето и небесата и от тревата луната изплува…“ ↑

[17] Сугавара-но Мичидзане (845–903 год.) — любимец на императора Уда, но през 901 година става жертва на придворните интриги на рода Фудживара и бива изпратен на заточение. ↑

[18] В осма глава на „Исе-моногатари“ се разказва как главният герой — „един млад мъж“ — стига до реката Сумида и вижда птицата, на която викат „столична птица“. Тогава написва стихотворението: „О, «столична птица»! Ако си такава като името си, кажи ми жива ли е още моята мила?!“ ↑

[19] Стихотворение 987 от поетичната антология „Шинкокиншу“. ↑

[20] Принц Шотоку Тайши (527–621) — една от най-известните личности в японската история; с неговото име е свързано проникването на будизма в Япония. ↑

[21] За японците будисткият рай се е намирал някъде на запад, затова Западната земя, Запад се използват за обозначение на Будисткия рай. ↑

[22] Храмът на бог Хачиман в Ивашимидзу. ↑

[23] Една от многобройните легенди и митове за бог Сусаноо — брат на Великата богиня на слънцето Аматерасу. ↑

[24] Стихотворение 217 от антологията „Шинкокиншу“, написана от Сайгьо. ↑

[25] Будистките монаси и монахини не са можели да се доближават до Главния храм в Исе — светинята на шинтоизма, свързана с Аматерасу — Богинята на слънцето. ↑

[26] Стихотворение 229 от петата императорска антология „Кинийошу“ (1127 год.), написано от поета Тайра Тадамори. ↑

[27] Думи от Лотосовата сутра — една от основните сутри на Махаяна. ↑

ПЕТИ СВИТЪК
(1302–1306)

Отдавна ме привличаше пътуването с лодка и затова реших да посетя храма Ицукушима в провинцията Аки. Казват, че в миналото там е ходел да се моли и самият император Такакура[1]. В Тоба се качих на лодка, която ме отведе надолу по реката Йодогава, а в устието на реката ни чакаше кораб. Дом върху вълните — каква самота! — мислех си, а когато разбрах, че сме стигнали до залива Суманоура, си спомних, че тук някъде бе прекарал дните си в изгнание Аривара Юкихира и ми се искаше да попитам вятъра за него[2].

Всяка вечер хвърляхме котва и спирахме на някой бряг. Беше в началото на деветия месец. Лежах в лодката и се вслушвах в гласовете на нощта. Откъм гъстата трева, попарена от слана, се носеха гласовете на цикадите, ала тъй слабо, сякаш и те вече нямаха сили. А някъде отдалеч се чуваха равномерните удари на бухалки по прането. Есента е тъжно време! — мислех си, а вълните една след друга се разбиваха о лодката — моята постеля.

Когато се събудих сутринта, лодката се бе вече отдалечила от брега и плуваше към незнайни далечини. Спомних си стихотворението:

Ранна утрин —
заливът Акаши
тъне в меката мъгла.
Лодката се скри зад острова —
остана спомен тъжен[3].

Така потопена в тъжни мисли, си спомних думите на принц Генджи и ми се искаше да извикам като него: „О, конче-вихрогонче! В

есенната нощ бързо понеси се към двореца — той спомен скъп е[4]!“ Спомени… Те отново не ми даваха покой.

Лодката плуваше все по-надалеч и надалеч и ето че стигнахме до селището Томо в провинцията Бинго. Селището, бе доста шумно, но наблизо се намираше малкото островче Тайка, където обитаваха куртизанките, напуснали блудния преходен свят.

Родени в дом, затънал в греховните човешки страсти и обречен на шестте пътя в света на суетата, тяхното единствено желание е да покрият одеждите си с благовония и да намерят посетители… Сутрин мислят кой ли тази вечер ще разроши черните коси, вечер очакват да дойде някой, с когото да сключат съюз само за една нощ, а в зори тъгуват за раздялата — такъв е техният живот…

Радвах се, че тези жени тук, на острова, бяха намерили сили в себе си да скъсат с греховните си заблуди и да потърсят уединение и покой. „Кажете, с какво се занимавате от сутрин до вечер? — попитах ги. — Какво ви помогна да прозрете истината и да се оттеглите от мирската суета?“

Тогава най-възрастната ми отговори следното:

> „Аз съм най-старата сред куртизанките на острова. По-рано живеех в една странноприемница заедно с други като мен. Примамвахме пътниците и продавахме хубостта си. Радвах се, когато някой идваше при мен, и страдах, когато в зори си тръгваше. Да, такъв беше животът ми — кълнях се на непознати мъже във вечна любов и под цъфтящите дървета им поднасях саке с чувства, мимолетни като росата… Така незабелязано се изнизаха годините и станах на петдесет. Кой знае, може би така ми е било предопределено, но изведнъж сякаш се събудих от дълъг кошмарен сън и прозрях скръбната истина. Не пожелах повече да се връщам към стария си живот и дойдох тук, на този остров. Всяка сутрин се изкачвам в планината, където бера цветя, а сетне ги поднасям на Буда!“

Така говореше тя, а аз я слушах и в душата си й завиждах.

След няколко дни лодката отново потегли и когато се разделях с куртизанките, те тъжно ме попитаха: „На връщане за столицата ще минете ли пак оттук?“ Помислих си: „Едва ли! Може би никога вече няма да дойда тук“, и написах стихотворението:

Някога отново,
в тиха вечер,
лодката ще спре ли
в залива Акаши?
Не зная! Може би…

Приближихме се към Острова на храмовете — Мияджима. Нейде далеч в безкрайната морска шир се извисяваха *тории* и лодките спираха направо пред тях. Пътниците слизаха и сетне по дълъг дървен мост през морето отиваха до храма. Наближаваше Тайхое — есенният празник в Ицукушима — и жриците на храма се подготвяха за него. Казаха, че ще изпълнят своите танци на дванадесетия ден от месеца и аз отидох да ги погледам. Дървената сцена се издигаше над морските вълни и приличаше на път, който води към божествената обител. Гледах танцьорките, облечени в красиви копринени кимона и с бели туники отгоре, слушах музиката — същата, която някога е съпровождала танците на Ян Гуйфей[5] — и на сърцето ми беше и радостно, и тъжно.

В деня на празника танцьорките изпълниха най-различни танци и в сините си и червени одежди от атлазено платно наистина приличаха на образа на Бодисатва. Косите им бяха прибрани с красиви диадеми като небесни венци и те отново ми напомниха за китайската хубавица Ян Гуйфей. Слънцето бавно залязваше, музиката звучеше все по-силно, а когато изсвириха мелодията „Есенен вятър“, сърцето ми потръпна от нежност и вълнение. Скоро съвсем се стъмни и хората, дошли да видят празника, се прибраха по домовете си. Всичко опустя и стана тъжно. Тук-таме се мяркаха богомолци, решили навярно да прекарат нощта в молитви. Луната бавно изгряваше някъде зад планината Мияма край храма и сякаш се изкачваше на небето от самата божествена обител. Имаше прилив и вълните миеха брега близо

до храма. Ясният лик на лупата се отразяваше в тях и за миг ми се стори, че тя се е притаила на дъното на залива.

Казват, че Буда Амида подобно на вятър прогонва от нас заблужденията и страстите, а сърцето му е като чисто и прозрачно море. Понякога той се явява пред нас в най-различни образи в зависимост от нашата карма. Струваше ми се, че именно тук, в Ицукушима, той е приел образа на шинтоистко божество. В този храм се почиташе Буда Амида и аз също възнесох молитви: „О, вездесъщи и всемогъщи Буда! Ти, който проливаш светлина върху света на земната суета и пред когото се прекланят всички грешни люде! Ти, който водиш към спасение целия човечески род и не забравяш нито едно от непросветените си чеда! Озари ме с божественото си сияние и ми покажи Истинския път!“ Мислех си колко хубаво би било, ако той чуе молбите ми!

Останах в Ицукушима няколко дни, а после отново потеглих към столицата. Заедно с мен в лодката пътуваше почтена на вид дама, която ми рече: „Аз съм от Вачи в провинцията Бинго. Отдавна исках да дойда на поклонение в Ицукушима, а сега се връщам вкъщи. Заповядайте, елате на гости!“ Тя бе наистина много любезна и аз й отвърнах така: „Силно ме влече да ида до нос Ашидзури в провинцията Тоса. Нека първо да отида там, а сетне и вас ще посетя.“

На нос Ашидзури има храм, посветен на богинята на милосърдието Каннон. В този храм няма вътрешни прегради, тук не живеят нито свещеници, нито монаси. Събират се само богомолци и случайни пътници, независимо от какъв род са. А защо е така, разказва следната легенда.

> Някога в древни времена тук живеел един монах и той си имал ученик. Този ученик бил скътал в сърцето си едно-единствено съкровено желание — да бъде милосърден и благороден към хората. Не щеш ли, неизвестно откъде дошъл още един ученик. Той се хранел и през позволеното и през непозволеното време, а първият ученик винаги му давал от своята дажба. Ала за беда монахът разбрал и започнал да му се кара: „Не ти е за първи път! Винаги правиш така. Не се лишавай от дажбата,

определена за теб самия.“ На идната сутрин, когато дошло време за закуска, отнякъде се появил трети ученик. Ученикът на монаха рекъл: „На драго сърце бих разделял винаги дажбата си с вас, но монахът много ще ми се кара. Моля ви, не идвайте повече тук. Нека това бъде за последен път.“ Сетне отново нахранил и двамата, а онзи, който бил дошъл последен, казал: „Никога не ще забравя добротата ти! Ела ни на гости!“ С тези думи и тримата излезли заедно от храма. Като ги видял да вървят заедно, монахът много се учудил и тайно тръгнал след тях. Те седнали в една лодка и започнали да се отдалечават от брега, като се отблъсквали от дъното с весло. Монахът горчиво заплакал и ги попитал: „Къде отивате?“, а те му отвърнали: „Връщаме се в планината Фудараку[6]!“ Погледнал той тогава към лодката и що да види: двамата незнайни гости приели образите на Бодисатвата Каннон и Бодисатвата Сейши, застанали на носа на лодката и изчезнали нейде в далечината… Монахът горчиво се разкайвал за постъпката си, тежки угризения разяждали душата му и като гледал отдалечаващата се лодка, от отчаяние започнал да тъпче на едно място с крака. Казват, че оттогава този нос се нарича Ашидзури — нос, където от отчаяние „тъпчат с крака“. Казват също, че монахът след това много страдал и никой не бил виждал по-тъжни очи от неговите. Но той сам си бил виновен за всичко. Бедата го постигнала, защото делял хората на прости и благородни. След тази случка в храма намират подслон най-различни хора, без значение от какъв род са, и няма тук нито монаси, нито свещеници.

Слушах тази история и сърцето ми тръпнеше от преклонение пред величието на Богинята на милосърдието Каннон и нейните тридесет и три превъплъщения.

Навред из провинцията Сануки — и в Ширамине, и в Мацуяма, има интересни места, свързани с императора Сутоку[7]. Това ме накара да тръгна натам, а освен това наблизо живееха и мои роднини. Първо отидох в храма на Лотосовата сутра в Мацуяма. Спомних си, че тук императорът Сутоку е бил дарен с висшето прозрение, макар да се е скитал самотен и захвърлен от всички, и сърцето ми се изпълни с надежда. Сетих се и за стихотворението на Сайгьо, написано пред могилата на императора:

О, Господарю!
Блестял си някога
на изумруден трон!
Ала сега —
защо ти е[8]*?*

Спомних си и друго стихотворение:

Защо се раждаме
на този свят?
Да страдаме ли само?
Сълзите ми
не го приемат[9]*.*

Тези стихотворения ми навяха тъга за миналото и аз написах:

Ти помниш ли
как тъжно е
в света на суетата?
Сега от гроба си
ме съжали!

Реших да довърша тук преписването на Лотосовата сутра и намерих подслон в малка колибка недалеч от храма. Първо прочетох сутрата и възнесох молитвите си, както повелява Свещеният закон.

Беше краят на деветия месец. Гласовете на цикадите звучаха все по-слабо и ме караха да се чувствувам още по-самотна. По три пъти на ден възнасях молитви и повтарях: „Разкайвам се за греховете си, покълнали от шестте корена на злото[10]!“, ала дълбоко в сърцето си все още пазех образа на своя господар. Винаги носех със себе си перцето за *бива*, което той ми бе подарил някога в детството, и сега го извадих и погледнах. Домиля ми и написах стихотворението:

Перце!
Не ще се върне той.
И аз съм вече друга…
Но ти си спомен свиден
и носиш ми тъга.

Преписах двадесет свитъка от Лотосовата сутра, като през цялото време ми помагаха родните ми. После реших да поднеса преписаните свитъци тук, в храма в Мацуяма, и заедно с тях поднесох и второто от трите кимона, които преди няколко години ми бе подарил Негово Величество в Ивашимидзу. Първото вече бях поднесла на храма в Ацута. Оставаше ми още само едно… Написах стихотворението:

Вземи одеждите!
Ала защо не каза
да ги пазя
до Изгрева
на бледата луна[11]?

Все пак реших да запазя последното кимоно и да не се разделям никога с него, което говореше за греховната ми привързаност към Негово Величество.

Неусетно дойде и краят на единадесетия месец. Чух, че някаква лодка тръгва за столицата и дори се зарадвах. Не щеш ли, за беда се изви свирепа буря, заваля силен сняг, после се изсипа градушка и така не можахме да тръгнем. Беше опасно и безсмислено да продължавам да чакам, затова попитах къде се намира Бинго и се отправих натам. Стигнах до Вачи, където живееше дамата, която на връщане от Ицукушима ме бе поканила на гости. Лесно намерих къщата й и останах там няколко дни. Беше уютно, но имаше нещо, което страшно ме смущаваше. В дома работеха неколцина слуги — мъже и жени, които от изгрев до залез-слънце се трудеха до изнемога, а вечер стопанинът им се караше жестоко и дори ги биеше. Очите ми неволно се извръщаха от тази тъжна гледка. Що за човек е той? — не спирах да се питам. Всеки ден носеше вкъщи огромни количества убити птици и диви животни и наричаше това лов. Трябва да е бил голям грешник в предишния живот, за да го постигне такава жестока карма! — мислех си.

По едно време някой съобщи, че в дома на път за Кумано, ще се отбие високопоставеният монах Хиросава Йодзо, техен роднина. Настъпи голяма суматоха и всички наоколо бяха погълнати от подготовката за посрещането му. Смениха коприната на плъзгащите се врати и понеже се чудеха какво да нарисуват, аз предложих: „Ако имате някакви бои, бих се опитала да нарисувам нещо.“ Стопанинът веднага рече: „И бои, и четки ще вземем от Томо, на две крачки е оттук!“ — и изпрати слуги да изпълнят поръчката. „Не ми стигаше другото, ами сега и… Защо ли се обадих?“ — започнах да се ядосвам, но беше вече късно. Направих картините и всички много ги харесаха и започнаха да ме уговарят: „Останете още малко при нас!“ Беше ми приятно и забавно да ги слушам.

Скоро пристигна и дългоочакваният гост. Всички с все сили се стараеха да му угодят. По време на гощавката той изведнъж се загледал в подвижната врата и попитал: „Странно, сякаш не е рисувано от човек от провинцията. Кой може да бъде?“ „Това е работа на една дама, която се намира в нашия дом“ — отговорили му стопаните, а той рекъл: „Тя сигурно умее да пише и стихове. Странствуващите монаси и монахини обикновено са и добри поети! Бих желал да се срещна с тази дама!“

Когато ми съобщиха за неговото желание, аз отначало силно се смутих, но после се сетих, че той се е отправил на поклонение в Кумано и отговорих: „Кажете му, че ще бъде удоволствие за мен да поговорим двамата. Но сега той бърза за Кумано! Няма ли да е по-добре да се видим на връщане?“ Разбрах, че се е съгласил с предложението ми и заедно със свитата си е продължил към Кумано.

В селището Ета, недалеч оттук, живееше по-големият брат на сегашния ми хазаин. И когато ме повика: „Елате в Ета. При нас е толкова красиво!“, веднага приех любезната покана, защото животът ми във Вачи ми бе поомръзнал, а всичко наоколо бе покрито със сняг и нямаше как да се върна в столицата.

Съвсем неочаквано стопанинът на дома във Вачи се разсърдил и започнал да приказва по мой адрес някакви странни неща: „След като избяга една от прислужничките ми, започнах да търся нова и намерих тая, сегашната, в Ицукушима! Доведох я тук, но ето че и тя избяга! Ще убия някого!“ Бях толкова потресена, че не знаех какво да мисля, но околните започнаха да ме успокояват: „Не му обръщайте внимание! Трябва да е луд, щом говори такива неща! Правете се, че нищо не сте чули!“

В Ета живееха няколко мили девойки, които бяха много внимателни към мен, и макар самото място да не ме очарова, реших да остана, тъй като се чувствувах по-спокойно. Все пак продължавах да се измъчвам от думите на предишния си хазаин и не можех да се начудя защо му беше нужно всичко това. После разбрах, че по същото време във Вачи отново дошъл Хиросава Йодзо. Тогава стопанинът на Вачи използувал случая да му се оплаче: „Какво безобразие! Брат ми отново взе една от прислужничките ми с измама!“ Оказа се, че високопоставеният свещеник бил владетел на областта, а на туй отгоре се падал и чичо на двамата братя. Ето какво казал той:

> „Наричаш я прислужница? А откъде знаеш каква е тя? Не си ли чувал, че често се случва дами от благородно потекло да приемат монашески сан и да тръгнат да бродят из страната?! Кой знае, може би в столицата тя е имала висок сан! Твоята грубост е недостойна и унизителна за всички ни!“

След тези думи Хиросава Йодзо пожелал да посети дома в Ета.

Когато той дойде, стопанинът му обясни какво се бе случило и рече: „Скарахме се с брат ми заради една странствуваща монахиня, която дори не познаваме!“ Като чу това, преподобният Хиросава отвърна: „Да, вашите разправии наистина са доста странни! Ще бъде по-добре да изпратя гостенката до провинцията Бичу.“ Като разбрах за техния разговор, посетих свещеника, за да му изкажа дълбоката си благодарност, а той ми каза следното: „Ето как понякога талантът на човека се превръща в негов враг! Стопанинът на Вачи не е искал да ви пусне да си вървите, защото сте надарена!“ Сетне двамата писахме стихове, съчинявахме *ренга* и така се забавлявахме. Сега, когато можех да го разгледам отблизо, си спомних, че го бях виждала по-рано, по време на поетичните турнири в Камакура, които устройваше Иинума Саемон. Отдадохме се на спомени, а когато той си тръгна, навън валеше силен сняг и не можех да позная дори оградата от бамбук.

Оттеглих се
от преходния свят,
но мъките ме следват —
безкрайна върволица
като бамбуковите пръти.

Наближаваше Новата година и исках да се върна колкото може по-скоро в столицата, но хората около мен започнаха да ме увещават да не бързам: „Много е студено! Ами лодка — откъде ще намерите лодка?“ Думите им ме накараха да се замисля за трудностите на пътешествието и така останах до края на втория месец. Като разбра, че вече твърдо съм решила да си вървя, Хиросава Йодзо ме посети и дори донесе някакви подаръци. После двамата за сетен път съчинявахме стихотворения. Той беше настойник и пазител на дъщерята на принц Мунетака, която сега живееше при моята добра позната госпожа Комачи. Предполагах, че това също го караше да бъде любезен с мен.

Когато пристигнах в Ехара в провинцията Бичу, там вече цъфтяха вишните. Откъснах една клонка и помолих човека, който ме придружаваше, да я предаде на Хиросава заедно със стихотворението:

Потъваме в мъглата,
която ни разделя.
О, вишнев цвят!
Иди при него с вятъра,
за да не ме забравя!

След два дни ме настигна вестоносец и ми предаде стихотворението:

О, вишнев цвят!
Дори за миг
не бих могъл да я забравя!
Сърцето пази трепета,
що с думи не изрекох.

По пътя към столицата минавах край храма Кибицумия, затова реших да се отбия в него и да се помоля. Наредбата на храма бе доста различна от това, което бях свикнала да виждам — вътре имаше дори завеси, като в знатен дом. Бе още ранна утрин, а и вятърът не духаше вече тъй силно, затова, без да се задържам дълго в храма, продължих към столицата.

Когато най-сетне стигнах столицата, отново се замислих за приключението, което бях преживяла. Какво щеше да стане с мен, ако не бе пристигнал Хиросава? Този мъж във Вачи не би могъл да се нарече мой господар, но все пак — кой щеше да ме защити? Чак сега разбрах с какви опасности са съпроводени поклонничеството и странствуванията из страната!

Живеех усамотено в един дом извън столицата и новините рядко стигаха до мен. Така в началото на новата година случайно научих, че госпожа Хигаши Ниджоин се е разболяла. Нямаше кого да попитам и оставаше само да чакам някой да ми съобщи нещо. Чух, че нямало надежда да оздравее и дори вече била преместена от двореца. Няма нищо вечно в нашия преходен свят, но колко трябва да й е било тежко да напусне двореца, където бе прекарала дълги години[12]! Тя бе

навсякъде редом с Негово Величество — сутрин му помагаше в дворцовите дела, а вечер го придружаваше в спалните покои. И колко ужасно, че тъкмо сега трябваше да се махне от двореца! Защо всичко свършва толкова тъжно? — питах се аз и в този миг съобщиха за нейната кончина. Реших да отида в двореца. Когато се приближих, видях, че принцеса Югимон'ин се кани да потегли за някъде, защото дворцовите гвардейци бяха строени пред колесницата й. Левият министър Кинхира също бе там. Нямаше съмнение, че ще тръгне скоро, понеже колесницата я чакаше пред портата. По едно време обаче тя се появи, съобщи, че ще се забави още малко и отново влезе вътре. Това се повтори още няколко пъти. О, как не искаше да се раздели с майка си, която вече никога нямаше да види! Около колесницата се бяха натрупали доста хора и изведнъж някой измърмори: „Тъкмо мисля, че вече се е качила и ето че отново изчезва!“ Но когато най-сетне принцесата се качи в колесницата, тя изглеждаше толкова нещастна и опечалена, че никой от нас, дори най-коравосърдечните, не можа да сдържи сълзите си.

Ексимператрицата Хигаши Ниджоин имаше няколко деца, но всички умряха рано и й остана само Югимон'ин. Можех да си представя колко нежни чувства изпитваха те една към друга! Печалният лик на принцесата само потвърждаваше това. Разбирах я добре, защото знаех какво значи да изгубиш толкова близък човек. За миг се замислих какво щях да направя, ако бях още в двореца.

Макар и недостойна
все още аз живея.
И всичко ми прилича
на кошмарен сън.
Каква тъга!

После разбрах, че погребението е било извършено в двореца Фушими, където са отишли и Негово Величество, и принцесата. Представям си колко опечалени са били.

Някъде през шестия месец чух, че се е разболял и Негово Величество, а когато разбрах, че има малария, се разтревожих още повече. Отначало съобщиха, че се чувствува малко по-добре, но

внезапно състоянието му се влоши и бяха поръчани молитви към бог Емма. Всеки миг исках да зная какво става с него и затова отидох в двореца, ала там нямаше дори кого да попитам. Върнах се вкъщи без никаква вест и написах стихотворението:

Как би разбрал
за моята тъга,
за скръбните сълзи,
що скришом лея?
Освен в съня си?…

Казаха ми, че от ден на ден състоянието му се влошава и има опасност за живота му и аз изтръпнах при мисълта, че може би никога вече не ще го видя. Сърцето ми се късаше от мъка. Не издържах и на първия ден от седмия месец отидох в храма в Ивашимидзу, където започнах да възнасям хилядократни молитви към бог Такеучи да продължи живота на Негово Величество. На петия ден видях страшен сън — настъпи слънчево затъмнение и слънцето повече не се показа[13]…

… Обезпокоена от болестта на Негово Величество, посетих дома на Сайонджи Санекане. Казах на слугите: „Някога бях в свитата на Негово Величество и бих искала да поговоря с господин Санекане!“ Помолих ги да му съобщят за мен, но никой не пожела да изпълни желанието ми. Навярно монашеското ми одеяние ги смущаваше. Тогава написах писмо и се опитах да накарам един слуга да го занесе, ала и това не помогна. Чак късно през нощта успях да намеря слуга, който се съгласи да предаде на господаря си писмото ми. Ето какво ми отговори Санекане: „Колко много време измина от онези дни! Не можах дори веднага да се сетя коя си. Ела след един ден!“

Очаквах срещата с трепет, но когато отидох в уречения час в имението, разбрах, че състоянието на Негово Величество още повече се е влошило и Санекане веднага е отишъл в двореца. Значи, краят наближава! — прободе ме мисълта и очите ми се напълниха със сълзи. Тръгнах към двореца, като по пътя се отбих в храмовете в Китано и в Хирано и възнесох молитви: „О, небеса! Вземете моя живот вместо неговия!“ Внезапно ме жегна мисълта, че ако боговете чуят молбите

ми и аз си отида от този свят като капчица роса, Негово Величество дори няма да разбере. Стана ми някак тъжно и написах стихотворението:

Напусна ли
безвестна
света на суетата,
за мен му разкажете,
о, капчици роса!

От изгрев до залез-слънце мислех само за Негово Величество, всяка нощ се тревожех за него и осъмвах, потопена в тъга. На четиринадесетия ден отново се опитах да разбера какво става и посетих имението на рода Сайонджи в Китаяма. Там видях Санекане. Отначало поговорихме малко за миналото, а сетне той сподели, че вече няма никакви надежди Негово Величество да оздравее. През цялото време се чудех как да го помоля да ми позволи поне за миг да го зърна, ала изведнъж той сам ми рече: „Негово Величество говори за теб. Иди да го видиш!“ Тръгнах си бързо, за да не види никой сълзите, бликнали от очите ми в този миг.

По пътя срещнах много хора, които отиваха на гробищата Торибено. Помислих си, че може би скоро и аз ще ги последвам.

Приждат хората
на гробове,
покрити с мъх.
Но още дълго ли
ще страдат?

През нощта на петнадесети с помощта на Санекане успях да се промъкна в покоите на Негово Величество. Зърнах го само за миг и всичко беше като насън. А по обед на шестнадесетия ден съобщиха, че той е напуснал този свят. Бях се подготвяла за тази вест дълго, но когато страшното наистина се случи, ме обхвана голяма скръб и

отчаяние и ми се струваше, че сърцето ми ще се пръсне от мъка. Върнах се в двореца. Там слугите местеха олтарите, където бяха възнасяни молитви за неговото здраве. Други се суетяха без цел и всичко наоколо бе потънало в безмълвие. Свещите бяха изгасени. Малко преди да съмне, престолонаследникът се оттегли в покоите си, а след него се прибраха и останалите.

Рано вечерта пристигнаха и двамата представители на правителството Бакуфу. Те устроиха внушителна траурна церемония. Единият заповяда да бъдат запалени свещи пред всички къщи на улица „Томинокоджи“, а другият — да се запалят огньове по улица „Кьогоку“ и гвардейците да застанат край тях, в две редици.

Бе вече тъмна нощ, но аз не исках да си вървя и продължавах да бродя самотна из двора, потопена в спомени. Отново и отново пред очите ми изплуваше образът на Негово Величество и ме обхвана такава скръб, която не бих могла да опиша с думи. А на небето бавно изгряваше ясната луна.

С досада гледам
тази вечер
ясната луна.
И моля облаците
да я скрият.

Някога, преди много-много години, когато умрял Шакямуни[14], престанали да светят и слънцето, и луната и дори безсловесните твари потънали в скръб. А защо сега, безучастна към мъката ми, луната блестеше в небето тъй ярко?!

В зори се прибирах вкъщи, ала не можех да си намеря място от отчаяние. Като чух, че придворният съветник Тайра отговаря за погребението, посетих моя позната придворна дама, свързана с него. „Смилете се над мен! Помогнете ми да го зърна поне още веднъж! Дори отдалече!“ — помолих я, но тя ми отвърна, че това е невъзможно.

Реших да се промъкна на всяка цена в двореца. Облякох върху монашеското расо дворцови одежди и цял ден обикалях около двореца, докато най-сетне, преди да пуснат щорите, успях да вляза вътре. Тръгнах към стаята, където предполагах, че лежи тялото му. Там

горяха свещи. Побиха ме тръпки. В този миг съобщиха, че е време да започва погребението и пред покоите на ексимператора Фушими изкараха една катафалка. А когато тя потегли, видях, че ръкавите му са черни от сълзите — като мъката му.

Реших да следвам погребалната процесия, но бях толкова объркана, че не можах да си спомня къде се бях събула и затова тръгнах боса. На ъгъла на улиците „Кьогоку“ и „Годжо“ катафалката зави рязко на запад, удари се в едно бамбуково дърво и от едната страна щорите паднаха. Докато слугите ги поправяха, успях да дойда малко на себе си и забелязах в процесията свещеника Сукеюки[15], той стоеше безмълвно отстрани и ръкавите на монашеското му одеяние изглеждаха още по-черни от попитата печал.

Чувствувах, че трябва да си вървя, ала не можех да се откъсна от процесията. Босите ми крака бяха целите в рани и с всяка стъпка изоставах все повече и повече. По едно време ги загубих от погледа си и попитах някакъв човек дали не е видял накъде са отишли. „Едва ли са минали край храма Инари! — замислено отвърна той. — Но коя посока са избрали — не зная. Не срещнах никого по пътя си. Боя се, че ако продължавате да вървите така сама, ще се загубите! Вече е четири часът! Искате ли да ви придружа до дома ви?“ Мисълта да се прибера вкъщи ми се видя непоносима и продължих да вървя, останала насаме със сълзите си. Стигнах до кладата чак в зори. Погребалната церемония бе вече свършила и последните тънки струйки дим се издигаха към небето.

Угасна
като капчица роса.
Последен път пое.
Ръкавите напомнят
за миналите дни.

Като чух, че принцеса Югимон’ин е облекла траурно одеяние, за миг си помислих какви одежди щях да нося аз, ако още бях в двореца. В главата ми нахлуха спомени. Когато ексимператорът Госага умря, баща ми предложи и аз да сложа траурни дрехи, но Негово Величество възрази: „Дете е още. И така е добре.“ А през осмия месец същата

година все пак облякох траур. Умря баща ми… Искрено съчувствувах на младата принцеса.

Черно е
монашеското расо,
но търся
цвят по-черен.
Свързва ни скръбта.

Разказват следната история за бога Фудо, случила се в храма Миидера. Един свещеник на име Чико бил тежко болен и дните му били вече преброени. Тогава неговият ученик Шоку отишъл в храма и започнал да се моли: „Няма граници на признателността ми към моя учител! Дължа му всичко, което съм постигнал, затова вземи моя живот вместо неговия!“ Като чул искрената му молба, бог Фудо рекъл: „Щом си готов да дадеш живота си за своя учител, аз ще дам своя за теб!“ И станало чудо — Чико наистина оздравял, а преданият му ученик живял още дълги години.

Чувството ми на благодарност към Негово Величество бе дори по-дълбоко. Защо тогава боговете не пожелаха да чуят горещата ми молба?! Тези мисли не ми даваха покой и през нощта и пропъждаха съня ми.

Чувам плача на цикадите —
знаят навярно и те
що значи скръб.
Годините отминаха…
Печална есен.

Върху самотната ми постеля закапаха сълзи за миналото. Баща ми си отиде през есента заедно с росата. Сега отново бе есен и по небето трептеше мимолетна утринна омара. Къде ли витаеше сега душата му — всред дъждовете или в облаците?

Кой облак знае
твоя път?
Кого да питам?
С надежда гледам
Безмълвното небе.

Оставаше ми да препиша още двадесет свитъка от сутрите и се надявах да успея, докато траеше стодневният траур за смъртта на Негово Величество. Но какво щях да поднеса на храмовете? Нямах дрехи, освен монашеските одежди на гърба ми. Не знаех дори как ще преживяват отсега нататък.

Бяха ми останали само прощалните подаръци от майка ми и баща ми. Преди да умре, майка ми ми даде кутийка за украшения от лакирано дърво с изрисувани мандаринови патици върху нея. По подобен начин бяха украсени и гребените и огледалото вътре в кутийката. От баща ми имах принадлежности за писане. Кутията за туша също бе от лакирано дърво и върху нея бяха нарисувани диви жерави на златен фон. Вътре баща ми бе написал: „В празничните дни е безгранична и безкрайна радостта ни.“

Исках да запазя завинаги тези прощални подаръци и всеки път, когато тръгвах на поклонничество, ги доверявах на близки роднини да ги пазят, защото ми бяха скъпи като любимо дете. А когато се завръщах от молитвите и взимах в ръцете си тези подаръци, имах чувството, че отново съм се събрала с родителите си. Подаръкът от майка ми бе с мен четиридесет и шест години, а на баща ми — тридесет и три. Не можех тъй лесно да се разделя с тях! Така си мислех, а после започнах да се питам: Защо са му на човек такива ценни вещи, когато животът е тъй краткотраен? Може би ще е по-добре да ги поднеса в някой храм за следващия живот на Негово Величество? Нямах деца, на които бих могла да оставя тези скъпоценности.

Когато взех решение да се разделя с прощалните подаръци, ми стана някак по-леко. По това време чух, че някой, който отивал на изток да се жени, иска да купи кутия за украшения. Предадох кутията заедно със следното стихотворение:

Спомени —
подаръци прощални,
гледам ви с тъга
и умиление.
Скоро ще се разделим…

От петнадесетия ден на деветия месец се отдадох на будистката изповед и покаяние, за да мога да поднеса сетне преписаните свитъци от сутрите. Спомних ся, че когато преписвах първите двадесет свитъка, се молех да се срещнем отново, а сега ми оставаше само да се моля той да достигне прозрение. Сигурно дълбоката ми привързаност към него бе плод на моята карма.

От планината се носеха крясъците на елените, които сякаш казваха: „Не бой се! Ние сме с теб!“, а тихите гласове на цикадите сякаш шепнеха: „Не плачи! Не плачи! Не плачи!“ Когато се събудих през нощта и се взрях в небето, видях как луната изплува от изток, а сетне потъна на запад.

Поема ли
планинските пътеки
на смъртта,
душата ти
дали ще зърна нейде?

Исках да посетя гроба на Негово Величество и да поднеса там дарове, но се изплаших какво ще си помислят хората. Вместо това, отидох в храма Касуга, където той често ходеше. В плача на елените отекваше моята скръб.

Елени плачат
в планината,
цикадите редят
слова на скръб в полето…
Тъгата ни сродява.

Тази година се навършваха тридесет и три години от смъртта на баща ми. Поръчах в храмовете служби, като прибавих и стихотворението:

О, скръбна участ!
Защо живея още
в тоя свят?
Три пъти по десет минаха
и още три…

Отправих се за планината Кагураока, където бе изгорено тялото на баща ми. Мъховете тънеха в роса, пътеката минаваше през буренясали треви и клонести дървета. Погребалните камъни пазеха спомените за мъртвите. Беше ми обидно, че нито едно от стихотворенията на баща ми не влезе в последната императорска поетична антология[16]. Ако бях останала в двореца, може би щях да успея да се застъпя за него, тъй като още от времето на Шокукокиншу[17] негови стихотворения влизаха във всяка антология. Натъжих се, че така трябваше да завърши поетичната традиция на нашия род, предавана от осем поколения насам, и си спомних стихотворението на баща ми:

От стари времена
се славим
с поетична дарба.
Ала сега… Не пускат лодката ми
в „Залива на ***вака****“!*

С такива тежки мисли се прибрах у дома и легнах да спя. През нощта сънувах следния сън. Срещнах баща си — такъв, какъвто го помнех — и му излях огорчението си. А той ми отговори: „В нашия род поколения наред са се раждали поети. И по линия на майка ти, и по моя линия, всички твои предшественици са били предани на поезията с цялата си душа. Нашият род е стар. Той води началото си

още от принц Томохира. Мястото ни в Залива на поезията е определено и поетичната ни слава не бива да заглъхне!“ След тези думи той се приготви да си ходи и рече:

Навред посади
семената
на своите стихове!
На хората в сърцата
те ще израстат!

В този миг се стреснах и се събудих. Стори ми се, че в сълзите ми още се отразяваше неговият образ, а в ушите ми продължаваха да звучат неговите думи. Сънят ме свърза още по-здраво с поезията.

Скоро дойде и петият месец, сякаш за да ми напомни, че наближава годишнината от смъртта на Негово Величество. Бях преписала вече три от петте сутри на Махаяна, оставаха две. Исках да свърша колкото може по-бързо, защото в нашия преходен свят човек не бива да се надява на утрешния ден.

Бях се разделила вече с единствения спомен от майка ми, оставаше ми само прощалният подарък на баща ми. Какво да направя? — питах се, но после си помислих, че все едно, не мога да го взема със себе си след смъртта и реших да се разделя и с него. По това време чух, че някакъв държавен чиновник на път от Камакура за Кюшу се отбил в столицата да търси писмени принадлежности. Така се разделих и с последния спомен от родителите си. Единият подарък изчезна на изток, а другият ще се понесе нейде по западните морета! — си помислих с тъга.

Слива се
черният туш
с морето
на моите сълзи…
Чакай ме, татко!

Поменът по случай една година от смъртта на Негово Величество бе устроен в двореца Фушими. Сутрите, които четеше високопоставеният свещеник Шакусен, бяха преписани от самия ексимператор Фушими — сина на Негово Величество, на гърба на писмата от баща му. В този миг ми се стори, че скръбта ни сродява.

Имаше и служба, устроена от принцеса Югимон'ин, Изглеждаше внушително. И отново бяха четени сутри, преписани на гърба на писмата от Негово Величество.

В този миг усетих, че повече не мога да страдам и вече съм изплакала всичките си сълзи. Дори лъчите на яркото слънце вече не ме дразнеха. Стоях равнодушно на двора и гледах как един след друг се разотиват свещениците и придворните и за първи път в живота си не изпитах желание да споделя с някого мъката си.

Сълзи
мокреха ръкавите
години дълги…
Но ето: вече
свършиха и те.

Бях дала обет да завърша преписването на Сутрата на мъдростта до края на годината и затова се отправих към Кумано…

Оставаха ми още няколко дни и реших да прекарам цялата нощ в молитви. Ала малко преди да се развидели, задрямах и сънувах такъв сън.

Яви ми се баща ми и каза, че Негово Величество се намира тук, в храма. Тръгнах да го търся и най-сетне го зърнах — облечен в аленочервена роба с избродирани по нея птици с дълги опашки, той се бе изкривил на една страна. Настигнах го и продължих да вървя след него от другата страна на бамбуковия параван. По едно време той се спря, дръпна малко паравана, погледна ме и се усмихна. Беше в много добро настроение.

После в съня си видях, че в храма пристигна принцеса Югимон'ин. Отидох да я посрещна — тя носеше леко кимоно и бели панталони. Щом ме видя, взе от две различни места по една бяла роба и ми ги подаде с думите: „Представям си колко ви е било тъжно да се

разделите със спомените от майка си и баща си и да съзнавате, че сега те са някъде далеч, в две различни посоки. Вземете тези дрехи да ви напомнят за тях.“ Приех подаръка и веднага се върнах при баща си, за да му кажа какво се бе случило. Сетне го попитах: „Кажи ми, татко, Негово Величество сигурно е извършил много благородни деяния в предишния си живот, за да се роди в този като император. Защо тогава, като го видях днес, той бе някак странно изкривен на едната страна? Що за карма е това?“ А баща ми отговори: „Има подутина на едното си бедро. Тя се е образувала, защото всички ние, неразумните люде, не можем да живеем без неговата светлина и се придържаме плътно до него, а състрадателното му и жалостиво сърце не му позволява да ни пропъди. Вината не е негова, а наша!“

Отидох да видя още веднъж Негово Величество. Той все така се усмихваше и ми даде знак да се приближа по-наблизо. Когато седнах на колене пред него, той взе отнякъде две малки клонки от едната страна съвсем голи, а от другата — с по две лаврови листенца, и тъкмо се канеше да ми ги поднесе, аз се събудих. В този миг съвсем близо до себе си забелязах бяло ветрило с дръжка от кипарис. Взех ветрилото и се отправих към молилнята, където вече бе започнала службата. Разказах за съня си, а свещеникът Кануто от провинцията Бинго ми рече: „Ветрилото е символ на хилядоръката богиня на милосърдието Каннон. Вашият сън не ще да е обикновен!“

Продължих да преписвам сутрите, а пред очите си виждах постоянно образите от съня си. Заедно с преписваните свитъци поднесох и последното кимоно, останало ми като спомен от Негово Величество. А по-рано мислех, че няма никога да се разделя с него!

Година
след година
беше с мен.
А днес, уви! —
те изоставям…

Посветих преписаните сутри на храма и поех обратно към дома.

Когато нощем се събудя,
при мен се спуска
бледата луна
и плачем заедно
на моята възглавка.

В ръцете си продължавах да държа бялото ветрило — странен спомен, дошъл с неясния ми сън.

Щом се върнах в столицата, научих за смъртта на ексимператора Камеяма. Не спираше потокът на скръбта и на смъртта… Още по-ясно почувствувах колко преходен и несигурен е нашият тленен свят на суетата. Защо продължавах да влача още това жалко съществуване — тънка струйка ненужен дим?

В началото на третия месец посетих храма на бога Хачиман в Ивашимидзу. От началото на годината живеех в уединение в Нара, където чувах само плача на елените и не можех да зная, че в двореца край храма е пристигнала важна особа от императорския род. Когато се приближих обаче, чух, че е пристигнала принцеса Югимон’ин. Сърцето ми заби тревожно. Сбъдваше се сънят ми от онази нощ в Кумано. Прекарах цялата нощ в молитви, а в зори случайно се срещнах с една придворна дама. Казваше се Оторану. С вълнение започнах да я разпитвам за двореца, но се оказа, че вече няма нито една от придворните дами, които познавах. Все нови имена…

Искаше ми се да видя принцесата и да й разкрия коя съм, затова стоях в очакване до храма, без да се прибера дори за закуска. Когато обявиха, че пристига, аз набързо се скрих зад един ъгъл и оттам наблюдавах как паланкинът спира и тя величествено слиза от него. Придружаваше я Канесуе — синът на Санекае, който така приличаше на баща си — какъвто бе останал в спомените ми, че цялата потръпнах и сърцето ми заби силно-силно.

Беше осмият ден от месеца и принцесата, придружавана от дамите от свитата й, се отправи към храма Тогано. Те се придвижваха с два доста обикновени паланкина и това ми позволи да вървя отстрани, без да правя впечатление. А докато принцесата възнасяше молитвите

си, застанах зад нея и без да мога да откъсна погледа си, проливах горчиви сълзи, които не се и опитвах да скрия.

По едно време тя ме забеляза и ме попита: „Откъде сте?“ Искаше ми се да й разкажа всичко, да й напомня за миналото, но вместо това само отвърнах кратко: „От Нара.“ Принцесата кимна и любезно се осведоми: „От манастира при храма Хокедера ли сте?“ Не можех да промълвя нито дума и дадох воля на сълзите си. Колко ли странно съм изглеждала! Разбрах ясно, че сега беше моментът да си тръгна, ала не можех да се откъсна от принцесата. Така стояхме известно време, а сетне тя понечи да слезе надолу по стълбите, но за миг се поколеба, защото те бяха много стръмни. Приближих се до нея и предложих: „Облегнете се на мен!“ Тя ме погледна учудено. „Аз съм се грижила за Вас, когато бяхте още малка! — обясних й тогава. — Не ме ли познахте?“ При тези думи отново избухнах в ридания.

Принцесата бе много любезна към мен и рече: „Отсега нататък трябва често да ме посещавате!“ Слушах я и си спомнях за съня си, за срещата с Негово Величество тук, в същия храм, преди много години. Значи не възнасях молитвите си напразно! — помислих си с радост.

След този ден започнах да получавам от време на време писма от двореца на принцесата, които ме връщаха в миналото и събуждаха старите спомени.

В началото на седмия месец принцесата отиде в двореца Фушими за третата годишнина от смъртта на баща й — Негово Величество Гофукакуса. И аз исках да участвувам в заупокойните служби, ала нямах нищо, което бих могла да поднеса на храма, за да завърша преписването на сутрите, затова се задоволих само да наблюдавам церемонията отстрани. В зори на петнадесети посетих гроба на Негово Величество, а сетне се молих пред портрета му, закачен в Лотосовата зала на двореца. Отново и отново нечаканите сълзи издаваха мъката, която таях в сърцето си. Като видяха искрените ми сълзи, които говореха за дълбочината на моята печал, свещениците ме повикаха да отида по-близо. Приближих се към портрета му, продължавайки да шептя молитвени слова, а от очите ми безспирно се лееха скръбни сълзи. Откъде ли идваха? Мислех, че съм изплакала вече всичките си сълзи!

Отиде си
като росата…
Портрета ти остана само.
И по ръкавите отново
заблестя роса.

Нощта бе лунна и аз бродех самотна из двора, когато изведнъж чух: „Сега го носят.“ Какво става? — зачудих се аз. Оказа се, че четирима доста груби на вид слуги пренасяха портрета на Негово Величество, пред който се бях молила тази сутрин. Освен тях имаше двама мъже в тъмни одежди — прилични на свещеници, и неколцина дворцови гвардейци. Всичко ми се струваше като насън… Не си спомнях времената, когато Негово Величество е бил император, командувал е десетхилядната дворцова войска и е управлявал стотици дворцови служби. Но дори и като ексимператор той винаги бе придружаван от знатни придворни и навсякъде бе посрещан от високопоставени велможи. Тогава си помислих как той броди сега самотен по пътищата на смъртта и сърцето ми се сви от болка — толкова силна, сякаш за първи път разбирах какво е скръб.

На шестнадесети, за службата в чест на Лотосовата сутра, върху под ставка като чашка на лотос бяха издигнати две статуи на Буда. Щеше да има и други тържествени религиозни церемонии и пристигна самият ексимператор Фушими. Това означаваше, че случайните хора като мен трябва да си вървят, но аз твърдо реших да остана докрай, макар че ми беше много неприятно, понеже всички ме гледаха с неприязън и укор. Наложи се да застана съвсем настрани, до каналите, в които се стичаше дъждовната вода. За миг си помислих с тъга за миналото, за положението ми в двореца, от което трябваше да се откажа… А когато започнаха да четат молитвите, не можех повече да сдържам сълзите си. Един свещеник до мен ме попита: „Кого оплаквате?“ Не исках да му отговоря направо и казах само: „Загубих човек, който ми бе по-скъп и от баща. Затова религиозните служби тук ми навяват такава печал.“ След тези думи бързо си тръгнах.

Вечерта високопоставените особи си заминаха и всичко наоколо опустя. Беше ми някак тревожно и тъжно и не исках да си вървя у дома, затова продължих да бродя из двора.

Сетих се за писмото, което неотдавна бях получила от един свой роднина:

Даже в столицата
есента е тъжна.
А как е във Фушими?
Колко нощи чакаш
бледата луна?

Съчувствените му слова ме накараха да страдам дори по-силно.

Изминаха
три тъжни есени…
Три нощи гледам
бледата луна
и плача с нея.

Той ми изпрати следния отговор:

Навярно миналото
с настоящето се слива
и спомените оживяват.
Тъжна есен идва
във Фушими…

Преди това, на петнадесетия ден, бях поднесла на принцеса Югимон'ин бялото ветрило с кипарисова дръжка, като си мислех, че тя може да го използува за дар на някой свещеник. На ветрилото бях написала стихотворението:

Три тъжни есени
без моя господар.

Защо съм още жива?
Ръкавите ми не изсъхват —
тъгата никога не ще заглъхне.

Мислех, че след смъртта на Негово Величество вече няма да има с кого да споделям мъката си… Сетне, тази година на осмия ден от третия месец, се срещнах с принцеса Югимон'ин. Сънят ми се сбъдна…

Да си спомняш сама за изминалите години и за себе си — това не носи покой на сърцето. Дали някой някога ще разбере как, водена от преклонение към Сайгьо и неговия живот, скъсах със света на суетата и тръгнах да бродя по страната като него… Не бих искала съкровените ми помисли и желания да угаснат безследно и затова пиша тези никому ненужни редове. И все пак не мисля, че бъдещите поколения ще запазят спомена за мен.

---

[1] Такакура — осемдесетият император на Япония, управлявал от 1169 до 1180 година. ↑

[2] Алюзия за стихотворение 962 от антологията „Кокиншу“, написано от Аривара Юкихира по време на заточението му край залива Суманоура: „Ако някой случайно за мене попита, кажете, че влача жалко съществование някъде край водите на Суманоура и оплаквам злощастната си участ.“ ↑

[3] Стихотворение 409 от антологията „Кокиншу“, написано от неизвестен поет. ↑

[4] Епизод от „Генджи-моногатари“, в който се разказва за изгнанието на Генджи край залива Акаши. ↑

[5] Ян Гуйфей — любимата наложница на китайския император от династията Тан — Сюандзун (712–756). В японската литература се почита като символ на женската красота. ↑

[6] Фудараку — планина на южното крайбрежие на Индия, където според будистките вярвания обитава богинята Каннон. В някои сутри пише, че Фудараку се намира на остров в южната част на океана. ↑

[7] Сутоку — четиридесет и осмият император на Япония, управлявал страната от 1123 до 1141 година. През 1156 година се

опитва да организира бунт срещу новия император, но не успява и бива изпратен на заточение в провинцията Сануки, където умира през 1164 година. ↑

[8] Сайгьо посещава могилата на императора през 1168 година и написва стихотворението. ↑

[9] Стихотворението е написано от императора Цучимикадо — осемдесет и третия император на Япония (дядо на Гофукакуса), управлявал страната от 1198 до 1210 година. През 1221 година за участие в размирици бива заточен на южната част на остров Шикоку. Стихотворение 1854 от антологията „Шокукокиншу“ (1251) — единадесетата императорска антология. ↑

[10] Шестте корена на злото — очи, уши, нос, език, тяло, помисли. ↑

[11] Става дума за Зората на просветлението в Чистата земя, която ще дойде след милиарди години. ↑

[12] Съгласно старинни шинтоистки вярвания мъртвите „замърсяват“ сградите и затова тежко болните хора са били пренасяни на друго място. ↑

[13] В преписа пише: „Тук е отрязано с нож.“ ↑

[14] Шакямуни — историческият Буда. ↑

[15] Сукеюки — един от приближените на Гофукакуса. (Вж. Втори свитък — историята на девойката с ветрилото.) ↑

[16] Тринадесетата императорска антология „Шингосеншу“, изготвена през 1303 година. ↑

[17] „Шокукокиншу“ — единадесетата императорска антология от 1265 година. Но Масатада има стихотворение и в антологията „Шокугосеншу“ (1251 год.). ↑

АЗБУЧНИК

бива — японски четириструнен музикален инструмент

вака (или *танка*) — японски петстишия

гоко — късо въженце, чиито краища са разделени на пет, като символ на петте вида мъдрост; използува се при провеждането на будистките служби

денгаку — (букв. — „танци на полето“) — свещени танци, които водят началото си от селските веселби

имайо — разпространен поетично-песенен жанр в средновековна Япония

кагура — (букв. — „божествени забавления“) — свещени шинтоистки танци

кемари — игра с топка в древна Япония; прилича на съвременния футбол

кото — японски струнен музикален инструмент с тринадесет струни

мидзуши — шкафче за статуйки на будистки божества

нуса — пръчка или клонка, на която са закачени листчета с молитви

ренга — поетичен вид в средновековна Япония, стихове по асоциация; осъществява прехода от петстишията *вака* към тристишията *хайку*

ри — мярка за дължина = 3,927 км.

сакаки — (лат. cleyera ochnacea), вечнозелено дърво, почитано като свещено

тории — арковидни врата пред шинтоистки храм

учики — вид женска дреха — риза, върху която при официални случаи са слагали елек или шлейф

хитатаре — вид мъжко церемониално облекло, което през периода Камакура са носили воините — самураите

хичирики — вид духов музикален инструмент в Япония, геолет

хьоко — вид ударен музикален инструмент

чо — мярка за дължина = 109,09 м.

шаку — мярка за дължина = 30,3 см.

ширабьоши — жени-танцьорки в средновековна Япония, които са изпълнявали своите танци в мъжки одежди

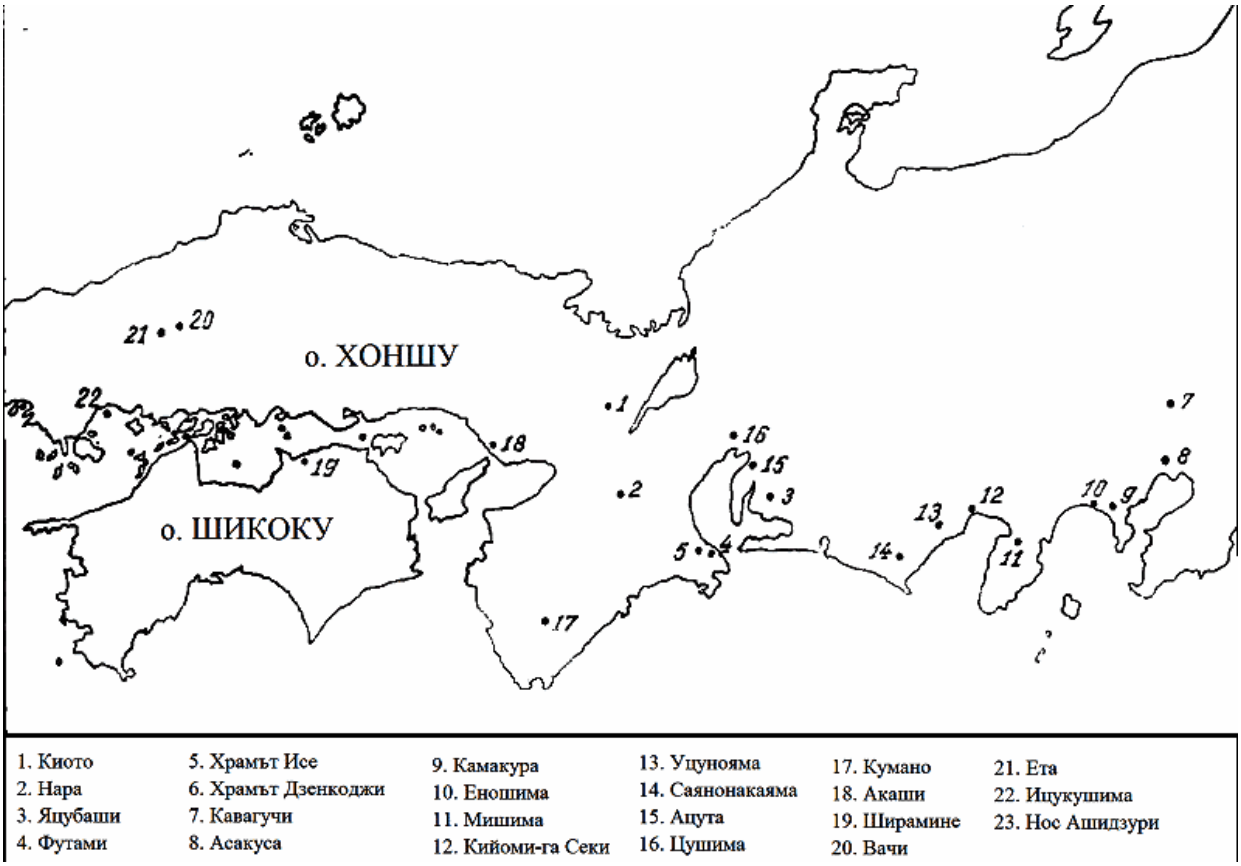

Издание:
Автор: Ниджо
Заглавие: Нечакана повест
Преводач: Цветана Кръстева
Година на превод: 1981
Език, от който е преведено: старояпонски
Издание: първо
Издател: Христо Г. Данов
Град на издателя: Пловдив
Година на издаване: 1981
Тип: мемоари
Националност: японска
Печатница: „Димитър Благоев“ — София
Излязла от печат: 25. XII. 1981г.
Редактор: Дора Барова
Редактор на издателството: Недялка Христова
Художествен редактор: Никола Марков
Технически редактор: Ирина Йовчева
Коректор: Таня Кръстева; Жанета Желязкова
Адрес в Библиоман: https://biblioman.chitanka.info/books/4683

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

http://chitanka.info

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.